

CHR. G. HEYNII

PROFESSORIS ELOQV. ET POES. GEORGIAE AVGVSTAE M. BRITANN. R. A CONSIL. AVL.

OPVSCVLA ACADEMICA

COLLECTA

ET

ANIMADVERSIONIBVS

LOCVPLETATA.

VOLVMEN II.

GOTTINGAE

APVD IO. CHR. DIETERICH.

1787.

CONSPECTVS
PROLVSIONVM
VOLVMINIS SECVNDI.

Prolusiones XV. de ciuitatum Graecarum per Magnam Graeciam et Siciliam institutis et legibus.

)(2 Epime-

*) Quae antecesserant Programmata ad commendandum nouum Prorectorem Kaestnerum 2. Jul. 1766. et Walchium 2. Januar. 1767. v. Vol. I. p. 290 et 301.

VII.

*) Programma ad commendandum nouum Prorectorem Gatterer d. 4. Julii 1768. vid. Vol. I. p. 330. ad indicenda sacra anniversaria XXXI. d. 17. Sept. 1768. ibid. p. 346. et ad commendandum nouum Prorectorem Foertsch, 4. Jan. 1769. ibid. p. 363.

**) Referenda huc: Parentale sacrum Munchhusii d. 28. Dec. 177〰. Vol. I. p. 383. quo indicta oratio in eius memoriam subiecta est sub calcem huius Vol. II. tum Programma ad commendandum nouum Prorectorem Vogel 2. Jan. 1771. ibid. Vol. I. p. 401.

)(3

†) Prolusio ad commendandum nouum Prorectorem Zachariae 2. Jan. 1772. v. To. I. p. 409.

*) Intercesserant inter hanc et superiorem Prolusionem: Progr. ad anniuersaria sacra XXXV. indicenda d. 17. Sept. 1772. quod sequetur inf. hoc Vol. p. 299. et ad anniuersaria sacra XXXVI. 17. Sept. 1773. v. inf. p. 315.

XVI.

*) Programma ad commendandum nouum Prorectorem Meiſter 3. Julii 1775. v. inf. p. 332.

**) Facile intelligitur, hanc decimo inde anno ſcriptam Proluſionem eſſe huc retractam, vt argumentum hoc vno loco abſolutum haberetur.

[redacted]

XXII.

*) Hanc vnam ex ceteris orationibus, ex muneris ratione h-
bitis, seruatam esse volui.

PROLVSIONES XV

DE

CIVITATVM GRAECARVM

PER MAGNAM GRAECIAM

ET SICILIAM

INSTITVTIS ET LEGIBVS.

[redacted]

Prooemium.

Habet hoc ſcribendi genus, quod per Proluſiones academicas diuerſis temporum ſpatiis et ex praeſcripto abſoluitur, difficultates ſuas et moleſtias; in his etiam hanc, quod, cum intra paucorum foliorum anguſtias commentatio continenda ſit, argumentum indagationis paullo altioris, aut copioſioris diſputationis, non niſi per partes exigere licet, quodque, cum ſubtilior commentandi ratio ab hoc ſcriptionis genere plerumque abhorreat, ſeligere neceſſe eſt tantum potiora, quae publici, vt aiunt, ſaporis aut ſunt aut videri poſſunt.

Inſtitueram equidem conquirere reliquias et fragmenta inſtitutorum legumque ciuitatum Magnae Graeciae, aſſumtis ciuitatum Graecarum per Siciliam inſtitutis, quae cum illis coniuncta eſſent. Exſequi propoſitum non licuit niſi per partes, Commentationibus XIV. per interualla publice ſcriptis: I. II. *de LL. Locris ſcriptis a Zaleuco* I. et II. 1767. III-VI. *LL. Charondae* I. II. III. IV. 1768. 69. 70. VII-

 IX.

IX. *Instituta et LL. Sybaritarum et Thuriorum* I. II. III. 1771. 72. X. *Crotoniatarum* 1774. XI. *reliquarum Achaici iuris ciuitatum* 1774. XII. *Dorienſium, et in his Tarentinorum* 1775. XIII. *Heraclienſium* 1776. XIV. *coloniarum a Corinthiis, Meſſeniis, Rhodiis deductarum,* tandemque *Chalcidici generis coloniarum* 1777. quibus acceſſit XV. *Obſeruationum ad LL. et inſtituta rerumpublicarum Magnae Graeciae et Siciliae complementum et ſpicilegium* 1786. in quod reieci ſimul ea, quae de toto hoc legum genere et de natura harum legum diſputari poſſe viſa ſunt.

Intelligitur ex his, me ciuitates illas ac colonias *ad certa genera* reuocaſſe: quandoquidem conſtanti vſu et obſeruatione deprehenſum eſt, colonias vti religiones et ſacra, ſic leges et iura, hoc eſt reip. adminiſtrandae formam, retinuiſſe, quam metropolis conſtitutam habebat *): quo quidem inſtituto hoc

*) v. Proluſ. de vet. Coloniar. Iur. ſuo. To. I. pag. 315 ſqq. Si in ea aetate adhuc viueremus, qua in laude habebatur, doctam antiquitatem vel ſine inſigni aliquo ad rem praeſentem fructu recolere: haberem vtique in votis, vt vir doctus omnia antiquitatis veſtigia de coloniis veteris Graeciae per orbem terrarum colligeret ac ſcite diſponeret: plurima ad hoc conſilium e numis et marmoribus peti poſſunt mutuam ſibi lucem foenerantia, inprimis quod ad ſacra, religiones ac deos, et magiſtratus ſpectat; praeterea de dialecto, quae coloniis communis fuit cum metropoli. Ita v. c. in paucis tabulis ap. Comitem de Caylus *Recueil* To. II. pl. XV ſq. obſeruare licet ex marmoribus ibi allatis: Chalcedonem, vtpote Megarenſium coloniam, dialecto dorica vſam: in eadem Senatum populumque ſuum γραμματέα habuiſſe; Cumas Aeolica, Cyzicum, Mileti ab Athenis ortae coloniam, Ionica dialecto vſam; in eadem Atticam originem redolere Dianam Munychiam, tribus IV. inſtitutas, etc.

hoc consequutus sum, vt formam et administrationem rerumpublicarum certo aliquo iudicio constituere possem. *Genera* igitur *illa* nunc in ipsa fronte *apponere*, tum altero loco placet *tempora, quibus istae ciuitates origines suas habuerint, consignare:* vt his sub vnum conspectum appositis tanto melius ea, de quibus posthaec sigillatim disputabitur, perspici et ad sua genera ac capita reuocari possint.

Omnino igitur coloniae Magnae Graeciae ac Siciliae maximam partem aliae fuere *Dorici*, aliae *Achaici*, aliae *Chalcidici* generis. *Doricae* stirpis coloniae aliae deductae a *Lacedaemoniis*, vt *Tarentini* eorumque colonia, *Heraclea* in terra Siritide (v. Prolus. XII. et XIII.) aliae a *Corinthiis*, et quidem *Syracusae:* a quibus exierant *Acrae*, *Casmenae*, *Camarina;* aliae a *Megarensibus: Hybla* et *Thapsus;* aliae a *Rhodiis: Gela* et ab hac *Agrigentum;* a *Messeniis Messana*, et ab hac *Pyxus* in Lucania; porro *Tyndaris* in Sicilia; a *Cnidiis Lipara* (v. Prolus. XIV.). Licet et ad Doricum genus referre *Locros*, etsi ab Aeolica stirpe oriundos et legibus Zaleuci sibi scriptis vtentes, a quibus *Hippo* seu *Vibona Valentia* condita, et *Medma* (v. Prolus. I. II.). Commune fuit harum ciuitatum, vt *aristocratica* reip. administrandae forma vterentur: verum ea, quae certae stirpi ac genti auctoritatem ac ius deferret; quod fecerant Dores, cum Heraclidis profecti, (cf. inf. Prolus. XII.) sequuti exemplum patriae auctoritatis, qualis in patresfamilias habebatur.

Achaici generis fuere *Sybaris*, cui successere *Thurii* (v. Prolus. VII. VIII. IX.), qui Charondae Le-

 gibus

gibus vſi eſſe feruntur, (v. III - VI.) et *Croton* (v. Proluſ. X.) et ductae ab iſtis *Laus*, *Scidrus* et *Metapontum*, cum *Poſidonia;* ab his *Terina*, *Caulonia*, *Pandoſia* (v. Proluſ. XI.). Inſtituta Achaeorum ad democratiam erant proniora: ἰσοπολιτείαν vnice probabant; ſed magiſtratibus vtique parebant. cf. Proluſ. X.

Chalcidicae ſtirpis, adeoque *Ionicae* originis, habitae *Cumae* in Italia et ab his *Neapolis:* etiam a Cumanis *Zancle*, poſtea *Meſſana* facta, ab hac *Himera* et *Mylae* conditae: porro ad Chalcidicum genus ſpectant *Naxus*, a quibus *Callipolis*, *Leontini* et *Catana;* ab iſtis *Euboea; Tauromenium*, *Rhegium.* Ariſtocratica reip. forma omnino vſae ſunt Chalcidicae ciuitates: quam eandem tamen nec minus democratiam appellare poſſes; erat nimirum resp. legibus temperata, magiſtratibus ex Optimatibus conſtitutis; Optimates autem ex cenſu habebantur; Tum de rep. partim in ſenatu partim in comitiis populi agi ſolitum (v. Proluſ. XIV.)

Ionicae quoque originis *Elea* a Maſſilienſibus in Italiam adducta, *Scylletium* et *Thurii* Athenienſium colonia (ibid.)

Praeter has *Cretenſium* coloniae *Brundiſium*, *Hyria*, *Sallentia;* in Sicilia *Heraclea Minoa.* E *Theſſalia* autem *Petilia*, *Crimiſa* et *Egeſta;* ex *Aetolis* tandem *Temeſa*, et e *Phocide Lagaria* (ibid.)

Intelligetur ex his Doricum genus cum Chalcidico maxime per Siciliam, Achaicum autem per Magnam Graeciam opibus polluiſſe. Achaei Aeolicae

cae ſtirpis et ſermonis eſſe a nonnullis perhibentur *). Enimuero fuit Achaeorum ſtirps diuerſa ab Aeolum, Dorum et Ionum ſtirpibus; Ionibus tamen fuere propiores, etiam ſermone †). Leges autem et inſtituta Achaeorum nusquam Aeolicarum ciuitatum communes fuere.

Ciuitatum Magnae Graeciae leges et inſtituta a Pythagora et Pythagoreis emendata eſſe communis eſt antiquitatis narratio; etſi, ſi ſeuerius in tradita inquiſiueris, ea, quae fama certa tradita ſunt, ab iis quae incerta fide traduntur, difficile ſit discernere. Verum hac de re inf. *ad Crotoniatarum temp.* agendi locus erit.

At hoc, quo verſamur, loco ſubiiciam *temporum notationes*, quas quidem ſatis definitas reperire licuit, coloniarum in Magnam Graeciam et

 Siciliam

*) Inducti ſunt viri docti loco Strabonis lib. VIII. p. 514 B. vbi dictum erat Aeoles et extra Peloponneſum opibus valuiſſe, et vero etiam intra Peloponneſum; hic autem mox cum Ionibus et Dorienſibus permixtos eſſe: Οἱ μὲν οὖν Ἴωνες ἐξέπεσον πάλιν ταχέως ὑπὸ Ἀχαιῶν *Αἰολικοῦ ἔθνους*· ἐλείφθη δὲ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τὰ δύο ἔθνη, τὸ μὲν Αἰολικὸν καὶ τὸ Δωρικόν. Iam antea dixerat Aeolicum et Doricum ſermonem conueniſſe. Pergit etiam alios minus cum Dorienſibus commerciis iunctos, vt Eleos et Arcades, Aeolice locutos, reliquos plus minusue Dorice. Verba Αἰολικοῦ ἔθνους manifeſtum ſunt gloſſema; collegerat ita aliquis ex ſeqq. Repugnat tamen hoc ceteris Strabonis locis, quibus aperte Aeoles ab Achaeis et hos ab iſtis diſtinguit cf. lib. VIII. p. 587 C. et ſq. Achaeos cum Aeolibus paſſim permixtos fuiſſe non negem. cf. Pauſ. VII, 1. ſermo autem temporis ſucceſſu tantum non Doricus factus.

†) Pauſan. II, 37. p. 199. ante Heraclidarum reditum in Peloponneſum τὴν αὐτὴν ἠφίεσαν Ἀθηναίοις οἱ Ἀργεῖοι (atqui hi erant Achaei) φωνήν.

Siciliam deductarum: vt vno ſtatim conſpectu ordo earum ac ſucceſſio percipi poſſit. *Conditae* itaque *traduntur et deductae Cumae*, a Cuma Euboeae, ante C. N. 1031. (Euſeb. 1050.) adeoque ab excidio Troiae annis 153. ab reditu Heraclidarum 73. A Cumis deducta *Neapolis* et *Zancle;* (haec facta eſt Meſſana Ol. 29, 1.) A Zancle ductae *Himera* et *Mylae*.

Metapontum, antiquiſſima vrbs, cuius adeo origo ad Pylios a Troia reduces referebatur; accepit aliquando nouos colonos ab Achaeis et Sybaritis.

Naxus condita circa Olymp. 11. ante C. N. 736. a Chalcidenſibus Euboeae.

Paulo poſt Ol. 11, 2. *Syracuſae* a Corinthiis. Inde prodiere *Acrae* Ol. 28, 4. ante C. N. 665. *Caſmenae* Ol. 33, 4. ante C. N. 645. *Camarina* Ol. 45, 1. ante C. N. 600. et iterum ante Ol. 72, 3. et tertio paullo poſt.

Sub idem tempus Ol. 11. *Hybla* a Megarenſibus: prodiit ex hac paullo poſt *Thapſus*.

A Chalcidenſibus *Leontini* conditi Ol. 12, 3. ante C. N. 730 et *Catana* paullo poſt.

Sybaris ab Achaeis Ol. 15, 1. ante C. N. 720. exciſa Ol. 67, 2. ante C. N. 510. inſtaurata Ol. 81, 4. a. C. N. 453. tum *Thurii* facti Ol. 83, 3. ante C. N. 446.

Croton ab Achaeis Ol. 17, 3. ante C. N. 710.

Tarentum a Lacedaemoniis Ol. 18, 2. ante C. N. 707. Eius colonia *Heraclea* Ol. 86, 4. ante C. N. 433.

Gela

PROLVSIONES XV

DE

CIVITATVM GRAECARVM

PER MAGNAM GRAECIAM

ET SICILIAM

INSTITVTIS ET LEGIBVS.

Quae vero cauſſae Graecos impulerint ad tot nouas in Italia ſedes petendas, ſi quaeritur: partim de ſingulis coloniis ea de re expeditior diſputatio eſt, et videnda ſunt quae de iis ſigillatim dicta ſunt; partim vniuerſe quaeſtionem tractauimus in Commentatione *de vet. Coloniar. Iure et cauſſis* (ſup. *Vol. I. p. 296* ſq.). Vt tamen nunc ſummatim aliquid apponamus; antiquiorum coloniarum mittendarum neceſſitatem plerumque fecit nouae ſobolis ſubnatae frequentia, cui alendae ager non ſuppetebat, ſeu quia eo inter ciuium capita diuiſo nihil quod nouis ciuibus aſſignari poſſet ſupererat, ſeu agri ſterilitate, anni intemperie aut alia calamitate ſuborta. Aliarum autem coloniarum, inprimis poſt Olympiadum initia, cauſſas a diſſidiis et ſeditionibus ciuitatum per Graeciam repetendam eſſe manifeſtum fit; iuribus ciuium in adminiſtratione reip. populari non ſatis ſeu per ordines ſeu per ſtirpes aut ad cenſum deſcriptis. Factio itaque victa plerumque ad alias ſedes quaerendas proficiſcebatur. Fuere tamen etiam nouandarum rerum auctores, qui deſperato coeptorum ſucceſſu patria diſcederent; alii, qui fortunae caſibus caput obiicere et nouarum terrarum opportunitate circumſpecta meliorem ſortem exſpectare mallent. Vt vero in Italiam et Siciliam nauigarant, Aſiae, etiam Ponti, littoribus iam a Graecis occupatis, allicere eos debuit prioribus aetatibus locorum ſolitudo, mox cognita ac fama celebrata coeli ſolique felicitas, agrorum vbertas et popularium ex ea opulentia; etſi ipſa ſucceſſus ſimilis ſpes vim ad aliorum animos habere debuit: quo factum videmus, vt,

poſtquam

poſtquam ſemel Doricae ſtirpis colonia Siciliam inſederat, mox magno numero aliae eiusdem ſtirpis ſuccederent; ſimiliterque Achaici generis coloniae per Italiae extremae oras.

Incrementa tam matura et tam laeta coloniis his per Italiam et Siciliam cum coeli ſolique felicitas, quae illa aetate fuit incredibilis, tum rei agrariae ſtudium iam tum inter Graecos aliquantum excultum vſuque ac peritia firmatum, mox etiam nauigatio et prouentus exportatio attulit. Ab vna et altera ciuitate (v. inf. de Sybaritis) veteres incolae, etſi barbari, in agrorum communionem adſciti, ab aliis aduenae in ciuitatem adſcripti frequentiam ciuitatibus facile addere debuere. Praeterea ex recentiorum ſcriptorum diſputationibus res vulgata eſt, quam celeres et faciles auctus ſint hominum, ſi victus cultusque vitae parata ipſis eſt copia.

I.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
PRORECTOR
CHR. GUIL. FR. WALCHIVS D.
CVM SENATV
SVCCESSOREM SVVM
GE. HENRICVM AYRER
CIVIBVS COMMENDAT
IN A. D. III. JULII cIↃ IↃCCLXVII.

Legum Locris a Zaleuco ſcriptarum fragmenta.
Commentatio prior.

Exacto iam magiſtratus noſtri tempore, Commilitones amantiſſimi, quem quidem, quod vobis nobisque gratulamur, ita deponimus, vt modeſtiam veſtram, pudorem, legumque ac diſciplinae publicae reuerentiam, publica commemoratione dignam iudicemus, vtque omnino nos, obſeruatores potius et cuſtodes virtutis veſtrae, quam exactores ac cenſores, fuiſſe iuuet, ſuccedet nunc in locum noſtrum Vir illuſtris, omnique doctrinae inſigniumque cum in veſtras vtilitates tum in publicum Academiae noſtrae ſtatum meritorum laude cumulatiſſimus,

GEORG.

GEORG. HENR. AYRER D.

cuius quidem omni humanitate expolitiſſimi viri dignitate et auctoritate non minus, quam veſtrae laudis, quo perpetua illa ſit, retinendae amore et ſtudio adductum vos iri ſperamus, vt ſedulo curetis, quo ea, qua nunc cum maxime floretis, bene moratae praeclareque et animo et vita conſtitutae iuventutis laus integra vobis ſeruetur et illibata. Sollennia, in quibus more ſolito Prorectoris dignitas et inſignia publice transferuntur, habebuntur die III. Julii, hora X. quibus vt frequentia veſtra celebritatem addere nosque in ſuggeſtum eſcenſuros et, quae diuina prouidentia etiam per hoc ſemeſtre in nos cumulauit, beneficia enarraturos beneuole audire velitis, id vero eſt, quod humaniſſimis precibus noſtris a vobis contendimus.

Ceterum vt mori inſtitutoque Academiae noſtrae pareamus, quo nihil ne ſollennium quidem verborum concipitur, quin adiectum ſit aliquid vel coniunctum, quod ſiue honeſtam voluptatem afferre ſiue vtilitatem aliquam ad animos veſtros, Commilitones, habere poſſit, diſputatiuncula breui *Leges Locris a Zaleuco ſcriptas* illuſtrabimus. Quod commentationis genus ſi vobis non omni fructu carere videbitur, aliarum deinceps ex antiquitate ciuitatum, Magnae ſaltem Graeciae ac Siciliae, inſtituta et leges, quarum quidem memoria ad nos peruenit, pari cura et ratione recenſebimus. Nolite autem arbitrari, Commilitones, eſſe eam rem alienam a ſtudiis noſtris communibus; nec niſi ad iurium tantum vel antiquitatis ſcientiam ſpectare. Veteres enim,

enim, quod vel ex Cicerone de legibus notum eſſe poteſt, eum morem obſeruaſſe memineritis, vt in legum ſcribendarum tabulis non modo ius ciuile, aut, cum eo, publica et ſacrorum ac religionum iura, quod etiam in Romano iure fieri videtis, comprehenderent, verum etiam ea, quae ad morum ſanctitatem vitaeque publicae priuataeque integritatem vtiliter praecipi poterant, perſcriberent, et pleraque genera officiorum, quae non modo aliis, ſed et ſibi quisque et deo immortali, vt vulgo loquimur, praeſtare debet, conſignarent; vnde, quod facile ſentitis, ad ſuam quisque vitam ac publicam priuatamque virtutem fructum aliquem tollere ac percipere poteſt. Quod enim noſtrarum ciuitatum et imperiorum deſcriptione inſtitutum eſt, vt morum fingendorum, animorumque regendorum, et ad pietatem ac virtutem informandorum ratio ac diſciplina tantum non tota priuati cuiusque hominis et patris familias arbitrio relicta, aut ad eum inter nos ordinem, qui ſacra ac religiones curat, reiecta, eiusque operae, doctrinae, curae et vigilantiae commiſſa ſit: id aliter ſe habuit antiquis temporibus, cum ipſa nutriendae, educandae, erudiendaeque ſobolis ratio, publica priuataque diſciplina, legibus eſſet perſcripta iisque fere ſapientiſſimis. Quae ita apud veteres populos humaniore cultu expolitos ſeſe habuiſſe, mirari nolite. Scribebantur enim illae leges a ſummis philoſophis, multo rerum hominumque vſu ſpectatis, verſatisque in grauiſſimis reipublicae muneribus ac curis *a*): ſcribe-

a) *Opus eſſe coepit legibus, quas et ipſas inter initia tulere ſapientes.* Seneca ep. 90.

ſcribebantur in paruis ciuitatibus, non in magnis regnis et imperiis; in ſumma vitae ſimplicitate, rerum et negotiorum curis nondum ita impeditis et implexis, vt commerciorum crebritate et varietate ſuborta factum; et quidem ciuibus aequali libertate vtentibus, quibus legumlatores non id, quod vnius vel paucorum vtilitatibus conſentaneum eſſet, ex imperio iniungere, ſed rerum veritate et aequitate, ac publica ad omnes et ſingulos vtilitate, leges ſuas approbare debebant. Sequebantur porro eam rationem veteres legumlatores, vt non modo facinora ac ſcelera, in quae hominum audacia vel malitia erumpere ſolet, poenis propoſitis compeſcerent, verum vt ipſam illam audaciam ac malitiam ex animis ciuium euellerent et extirparent, publicam autem priuatamque virtutem infunderent. Quam ad rem duo ſe habere putabant grauiſſima praeſidia eaque in ipſa hominum natura fundata, in quibus tanquam ancoris tota ſtaret resp. alterum nutritionis et educationis, legum praeſcripto definitae et magiſtratus cognitioni et inſpectioni ſubiectae, alterum, quod ipſa illa educationis diſciplina efficitur, publici domeſticique exempli, et virtutis atque integritatis publicis decoribus et ornamentis honorandae *b*). Quibus ipſis rebus effectum eſt hoc, vt, quemadmodum noſtra aetas in omnibus facile rebus antecellit, quae ad diſputationis ſubtilitatem fuere deductae, ita antiquitas factis et vita praeſtaret.

Niſi

b) Pythagoras rogatus a Xenophilo quomodo filium optime inſtitueret. *εἰ πόλεως εὐνομουμένης γενηθείη*, *ſi*, inquit, *in ciuitate bonis legibus inſtituta vixerit*. Diog. Laert. VIII, 16.

Niſi enim in rebus noſtris nimium placere nobis volumus, concedendum id eſt antiquitati et largiendum, ad res agendas et bene gerendas vitam publicam priuatamque melius apud ipſam fuiſſe inſtitutam, ſanctiores mores, rectiorem diſciplinam, in illis ciuitatibus viguiſſe; non, quaſi ex iis omnes corruptelae exulauerint; verum ſalubris aliqua ſentiendi, viuendi, resque gerendi ratio ex ipſa nutritione vitaeque exemplis accepta, multo magis tum per vulgus erat ſparſa; generoſiores ſenſus, ſtudia et conſilia honeſta inter plures reperiebantur; nec pro vno ciue paullo liberalius inſtituto ducenti erant numerandi, qui, vix ipſis humanitatis rudimentis exculti, et egeſtatis ſordibus obſiti, aut ſtupore eſſent defixi aut non niſi humilibus et ſordidis curis oppreſſi. Nondum inuaſerat vitam multiplex hoc corruptelarum genus; nec fracta erant corpora animique hac deſidia, hac mollitie, quae malorum colluuiem in nos deriuauit, ad ea autem perferenda fortitudinem ac robur ademit. In illa vitae ſeueritate, nonnunquam etiam auſteritate, ſimplicitate ac frugalitate, et rebus agendis et malis ferendis paria idoneaque erant corpora. Nondum vmbratilia ſtudia et otioſorum hominum argutiae ciuium in ſe exiſtimationem et gloriam deriuauerant, neque animis ea labes inſidebat, quae deinceps ex monaſtica diſciplina multorum mentibus adhaeſit, poſſe aliquam eſſe laudem virtutis, quae nullis factis declaretur neque vllum ad alios habeat fructum. Quae omnia bona, quibus cognoſcendis vel vnius Plutarchi lectio ſufficit, ex ſuis legibus et inſtitutis, diſciplinaque publica priuataque, iis legibus con-

ſtituta,

[redacted]

stituta, ciuitates illas habuisse, vt appareat: fragmenta, quae ex iis, tanquam e naufragio tabulae, sunt seruata, colligere vobisque proponere haud pigebit.

In legum quidem ferendarum disciplina praestantissimi facile auctores totiusque humani generis magistri habendi sunt Graeci; praeclaris tamen legibus multo omnium maxime floruit Magna Graecia, non modo ab eo inde tempore, quo Pythagorica disciplina eam illustrauit; qua quidem, secundum diuinam nostram nec cum humanis institutis comparandam doctrinam, nihil dici potest sanctius et ad virtutem ac pietatem hominum animis instillandam melius comparatum fuisse; sed etiam antiquioribus saeculis. Verum de hoc alio tempore *c*); nunc autem, vt vno aliquo specimine eam rem declaremus, fragmenta legum Zaleuci apponemus. De *Zaleuco* quidem ipso nunc non agemus. Nolumus enim docte magis quam vtiliter scribere. Satis est cognoscere ac tenere, eum circa Olymp. XXIX. vixisse *d*), esseque adeo antiquiorem Pythagora Samio;

c) [Egit nunc de his accuratius, quam a me fieri potuisset, MEINERS noster, V. C. in *Geschichte der Wissenschaften in Griechenland u. Rom* To. I. add. TIEDEMANNI V. C. *Griechenlands erste Philosophen.*]

d) Ante C. 664. cf. Bentleii diss. de Phalaridis Epist. pag. 337 sqq. Wesseling. ad Diodor. I. p. 490. Fabric. B. Gr. lib. II. c. 24. E loco tamen Demosthenis adv. Timocr. p. 480. A. male ab iis ipsis doctis viris temporum ratio subducitur. Anni CC ibi commemorantur, non intra quos leges Zaleuci durauere, sed intra quos nulla ex

mio; etsi eum multi inter Pythagoreos, falso tamen, retulerunt. Leges scripsit *Locris*, quae colonia erat a Locris Graeciae in extremam Italiae oram, haud longe ab Epizephyrio promontorio, deducta *e*). Extat legum eius passim memoria; superest quoque prooemium legum: verene an falso sub eius nomine hoc feratur, alio tempore videbimus. Sufficit id valde antiquum esse, quandoquidem Ciceronem illud ante oculos habuisse manifestum est. Cognoscetis saltem in iis, Commilitones, tam religiosam numinis reuerentiam, studiumque honestatis ac pietatis tam praeclaris sententiis commendatum, vt ne Christiano quidem sapiente illa, quae dicta sunt, indigna iudicare possitis *f*).

A prin-

ex iis lex fuit abrogata; multo autem minus illi anni retro ab Olymp. CVI, 4. computari possunt.

e) Circa Ol. XXIV, 2. a. C. 683 adeoque paullo post Crotonem et Syracusas conditas, quod et a Strabone confirmatur. De ceteris v. *Epimetrum*.

f) Stobaeus Serm. XLII. p. 279. Ex *eodem* fonte, vnde is sua hausit, fluxere ea, quae Diodorus XII, 20. suis historiis intexuit. Expressit ex iisdem praeclarum legum suarum prooemium Cicero de LL. II, 8. Nos vtriusque verbis comparatis sententias probabiles constituimus: in ipsis verbis illustrandis nunc non haeremus. Totum hoc prooemium, cum Charondae altero, falsarii commentum esse contendebat Bentlej. in Diss. de Phalar. Epp., relegabatque illud corpus legum in Ptolemaeorum tempora, et Sophistae fetum esse asserebat. Refellere eum et vindicare illud antiquo Zaleuco vo'uit Ven. Praesul Warburton. *divine Legat. of Moses* B. II. Sect. 3. p. 110. Quae nobis hac de re constituenda esse videantur, in *Epimetro* apponemus.

* *A principio,* inquit, *ii, qui ciuitate nostra vti*
olent, in animum inducant et persuasum sibi habeant, esse
eos, et, mente intuentes caelum mundumque, rerumque
n eo dispositionem pulcherrimam et ordinem, totam illam
nagnificentiam ff) *non fortuitum neque humanum opus*

* Ap. Stobaeum l. c. *Τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν πάντας πρῶτον πεπεῖσθαι χρὴ καὶ νομίζειν, θεοὺς εἶναι, καὶ ἀναβλέποντας* (leg. *ἀναβλέπειν*, aut del. *καὶ* ante *ἀναβλ.*) *εἰς οὐρανὸν, καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς διακόσμησιν καὶ τάξιν·* (interpolata haec: abest ap. Diodor. *καὶ τὸν κόσμον.* tum verbum deficit *θεωρεῖν, ἐπισκοπεῖν* aut simile quid; forte fuit *καὶ ἀναβλέποντας εἰς οὐρανὸν τὴν διακόσμησιν καὶ τάξιν ἐπισκοπεῖν.* cf. Diodori verba.) *οὐ γὰρ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι δημιουργήματα. σέβεσθαι δὲ τούτοις καὶ τιμᾶν, ὡς αἰτίους ὄντας ἁπάντων ἡμῖν ἀγαθῶν τῶν κατὰ λόγον γιγνομένων. ἕκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν πάντων τῶν κακῶν καθαράν. ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις, οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀναλισκομένων, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων.* (Ap. Diodor. est: *ὡς τῶν θεῶν οὐ χαιρόντων ταῖς τῶν πονηρῶν θυσίαις τε καὶ δαπάναις, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν δικαίαις τε καὶ καλαῖς ἐπιτηδεύσεσι.*)

διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πράξει καὶ διαιρέσει τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεοφιλῆ, καὶ μὴ φοβεῖσθαι τὰς εἰς χρήματα ζημίας μᾶλλον τῶν εἰς αἰσχύνην τεινόντων· καὶ πολίτην ἀμείνονα ὀνομάζειν τὸν τὴν οὐσίαν προιέμενον μᾶλλον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου.

ff) *κατασκεύασμα* et paullo ante *καὶ ταῖς διανοίαις ἐπισκοπεῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν διακόσμησιν καὶ τάξιν, κρίνειν οὐ τύχης οὐδ' ἀνθρώπων εἶναι ταῦτα τὰ κατασκευάσματα.* ap. Diod. At Stobaeus post *εἰς οὐρανὸν* apponit *καὶ κόσμον*, Pythagoricam vocem. Nisi tamen reliqua et ipsae sententiae Pythagoreum auctorem proderent, huic vni argumento, quod multis modis solui potest, non tantum tribueremus, quantum Bentlej. p. 195.

esse cognoscant et iudicent, deosque tanquam omnium, quae huic vitae insunt honesta et bona, vnicos hominibus auctores ac largitores, colant; animum autem suum, vnusquisque ab omni vitiorum labe purum habeat et comparet, necesse est: siquidem numen non malorum sacrificiis et in rem sacram factis sumtibus g), *sed bonorum iustis et honestis studiis vitaeque rationibus ac rectis factis gaudet* h).

Itaque vnumquemque, qui deo carus esse cupit, tum voluntate atque animo, tum facto, pro virili i) *bonum esse oportet; nullum porro grauius malum nec cum vlla fortunarum iactura comparandum sibi accidere posse existimet, quam dedecus ex flagitio contractum; et eum demum bonum haberi ciuem iudicet, qui facultates amittere, quam de recto et honesto decedere, malit.*

Quotquot

g) *τῶν ἁλισκομένων* ap. Stobaeum legitur. Bentlej. p. 353 *τῶν ἀλισγουμένων impurorum* emendat. Nescio an alia sit auctoritas idonea vocis *ἀλισγεῖν contaminare*, quam τῶν LXX. Certe lenior medela loci ad manum est: *τῶν ἀναλισκομένων*. Verba enim sunt: *ὡς οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀναλισκομένων, impensarum, καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος.*

h) Hactenus Stobaeus cum Diodoro. Quae sequuntur, apud illum solum sunt seruata. Ceterum cum postremis conueniunt verba Varronis e Manio a Nonio Marcello in voc. *patella* seruata: *Quocirca oportet bonum ciuem legibus parere et deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.*

i) *εἰς δύναμιν.* Fac haec et quae sequuntur omnia, non esse Zaleuci, sed Pythagorei alicuius, annon vel sic eorum aliqua auctoritas erit? talem vitae sanctitatem, mentis pietatem, non mirabimur, aemulabimur? et homines iis sensibus imbutos virtutis laude et nomine priuabimus?

[redacted]

** *Quotquot vero animos ſuos ad haec adducere neunt, ſed ad iniquitatem proniores ſunt et procliuio-, eos omnes, cum ciues, viros et feminas, tum inqui-os, admonitos eſſe volumus, vt deos reputent et eſſe et iniuſto quoque et malo poenas expetere, vtque ſibi ante ilos ponant tempus illud, quo vnicuique ex hac vita eſt edendum. Omnes enim iamiam morti vicinos iniuria-m, quas commiſere, et acris ſubit memoria et grauis iadit poenitentia, vehemensque votorum ardor, quo lent exactam ſibi vitam omnem fuiſſe iuſtam. Quam-rem vnumquemque oportet ſemper, et in ſingulis actio-ius, illud tempus ſuis cogitationibus adeo familiare ere ac ſi praeſens eſſet; ita enim maxime recti hone-ue diligentem curam ac rationem habebit.*

*** *Si autem quisquam a malo genio, ad ipſum*

B 3 *adſtante*

** ὅσοις δὲ μὴ ῥᾴδιον πρὸς ταῦτα τὴν ὁρμὴν πεπεῖσθαι, (neſcio an ſatis ſanum ſit: an f. πεπιέσθαι?) τὴν δὲ ψυχὴν ἔχουσιν εὐκίνητον πρὸς ἀδικίαν, ὧδ' ἡμῖν παρηγγέλθω πᾶσι τοῖς τοιούτοις πολίταις καὶ πολίτισι καὶ ξυνοίκοις, μεμνῆσθαι θεῶν ὡς ὄντων καὶ δίκας ἐπιπεμπόντων τοῖς ἀδίκοις· καὶ τίθεσθαι πρὸ ὀμμάτων τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ τέλος ἑκάστῳ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ζῆν. πᾶσι γὰρ ἐμπίπτει μεταμέλεια τοῖς μέλλουσι τελευτᾷν μεμνημένοις ὧν ἠδικήκασι, καὶ ὁρμὴ τοῦ βούλεσθαι πάντα πεπρᾶχθαι δικαίως αὐτοῖς. διὸ δεῖ ἕκαστον παρ' ἑκάστην πρᾶξιν ἀεὶ συνοικειοῦν τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς δὴ παρόντα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου φροντιεῖν.

*** ἐὰν δέ τῳ παραστῇ δαίμων κακὸς τρέπων πρὸς ἀδικίαν· διατρίβειν πρὸς ναοῖς καὶ βωμοῖς καὶ τεμένεσι, φεύγοντα τὴν ἀδικίαν, ὡς δέσποιναν ἀσεβεστάτην καὶ χαλεπωτάτην, ἱκετεύοντα τοὺς θεοὺς συναποτρέπειν αὐτήν. Ἰέναι δὲ καὶ πρὸς ἄνδρας δόξαν ἔχοντας ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, ἀκουσόμενος (leg. ἀκουσόμενον) περὶ εὐδαίμονος βίου καὶ κακῶν ἀνδρῶν τιμωρίας, ἵνα ἀποτρέπῃ (f. ἀποτρέπηται) τῶν ἀδίκων ἔργων.

adſtante k), *ad delinquendum inſtigari ſe ſentiat: ad templa, aras et delubra confugiat, et apud ea verſuns ab iniuſtitia, ceu impuriſſima et importuniſſima domina, ſe vindicet, deosque precetur, vt, ad propellendam ipſam, opem ſibi ferant. Accedat quoque ad viros virtutis exiſtimatione claros, vt, dum eos de vera vitae felicitate et malorum hominum poenis et miſeriis diſputantes audit, ab iniuſtis facinoribus animum auertat.*

Subiecta fuere alia de religionibus, ſed quae apud Stobaeum exciderunt. Ex ſcripturae veſtigiis inter cetera fuiſſe colligas haec:

* *Superſtitioſi homines, prauo deorum metu ac religione, infeſtos ſibi genios ex diis faciunt.*

** *Qui vrbem noſtram habitare volent, nullas religiones, niſi a maioribus acceptas, colunto; patrios ritus omnium eſſe optimos cenſento.*

Progre-

k) ἐὰν δὲ τῳ παραστῇ δαίμων κακὸς τρέπων πρὸς ἀδικίαν. [Etiam hoc cum iis quae inf. ſequuntur ὡς μετὰ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας etc. inter Pythagorea refertur, ducta tamen ex antiquiorum hominum ſenſibus et iudiciis: vt bene poſt illa docuit *Tiedemannus* V. C. l. c. p. 401 ſqq. In Charondae LL ſunt δαίμονες ἑστιοῦχοι et δαίμονες ἐξοικισταὶ καὶ ἐχθροποιοί.] Ea itaque, quae omnis recte inſtituendae reip., omnis iuris omnisque felicitatis fundamenta ſunt, numinis prouidentiam et animi immortalitatem, primo loco ab hoc viro eſſe poſitam apparet.

* δεισιδαιμονῶν δαίμονας ἀλάστορας * * *

** πάντας δὲ τιμῶν * τοὺς * οἱ κατοικοῦντες τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις τοῖς πατρίοις τοὺς θεούς. πάτρια δὲ

[redacted]

Progrediendum nunc erat ad reliquas leges cum publicas tum priuatas; ſed eas in hanc diſputationem includere non poſſumus adeoque in aliud tempus reſeruamus.

P. P. Kal. Jul. cIↄIↄCCLXVII.

δὲ εἶναι τὰ κάλλιστα. Locus mutilus nec ſine libris reſtituendus. Ad ſenſum ille ſic forte poteſt conſtitui: πάντας δὲ τιμᾶν, οὓς τιμῶσιν ἱεροῖς οἱ κατοικοῦντες τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις τοῖς πατρίοις, τοὺς θεούς· πάτρια δὲ ἡγεῖσθαι εἶναι τὰ κάλλιστα.

II.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR QVINTVM

GEORGIVS HENR. AYRER D.

CVM SENATV

TRICENNALIA ACADEMICA

IN A. D. XVII. SEPT. CIƆIƆCCLXVII.

RITE INDICIT.

Legum Locris a Zaleuco ſcriptarum fragmenta.

Commentatio poſterior.

Ad liberaliorem diſciplinam nutritionemque, Ciues amantiſſimi, inprimis pertinere videtur et hoc, vt mature adſuefaciamus animos noſtros ad ſenſum publicae felicitatis eorumque bonorum, quae ex egregie inſtituta adminiſtrataque rep., temporum tranquillitate ac ſecuritate, cultuque hoc vitae litterarumque lumine, proueniunt, quo tempora, in quae aetas noſtra incidit, illuſtrantur. Vulgaris enim inſtitutio et ratio ita in anguſtum contrahere ſolet animos et ad eam conſiliorum cogitationumque humilitatem deprimere, vt plane nullum, niſi eius boni et commodi, quod ad ſe directo ſpectet, ſenſum habeant; quicquid autem publice bonum

et

et vtile et laetum ſit, id parum aut nihil ad ſe pertinere arbitrentur. Itaque nihil plane ab iis cogitari, ſuſcipi, agi, curari, deſignari poteſt, niſi in quo lucelli alicuius ſpes affulgeat, aut voluptatis ſpecies arrideat, aut vanae laudis aura adſpiret. Quo quidem cum animo et conſilio an quicquam praeclari in rep. geri poſſit, niſi forte caſus fortuitus et rerum aliquis commodus nexus ita ferat, vos ipſi, Commilitones, iudicate. Scilicet generoſiore ſpiritu, maiore animo et liberaliore indole opus eſt, vt vel ea, quae officii ac muneris ratio facere iubet, ita facias et exſequaris, vt honeſtam inde laudem et bonorum exiſtimationem conſequaris. Eosdem hos, ingenuis animis dignos, ſenſus afferre debetis, Ciues, ad ſollennia Academiae noſtrae anniuerſaria, quae nunc in ante diem XVII. Sept. rite indicimus. Parum liberalis ac potius ſordidi eſſet ingenii, rogare, quid illa publica vota ad me? Ad hominem et ciuem, nihil in rep. geri poteſt, quod non pertineat. Publica felicitate optimus quisque laetatur, vt non magis ſua domeſtica, cuius iſta et fundus et tutela eſt. Vos itaque, o Noſtri, et generis et animi nobilitate florentiſſimi, ſollennibus his pompa in Templum Academicum ducta celebrandis frequentes et fauentes adeſte, et Rhetorices Profeſſorem, C. G. Heyne, oratione ſuper noto illo dicto: *Vitam ſine litteris mortem eſſe* *), habita, noua vota publice ſuſcipientem be-

 neuolis

*) Graece dixeris: *Βίος ἄμουσος ἀβίωτος.* Ductum ab illo Senecae Epiſt. LXXXII. *Otium ſine litteris mors eſt et hominis viui ſepultura.*

neuolis animis audite. Nos interea telam nuper de Zaleuci legibus coeptam nunc pertexemus.

Praemiſſo prooemio, quae ſubiectae fuere leges, eae ad ſequentia maxime, quantum quidem ex iis memoratum reperimus, capita reuocandae eſſe videntur: †)

Legibus omnes parento. Magiſtratus reuerentor: iis quisque aſſurgito, quod imperatum eſt, facito. Siquidem apud homines qui bonam mentem habent et ſaluti ſuae conſulunt, ſecundum deos, daemones et heroes, proximus honos habetur parentibus, legibus et magiſtratibus. Ciuitatem aliam, quam patriam ſuam, amiciorem ſibi nequis facito: ſi ſecerit, diis patriis iratis id ſe facere exiſtimato. Tale enim ſtudium proditionis initium fieri ſolet. Illud autem etiam grauius, ſi, patrio ſolo relicto, in aliena ciuitate degat. Patria enim nihil nobis coniunctius a).

Haec

†) Eſt de iisdem Jo. Wilh. Engelbrechti Diſſ. *Leges Locrenſium Zaleuco auctore promulgatae* Lipſ. 1699. Sed fere vulgaria, aut quae pro illis quidem temporibus non male diſputari poterant, in ea offendas.

a) Ap. Stobaeum Serm. XLII. p. 280. *πεπεῖσθαι δὲ τοῖς νόμοις ἅπαντας, καὶ τοὺς ἄρχοντας αἰδεῖσθαι, καὶ ἐξίστασθαι, καὶ ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον. ὡς μετὰ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ ἥρωας γονεῖς τε καὶ νόμοι καὶ ἄρχοντες σύνεγγύς εἰσι ταῖς τιμαῖς παρ' ἀνθρώποις νοῦν ἔχουσι καὶ σωθησομένοις. πόλιν δὲ φιλαιτέραν μηδεὶς ἄλλην ποιείσθω τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὡς θεῶν πατρώων νεμεσώντων. ἀρχὴ γὰρ προδοσίας φύεται τοῖς ταῦτα βουλομένοις. ἔτι δὲ χαλεπώτερον, τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον ζῆν ἐπ' ἀλλοτρίας· οὐδὲν γάρ ἐστιν οἰκειότερον πατρίδος.* Achaeorum legem de patria non deſerenda ex Ovidio nouimus, vbi de Myſcelo: Met. XV, 29. *prohibent*

Haec in ciuitate, quae in medio multarum populari imperio vtentium rerump. ſita eſt, non inutiliter praecipi vnusquisque facile videt.

Nemo aliquem de ciuium numero, quos leges eadem rep. frui voluere b), *implacabili odio proſequitor. Neque enim vel magiſtratu vel iudicis munere recte fungi poteſt is, qui animum imperare ſinat menti* c). *Sed inimicitias quisque cum altero ita ſuſcipito, tanquam iterum in gratiam cum illo et amicitiam rediturus; qui ſecus fecerit, a ciuibus ſuis pro immani et feroci homine habetor* d).

In

bent diſcedere leges, Poenaque mors poſita eſt patriam mutare volenti. Sententiam verborum, vt in legum formulis, quam commodiſſime reddere ſtudemus, ſed ſingularum rerum rationes reddere in tali ſcriptione moleſtum eſſet. In vltimis: ἔτι δὲ χαλεπώτερον, τῆς οἰκείας γῆς στερόμενον, ζῆν ἐπ᾽ ἀλλοτρίας. parum commode dictum στερόμενον, de eo qui patriam migratione deſerit.

b) Stob. ibid. μηδὲ ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον μηδεὶς μηδένα νομιζέτω τῶν πολιτῶν, οἷς ἐφήκασιν οἱ νόμοι μετέχειν τῆς πολιτείας. Non de iis, qui reip. adminiſtrandae praeficiuntur, ſed omnino de ciuibus accipienda haec; nam hi tantummodo dici poſſunt μετέχειν τῆς πολιτείας. Et ſequitur: ὡς ὁ τοιοῦτος οὔτε ἄρξαι δύναιτ᾽ ἂν οὔτε δικάσαι καλῶς, τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ. Scilicet e ciuium numero et *iudices* et *magiſtratus* leguntur. Sed et comparato Diodori loco XII, 20. vniuerſe haec omnibus praecepta eſſe intelligas: προστάττων, μηδένα τῶν πολιτῶν ἐχθρὸν ἀκατάλλακτον ἔχειν etc.

c) τὸν θυμὸν ἔχων κυριώτερον τοῦ λογισμοῦ, apud Stob. vt modo vidimus; philoſophico dicendi more et hoc dictum.

d) Haec apud Diodor. II, 20. τὸν δὲ παρ᾽ αὐτὰ ποιοῦντα, διαλαμβάνεσθαι παρὰ τοῖς πολίταις ἀνήμερον καὶ ἄγριον τὴν ψυχήν. Si noſtra inſtituta hoc ita terrent, aut, quod

In ciuitate enim libera multo grauiora et acerbiora odia inimicitiaeque fuſcipi et exerceri ſolent, quam in aliis imperiis. Notabile vero hoc, quod animaduerſionis loco in hominem durum et implacabilem cenſura publica et iudicium ciuium de eo ſiniſtrum ſubiicitur.

Iniquis ſermonibus et maleuolis obtrectationibus ſiue in remp. omnino, ſiue in ſingulorum ciuium famam graſſari pro neſario ſcelere habetor. De iis, qui ita delinquunt, cognitionem magiſtratus, legum cuſtodes, habento, eos primum admonendo, mox, ſi non paruerint, multando e).

Ex propoſitis publice legibus ſi quam apparebit non bene latam eſſe, mutari eam in melius fas eſto; comprobatis et ſancitis omnes parento. Leges enim ſemel ſcitas ciuium voluntatibus eſſe obnoxias nec decet nec conducit f); *at legum tanquam ſummum imperium pati ac*

quod facile vnaquaeque ciuitas et vicinia et ſodalitas inſtituere poſſet, cenſura publica vel tacita vel expreſſa recte adminiſtraretur; ad emendandos homines plus forte effectum eſſet, quam aut doctrinis, quae captum vulgi excedunt, aut poenis ac ſuppliciis propoſitis.

e) Apud Stob. l. l. *μηδεὶς δὲ λεγέτω κακῶς μήτε κοινῇ τὴν πόλιν, μήτε ἰδίᾳ τὸν πολίτην. ἀλλ' οἱ τῶν νόμων φύλακες ἐπιμελείσθωσαν τῶν πλημμελούντων, πρῶτον μὲν νουθετοῦντες, ἐὰν δὲ μὴ πίθωνται, ζημιοῦντες.* Simile praeceptum inter leges eſt Platon. lib. XI. extr. Cic. II, 8. ad ferias traxit: *Feriis iurgia amouento.* quippe in quibus inprimis ex conuentu hominum et hilaritate rixae exoriri ſolent. Comprehenſum hoc idem ſub voc. *fauere linguis.* v. de Div. I, 45. cf. Turneb.

f) *τῶν δὲ κειμένων νόμων ἐάν τις δοκῇ μὴ καλῶς κεῖσθαι, μετατίθεμεν* (leg. *μετατιθέναι*) *ἐπὶ τὸ βέλτιον· μενόντων δὲ, πάντας πειθαρχεῖν. ὡς ὑπ' ἀνθρώπων μὲν ἡττᾶσθαι τοὺς κειμένους νόμους οὐ καλὸν οὐδὲ συμφέρον.*

ac perferre, honestum iuxta et vtile est g). *In nec obedientes et noxios ciues animaduertitor, vt qui in ciuitatem imperii detrectandi licentiam, quod omnium malorum principium est, inferant.* h)

Magistratus ab omni arrogantia et superbia abstinento, nec ad contumeliam ius dicunto. Omni amicitia et odio vacanto, iustitiam vnice spectanto. Ita demum et iudicia pronuntiabunt quam iustissima, et videbuntur esse digni, quibus sanctissima res, ius ciuium, permittatur i).

Seruos quidem per timorem iuste facere, par est; liberos vero homines per verecundiam et honestatem. Quocirca etiam magistratus tales esse oportet, vt ciuibus suis digni videantur apud quos erubescant k). Praeclare hoc! modo non exploratum haberetur, *bonos* magistratus,

g) ὑπὸ δὲ νόμου βελτίονος ἡττώμενον κατακρατεῖσθαι, καὶ καλὸν καὶ συμφέρον. secundum illud Pindari: νόμος πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων. De quo v. Rittershuf. ad Porphyr. p. 84. et multo magis Valk. ad Herodot. III, 38. p. 215. Diodor. XII, 16. vbi haec inter Charondae leges memorat, paullo obscurius expressit, τὸ μὲν γὰρ ἡττᾶσθαι ὑπὸ νομοθέτου (melius ὑπὸ νόμου) καλὸν εἶναι, ὑπελάμβανε, τὸ δὲ ὑπὸ ἰδιώτου, παντελῶς ἄτοπον, καὶ εἰ ἐπὶ τῷ συμφέροντι γίγνεται.

h) τοὺς δὲ παραβαίνοντας ταῦτα χρὴ κολάζειν ὡς κατασκευάζοντας τῇ πόλει μεγίστων κακῶν ἀρχὴν, ἀναρχίαν.

i) ἄρχοντας δὲ μὴ εἶναι αὐθάδεις μήτε πρὸς ἐπήρειαν κρίνειν, μηδὲ μεμνῆσθαι κρίνοντας φιλίας καὶ ἔχθρας, ἀλλὰ τοῦ δικαίου. οὕτω γὰρ ἀποδώσουσι τὰς κρίσεις δικαιοτάτας καὶ τῆς ἀρχῆς ἔσονται ἄξιοι. Stob. l.c. Diod. XII, 20.

k) Stob. p. 280. τοὺς μὲν οὖν δούλους προσήκει διὰ φόβον πράττειν τι τῶν δικαίων, τοὺς δὲ ἐλευθέρους δι' αἰδῶ καὶ τὸ καλόν. διὸ χρὴ καὶ τοὺς ἄρχοντας εἶναι τοιούτους, ἵν' ἔχωσιν οἱ ἀρχόμενοι τοὺς ἀξίους αἰσχύνης.

gistratus, pariter ac *bonos* ciues, *non legibus*, sed *moribus* contingere.

Sequitur de lege abroganda locus nobilissimus. *Si quis de legibus sancitis aliquid derogare aut nouam legem rogare voluerit, is collo in laqueum inserto de lege verba facito. Si suffragiis latis antiqua lex abroganda, aut noua, quae ad populum lata est, comprobanda esse et accipienda videbitur: indemnis maneto. Sin antiqua lex melius se habere, aut, quae noua proponitur, iniusta esse videbitur, ei, qui legi abrogat, derogat, obrogat, aut nouam rogat: laqueo attracto gula frangitor* l).

De

l) ἐὰν δέ τις βούληται τῶν κειμένων νόμων κινεῖν ἢ ἄλλον εἰσφέρειν νόμον, εἰς βρόχον εἴρας τὸν τράχηλον λεγέτω τοῖς πολίταις περὶ αὐτοῦ· καὶ ἐὰν μὲν διαψηφιζομένων δόξῃ λελύσθαι τὸν νόμον, ἢ ὑπάρχειν (obtinere locum) τὸν εἰσφερόμενον, καὶ αὐτὸν ἀθῷον εἶναι. ἐὰν δὲ ὁ προυπάρχων μᾶλλον δοκῇ καλῶς ἔχειν, ἢ ὁ εἰσφερόμενος ἢ ἄδικος· τεθνάναι τὸν κινοῦντα ἢ εἰσφέροντα νόμον, ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου. Stobensis ibid. p. 280. et ex Hierocle idem Serm. XXXVII. p. 229. extr. Demosth. adv. Timocr. p. 480. A. B. ed. Reisk. p. 744. (vbi τὰ πάτρια περιστέλλειν est, *instituta maiorum munire*, *sepire*) Polyb. Ecl. lib. XII, 7. e quo eum, qui nouam legem suaderet, in confessu c/o virum id fecisse apparet. Eodem in loco de legis sententia summus in vrbe magistratus, qui Cosmopolis erat dictus, cum priuato contendit. Zaleuci lege id factum diserte ap. Polyb. editum. Demosthenes Locrensium modo legem memorat, auctoris non meminit. Charondae Thuriisque hanc legem, vti et alia, tribuit Diodorus XII 17. etiam legem de iure talionis mutatam, quam ad Locros retulit Demosthenes. Sed grauior esse debet Demosthenis auctoritas; in quo Bentlej. sequimur p. 343 - 345 cf. Wesseling. ad Diodor. l. c. et infra Prolus. IV. de LL. Charondae. adde Vales. ad Harpocr. in ἑτερόφθαλμος.

De vtilitate talis legis multa passim a viris prudentibus disputata sunt; et eam quidem certis reip. temporibus accommodatissimam esse posse, non negatur, perpetuam tamen eandem esse non debere recte contenditur; possunt enim eae rerum vicissitudines incidere, vt lex tum cum ferretur vtilissima aliquando perniciem reip. afferat. Praeclare etiam in eam sententiam disputatur, vt legum omnino custodia certo magistratui mandetur, qui singulis decenniis vel vicenniis de legibus nouandis ad populum ferat, si temporum quidem vicissitudines, reip. incrementa et opes, vel calamitas aliqua, vel nouae exortae caussae, quibus lex non prouiderat, quicquam in iis nouari iusserint. Sed quod ad Zaleucum attinet, eum meminisse debemus in ciuitate libera, in qua summum imperium non in vnum delatum sed populo seruatum esset, leges scribere. Iam autem imperium populare multo pleniori et religiosiori legum obsequio multoque seueriori disciplinae adstrictum esse solet, quam alterius formae resp.; tota eius salus legum perpetuitate et intacta sanctitate continetur; vt legem male positam esse satius sit, quam male tolli; nec facile vlla democratia soluta est, nisi legibus antiquis solutis; multaque eius rei exempla ante oculos Zaleuco versari debebant. Porro et apud ipsos Locros magistratus, cui legum custodia mandata esset, fuisse videtur, si quidem supra cognitio in eos, qui remp. aut ciues suos improbe et inuidiose dictis lacesserent, mandata dicebatur *legum custodibus* m); atque etiam legem, si quam minus bene latam

m) νόμων φύλακες ap. Stob. p. 280.

latam esse apparuisset, emendari potuisse, paullo supra positum in his ipsis legibus vidimus. Quo ipso intelligitur, legem illam tantum ad priuatos spectasse, vt eorum impetus reprimeretur, ne labefactarent leges patrias: at magistratum legitime constitutum de legibus ferre potuisse. Addit Demosthenes narrationi, per plus quam CC annos non nisi semel vnam legem de talionis iure esse mutatam.

Progressus inde Zaleucus ad reliqua sigillatim et per partes constituenda, super ea, quae fere hisce in rebus scribi a legumlatoribus solent, *ex proprii ingenii acumine multa sapienter et egregie inuenisse et sanxisse* memoratur *n*). Inprimis autem ad bonam *feminarum disciplinam* nonnulla praeclare constituisse videtur. *Cum enim alii legumlatores, qui mulierum pudori prospicere vellent, luxuriam earum et impudicitiam, quae multarum calamitatum publice priuatimque caussa est, grauibus mulctis pecuniariis irrogatis reprimere se posse putarent, ipse ingenioso poenae genere incontinentiam earum continuit o*). Ita enim scripsit:

Mulierem ingenuam, nisi quae ebria sit, plus vna ancilla ne comitator. Extra vrbem noctu pedem ne efferto, nisi adultero se prostitutura p). *Aurum vestemque clauo siue aureo siue purpureo distinctam ne gestato; meretrici*

n) ap. Diodor. XII, 21.

o) Diodori verba sunt l. l. vbi v. Wesseling.

p) Non absimilem rationem commentus erat Solon, qui et ipse mulierum ingenia disciplina domestica ac publica compescere voluerat, ap Plutarch. p. 90. B. *De nocte iter ne facito, nisi curru vecta ad lucernam,* λύχνου προφαίνοντος.

eretrici gestare fas esto q). Candida scilicet veste ti debebant matronae, vt ex Svida intelligitur. orro:

Annulum aureum et vestem operosiorem et pretiosiorem r), *nisi qui scortatione se vel adulterio contaminat, e quis gestato.* s)

Hoc

q) *γυναικὶ ἐλευθέρᾳ μὴ πλείω ἀκολουθεῖν μιᾶς θεραπαινίδος· ἐὰν μὴ μεθύῃ· μηδὲ ἐξιέναι νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως, εἰ μὴ μοιχευομένην· μηδὲ περιθέσθαι χρυσία μηδὲ ἐσθῆτα παρυφασμένην, ἐὰν μὴ ἑταῖραν.* Apud Svidam in *Ζάλευκος* minus accurate hoc idem narratum: *προϊούσας ἐπ' ἀγορᾶς γυναῖκας, τὴν μὲν ἐλευθέραν λευχείμονα μετὰ οἰκείων βαδίζειν, παιδίσκην μίαν ἔχουσαν· τὰς δὲ ἄλλας ἐν ἀνθιναῖς.* Aurum et versicolores vestes etiam Syracusanae leges non nisi meretricibus gestare permittebant. Athen. XII. p.521.B. Similis lex Atheniensium v. Petit. LL. Attic. VI. tit. 5. § 7. Comparari quoque potest Romanorum institutum, vt ingenuas mulieres stola cum instita ac vitta insigniret; etiam Henrici IV Galliarum Regis edictum anni 1601, quo auri argentique vsus in vestitu interdicitur omnibus; adiectum esse fertur, praeterquam meretricibus et nebulonibus: *excepté pourtant aux filles de joye et aux filoux, en qui nous ne prenons pas assez d'interêt, pour leur faire l'honneur de donner notre attention à leur conduite.* Memorabilis legis oratio esset, si vere haec in lege lecta fuissent. In edicti tamen verbis v. c. in *Grande Conference des Ordonnances et Edicts Royaux — par Jaques Joly* p. 779. non habentur. Sed probabilius est, ex interpretatione alicuius scriptoris esse ea profecta; vti v. c. in *Petro Matthieu*, qui etiam Charondae legem cum illo Edicto comparat, *Histoire de France*, subiecta sunt haec: (T. II. p. 140) *L'Edict devoit dire, que le clinquant estoit defendu à toutes sortes de gens sauf aux Basteleurs, aux Comediens et aux Courtisans.*

r) *μηδὲ τὸν ἄνδρα φορεῖν δακτύλιον ὑπόχρυσον μηδὲ ἱμάτιον ἰσομιλήσιον, ἐὰν μὴ ἑταιρεύηται.* Dixit *ἱμάτιον ἰσομιλήσιον*, *vestem Milesiae parem;* vtebatur hac voce in-

Si quis merum biberit, nisi id medici iussu, valetudinis recuperandae caussa, factum fuerit, id ei capitale esto u). En legem Mohammedicam ante Mohammedem, et sub caeli plaga diuersa; ab eadem tamen caussa, vt probabile sit, profectam, cum, animaduersis exitiosis effectis, non haec, sed caussam ipsam, tollendam esse iudicaret legum auctor. Quod legum et institutorum genus cum naturae humanae vim faciat, vim habere solet quamdiu morum asperitas vitaeque austeritas durat. Cum ipso vitae cultu, multo magis luxus contagione, solui necesse est.

Hae et similes leges aliae fecisse videntur, vt pro seuerissimis haberentur omnino eae, quae a Zaleuco scriptae sunt, veteri prouerbio: *Zaleuci lex* x).

Mulctam idem *dixisse* fertur *ei, qui e peregrinatione redux, quaesiuerat: num quid noui.* Sed an hoc a Zaleuco constitutum sit, dicere vix habeas. Plutarchus, a quo hoc fluxit, Egregie, inquit, Locrorum

u) *εἴτις ἄκρατον ἔπιε, μὴ προστάξαντος ἰατροῦ, θεραπείας ἕνεκα* (hoc itaque exceptum lege fuit). *θάνατος ἦν ἡ ζημία* ap. Athenaeum X. p. 429 A. At Aelianus V. H. II, 37. qui aut Athenaeum exscripsit, aut ex eodem fonte hausit, rem ita effert: *Si quis aegrotans vinum merum bibisset, iniussu medici, etiamsi conualuisset, mortis ei supplicium erat constitutum, quod, cum non praescriptum ipsi esset, tamen biberat, ὅτι μὴ προσταχθὲν αὐτῷ ὅδε ἔπιεν.* Sed huic exscriptori fidem minus habeas, quandoquidem ille interpretandi et ornandi studii reus habetur infinitis exemplis.

x) ap. Zenob. Cent IV, 10. Diogenian. Cent. IV, 94. Mich. Apostol. IX, 50.

Scilicet et has leges in ciuitate ad popularis imperii formulam descripta sancitas esse tenendum est; qualis ciuitas, vti morum sanctitate ac castimonia disciplinaeque seueritate vel maxime continetur, ita legibus sumtuariis, iisque accuratius perscriptis, carere non potest. Etsi autem in ipso legum harum argumento nonnulla sint, quae reprehendi posse non negemus: in eo tamen hominis acumen facile agnoscas, quod honoris et infamiae sensu apud ciuium suorum animos, ad reprimendam libidinem et luxuriem, vnice sibi vtendum esse vidit. Frustra enim leges scribuntur, mulctaeque et poenae proponuntur, si modo proponi possunt, in eos, qui in corpora sua et bona aut in suos suamque posteritatem flagitiose saeuiunt. Ab existimationis bonae malaeque et famae sensu ac studio, ipsa disciplina publica priuataque animis ciuium iniecto, quodcunque hic est praesentis remedii, petendum est. Magno igitur tempora nostra praesidio ad rectam disciplinam carent, quandoquidem dedecus, probrum ac turpitudo, a flagitio, libidine ac scelere, ad paupertatem, rei familiaris angustias et generis humilitatem, migrauit; in contemtu haberis propter loci et fortunae tenuitatem in erogando sumtu ad externum vitae cultum; contra auctoritate flores etiam cum animi sordibus et inter vitae flagitia, modo genere et opibus valeas.

Ad disciplinae seueritatem et austeritatem pertinet et illa Zaleuci lex, qua ebrietatem e ciuitate sua proscribere voluisse videtur. Cum enim alii legumlatores facinora tantum e temulentia orta puniant: ipse facinorum caussam praecidere voluit:

sententia; illud tamen satis constare videtur, apud Locros in declaranda legis sententia nihil ad interpretandum acumini iudicis fuisse datum, sed intra litteram legis omnem rationem substitisse. In quo tamen mirandum illud videri potest, quomodo in tam modico legum numero omnia tam plene et accurate definita esse potuerint, vt ipsa legum sententia omnes caussae viderentur esse decisae. Morum simplicitati, litium paucitati et iudicum dilectui et sanctitati id forte tribuendum. Sed et in poenali tantum rei iudiciariae parte seueritatem illam interpretationis obtinuisse tenendum est.

Viguit etiam inter Locros lex Mosaica, certissimum simplicitatis et vitae et temporum documentum *a*), *vt oculo lueres oculum alteri elisum, neque ea poena vlla aestimatione redimi posset.* Quae lex quas turbas dederit, cum vnoculo oculus excussus esset, nota est narratio *b*). Ex superiore tamen lege disceptatio statim diremta esse debuit, cum in ipsis legum verbis iudici esset manendum. Eius tamen, qui vnoculus erat, suasione legi hactenus derogatum narrat Demosthenes, vt, qui ei vnum oculum excussisset, vtroque priuaretur. Etiam Diodorus, qui hanc legem ad Charondae tabulas transtulit, diserte narrat, eius, qui oculo quem vnum habebat excusso fuerat excaecatus, suasione legem fuisse abolitam (XII, 17); minus tamen probabile hoc de Thuriis quam de Locris traditum bene monuit Bentleius.

In

a) Etiam inter Solonis leges fuit v. Diog. Laert. I, 57.

b) v. Demosth. in Timocr. p. 480 B. (p. 744. ed. Reisk.)

[redacted]

In adulteros lex constituta, *vt oculis*, quibus male vsi essent, *priuarentur* c). Quam legem in filio adulterii reo ita temperasse fertur Zaleucus, vt alterum oculum filio, alterum sibi ipsi excuteret. Neque tamen hoc memoratum vidimus, an multi excaecati incedentibus per vias vrbis occursauerint. Potuit autem seuerior aliquis illud ipsum, quod alii a Zaleuco factum mirantur, in fraudem legis factum dicere, cum legum verbis esset inhaerendum, non verbi aut facti cauillatione verborum vis eludenda.

De *Iuribus priuatis* quod commemoremus, habemus illud, quod apud Strabonem ex Ephoro affertur *d*), Zaleucum *de contractibus simplicius*, quam alios Legumlatores, *leges suas descripsisse*. Quod quam salubriter factum esset, non animaduertentes Thurii *e*), cum contrario modo singula ad sum-

mam

c) Aelian. V.H. XIII, 24. Val. Max. VI, 5, 3. Heraclides Ponticus de Politiis, qui furtum memorat, aut potius is qui eum excerpsit, tit. περὶ Λοκρῶν, vix audiendus. v. Perizon. ad l. l. Aeliani. Simson. Chron. ad 3560. *Aduersus plagiarios, itidem in adulteros ac fugitiuos, a Locris poenas esse constitutas*, etiam Timaeus, qui ad eos profectus erat, deprehenderat ap. Polyb. Exc. de V. et V. (To. III. Opp. p. 40.) Quam vim leges ad deterrendos amatores a vi amasio inferenda habuerint, vt mallent gulam laqueo frangere, exemplum ap. Maxim. Tyr. diss. 26. p. 28 R. occurrit, quod vnde ille habeat non succurrit.

d) Strab. VI. p. 398. extr. p. 399.

e) Debent itaque Thurii Locrorum leges adoptasse. Et sane apud Athenaeum XI. p. 508. Thuriorum legumlator appellatur Zaleucus; et apud Scymnum Chium v. 349 sq. Sybaritae periisse memorantur, cum Zaleuci leges

mam ſubtilitatem exigerent, et, quod in quaque re ſummum eſſet, perſequerentur, factum eſt, vt maiorem illi quidem inde celebritatem conſequerentur, ſed deteriorem haberent remp.; Quippe bonis regi legibus non eos, qui legibus ſuis omnem calumniae locum volunt praecludere, quod fieri quidem nequaquam poteſt, ſed qui leges ſimpliciter ſcriptas omni fide et cura tuentur. Atque ita etiam Plato ſenſit, dum, apud quos plurimae ſint leges, apud eosdem plurimas ait eſſe lites et mores peſſimos; ſicut morbi eſſe ſoleant plurimi, vbi multi ſint medici. Haec quidem Strabo.

Ne ſyngrapham pro pecunia foenebri dari liceret, lege Zaleuci interdictum fuiſſe, apud Zenobium *f*) legimus. Non ſatis explorata nobis legis mens eſt; ſed aut foenori, graui in rep. malo, omnino occurrere, aut fidem bonam ita fundare voluiſſe videtur, vt nuda ſtipulatione conſtaret, non autem in ſyngrapharum laqueos et cauillationes induceretur. Habuiſſe ea lex hunc exitum memoratur, vt multi eſſent, qui contractus inficiarentur. Requirebat ſaltem lex antiquam fidem et iurisiurandi ſanctitatem, quae inter priſcos homines ſumma fuit; ab eadem cum deſciſcerent ſeriores, ſcripto opus fuit, quod idem nouis fraudibus excogitandis locum fecit. Verum omnino diuerſis modis definita fuiſſe

leges ſoluiſſent. Quae loca niſi rem declararent, poſſent ſane Ephori verba in alienam ſententiam accipi. cf. Fabric. B. Gr. T. I. p. 535.

f) Zenob. Prov. Cent. V, 4. *συγγραφὴν ἐπὶ τῶν δανεισμάτων μὴ γίνεσθαι.* Niſi forte hic homo legem Charondae dicere voluit: v. inf. Proluſ. VIII.

fuisse videtur lex; quod ignoramus; colligere tamen licet ex alia lege ab Aristotele commemorata: *ne quis patrimonium suum vendat, nisi manifestam calamitatem sibi ostendat accidisse* *). Scilicet fuere Locri ex eo ciuitatum genere, in quibus bonorum aequalitas seu fundorum aequa singulis portio erat.

Mulctas etiam pecuniarias in Zaleuci legibus irrogatas fuisse, ex Hesychii loco *g*) apparet.

Ius aliquod interdicto *vti possidetis* simile, aut potius cum iure *vindiciarum* apud veteres Romanos comparandum, apud Locros locum habuisse, ex Polybio *h*) constat. Lex enim Zaleuci fuit, *vt*

C 5 *rem,*

*) de Rep. II, 7. p. 430 f.

g) In Λεπτὰς καὶ παχείας (sc. δραχμάς). His quoque vocibus inter argumenta vtebatur Bentleius, quibus euincere volebat codicem hunc LL. Zaleuci Sophistae fuisse fetum; nam verba illa Attica esse. Nec tamen hoc per se, nisi alia adfuerint, magnam habere potest vim. Potuit Hesych. ex scriptore laudare, qui Zaleuci LL. intexuerat suis scriptis, vel obiter meminerat, et ad suae ciuitatis morem accommodauerat verba et computum numorum.

h) Ecl. lib. XII, 7. τοῦτον δεῖν κρατεῖν τῶν ἀμφισβητουμένων ἕως τῆς κρίσεως, παρ' οὗ τὴν ἀγωγὴν συμβαίνει γίγνεσθαι. Controuersia in hoc tanquam cardine versabatur: legis verba erant, *vt rem, de qua sit controuersia, ille possideat penes quem erat tum, cum in ius fuit adducta*, παρ' οὗ τὴν ἀγωγὴν συμβαίνει γίγνεσθαι, h. qui manu iniecta rem vindicatam in iudicium adduxerit. *Adduxerat* autem *is* in vindiciarum iudicium, qui mancipium ante possessum et a se abductum iterum repetierat. At alter contendebat sibi mancipii seruandi ius competere, *ex sua* enim *domo* illud esse abductum, etsi ab altero. Re a iudicibus ad summum magistratum Cosmopolidem dictum delata, videtur

rem, de qua ſit controuerſia, ille poſſideat, quamdiu lis pendebit, penes quem erat, cum in ius fuiſſet adducta. Narratio eodem loco eſt de controuerſia ſuper huius legis ſententia orta, cum alter alteri mancipium, quod is adhuc poſſederat, per vim abduxiſſet, prior autem mox mancipium manu prehenſum in iudicium adduxiſſet, ac ſponſores daret. Iam enim vterque, et actor et reus, poſſeſſionem rei litigioſae ad ſe pertinere contendebant. Sed ad cauſſam ſingularem deſcendere nunc non poſſumus.

Sunt ſcilicet adhuc ſubiicienda nonnulla, quae ad legum a Zaleuco latarum rationem omnino et indolem ſpectant. Laudatur itaque in eo et Charonda, qui Thuriorum legibus ſcribendis inclaruit, quos etiam Plato imitatus eſt, et Cicero, et probauit Poſidonius, quod in legibus non ſimpliciter et nude et imperioſe, quae facienda vel omittenda eſſent, perſcriberent, verum, priusquam lex ipſa proponeretur, in commendationem legis nonnulla praemitterent, quibus perſuaderent ciuibus, vt eam ſibi ſalutarem eſſe putarent *i*). At Seneca (Ep. 94) impro-

detur hic ita ſtatuiſſe, vt huic alteri vindicias daret et rem pendente lite poſſidendam addiceret. Legis itaque verbis magiſtratus pertinaciter inhaeſit. Ita ſaltem accipienda videntur verba Polybii p. 334. τὸν δὲ διαστείλασθαι etc. et ſecundum hanc interpretationem etiam iudices ſententiam tulere.

i) Cicero de LL. II. 6. *Sed vt — fecit Plato — id mihi credo eſſe faciendum, vt priusquam ipſam legem recitem de eius legis laude dicam; quod idem et Zaleucum et Charondam feciſſe video.* Vix in ſingulis legibus putabimus id factum, ſed in ſolo prooemio. Subiungit

[redacted]

probauit hoc. *Legem enim*, inquit, *breuem esse*
rtet, quo facilius ab imperitis teneatur: velut emissa
initus, vox sit; iubeat, non disputet. Nihil videtur
hi frigidius, nihil ineptius, quam lex cum prologo.
one, dic, quid me velis fecisse; non disco, sed pareo.
tam diuersa iudicia eadem res distrahi potest pro
ıerso hominum sensu, pro diuersoque rerum
minumque respectu; alter seruilibus ingeniis im-
rari, ingenuis et ciuilibus praecipi vult alter.
:putandum vero erat, aliam veterum istarum le-
ım indolem fuisse, aliam Romanarum, quas Se-
:ca respiciebat. Sane ea quae de iure personarum,
ntractuum, et sic porro, iure ciuili constituuntur,
x prooemia, vulgus de iuris aut ratione aut aequi-
te edocentia, admittunt; at in istis legibus ea,
ıam nos politiam vocamus, vel maxime contine-
ıtur vna cum ethicis. Prooemium itaque non
ale accommodatum videri poterat, quo leges tan-
ıam paterno affectu suaderent ac monerent ciues et
l obsequium hortarentur; neque adeo, quae in eo
:currunt, poenarum minationes pro sanctione ha-
:ri possunt ac debent *).

Neque

Subiungit paullo post ipse Cicero prooemium legis suae, cuius sententia est: esse deum eumque res humanas curare ac bona malaque respicere. *Legis laudem* dixit, h. e. commendationem, eandem, quam mox prooemium vocat; etsi hoc non tam in legibus omnino commendandis versatur, sed tantum ad prima leg's capita respicit; in quibus de religionibus agitur.

*) Non itaque tam absonum in his prooemiis Zaleuci et Charondae ad deorum ac daemonum poenas prouocari. Potuit hoc idem facere Moses; et in prooemio

Neque vero Locrenſes in rep. talibus legibus conſtituta male rem geſſerunt. Magna enim eorum fuit per plura ſaecula felicitas hominumque et opum affluentia et ſumma *ευνομιας* laus *k*). Inprimis memorabile eſt Pindari praeconium, qui poſt CC. a ſcriptis inde legibus annos, (circa Olymp. LXXIV). *Juſtitiam* ait *Locrorum vrbem regere et eſſe iis Calliopen non minus quam Martem curae l*). Et altero loco: eos *hoſpitii facilitate, rerum honeſtarum et litterarum ſtudiis et fortitudine* commendat *m*). Quo ipſo refellitur iniquiſſima eorum opinio, qui *humanarum legum* prudentia publicae priuataeque felicitati parum prouideri poſſe cenſent. Nec ſoluta eſt resp. Locrorum, niſi vi externa; quae ſi maior fuerit, nihil rerum humanarum eſt, quod non ab ea infringatur et deſtruatur. Dionyſius iunior Ol. CVI, 1. *n*). Syracuſis excluſus, cum ſuis opibus et ſtipatoribus, Locros, vnde maternum genus ducebat, confugit, paulloque poſt tam atroci violentia in eos eſt graſſatus,

mio ſimili conſilio ſcripto quid ni noſtra adhuc aetate numinis metus et vitae futurae praemia ac poenae oſtendi poſſint?

k) v. Strabo VI. p. 397. D. *πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες*. Plato de LL. I. p. 638. A. Steph. et in Timaeo pr. vbi cf. Proclus in Timaeum p. 22. Demoſth. aduerſ. Timocr. p. 480. A. Aelian V. H. II, 37.

l) Olympion. X, 17. *Νέμει γὰρ Ἀτρέκεια πόλιν Λοκρῶν Ζεφυρίων. μέλει τέ σφισι Καλλιόπα καὶ χάλκεος Ἄρης.* Quod ad Muſarum ſacra attinet, praeſtantiſſimus citharoedorum, Eunomus, ex ea vrbe oriundus fuit. Strabo VI. p. 399. 400.

m) Ol. XI, 17 ſq.

n) a. C. 356; et 327 annis poſt leges a Zaleuco ſcriptas.

tus, vt tota ciuitas peſſundaretur. Sed videndi hac de re, quos infra laudabimus *o*).

Haec quidem hactenus. Nos autem legibus patriis et maiorum inſtitutis immanentes non minorem proſperitatem conſequi poſſe exiſtimare debemus. Priuatae enim vitae felicitas aliqua in quacunque reip. deſcriptione eſſe poteſt; tanto ea maior et certior, ſi Optimi Principis, Regis Indulgentiſſimi, pietate, clementia et iuſtitia, Immortalium Virorum ſapientia et cura ac fide, et publicae et priuatae cuiusque ſecuritati, tranquillitati et felicitati prouidetur. PP. d. XVI. Sept. cIↃIↃCCLXVII.

o) Strabo VI. p. 397. 398. cf. Athen. XII. p. 541. D. E. e Clearchi libro V. Vitarum. Aelianus V. H. IX, 8. Ad ea reſpiciunt Plutarch. Timol. p. 242. C. et Aelian. V. H. VI, 12.

Epimetrum

Epimetrum I.

de Locris.

Sunt hi Locri (Epizephyrii) *colonia eorum Locro rum qui in sinu Crissaeo habitant* (Locrorum Ozola rum) *ab Euanthe deducta, non multo post Crotone et Syracusas conditas.* Est haec Strabonis auctorita eaque grauissima (lib. VI. p. 397. C.). Addit iden *falso ab Ephoro a Locris Opuntiis eos fuisse repetitos* Ephoro tamen adstipulati sunt alii scriptores, in hi ipse Virgilius (Aen. VII, 399): *Hic et Narycii posue runt moenia Locri;* est enim Naryx Opuntiorum *a*) Et videntur ipsi Locri hoc probasse, quandoquiden heroem suum Ajacem Locrum colebant, qui Opun tios duxerat, et eius comites post reditum a Troi dispersos hoc littus adiisse narrabant. v. ad Virgil l. c. add. Paus. III, 19. extr. Conon. c. 18.

De *originibus vrbis* valde inter se diuersa nar rata fuisse apparet ex fragmento Polybii lib. XII in Exc. de V. et V. (To. III. p. 38 sq.) de dissidi inter Aristotelem et Timaeum: quorum prior *b*) coloniam ex fugitiuis mancipiis, moechis et plagia rii:

a) v. ad e. l. et Cluver. *Ital. ant.* p. 1302. Salmas. ad Solin. p 48. Rem in medio relinquit Scymnus Chius v. 315. εἰσὶ δ' ἄποικοι τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν. ἔνιο δὲ Λοκρῶν φασι τῶν ἐν Ὀζόλαις.

b) Aristoteles in πολιτείᾳ τῶν Λοκρῶν, puto, (quam Cle mens T. I. p. 352. A. Sylb. laudat.)

riis, collectam esse dixerat *c*), hic (historiarum libro IX.) ingenuorum ciuium ex Locris Graeciae profectorum fuisse asseuerauerat. Polybius ex iis quae vterque attulerat, neutrum fide satis explorata, verum fama et opinione accepta narrasse, Aristotelem tamen ait probabiliora dixisse. Timaeum quidem sibi inde fidem adstruere velle, quod se Locros Graeciae adiisse et ibi foedus inter metropolin et coloniam scriptum vidisse asserit *d*), quo commune inter eas ciuitatis ius constitutum erat, adiisse quoque Locros Italiae, et apud hos leges repcrisse fugitiuorum et similium hominum ingeniis prorsus dissimiles. Verum fidem horum omnium Polybius ita eleuat, vt Timaeum mentitum esse foedus illud dicat; forte etiam ipse in hoc paullo iniquior: nam potuit tale foedus inter Locros Graeciae et Italiae esse; sed forte serioribus annis, ita vt originis conditionem probare non posset. Polybius ipse (v. Eclogas libri XII. To. III. p. 327.) a Locrensibus famam ab Aristotele traditam firmari audierat: pro argumento quoque affert nobilitatem gentium a feminis apud eos ductam.

Ceterum

c) Polyb. l. l. Aristotelem εἰπόντα τὴν ἀποικίαν αὐτῶν εἶναι δραπετῶν οἰκετῶν, μοιχῶν, ἀνδραποδιστῶν.

d) συνθήκας ἐγγράπτους — αἷς ἐπιγεγράφθαι τὴν ἀρχὴν τοιαύτην· ὡς γονεῦσι πρὸς τέκνα: sollenni formula, de qua cf. Opusc. To. I. p. 312. At p. 42. Polyb. vbi Timaeus ait: τήν τε πολιτείαν καὶ τὰ λοιπὰ φιλάνθρωπα τοῖς Λοκροῖς ἀμφοτέροις Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον κατεψεῦσθαι τῆς πόλεως, leg. ἀμφοτέρους Ἀ. καὶ Θ. nam de solis Italiae Locris nunc agit.

Leges Locros scriptas habuisse, eosque *primos* fuisse, *qui legibus scriptis vterentur;* et *leges iis scriptas esse a Zaleuco*, historica fide exploratum est. *v. Epimetrum* II. Quod in his legibus, etiam nemine monente, expectes, erit hoc vt ab omni subtilitate longissime absint. Et sane summam legum vt antiquitatem ita simplicitatem passim in fragmentis pluribus facile agnoscas. Potuere tamen vel sic leges Zaleuci sequentibus saeculis, per quae Locrorum resp. stetit aut restituta iterum conualuit, prudentium virorum curis esse emendatae. Certe Timares aliquis seu Timaretus inter Locrorum legumlatores cum Zaleuco memoratur *h*). Celebrata quoque vrbs est eximie bonarum legum nomine, et floruisse fertur earum beneficio. Testatur locus Pindari (X. Olymp. 17.) et Demosthenis ac Strabonis verba iam alio loco laudata. cf. Bentlej. (*Lennep*. p. 191.) Est apud Porphyrium (V. P. s. 56.) e Dicaearcho narratio de Pythagora exule a Locris non recepto quoniam in suis legibus nihil haberent quod displiceret *i*). Leges autem Zaleucus scripsit non sub ipsa statim vrbis incunabula; verum ad multas discordias et turbas res iam fuerat deducta, vt ex Aristotelis fide traditum accepimus *k*). Si tamen Zaleucum circa Ol. XXIX. vixisse, Locrorum autem vrbem

h) Ap. Iamblich. V. P. n. 130. et 172.

i) *ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἰδίοις νόμοις οὐδὲν ἔχομεν ἐγκαλεῖν· αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων πειρασόμεθα μένειν.*

k) In Schol. Pindari Ol. 10, 17. Ad easdem seditiones spectat Strabonis locus lib. VI. p. 397. C. vbi *Locri aduenae tres quatuorue annos in Zephyrio habitasse, mox inde vrbem transtulisse* dicuntur, *opitulantibus Syracusanis.*

vrbem Ol. XXIV, 2. conditam esse, probabiliter constat, non adeo multis annis post vrbis primordia leges accessisse apparet.

In legibus illis *plus quam ducentis annis* vnicam tantum legem nouam esse latam, seu verius veteri legi esse derogatum, Demosthenis notus locus, vbi de talione vnoculi agit, testatur *l*). Quod si inde ab Ol. XXIX annos computes CC. incidimus fere in tempora Dionysii iunioris Ol. CVI, 1. qui crudelitate in Locros et impietate vsus incredibili eorum res afflixit quod iam sup. (p. 44. 45.) est commemoratum.

Reip. Locrorum formam fuisse *aristocraticam* vix dubites. Diserte inter aristocratias eam refert Aristoteles (lib. V, 7. p. 530) eo loco, quo de ea per Dionysii affinitatem euersa monet. Eamque retinuere etiam cum Romanorum ciuitas foederata facti essent: nam bello Punico II. ad Poenos defecisse narrantur, *prodita multitudine a principibus:* Liv. XXIII, 30. cf. XXIX, 6. In Zaleuci legibus (apud Stob. et Diod.) ἄρχοντες memorantur, quibus caussarum disceptationes et iudicia mandata sunt.

Summum magistratum habuere *Cosmopolidem*, a quo in iure controuerso legum interpretationem petitam esse videmus in caussa de rei vindicatione

 ap.

l) In Timocr. p. 744. ed. Reisk. καὶ τοῦτον μόνον λέγονται Λοκροὶ θέσθαι τὸν νόμον ἐν πλείοσιν ἢ διακοσίοις ἔτεσιν. Ap. Strab. est πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες. Diodorus, qui Charondae illam legem fuisse narrat lib. XII, 17, tres a Thuriis leges esse abrogatas memorat.

ap. Polybium *m*); tum *Senatum* cIↄ virorum (*ibid.*) in quo de lege abroganda agendum erat. Etiam *Polemarchum* nominatum reperimus *n*); et Νομοφύλακας, quos aliquo loco videmus maledicos et admonendo et multando coercere potuisse; vt adeo ius animaduertendi eos in certis caussis habuisse appareat. Erat idem magistratus Athenis et in aliis Graeciae ciuitatibus, non eadem tamen vi ac potestate: (v. Harpocration h. v. Suidas h. v. et viros doctos.) Cicero *de LL.* III, 20. conquestus legum custodiam Romae esse nullam, itaque eas ab apparitoribus et librariis peti, subiicit: *Graeci hoc diligentius, apud quos Nomophylaces creantur; nec hi solum litteras — sed etiam facta hominum obseruabant ad legesque reuocabant.*

In numis tamen *o*) raro magistratus nomen aut nota occurrit. Numi aurei, argentei et aerei, quos a numis Locrorum, Opuntiorum et Ozolarum discernere interdum difficile est, tanquam proprium typum habent Jovis caput barbatum; cum quo frequenter aquilam lepori inhiantem aut eum discerpentem videas, aut etiam fulmen. Jupiter quoque sedens occurrit. Palladem cum Pegaso ad originem Corin-

m) Exc. lib. XII. (To. II. p. 334.) ea tamen conditione, quantum intelligitur, vt, si legem in aliam partem interpretabatur, ipse non minus quam alter ex litigantibus laqueo de ceruice pendente diceret: quod forte minus accurate narratum.

n) In Heraclid. fragm. p. 36. Crag. vbi de periuro homine a mustelis diuinitus immissis punito. Νομοφύλακας inuenies ap. Stob. p. 280, 18.

o) v. Magnan. *Bruttia numismatica* tab. 67 sqq.

Corinthiam per Corcyraeos ſpectare videri ſupra memoratum eſt. Ad agri fertilitatem ſpica, vua, et cornu copiae, et Cereris caput appoſita face. Etiam Proſerpinae, eximie a Locris cultae, caput obſeruare mihi videor *p*). In vno numo Dioſcurorum capita occurrunt, quod ad illa reſpicere poteſt, quae de eorum praeſentia in pugna ad Sagram narrari infra ex Juſtino XX, 3, 8. videbimus, vbi et aquila, quam in numis ſignari diximus, circumuolaſſe pugnantes Locros narratur, quoad vincerent. In alio eſt Juno ſedens, ſi modo ad noſtros Locros ſpectat. Caduceum qui occurrit ad Mercurii cultum in his oris refert Neumann. l. c. p. 37. Ad Romanorum foedus illi numi, in quibus Romae ſedenti corona ab vrbe Locrenſi imponitur, adſcripto: *Ρωμα πιστις Λοκρων*, *q*) ſpectant.

Inſtituta Locrenſium, praeter illa quae iam in Proluſione memorata ſunt, reperiri a me potuere haec: primo, quod *nobilitas generis a feminis apud eos ducta erat*: ita *orti e centum gentibus* eminebant inter ceteros; erat autem eorum ortus talis: apud Locros Graeciae ad expiandum Aiacis Oilei ſacrilegium, rapta Caſſandra in conſpectu Palladis, quotannis mittendae erant virgines Ilium ſorte legendae ex C. gentibus illuſtrioribus *r*): ex his virgines nonnullae

p) Vt tab. 71. VIII.

q) Digeſſimus in ordinem hunc ea, quae in Magnano occurrunt. et diligenter expoſita ſunt ſigillatim in Raſchii Lexico Numiſmat. voc. *Locri*.

r) Strabo XIII. p. 896. 7. add. Plut. de ſera num. vind. p. 557. D. et laudd. ibi a Cl. Wyttenb. in ed. libelli p. 66. Toup. Ep. crit. p. 162.

vna cum ceteris in coloniam exierant: v. Polyb. Exc. (To. II. p. 327. 8.) ab his oriundi erant illi quos diximus

Idem mox (p. 328. 9.) ex Locrorum ipsorum narratione refert, Locros, qui primi haec loca adierant, cum patria instituta nulla haberent, *Siculorum*, cum quibus communem agrum haberent, *ritus moresque plures assumsisse*, sed mutatos et emendatos a se: inter quos etiam exponit vnum puellae phialephori *s*).

Magnam *vitae frugalitatem seueritatemque, et austeritatem priscam*, inter Locrenses viguisse multa cum instituta tum leges testantur; ex institutis etiam illud, *quod nullis mancipiis vsi sunt*, Timaeo asserente *t*), *nisi recentibus demum aetatibus;* vt nec Graecis olim omnino patrio more serui emtitii nec ancillae fuere. Quod si forte Timaeus nimis absolute et praefracte hoc pronuntiauit, omnino tamen hactenus verum est, quod in antiqua vitae simplicitate multo maior Graecis vsus fuit operarum mercede conductarum: Passim quoque apud Homerum aut ἔριθοι aut θῆτες memorantur; adeoque libera capita agros colebant *u*). Primos post Thessalos et Lacedaemonios mancipiis emtitiis vsos esse Chios a Theopompo Historiarum libro XVII. traditum erat: v. Athen. VI. p. 265. hos quidem e barbaris, at illos

s) Φιαληφόρου.

t) Athen. VI. p. 264. C. p. 272. A.

u) Hactenus bene Palaeph. c. 3. οἱ γὰρ τότε ἄνθρωποι αὐτουργοὶ ἦσαν.

illos ex Achaeis, Theſſalos e Magnetibus et Perrhaebis victis, adeoque ex hominibus ſuae gentis.

Porro apud Locrenſes morem fuiſſe, *vt non lugerent mortuos, ſed, cum extuliſſent, epularentur*, in Heraclidis fragmentis occurrit: (p. 28. 30. ed. Crag.) alterum inſtitutum erat, quo *inſtitorias tabernas habere non licebat et rem cauponariam exercere, ſed agricolarum quemque apud ſe natos fructus in forum apportatos vendere neceſſe erat:* Quod inſtitutum ſi viguit, non adeo magna mercaturae celebritas apud Locros eſſe potuit; tanto vero minus auaritiae et luxus fomenta ſubminiſtrata ſunt.

De caeteris *Locrorum rebus* pauca ſunt, quae tenemus. Mirum tamen eſt vel ſic, cum ne magnorum quidem imperiorum ac rerumpublicarum memoria ſatis explicita ad nos peruenerit, ſingularum ciuitatum notitias non contemnendas erui et colligi poſſe.

Locri Crotoniatis, a quibus bello petiti fuerant, cladem illam nobilem ad Sagram fl. (ante Ol. LV, 1.) intulere; de qua v. in Proluſ. X. *de Crotoniat. rep.* Eo bello eueniſſe videtur, quod apud Livium (XXIX, 18) Romae in Senatu a legatis Locrenſium de templo Proſerpinae eiusque theſauris narratur: *Maiores quondam noſtri, graui Crotonienſium bello, quia extra vrbem templum eſt, transferre in vrbem eam pecuniam voluerunt. Noctu audita ex delubro vox eſt: abſtinerent manus, deam ſua templa defenſuram. Quia mouendi inde theſauros incuſſa erat religio, muro circumdare templum voluerunt. Ad*

 aliquantum

aliquantum iam altitudinis excitata erant moenia, quum subito collapsa ruina sunt. Eodem bello territi Locrenses auxilium a Spartanis petierant, qui cum eos auxilium a Castore et Polluce repetere iussissent, deos illos habuere propitios (Justin. XX, 2), in pugna autem Ajacem Oilei f. in ordine stantem suis rebus consulere experti sunt: Paus. III, 19 extr. Conon. c. 18. Mirum videri potest, Locros in Spartanis spem auxilii obtinendi posuisse, cum quibus communia iura nulla haberent. Enimuero in memoriam reuocanda est antiquior illa, quam supra commemoraui, coloniae origo a Lacedaemone ducta regis Polydori aetate.

Bellum iis intulerat Anaxilaus tyrannus Rheginus eosque internecione deleuisset, nisi Hiero minis eum deterruisset *x*). Factum hoc paullo ante Ol. LXXVI, 1. quo anno tyrannus obiit, cum inde ab Olymp. LXXI, tyrannidem tenuisset. Ol. XCVII, 4. cum Dionysius magnae Graeciae Vrbes armis peteret, escensione ad Cauloniam facta et vrbe oppugnata, victis autem iis, qui ad eam liberandam aduenerant, seu tum seu paullo post vrbs capta, atque solo aequata est (v. Diod. XIV, 103-106): agrum autem Cauloniatarum Locris donauit Dionysius. Paullo diuersa sunt, quae a Justino narrantur, dum (lib. XX, 5.) Dionysium ait *expugnatis Locris* Crotonienses aggressum esse, qui fortiter restiterunt. Suspicari licet Justinum

x) Pind. P. 2, 34 sq. et Schol. Pind. P. 1, 99. qui ad Epicharmum ἐν Νάσοις prouocat. Idem ad P. 2, 34.

num in nomine erraſſe et Cauloniatis Locros ſubſtituiſſe. Nam Locrenſes ſocietate et amicitia potius cum Dionyſio iuncti fuiſſe videntur: etenim Ol. XCV, 3. Dionyſius ad populum Locrenſem legatis miſſis et impetrato nuptiarum iure Doridem, Xeneti clariſſimi ciuis filiam, in matrimonium duxerat: Diodor. XIV, 44. Poſt Cauloniatarum agrum iis aſſignatum, ſimile beneficium paullo poſt (Ol. XCVIII, 1.) adiecit Hipponiatarum agro Locris attributo *y*), nec non agri parte Scylletici Crotoniatis ademti (Strab. VI. p. 401. B.). Quicquid eſt, Dionyſio mox in Siciliam reuerſo facile libertatem priſtinam recuperauere. Ex iſta tamen affinitate, quod Ariſtoteles monuit, Locris exitii cauſſae natae ſunt *z*). Nam ſuſceptus ex eo connubio Dionyſius iunior Syracuſis fugatus Locros venit et ab iis receptus mox per ſatellites omni contumelia in eos ſaeuiit, vt iam ſupra eſt narratum (p. 44. 5.). Poſt eius tamen diſceſſum praeſidio deiecto acerbe et crudeliter iniuriam in eius coniuge et liberis vlti ſunt *a*), nullis precibus Dionyſii per legatos admiſſis, tolerata quoque obſidione a Tarentinis et agrorum direptione.

 Nec

y) Diod. XIV, 107. vbi addit Diodor. κατὰ τὸ συνεχὲς γὰρ ἐφιλοτιμεῖτο τοὺς Λοκροὺς εὖ ποιεῖν διὰ τὴν συγχωρηθεῖσαν ἐπιγαμίαν.

z) de Rep. V, 7. p. 530. B. vbi inter cauſſas ariſtocratiae euerſae refertur affinitas nobilium cum potentibus extraneis contracta: — καὶ (ſcilicet) κηδεύειν ὅτῳ θέλωσι· διὸ καὶ ἡ Λοκρῶν πόλις ἀπώλετο ἐκ τῆς πρὸς Διονύσιον κηδείας.

a) v. inprimis Strabo l. c.

Nec tamen hac calamitate ita pessundati videri debent, quin iterum aliquas opes recuperaverint: nam cum Bruttiis bella gessisse eosque pugna fugasse, ex Nossidis epigrammate nouimus, quod Bentleius illustrauit (*Diss. in Phalar.* p. 198. *Len.*)

Grauior fortuna iis imminebat inter Romanorum bella cum Tarentinis et Lucanis. Pyrrhus in Italiam accitus seu foedere seu vi ad societatem secum ineundam eos compulerat: facto inde eius in Siciliam discessu, Locri, praesidio Pyrrhi praefectoque, quorum iniurias diutius perpeti nequibant, trucidatis, ad amicitiam Romanorum se contulerunt (ante C. N. 277. V.C. 477); quo tempore Romani primum in Bruttios arma mouerunt. Mox vero ille (anno insequenti) e Sicilia redux, ciuitate, animatis praesentia sua regiae factionis hominibus, recepta, multa in Locrenses foeda facinora edidit, caedibus et rapinis in miseros grassatus; inde ad sacrilegium conuersus ingens auri pondus e templo Proserpinae terra effossum abstulit, quod tamen classe tempestate afflicta mari obrutum est; vnde tamen aestu maris eiecta spolia in templo iterum reposita sunt *b*).

Post Pyrrhi discessum Locros in foedere cum Romanis perstitisse, et ab hoc tempore inter *ciuitates* Romanorum *foederatas* habendos esse non dubitamus. Itaque bello Punico priore Hamilcarem classe

b) De his v. Freinsh. Suppl. Livii lib. XIV, 23 sqq. inpr. Appian de reb. Samnit. Ecl. in ed. Schweigh. To. I. p. 69. 70. Liv. XXIX, 18.

dasse ad Italiam deuastandam profectum agros Locrensium et Bruttiorum late deuastasse reperimus (V. C. 506 ante C. N. 248. Oros. IV, 10). At pugna ad Cannas facta fuere Locri inter socios, qui a Romanis deficerent (V. C. 538. ante C. 216. Liv. XXII, 61. et XXIII, 30); itaque anno sequente Appio Claudio ad vrbem aduenienti portas clauserunt (Liv. XXIII, 41). Ex iis tamen, quae paullo post inter acta anni eiusdem V. C. 539. Livius narrat lib. XXIV, 1. Locros iterum ad Romanos se applicuisse apparet. Nam Poenis tum ad muros accedentibus, deducto in portum Romanorum praesidio vt Rhegium deueheretur, dediderunt se, *foedere aequis legibus facto:* Locrensibus iussu Hannibalis data pax, *vt liberi suis legibus viverent; vrbs pateret Poenis, portus in potestate Locrensium esset; societas eo iure staret, vt Poenus Locrensem, Locrensisque Poenum pace ac bello iuuaret.* Recepere paullo post Locri multitudinem Crotoniatarum, quae ex vrbe capta a Bruttiis in templum Junonis Laciniae confugerat. (ib. c. 3.) Ad vrbem recuperandam cum T. Quinctius Cos. V. C. 546. frustra copias et tormenta admouisset (Liv. XXVII, 25); res tandem fraude et insidiis perfecta est, decimo defectionis anno, quarto decimo Punici belli (V. C. 547. a. C. 207). Vrbs dedita Scipioni: v. Liv. XXIX, 6 sqq. et Q. Pleminius legatus cum praesidio vrbi relictus. At enim scelere et auaritia Romani etiam Poenos superarunt: inde anno sequenti Locrensium legatis Romam missis misericordia senatus motus Praetorem M. Pomponium cum decem legatis Locros misit ad caussam cognoscendam:

dam: qui *Locrensibus* edixere *libertatem legesque suas populum Romanum senatumque restituere* (Liv. l. c. c. 9. 16-21). Reddita quoque thesauris Proserpinae pecunia; quinto tamen hinc anno nouo sacrilegio pecunia nocte clam sublata (Liv. XXXI, 12. 13). Ab hoc inde tempore inter *foederatus populi R. ciuitates* fuere, vt suis legibus vterentur, ex foedere tamen publice ad ea, de quibus conuenerat, praestanda tenerentur: erat in his vt copias maritimas mitterent, quoties Romanis opus esset. Narrat Polybius (Ecl. XII, 3), qui tum Romae inter euocatos Achaeorum erat et gratia multorum florebat, sua opera factum esse, vt Romani Locrensibus, propter attritas forte eorum res, remitterent, ne cum in bellum Hispaniense auxilia (forte aduersus Celtiberos) tum aduersus Dalmatas (V. C. 596. ante C. N. 156) copias maritimas mittere tenerentur. Postea nihil quod de iis memorabile occurrat meminimus: nisi quod Strabo ita memorat, vt vrbem adhuc rebus non prorsus profligatis fuisse intelligas. Inde nomen vrbis occurrit apud Plinium et forte alios.

Inter haec tempus esse debuit, quo et ipsi Locri luxuriem et impudicitiam in vrbem admitterent, si quidem eodem modo, vt apud Lydos et Cyprios, puellae apud illos publice prostitisse narrantur apud Athenaeum (lib. XII. p. 516), qui id antiquae alicuius iniuriae monumentum esse putabat. Potuit hoc adeo serius esse Dionysii contumelia, quam diximus; potest tamen quoque narratio ex hac Locrorum calamitate esse efficta. Lo-

cricum

[redacted]

um carmen apud eundem (p. 516. B.) e moechae :ona cani solitum, (quod emendat Bentlej. p.) pro argumento certo haberi nequit.

Ex ciuibus nobile nomen fuit *Euthymi*, qui gilatu victor Olymp. LXXIV. VI. VII. (v. Pauf. , 6), idem oraculi iussu viuus sentiensque conratus, sacrificatumque ei imagine eius et Olyme altera posita (Plin. VII, 48). Alium Locrum pueris pugilem, *Agesidamum*, Pindarus binis minibus celebrauit: Ol. 10. et 11. *Xenocritus* er antiquissimos paeanum auctores a Plutarcho 1134. B. C. To. II.) et inter eos refertur, qui undae constitutionis musices principes habendi nt: idem ex quo natus erat oculis captus fuit, in fragm. Heraclidis legitur, in quibus ille cum *isippo*, et ipso Locrensi poeta, memoratur. Vea adeo quod Pindarus praedicat: *μέλει τέ σφισι* λιόπα.

Epimetrum

Epimetrum II.

de Zaleuco.

De Zaleuco in diuersas partes disputatum est a viris doctis *a*). Inprimis subtiliter de eo commentatus est Bentleivs in *Diss. supra Phalaridis Epistolis* p. 337 sqq. verum tam impotenti animo, vt, dummodo aduersarium Boylium laederet et exagitaret, ipse parum curaret si aliis latus ipse nudaret. Saltem vera et falsa, dubia et explorata, eadem lance appenduntur. Non meum est in iis excutiendis et seu refellendis seu firmandis, operam consumere: praestat singulis aequa trutina expensis apponere ea, quae seu veriora sunt seu veris similiora, eaque ad certas classes redigere. Quod Timaeo ille tantum tribuit, vt secundum eum omnino neget, Zaleucum vnquam fuisse, id eius cupiditati et irae in aduersario conficiendo condonabimus. Nam primum Timaeus hoc non ex fide historici sed *ad suam opinionem* tradiderat; ita vero non auctoritas viri, sed iudicii ratio erat exquirenda *b*); iam autem Timaeum odio et ira, tum perti-

a) v. Congesta ap. Fabric. B. Gr. To. I. p. 531 sq. et Wesseling. ad Diod. XII, 20.

b) Eadem hac fere via Polybius Timaeum refellit, ab Aristotele in iis, quae de Locrorum originibus tradita erant, dissentientem: *vtrumque*, ait, *tantum ex coniectura locutum esse, Aristotelis vero narrationem esse verisimiliorem, cuncti ex iis, quae disserui, satis intelligent.* Exc. de Virt. e lib. XII. (p. 38. To. III.)

[redacted]

pertinacia occaecatum, multa perperam tradidiſſe ſatis conſtat. Quomodo igitur huius hominis iudicium et opinionem ſatis magnam vim habere dicemus ad euertendam omnem antiquitatis fidem? De Locrorum rep. libri erant Ariſtotelis et Theophraſti, *περὶ τῆς τῶν Λοκρῶν πολιτείας*: iam vterque Zaleucum legum Locris ſcriptarum auctorem ediderat; Timaeus tamen in Theophraſtum ſaltem inuectus erat, vtque eum tanto grauiore ictu perculſum proſterneret, Zaleucum omnino vllum fuiſſe negauerat *c*). Sane vel ſic comparata vtriusque auctoritate haud difficile erat pronuntiare, vtri aſſentiendum eſſet. Verum accedebant Theophraſti auctoritati, perpetua omnium temporum fama, tot auctorum conſenſus, et Locrorum ipſorum commemoratio. Diſertior erat locus Ariſtotelis [ap. Schol. Pind. Olymp. X, 17] *d*), in quo narratum, *Locros, cum multis diſcordiis agitarentur, conſulto deo, reſpon-*

c) Cic. de Legg. II, 6. ad Att. VI, 1. Omnino ex his locis nihil recte confici poteſt, non enim ſatis conſtat, quidnam illud fuerit, quod Timaeus negauerat: altero loco *Zaleucum leges Locris ſcripſiſſe* a Timaeo reprehenſum erat; altero: *Zaleucum iſtum negare vllum fuiſſe Timaeum.* At quam diuerſa haec ſunt. Ipſum Timaeum audire opus eſſet, ſi eius aſſertum ſatis exploratum aliquis dare ſe velle ſponderet.

d) *Φησὶν Ἀριστοτέλης· ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῶντο τῷ θεῷ, πῶς ἂν πολλῆς ταραχῆς ἀπαλλαγεῖεν, ἐξέπεσεν αὐτοῖς χρησμὸς, ἑαυτοῖς νόμους τίθεσθαι, ὅτε καί τις ποιμὴν, ὄνομα δ' ἦν Ζάλευκος, πολλοὺς νόμους δυνηθείη τοῖς πολίταις εἰσενεγκεῖν δοκίμους. γνωσθεὶς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς, πόθεν εὕροι; ἔφησεν ἐνύπνιον αὐτῷ τὴν Ἀθηνᾶν παραστήσεσθαι* (immo *παραστήσασθαι*). *διὸ αὐτός τε ἠλευθέρωται καὶ νομοθέτης κατέστη.*

responsum accepisse, vt sibi leges constituerent, quandoquidem pastor aliquis, nomen ei erat Zaleucus, multas bonas leges illis ferre possit. Agnitus ille pastor et interrogatus vnde illas accepisset, a Minerua sibi per somnum eas traditas esse narrauit. Itaque ille libertate donatus et legumlator constitutus est. Aduersus haec disputare velle, tanquam parum credibilia, hominis esset aut otio aut doctrina abundantis. Narrauit Aristoteles, quid enim in ista antiquitate aliud narrare potuit? rem prisca fama acceptam: in qua nihil est, quod genio saeculi antiquioris aut fidei aut probabilitati repugnet, nihil saltem aliud potiori cum fide tradi potest. Fuere illa aetate multi in seruitute habiti, qui generis nobilitate domestica et liberali institutione dominos suos longe antecellerent. Si Locrus ipse fuit, in seruitutem ille barbarorum abstractus esse potuit, vt nunc ciuibus redderetur. Armenta autem pascere non erat res adeo illiberalis, vt ad leges scribendas nemo a pastione procedere posset: habemus vel Mosis exemplum. Contra ad certum consilium deflexam esse apparet narrationem, quam Diodorus sequitur XII, 20., fuisse Zaleucum virum stirpe clarum et magnae in ciuitate sua auctoritatis.

At illud alterum, quod a multis assertum fuit, *Zaleucum Pythagoreum fuisse*, bene refellit Bentleius. Satisque constat ante Pythagoram Zaleucum saltem CXX annorum interuallo vixisse, si quidem circa Olymp. LX. Pythagorae, Zaleuci autem circa Ol. XXIX. collocanda esse tempora probabile fit.

Certe

Certe in Eusebiano Chronico ad Ol. XXIX. adscriptum erat: *Zaleucum Locrum tunc floruisse e)*.

Quae alia de Zaleuco tradita sunt, quippe e tam remota antiquitate, non magis aliunde quam fama accepta tradere potuere scriptores *f*). Eum Locrum fuisse communi fide produnt scriptores. Quod *Λόκρον ἐκ Θουρίου* traditum videmus apud Suidam, parum certa fide nititur, cum, vnde hic sua hauserit, non constet; apud eundem pro patria obiisse narratur pugnando. In eo autem haerendum non est, nec hoc fraude aut astutia factum dicendum, quod a Minerua leges suas accepisse narratur *g*); ex antiquorum hominum sensu, is, qui eiusmodi quid pronuntiabat, cum fide id tradere poterat. Nemo enim *vir magnus sine aliquo afflatu diuino*

e) *Ζάλευκος ὁ νομοθέτης Λοκρῶν ἤκμαζε.* Quod ap. Aristot. de Rep. II, 12. ille a nonnullis *ἀκροατὴς* Thaletis s. Thaletae Cretensis editus erat, ad paullo rudiorem antiquitatis declarationem spectare puta.

f) Imaginem eius Vrsinus inter Imagg. n. 150 ex numo argenteo protulit, sed fuit ille adulteratus nomine Zaleuci insculpto; est enim caput Jovis in aliis Locrensium numis obuium.

g) Cum *Aristotele* etiam *Chamaeleon*, eius discipulus, idem tradiderat, teste Clem. Alex. Strom. I. p. 352. et scripserat ille plures Vitas (*βίους*) in quibus adeo et Zaleuci vitam fuisse credas, nisi Clemens adiecisset *ἐν τῷ περὶ μέθης*. Quod Heraclidem, et ipsum Heracleotam, plagii accusauit, ap. Athen. V, 92. id tantum ad vitam Homeri et Hesiodi spectat. Plutarchum, Valer. Max. Theodoretum, qui de Minerva in auxilium a Zaleuco vocata idem tradiderant, iam Bentleius excitauit et Fabric. B. Gr. To. I. p. 531.

diuino vnquam fuit, neque ſibi viſus eſt eſſe. Sapientia conſilia a diis dari animisque inſtillari qui crederent, leges ferendas, rem arduam, aggreſſi, ad certum numen, ſeu Jouem ſeu Mineruam, ſeu Apollinem recte referebant ſua inuenta *h*).

Quae ad *leges ab eo ſcriptas* ſpectant, ad plures propoſitiones reuocabimus videbimusque discrete de ſingulis; hac enim maxime via ac ratione diſpellere licebit nebulas et difficultates in toto hoc argumento a viris doctis collectas et obductas, dum miſcentur plura admodum inter ſe diuerſa.

Iam primum Locrorum remp. legibus iisque praeclaris conſtitutam fuiſſe conſtans eſt antiquitatis fama; accedit quod eadem fama habitum fuit, fuiſſe eos, qui primi *ſcriptis* vterentur *legibus*. Hoc ex Scymno Chio et ex Strabone notum eſt *i*). Iidem auctores ſunt, *a Zaleuco* eas fuiſſe ſcriptas; accedit Ariſtoteles *k*), auctor grauiſſimus. Nam alios ſeriores commemorare nihil attinet. Fuit omnino

h) Nec minus alienum eſt, ad theocratiam aliquam haec referre velle.

i) Scymnus *Orb. deſcr.* 313. 4. Locri – *τούτους δὲ πρώτους φασὶ χρήσασθαι νόμοις Γραπτοῖσιν, οὓς Ζάλευκος ὑποθέσθαι δοκεῖ.* Strabo VI. p. 397. D. *Πρῶτοι δὲ νόμοις ἐγγράπτοις χρήσασθαι πεπιστευμένοι εἰσὶ, καὶ πλεῖστον χρόνον εὐνομηθέντες.* Clementem Alex. Strom. I. p. 309. A. indocte Zaleucum primum omnino legumlatorem appellantem iam Bentleius notauit.

k) de Rep. II, 12. *νομοθέται δὲ ἐγένοντο Ζάλευκος τε Λοκροῖς τοῖς Ἐπιζεφυρίοις* —

omnino Zaleuci et Charondae nomen tam clarum, vt, quoties de praestantia legum et auctoritate, aut de auctoribus bonarum legum agitur, nomina illa plerumque apponantur. Sic etiam apud Joseph. in Apion. II, 15. Scriptores autem aequales vel aetate proximos, habemus omnino nullos; eos tamen habemus, qui vixere, cum Locrorum resp. nondum esset euersa. Ad *Ephorum* Strabo prouocat; ex quo illud insuper addit *l*), *Zaleucum leges istas ex Cretensium, Laconum et Areopagitarum institutis composuisse.* Quo ipso Thaletae, qui inter Cretensium legumlatores fuit, discipulus a nonnullis haberi seu appellari potuit, quod Aristoteles, vt supra monitum est, tradit. Inter haec, quae ab illis, Cretensibus inprimis, mutuata videri possint, refero austeritatem ac simplicitatem vitae, tum τὰ συσσίτια. Fuerintne leges Zaleuci aliis ciuitatibus communicatae, non traditur. Vnis Sybaritis eas assignatas vidimus a Scymno Chio (v. 345) vix tamen recte (v. ad LL. Sybaritar.).

Dubitari itaque nequit *Zaleucum vixisse*, et *Locris leges scripsisse:* verum ita nondum effectum est, etiam leges Zaleuci esse aut prooemium, quod a Stobaeo et Diodoro seruatum habemus. Alio modo probanda erant haec, quae sigillatim constituenda sunt. Videndum est, primo, *durauerintne illae Zaleuci leges ad seriora tempora, quibus a scriptoribus consignari potuere? consignataene sint ipsis legum*

l) p. 398. B. τῆς δὲ τῶν Λοκρῶν νομογραφίας μνησθεὶς Ἔφορος, ἣν Ζάλευκος συνέταξεν ἐκ τε τῶν Κρητικῶν νομίμων, καὶ Λακωνικῶν, καὶ ἐκ τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν, etc.

legum verbis an suis cuiuslibet scriptoris, ad verbum an summatim? fuerintne illae ipsae quas Stobaeus et Diodorus seruarunt? legum autem exordium, quod ab his insertum est, *fuitne ipsis Zaleuci legibus praescriptum? an argumentum saltem eius habemus, aliis verbis conceptum? an prorsus est commentitium:* Dirimenda haec erant, vt diximus, non in vnum permiscenda: alioqui, quicquid asseritur, et verum et falsum esse potest.

Quamdiu igitur *leges Zaleuci superstites* fuerint, etsi diserta auctoritas commemorari nequit: probabilitas tamen est satis magna, vsque ad ea tempora, quibus vixere, qui earum meminere, eas durare potuisse atque etiam durasse.

Locrorum opes fractae sunt a Dionysio iuniore Ol. CVI, 1. ante C. N. 356. Iam autem eadem aetate vixit Ephorus, Aristoteles et Theophrastus. Si fractae fuere, non fuere euersae res Locrorum; immo vero ex illa tempestate emersere iterum Locri et per multa saecula floruere, vt nullo modo dubitari possit, an Locri antiquas suas leges etiam post Dionysii tempora seruare potuerint; idque multo minus, si reputes, non, vt Lycurgi leges, ore modo ac carmine traditas, verum, ab initio statim, litteris perscriptas eas fuisse.

Iam autem a *Ioanne Stobensi*, inter excerpta veterum scriptorum loca, adscripta exstant *fragmenta legum Zaleuci* et *Charondae* vna cum *prooemiis;* non dissimilia inserta sunt historiis Diodori; ita

vt

vt vtrumque aut in eundem fontem, aut in eos incidiſſe neceſſe ſit, qui ex vno eodemque fonte hauſerant. De Charonda alio loco videbimus; nunc de Zaleuco diſpiciendum. Quod ad leges attinet, ſunt ſane ex iis nonnullae, quarum etiam apud alios ſcriptores mentio fit. Quod autem non ipſis verbis Zaleuci antiquis ad nos peruenere, non eam vim habere poteſt, vt omnino commentitiae ſint. Quot tandem aut Lycurgi aut Solonis aut Regum et Decemuirorum Romae leges ipſis eorum verbis expreſſae! negabimusne illis quicquam veritatis ineſſe? De his adeo videtur ſatis tuto pronuntiari poſſe: vim et argumentum legum non eſſe commentitium, ſed cum fide traditum; nequaquam tamen ipſis legum verbis, quorum omnino nihil ad nos perlatum eſt.

Quis tamen ille auctor fuerit, qua aetate, qua fide et auctoritate ille fuerit, e quo Jo. Stobenſis et Diodorus ea petiere, quae ab iis tradita ſunt, hoc in incerto eſt. Sane inter πολιτείας et νομοθεσίας Ariſtotelis, Theophraſti et Heraclidis, leges Locrorum haud dubie fuere adſcriptae, vix tamen ipſis legum verbis antiquis. Potuit etiam eſſe, qui Locrorum leges, forte et res, ex ipſis Locrenſium tabulis, collegiſſet et ſingulari opere propoſuiſſet. Potuit etiam eſſe, qui ex vno alteroue, aut ex pluribus, nouum opus concinnaſſet, certo conſilio, ad philoſophiam, inprimisque ad legum ferendarum rationem, attemperato. Quod ſi ille ipſa legum verba haud reddidit, forte nec expreſſit; ſi plura de ſuo addidit; non tamen ſtatim dicen-

dus eſt omnia commentus eſſe et mentitus. Quod ſi haec ab hiſtorico narrata fuere, cui oratio in alium modum erat inflectenda, priſca verba is multo minus retinere potuit Quod Bentleius ita colligit; has Zaleuci leges, quae ferri ſolent, aut Timaei aetate nondum extitiſſe aut ab eo pro impoſtoris fetu habitas fuiſſe, parum ſubtiliter factum. Nihil enim aliud conſequitur, quam: Timaeum illum codicem legum ignoraſſe; illo autem tempore etiam doctiſſimus homo innumera ignorare potuit, quae tamen ſcripta extarent, cum nondum ea eſſent litterarum commercia, quae noſtra aetas vidit. Idem Ptolemaeorum tempore, quando libri quaeſtus cauſſa fingi coepere, fuiſſe contendit, qui corpus legum confingeret idque Zaleuci inſcriberet, addito luculento aliquo indicio, fuiſſe eum Pythagoricum. Redeunt haec ad ariolationem non indoctam; verum non minus coniectare licet multa alia, quibus confici poteſt, ſine omni fraude, et mero iudicii errore eueniſſe, vt liber ille Zaleuci nomine inſcriberetur, vtque ille Pythagoreus haberetur. Fac fuiſſe aliquem, qui legum bonarum digeſtum condere vellet, atque fundum earum faceret leges Locris ante multos annos ſcriptas; ſubiiceretque iisdem leges Charondae forte et aliorum: ita tamen vt pro conſilii ſui ratione eas aliis verbis ac modis enuntiaret, legum cauſſas aliaque ad legum vim declarandam adderet. Ita nulla fraus, nullum fallendi ſtudium in illo homine fuit; contra Diodori culpa, cum parum ſubtile iudicium ea in re adhibuiſſet, accidit, vt in hiſtoriarum corpus ſuum eas admitteret: quod ille tanto cupidius

pidius fecit, quia propositum hoc ipsi in eo opere erat, vt ad morum virtutisque disciplinam in animos demittendam illud componeret *l*).

Enimuero difficilior quaestio exoritur super prooemio legum, quod in Diodoro et Stobaeo proditum est. Quod quidem a vetere Zaleuco scriptum esse, quale nunc habemus, nemo facile in animum induxerit, qui orationem a priscae aetatis, in qua Zaleucus vixit, genio abhorrentem etiam in eo, quod vetere dialecto Dorica illud perscriptum esse debuerat, si a Zaleuco esset profectum, reputet *m*); etsi mihi pro multo grauiore argumento est sententiarum ratio et indoles in multis pro temporum antiquiorum ratione paullo subtilior, et orationis copia nimis exuberans, cum in vetere sermone breuitatem expectares; inprimis vero in sententiis, de diis maxime et daemonibus, multa sunt, quae Pythagoricam doctrinam redhibent, pro Zaleuci vero aetate nimis docte dicta sunt *n*).

 Verum

l) v. Commentatt. soc. Gott. To. VI. et VII. *de Diodori fide ac fontibus.*

m) Hic Bentl. praeclare egit partes critici l. c.

n) Sane quidem etiam Numae, qui eadem fere aetate cum Zaleuco vixit, non minus subtilem doctrinam tribuunt v. c. Plutarch. in Numa p. 65. A. B. eum *negasse, sensui aut vlli affectioni* (dolori) *obnoxium esse numen, sed esse inuisibile et sola mente comprehensibile;* vetuisse eum porro, *diuinae naturae vllam effigiem siue ab humana siue ab alterius animantis forma ductam tribuere; quippe nefas esse, augustiora exprimere humilioribus; neque etiam deum aliter quam mente attingi posse* (καθάπτεσθαι θεοῦ). Praeclara haec sunt, quis dubitet, verum haud dubie a seriore aliquo philosopho Numae subiecta, seu cum ita ipse statueret, seu vt suis dictis auctoritatem compararet.

Verum temere ruimus in contrarium errorem, si omnia ista a falsario supposita asseueramus. Si ipsa Zaleuci verba non tenemus, at potuit fama aliqua superesse prooemii a Zaleuco et Charonda legibus praemissi, potuere sententiae, potuit argumentum eius prooemii traditum esse, quod is, qui illud quale nunc habemus, scripsit, sequeretur *).

Quod si igitur in verbis non minus quam in sententiis multa sunt a Zaleuci aeuo aliena: nihil amplius inde confectum est, quam verborum, quibus haec perscripta sunt, auctoritatem Zaleuco vindicari non posse. Quantum sibi veteres in verbis aliorum ad suam orationem accommodandis permittant, ex ipsa comparatione Diodori et Stobaei intelligas; aut idem exemplum aut exempla eodem fonte profecta vterque sunt sequuti: at quam diverse ab iis enuntiatae, auctae vel imminutae sunt sententiae! Quid? quod in Stobaeo esse possunt nonnulla a seriore interpolatore, etiam a Christiano homine, intertexta! Haec et similia cautum reddent lectorem in singulis, non vero ita labefactabunt, vt totum commentum hominis fraudulenti et falsarii protenus abiiciendum esse pronuntiet.

Sane

*) *Warburtonus Divine Legation of Moses* B. II. S. III. p. 116 sqq. legum verba cum temporum progressione mutata esse censebat ad vulgarem hominum vsum sermonisque morem mutatum; idem exemplo Ocelli Lucani vtitur, cuius libellum dorice exaratum nunc in vulgarem sermonem translatum habemus; eodem exemplo Zaleuci leges potuisse in vulgarem sermonem redactas ab aliquo ad nos peruenire. Cum grauiora sint alia, quae hoc prooemium premant, equidem in verbis, de quibus multa dici possunt, non haereo.

Sane sententiae et verba Pythagoreum produnt *o*). Hoc nemo facile inficias eat, eoque ipso constat, fuisse aliquem, qui Zaleuci nominis auctoritate visus est; vt vero omni fundo destitutum eum fuisse et falsarii fraude grassatum esse dicamus, effectum non est. Habetur praeterea huius prooemii auctoritas satis antiqua, cum Cicero manifeste illud respiciat *p*): saltem prooemium, quod huic nostro non dissimile omnino esset. Atqui vel sic effectum est, a Christiano homine id profectum non esse; vt adeo iniquiores sint in genus humanum et in numinis optimi beneficientiam, quae intelligentia et mente nos instruxit, iniurii, qui nihil bonae frugis aut virtutis inter homines ante illud tempus nec quenquam fuisse contendunt, qui de natura diuina et humana recte sentiret.

o) Warburtonus quidem ea ratione vti malit, vt dicat, sententias has iam ante Pythagoram per Italiam fuisse. Totus tamen orationis color ac tenor Pythagoricis similior est. Ita enim Pythagoras sentiebat, ad stabiliendam iustitiam nihil esse efficacius prouidentia numinis et cura rerum humanarum, si mentibus hominum de ea recte persuasum sit; itaque initio ab hac facto remp. et leges et iura constituebat. cf. Jamblich. V. P. f. 174.

p) de Legg. II, 6.

III.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

GEORG. HENRICVS AYRER D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

PHIL. GEORGIVM SCHROEDER

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JANVARII CIↃIↃCCLXVIII.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio prior.

Legitimum magiſtratus noſtri *), Ciues, tempus cum ipſo anno feliciter nunc exire, quanquam per ſe laetum et dulce eſt feſſo id genus ſtudiis curisque animo et geſtienti iam redire ad ſolita negotia vitaeque officia, in quibus tanquam per gratas vices recreet ſe atque recipiat; habet tamen ea res nunc dulcedinem aliquam praecipuam atque eximiam

*) Ex perſona Ge. H. *Ayreri*, cuius nomen praeſcriptum eſt, dicta haec eſſe puta.

eximiam adiunctam, quod magiſtratum noſtrum, quintum ſuſceptum, inter res conſtanter et aequabiliter proſperas geſtum, nunc ita deponimus, vt nec publicae nec priuatae noſtrae felicitati vlla facta ſit imminutio aut obſcuratio; quod in tanta rerum humanarum inconſtantia et viciſſitudine quis non notabili aliqua fortuna nobis contigiſſe exiſtimet? Veſtra autem inprimis, Cariſſimi Ciues, modeſtia, verecundia et obſequio, tam pacatam ac tranquillam habuimus remp. vt abeuntes nunc magiſtratu ſine vlla dubitatione remp. ſaluam iurare poſſimus. Ob quem ſecundum rerum noſtrarum curſum debitae agentur Deo O. M. gratiae eo die. erit autem is a. d. II. Januarii, quo academici magiſtratus inſignia rite et inter publicam gratulationem transferentur in

PHILIPPVM GEORG. SCHROEDERVM D.

Virum Experientiſſimum, cuius beneuolentiam et humanitatem, quam vel ipſum medici nomen ac profeſſio oſtendit, quum vos multis ſtudioſiſſimae voluntatis documentis a viro praeſtantiſſimo declaratam habeatis, non dubitamus, quin vos non minus amore in eum ducti, quam laudis veſtrae retinendae ſtudio incenſi, ſitis daturi operam, vt legum ſanctitas, magiſtratus reuerentia, honeſtatis et ingenui pudoris modeſtiaeque decor, vt haec omnia, inquam, propria vobis ſint atque perpetua. Quam noſtram ſpem de virtute veſtra ac fiduciam vanam et inanem non fore, in ipſis his noui anni auſpiciis hoc veſtro quaſi auſpicio et omine declarabitis, Illuſtriſſimi Comites, Generoſiſſimi et Nobiliſſimi Ciues, ſi ad ſollennes caerimonias dicta

die

die in templo academico habendas frequentes convenietis votisque nostris pie et religiose fauebitis.

Ne tamen apud vos, Commilitones, nihil aliud egisse videamur, quam vt tanquam alicuius praeconis voce atque opera, quae publice indicenda erant, sollenni formula indiceremus, sed vt potius amicitiae atque familiaritatis morem seruemus, quo postquam de grauioribus rebus actum est, ad familiares et hilariores sermones ac collocutiones dilabitur oratio; tenebimus vos per horulae spatium disputatione de re nec iniucunda nec inutili instituenda.

Magnum inter eos, qui legibus olim scribendis claruerunt, fuit nomen *Charondae*, nec Zaleuci fama obscurius, quanquam minus certa de eo memorari possunt. Nos, vt in Zaleuco fecimus, primum legum, quae sub eius nomine veniunt, fragmenta vndecunque conferemus, tum nonnulla, quae de harum legum auctoritate, deque tanti viri vita factisque disputari possunt, breuiter subiiciemus.

Et legum quidem praeclarum *prooemium* a Joanne Stobensi *a*) seruatum primo loco erit ponendum;

a) Joannes Stobis oriundus Serm. XLII. p. 289. a quo quidem homine verae et vtilis sapientiae maior apparatus nobis est seruatus quam per infinita subtilium philosophorum volumina. Dissertationibus aliquot Leges Charondae expositae sunt a *Sam. Strunkio* Vpsaliae sub finem superioris saeculi; quarum quartam 1670. 8. in manibus habemus, quae tamen ceterarum desiderium non facile faciat; tam occupata est tota in rebus ac locis communibus.

nendum; de quo quid ſtatuendum ſit, alio loco videbimus; auctoritatem eius ipſe Cicero pro ſe laudat *b*).

Conſultantes aliquid et agentes a diis auſpicari fas eſt. Optime enim res, vt vulgare dictum fert, ſe habent tum, ſi eorum, quae ſuſcipiuntur, deum auctorem habeamus et auſpicem omnium. A malis porro facinoribus abſtinendum eſt, idque maxime propter hanc ipſam cum deo conſiliorum communicationem. Cum iniuſto enim numen nihil commune habere poteſt c).

Debet autem vnusquisque inſtare ſibi ſeque excitare d) *ad capeſſenda iuſta conſilia et peragenda ſic, vt quaeque res poſtulat* e). *Nam aequalem in paruis iuxta ac magnis contentionem et ſtudium adhibere, puſilli animi eſt et illiberale. Quare videndum, ne parua aeque ac magna nimis animoſe aggrediare, ſed vt vnamquamque rem,*

b) Cic. de Legg. II, 6 *vt, priusquam ipſam legem recitem, de eius legis laude dicam, quod idem et Zaleucum et Charondam feciſſe video — Quos imitatus Plato, videlicet hoc quoque legis putauit eſſe, perſuadere aliquid, non omnia vi ac minis cogere — Habes legis prooemium, ſic enim hoc appellat Plato.*

c) Τὼς βουλομένως καὶ πράττοντάς τι ἀπὸ θεῶν ἄρχεσθαι χρή. τὸ γὰρ ἄριστον, ὥσπερ ἁ παροιμία φατὶ, τὸν θεὸν ἦμεν αἴτιον πάντων τούτων. ἔτι δὲ φαύλαν πράξεων ἀπέχεσθαι καὶ μάλιστα, διὰ τὰν πρὸς τὸν θεὸν ξυμβουλίαν. οὐδενὸς γὰρ ἀδίκω θεὸν κοινωνεῖν.

d) Ita int. βοηθεῖν ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι. Verba ſunt: βοηθεῖν δὲ ἕκαστον ἑαυτῷ καὶ ποτικελεύεσθαι, κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνεν καὶ πράσσεν. τὸ γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μεγάλων ὁμοίως διατείνεσθαι ἄγαν μικροπρεπὲς δοκεῖ ἦμεν καὶ ἀνελεύθερον.

e) κατ' ἀξίαν τῶν δικαίων μεταλαμβάνεν καὶ πράσσεν.

rem, ex dignitate eius et efficacitate aestimatione facta, suscipias f). *Quo ipso consequeris auctoritatem et dignitatem.*

Qui meminerit, in magnis iuxta imperiis ac paruis ciuitatibus quantae nimium saepe rerum turbae, dissensiones, discordiae, odia et bella internecina, hoc ipso excitata ac mota fuerint, quod res paruae, leues et inanes, magno conatu ac molimine, scenico aliquo apparatu, augusta verborum, sententiarum, vultus denique grauitate agebantur, dum interea ad ea, quae in re summa erant et ipsam publicae priuataeque rei salutem continebant, nemo animo vacaret, is forte intelliget, hoc quidem legis caput egregiam et exquisitam latoris prudentiam tanquam specimine aliquo prodere.

Viro aut mulieri ob iniustitiae culpam a ciuitate notatis g) *ne quis opem ferto, neque cum iis versator; qui*

f) Restituenda scilicet Joanni et sententia et lectio sua: *διὸ Φροντίζεν* [*δεῖ*] *τῶ* (pro *τοῦ ἐμπίπτειν* dorice) *μὴ σφόδρα ἐς τὰ ἄκιστα* (pro *ἥκιστα·* male *μάκιστα* scribitur) *καὶ τὰ μεγάλα ἐμπίπτεν. ἀλλὰ κατ' ἀξίαν τὰν ἑαυτῶ* (pro *ἑαυτοῦ*, non autem *ἑαυτῷ*) *καὶ δυναμίαν* (non *δυναμιν*?) *μετρέοντα, ἑκάστῳ πράγματι* (non *πρᾶγμα*) *ἐπιβάλλεν.* Hactenus prooemii verba apud Stobaeum dorice sunt perscripta.

g) *Ἀδίκῳ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ κεκριμένοις ὑπὸ πόλεως ἐπαρωγὴν μὴ ποιεῖσθαι, μηδὲ ὁμιλεῖν μηδένα, ἢ ὀνειδίζεσθαι ὡς ὄντα ὅμοιον ᾧ ὁμιλεῖ.* Acciperes verba hoc modo, vt ciues vetiti sint, subuenire vllo modo iis, qui iudicati sint iniusti esse, h. e. in quos actione iniusti facta sententia lata fuerit. Sequitur mox lex, quae respondeat huic: *πολίτῃ δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν.* videtur tamen

qui secus fecerit, ei ignominia inuritor, vt similis habeatur illi, quicum versatur.

Diodorus hanc eandem legem recitat, qua malorum consuetudine (*κακομιλία*), quae maxima vitae humanae pestis est, et partim prauis exemplis consiliisque a virtutis studio reuocat, partim integerrimos saepe animos tanquam contagione aliqua contaminat, vrbem liberare voluerit. Sed is rem ita eloquitur, ac si malorum consortio ac familiaritate non modo seuere interdixerit, sed et *actionem prauae societatis instituerit, grauemque huius delicti multam reis imposuerit* h): egregia lex, si de virtutis studio et vero eius fundamento quaeritur! sed ab auctoribus adiectam vellemus *rationem ac modum, quo talia iudicia tractari potuerint.* Iam porro:

Viros bonos, qui virtute ceteris praestare existimantur, amare quisque et frequentare, atque vere eos imitando, et virtutem sibi propriam faciendo, initiis *illis*, maximis omnium et sanctissimis, honestati, initiari *studeto* i). *Sine hac enim nemo vir perfectus* k).

Ciui

men eadem lex esse, de qua Diodor. XII, 12. ἔγραψε δὲ ὁ Χαρώνδας καὶ περὶ τῆς κακομιλίας νόμον — ἀπηγόρευσε τῇ τῶν πονηρῶν φιλίᾳ τε καὶ συνηθείᾳ χρήσασθαι. Formata autem vox κακομιλία non vt καχεξία, sed vt κακοείμων.

k) καὶ δίκας ἐποίησε κακομιλίας. καὶ προστίμοις μεγάλοις ἐπέγραψε τοὺς ἁμαρτάνειν μέλλοντας. idem Diod.

i) τοὺς δὲ προκεκριμένους ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀγαπᾶν, καὶ ἐντυγχάνειν αὐτοῖς, τελεῖσθαί τε τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην τελετὴν, ἀνδραγαθίαν μιμουμένους (immo μεμυημένους initiatos) ἐπ' ἀληθείᾳ, καὶ κτωμένους τὴν ἀρετήν. quanto potentior atque efficacior ad honestatis studium in animis inflammandum debuit esse haec religiosissimae rei imago, quam ieiuna virtutis definitio!

[redacted]

Cui iniuria affecto in patria iuxta ac peregrina terra succurrunto. Nec minus hospitem quemuis, cui in patria sua et ex suis legibus l) *honos habetur, honorifice et familiariter excipiunto et dimittunto, Iouis hospitalis memores, tanquam numinis, quod communi apud omnes gentes religione colitur, quodque hospitii iura seu seruata seu violata inspicit.*

Senes iunioribus et exemplis et monitis auctores sunto, vt verecundiam habeant, et praua quaeuis erubescant; idcirco ipsi verecundia et pudore conspicuos se praebento. Nam in quibus ciuitatibus senes sunt inuerecundi et improbi, in iisdem liberi etiam et nepotes m) *impudentiam retinent. Impudentiam autem et proteruitatem*

k) *τέλειος*, vti ex initiis, quibus initiatus aliquis est. *οὐδεὶς γὰρ ἀνὴρ τέλειος ἄνευ ταύτης* (sc. *τῆς ἀρετῆς.*) Quae vero sequuntur, ita se habent: *πολίτῃ δὲ ἀδικουμένῳ βοηθεῖν καὶ οἴκοι καὶ ἐπὶ ξένης. ξένον δὲ πάντα, τὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι σεβόμενον καὶ κατὰ τοὺς οἰκείους νόμους, εὐφήμως καὶ οἰκείας προςδέχεσθαι, καὶ ἀποστέλλειν, μεμνημένους Διὸς ξενίου, ὡς παρὰ πᾶσιν ἱδρυμένου κοινοῦ θεοῦ καὶ ὄντος ἐπισκόπου φιλοξενίας τε καὶ κακοξενίας.*

l) Nihil maiore iudicio potuit declarari; ne aliorum virtutem e suis opinionibus aestimarent. Quid igitur istos homines iudicaturos fuisse putabimus de hoc hominum genere, quod leges, religiones, mores, sanctiores ac perfectiores habere videri vult, et aliorum dignitatem, honestatem ac virtutem, ex verborum nominumque professione iudicat!

m) *παίδων παῖδες.* Verba sunt haec: *ἡγεῖσθαι δὲ καὶ παραγγέλλειν πρεσβυτέρους νεωτέροις τὸ αἰδεῖσθαι καὶ αἰσχύνεσθαι τὰ κακὰ, φανεροὺς ὄντας αὐτοὺς αἰσχυνομένους καὶ αἰδουμένους. ὡς ἐν αἷς πόλεσι πρεσβυτέρων ἀναισχυντίαι [εἰσὶ], φύονται παῖδες αὐτῶν καὶ παίδων παῖδες ἀναίσχυντοι.*

tatem intemperantia et iniuſtitia ſequitur, atque huic ſuccedit exitium. Ideo inuerecundiam auerſantor, et verecundiam amplectuntor, tanquam hoc ipſo deos habituri propitios ſuasque res ſaluas et incolumes. Nullus enim improbus deo carus eſt n).

Honeſtatem et veritatem vnice colunto; turpitudinem et mendacium odio habento: Nam hiſce notis o) *virtus et malitia diſcernuntur. His ſtatim a pueris aſſuefaciunto, caſtigando mentiendi ſtudioſos, diligendo ac fouendo veritatis amantes, vt vniuscuiusque animo innaſcatur et naturam quaſi induat illud, quod pulcherrimum eſt et virtutis ſemina habet fecundiſſima* p).

Frugi

n) *ἀκολουθεῖ δὲ ἀναισχυντίᾳ καὶ ἀναιδείᾳ ὕβρις καὶ ἀδικία· τούτοις δὲ ἕπεται ὄλεθρος. μηδεὶς δὲ ἔστω ἀναιδὴς, ἀλλὰ σωφρονείτω ἕκαστος, ὡς τούτῳ τευξόμενος θεῶν ἵλεων καὶ σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ κακὸς θεοφιλής.*

o) Veritatis et mendacii, honeſtatis et turpitudinis. *τιμάτω δὲ ἕκαστος τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθὲς, καὶ μισείτω τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ψεῦδος. ταῦτα γὰρ ἀρετῆς σημεῖα καὶ κακίας. διὸ χρὴ συνεθίζειν ἐκ παίδων κολάζοντας μὲν τοὺς φιλοψευδεῖς, φιλοῦντας δὲ τοὺς φιλαλήθεις.*

p) ſc. veritatem et honeſtatem. Quam praeclara praecepta! et quam praeclare illa, ad inſinuandum ſe in animos hominum, verbis expreſſa! *ἵν' ἐμφυσιῶται ἑκάστῳ τὸ κάλλιστον καὶ σπερμωδέστατον τῆς ἀρετῆς.* O quam multa in rebus ad publicam priuatamque felicitatem ſpectantibus caeci illi Gentiles videbant, in quibus nos Chriſtiani caecutimus! Si ſenſu et affectu imbibitum, monitu et exemplo inſtillatum, non inanium verborum ambagibus traditum, fuerit honeſtatis ac veritatis ſtudium, quanto meliores quanto feliciores ciues habituri eſſemus! Super voce *ἐμφυσιοῦν*, quae et infra occurrit *ἵν' ἐμφυσιῶται ἑκάστῳ τὰ παραγγέλματα*, grauis eſt cenſura Bentleii p. 376. qui adeo barba-

Frugi potius esse quam sapere videri vnusq ciuium studeto. Nam sapientiae existimationem aff indubitatum stolidi et angusti animi est signum q). *autem esse et modestum se praebere ita studeto, velit, non autem videri. Verbis egregiam vi iactare ne quis audeto, qui nec factis nec animi professionis fidem fecerit* r). Audiant haec, e quam a philosopho dicta, improbent, vel i qui, quanquam formulariae tantum pietatis stu a pietate tamen nomen mutuantur!

barbarum auctorem prodi hoc ipso contendebat, vocabulum. vulgari vsu pro *ἐμφυσᾶν*, *inflare*, beri solitum, vsurpauerit tanquam a *φύσις* di vt sit *in naturam et indolem conuertere.* In qu vero strictura. Est enim voc. Pythagoreis seu seu imitatoribus, hoc sensu frequentatum: si podamus de rep. apud Stob. XLI. *τὰ δὲ ἔθη καὶ δεύματα πλάσσει καὶ κηροχυτεῖ τὰν ψυχὰν, φι ἐμποιεῦντα διὰ τῆς συνεχέος συνεργίης*: h. *hal naturam verso.* Apud Porphyr. de Abstin. I, *κατὰ τὰ ὄντως ὄντα φυσίωσις καὶ ζωή.* III, 11 *σιοῦσθαι a natura vim habere.*

q) Προσποιείσθω δὲ ἕκαστος τῶν πολιτῶν σωφρονεῖν , *ἢ φρονεῖν. ὡς ἡ προσποίησις τοῦ φρονεῖν μέγα σ ἀπειροκαλίας καὶ σμικρότητος.* Quanto melius a hoc praeceptum nostris legum tabulis esset in dum, cum in *τῷ φρονεῖν* summa nunc omnis sapi poni soleat. Quid? quod, nisi quaestiunculis e niunculis animum onerare maluissent nostri m quam paucis veritatis fructuosae et virtutis ac praeceptis imbuere ipsoque vitae vsu firmare, q meliorem nunc remp. haberemus!

r) *ἔστω δὲ ἡ προσποίησις τοῦ σωφρονεῖν ἀληθής. γὰρ πλαττέσθω γλώσσῃ καλὰ ἔργα, πράξεως κο νοίας στερόμενος ἀγαθῆς.*

Erga magiſtratus, tanquam parentes, beneuolentia *ecti ſunto, obediendo ac venerando ipſos. Qui aliter* *ıſerit, poenam mali conſilii dabit daemonibus ciuitatis* *'aeſidibus* s). *Nam et ipſi magiſtratus ciuitati praeſunt* *ciuium ſaluti.*

Magiſtratus autem ipſi ciuibus, tanquam liberis *iis, cum iuſtitiae cura praeſunto. Inimicitias iuxta* *tque amicitias, irasque in iudicando reprimunto* t).

Laudantor et concelebrantor illi, qui, locupletes *m ſint, tenuioribus ſubueniunt; quippe qui patriae* *iae, communi parenti, liberos ſimulque propugnatores* *ruent. Subueniunto autem iis, qui fortunae, non* *tioſae et intemperantis vitae, culpa pauperes ſunt* v).

Fortunae

s) Ita int. *δαίμοσιν ἑστιούχοις* et mox *ἄρχοντες γὰρ ἑστιεχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας.* Verba ſunt: *Χρὴ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας εὔνοιαν διαφυλάττειν, καθάπερ πατρικὴν, εὐπειθοῦντας καὶ σεβομένους. ὡς ὁ μὴ διανοούμενος οὕτως τίσει δίκην κακῆς βουλῆς δαίμοσιν ἑστιούχοις. ἄρχοντες γὰρ ἑστιουχοῦσι πόλεως καὶ πολιτῶν σωτηρίας.* De Daemonibus vid. ſup. ad LL. Zaleuci Proluſ. I. Voc. *ἑστιοῦχος* in verbis Aeſchyli legitur ap. Longin. ſ. 3. vbi et Toup. in Ind. raram vocem eſſe notauit. Ceterum lex haec cum nonnullis aliis etiam eo eſt notabilis, quod diris quodammodo deuouetur is qui aduerſus legem deliquerit; cuius generis multae leges ſunt inter Moſaicas. Legem hanc reſpexit Cic. de LL. III, 1. *Nec vero ſolum vt obtemperent obediantque magiſtratibus, ſed etiam vt eos colant diligantque praeſcribimus, vt Charondas in ſuis fecit legibus.*

t) *Χρὴ δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας δικαίως προεστάναι τῶν ἀρχομένων, καθάπερ τέκνων ἰδίων, ἔχθραν καὶ φιλίαν καὶ θυμὸν ἐν τῷ κρίνειν κοιμίσαντας.*

v) *Ἐπαινείσθωσαν δὲ καὶ εὐδοκιμείσθωσαν, ὅσοι ἂν ὄντες εὔποροι τοῖς ἐνδεεστέροις ἐπαρκῶσιν, ὡς τέκνα καὶ ἀμύντορας*

Fortunae enim casus omnibus communes sunt: otiosa autem et incontinens vita malis hominibus propria est u).

Item honestum habetor, indicare eum, cuius quis facinoribus conscius est, vt resp. salua sit, multos habens bonae constitutionis custodes x). *Qui indicaturus est, pietatem adhibeto: etiam genere proximos deserto; patria enim nihil est coniunctius* y). *Indicium autem faciunto non eorum, quae per imprudentiam praeter voluntatem commissa, sed quae consulto peccata sunt. Ceterum is, qui indicio delatus fuerit, si aduersus indicem inimicitias susceperit, ab omnibus odio habetor, atque ingrati animi poenas dato tanquam is, qui mercede defraudet eum, per quem quasi medicum, a pessimo morbo, scelere, liberatus est* z).

Periculosa

τορας σώζοντες τῆς ἑαυτῶν πατρίδος· ἐπαρκείτωσαν δὲ τοῖς διὰ τύχην πενομένοις, καὶ μὴ διὰ βίον ἀργὸν καὶ ἀκρατῆ.

u) Sic int. ἡ μὲν γὰρ τύχη πᾶσι κοινὸν, ὁ δὲ ἀργὸς καὶ ἀκρατὴς βίος κακοῖς ἀνδράσιν ἴδιος.

x) Καλὸν δὲ ἔστω καὶ μηνύειν, ἐάν τις τῳ συνίδῃ ἀδικοῦντι, ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας.

y) ὁ δὲ μηνύων εὐσεβὴς ἔστω, καὶ κατὰ τῶν οἰκειοτάτων ἐξαγγέλλων. οὐδὲν γὰρ ἐστὶν οἰκειότερον πατρίδος. respectusque adeo patriae debet esse maior quam consanguineorum.

z) Ita int. μισείσθω ὑπὸ πάντων, δίκην διδοὺς ἀχαριστίας, ἧς (δι' ἧς μισθοῦ) ἀποστερῇ τὸν ἰατρεύοντα, μεγίστην νόσον ἰατρευόμενος, ἀδικίαν. Antecedentia vero sic se habebant: ἐμφανιζόντων δὲ μὴ, τὰ δι' ἀκούσιον ἄγνοιαν γιγνόμενα, ἀλλ' ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τι ἁμαρτάνωσιν. ὁ δὲ ἐμφανισθεὶς, ἂν ἐθελεχθρῇ τῷ μηνύσαντι, μισείσθω etc.

Periculosa forte lex et admodum lubrica, et quae vmbratilem potius, quam verum legumlatorem prodat, qua sycophantis et delatoribus, et cum his omni sceleri, flagitio et infamiae, cum odiis, inimicitiis, caedibus, aditus in forum parari videtur! nisi forte in ipso legum codice alia fuere subiecta, quibus his malis occurreretur. Et alia sane apud Diodorum *a*) Charondae lex memoratur, quae non tam superiori abrogare quam potius huius ipsius legis deprauationi cauere debuisse videri potest: *Calumniae enim*, inquit, *conuictis* b) *poenam irrogauit hanc, vt myrica coronati per vrbem circumducerentur, quo eos malitiae palmam esse consequutos manifeste appareret.* Sed sunt adhuc nonnulla alia ad hanc legem monenda, quae in aliam commentationem differenda esse videmus. Vos, Ciues amantissimi, iis, quas ab initio proposuimus, precibus monitisque vt locum apud vos esse velitis, iterum iterumque rogamus. P. P. Kal. Januar. cIɔIɔCCLXVIII.

a) Diodor. XII, 12.

b) malitiosae delationis, *τοὺς δὲ ἐπὶ συκοφαντίᾳ καταγνωσθέντας προσέταξε περιπατεῖν ἐστεφανωμένους μυρίκῃ, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς πολίταις φαίνωνται πρωτεῖον τῆς πονηρίας περιπεποιημένοι.*

IV.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

PAVLVS JACOB. FOERTSCH I

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS

SACRA XXXII.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃIↃCCLXIX.

RITE INDICIT.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio altera.

Solent vulgo homines ea tantum tempora p memorabilibus habere, in quibus aliquid vtramque fortunam insigne et a vulgari rerum cu deflectens euenerit; quemadmodum omnino quibus adsueuimus, quamuis notabilia et praecla vix obiter contemplamur; in iis autem, quae nc et insolita sunt, vnice haeremus ac stupemı Quid? quod adeo, *cum suspicimus magni caele mundi Templa super, stellisque micantibus aethera fixi* Vix *venit in mentem solis lunaeque viarum;* at nuı

cum *crinitum sidus* apparet, cuius non oculi animique ad caelum conuersi sunt? Sed *adsiduitate quotidiana*, vt Ciceronis verbis vtamur, *et consuetudine oculorum, adsuescunt animi, neque admirantur neque requirunt rationes earum rerum, quas semper vident; proinde quasi nouitas nos magis quam magnitudo rerum debeat excitare.* Sapiens itaque, non ille ex porticu nec ex schola formularia, sed qui ad vitae vsum et felicitatem transferendam sibi esse philosophiam censet, magnam sui studii partem ponit in eo, vt obvia quaeque et vulgaria, quae ante pedes, in omnium conspectu oculisque posita, omnium manibus trita tractataque sunt, excutiat et exploret, quaeque iis siue ad vitae miseriam minuendam, siue ad felicitatis publicae priuataeque materiem augendam insint, extundat et exquirat. Idem ille sapiens, dum sortem aequabilem et in neutram partem conspicuam eminenti et inuidiosae fortunae anteferre non dubitat, eum demum vitae suae cursum secundum iudicet necesse est, quem inter res modice prosperas animo aequo et tranquillo nullaque fortunae in alterutram partem vicissitudine turbato exegerit.

Scilicet mortalibus si qua vita beata contigit, ea esse iudicanda est, quam te viuere vix sentiebas, vixisse recordaris, tanquam somnium, quod modo effluxit. Nam qui eam felicitatis mensuram esse velit, vt nullam diem, nullam horam, feliciter exegisse arbitretur, nisi cum apud se diceret: at beatum me! nae is, veremur, vt magnam vitae suae partem cum felicitate coniunctam fuisse dicere possit.

 Redeunti-

Redeuntibus nunc, Ciues, ſacris Academiae noſtrae anniuerſariis, exactoque adeo iterum anno, qui ſacro huic computo accedit, (et vtinam in immenſam annorum ſummam excreſcat!) ſi nihil nec admodum laetum nec admodum triſte, quod euenerit, memorare poſſumus, habemus in eo ipſo, quod de rep. ſalua et incolumi, rerumque ſtatu integro et ſtabili, gratulari poſſimus; quanquam, in hac ipſa aequabiliter proſpera fortuna, multa publice laeta et ſecunda contigerunt, cum beneuolentiae Regis Optimi erga nos tot tamque praeclaras ſignificationes, curae autem ac tutelae Parentis noſtri communis, Munchhuſii, tam plena affectus ſigna, ac potius monumenta, enumerare in promtu ſit; nuper quidem etiam hoc, quod Regis Optimi frater amantiſſimus Sereniſſ. Dux Gloceſtriae, res noſtras inſpicere non eſt dedignatus. Quae cum ita ſint, habemus vtique, quod ſollennia anniuerſaria et ſupplicationes publicas in a. d. XVII. Sept. e Senatus academici decreto, rite indicamus; cumque ille dies ex iis ſit, quos maiorum mos et ritus cultui diuino publico conſecrauit, ducetur quidem a. h. IX. pompa ex more in templum academicum, ſed orationis loco, quam haberi mos eſt, inter ſacra publica, Vir Summe Reuerendus, Collega noſter coniunctiſſimus, *G. T. Zachariae* D., qui illo die verba e ſuggeſtu faciet ad piam concionem, expoſitis pro ſolita facundia ceteris, quae pietatis ſenſum in animis excitare poſſint, deo aget immortali gratias ac vota publica perſoluet. Vos igitur, Iuuentutis florentiſſimae Principes, Comites Illuſtriſſimi, ceterique Ciues genere, ingeniis, moribus Nobi-

liſſimi,

liſſimi, quorum ſtudium amorque noſtri aliis rebus cognitus nobis perſpectusque eſt, ſollennibus his intereſſe frequentes tanto minus recuſabitis, quo magis ipſius diei ſanctitas, ſacrarum rerum reuerentia, pietatisque in adorando Numine O. M., omnis felicitatis fonte et auctore vnico, teſtandae neceſſitas, hoc idem a vobis exigunt et flagitant.

Satis nunc factum eſt, Ciues amantiſſimi, ei, quod indicendorum anniuerſariorum ſollennium nobis incumbebat, officio. Reſtat altera officii pars, vt de quaeſtione aliqua docta et vtili vobiscum agamus; paucis vtique, quippe qui docta et vtilia non ſemper ad animos perdiu tenendos eſſe accommodatiſſima bene teneamus.

Subſtitimus tum, cum de Charondae legibus agere inſtituiſſemus *a*), in ea lege, qua indicii munus et officium vnicuique ciuium erat impoſitum, *ſi cuius facinoribus erat conſcius* b). Securitatem et tranquillitatem publicam inter ciues Charondae in hoc inprimis fuiſſe propoſitam, ex ipſa lege intelligitur *c*); ad omne autem criminum flagitiorumque genus, etiam ad morum prauitatem vitaeque profligatae turpitudinem, neceſſitatem hanc indicii pertinuiſſe, ex iis, quae mox ex eadem lege ſubiicientur

a) In Proloſ. Kal. Jan. 1768. *Legum Charondae fragmenta.* Sectio prior.

b) *ἐὰν τίς τῳ συνίδῃ ἀδικοῦντι.*

c) *ἵνα ἡ πολιτεία σώζηται, πολλοὺς ἔχουσα τῆς εὐκοσμίας φύλακας.*

tur *), patebit. Habere tamen eam aliquid incivile, forte illiberale et ingenuo homine indignum, erit forte, qui existimet. Quis enim, nisi qui ex aliorum miseria crescere publicoque odio exultare malit, eorum, quae ab altero, familiari interdum ac collega, praue et sinistre gesta sint, index apud magistratum esse sustineat? Sed, dum a tali indicio, tanquam cum honestate parum coniuncto, abhorremus, adspersa fere et admixta calumniae, odii vel cupiditatis, nota aliqua animo insidet; cum tamen ab odiis iuxta ac studiis prauis intactum seruare studeat animum bonus quisque ciuis; et, quod in ipsa lege adiicitur, maior haberi debeat ratio patriae, qua nihil cuiquam esse potest coniunctius, quam familiarium, liberorum ac parentum. Verum primo, si non ipsa lege, tamen ipsa re et instituto, multa potuere esse definita, quae hanc delationem circumscriberent. Potuit ea locum habere in criminibus conceptis, inchoatis, designatis. Tum subiicitur recensus eiusmodi scelerum (ἀδικημάτων), quae a malo animorum habitu proficiscuntur: deorum contemtus, parentum violatio, magistratuum et legum neglectus, et iustitiae eleuatio ac despectus. Huic animi deprauati malitiae nisi mature occurratur, in deterrima scelera et facinora erumpere illa potest. Tandem, idque primarium erat, lex haec tolerabilis esse potuit duntaxat in ea ciuitate, in qua disciplinae magna esset seueritas, morum simplicitas

et

*) ἐμφανιζόντων δὲ — ὅσον ἂν ἐκ προνοίας τὶ ἁμαρτάνωσιν. — ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα θεῶν καταφρόνησις etc. v. Prolus. sequ.

et ſanctitas, deorumque vigeret reuerentia et iurisiurandi religio.

Neque maiores adeo noſtri talis indicii honeſtatem ſuſpectam habuerunt; quod cum omnino ex antiqua rei iudiciariae inter Germanos forma, tum ex iis conuentibus iudiciariis intelligitur, qui inde in nonnullis tractibus, ad Loganam inprimis, etiamnum frequentari ſolent, in quibus ciues omnes ac ſinguli, inprimis tamen ii, qui publico aliquo munere vel miniſterio funguntur, iureiurando adacti, quidquid contra leges a quopiam ciuium ſuorum commiſſum peccatumque nouerint, publico indicio edere tenentur; quod ipſum indicium pro accuſatione habetur, vt ſtatim res in iudicum conſeſſu diſceptanda proponatur. Sane quidem finibus contineri ſatis anguſtis et ad certa tantum crimina et flagitia, inprimis ea, quae bonam ciuitatis vel pagi conſtitutionem bonamque politiam turbare poſſunt, ſpectare hoc iudiciorum genus videtur: habet tamen, niſi fallimur, hoc maiorum noſtrorum inſtitutum bona multa et praeclara, adeo vt nuper a viro docto horum conuentuum vtilitas egregie ſit commendata *d*). Quid? quod in *Epiſcoporum olim placitis* excitati ex media parochianorum turba aliquot, numero fere ſeptem, *teſtes ſynodales* vulgo dicti, de iis, quae clandeſtina celarentur, criminibus et flagitiis, etiam de vita moribusque ſuorum conterraneorum indicium profiteri iureiurando obligati cogebantur; etſi etiam hoc indicium intra adulterii

d) J. F. Ehrhardt *von dem geſchwornen Montage, oder den Ruge-Gerichten an der Lahn.* Marb. 1768.

adulterii fere, caedis ac rapinae, ſimiliaque crimina, quibus ſi ſe contaminet aliquis, vir bonus eſſe nequit, ſubſtitiſſe videtur; niſi quod de magicis artibus, et impietate ſuſpectaque religioſi cultus formula quaeſitum praeterea fuit *e*).

Omne tamen indiciorum genus (nam de maieſtatis delatione, quam nemo ſine horrore nominat, non agimus) in nullo populo ac rep. retineri, multo minus recipi, poteſt, quandocunque morum integritas fidesque antiqua corrumpi, et cum diuitiarum opumque ſtudio ſycophantarum delatorumque calumnia et malitia iudicumque auaritia et cupiditas graſſari coepit. Fingunt quidem plerumque leges hominum ingenia; nec tamen minus legum naturas hominum ingenia temperant. Nec ſcriptis in ſycophantas et calumniatores legibus ad rerum ſummam multum effici putamus; etſi Thurios etiam legem habuiſſe memorauimus, qua falſae calumniae poena infligebatur haec, vt *myrica coronatus* calumniator per vrbem circumduceretur. Myrica, quod tamaricis genus eſt, propterea ad hanc contumeliam delecta eſſe videtur, quod infelix is frutex habitus, quippe qui circa ſaxa ſolitaria *f*) ſerpat, adſpectu parum gratus. Poena autem talis, quod

e) v. Boehmeri Ius eccleſ. Proteſt. lib. III. t. 39. § 37. 63 ſqq. et nuper Koppius de Iudiciis Haſſiac. med. Sec. (P. I. *von den Heſſiſchen geiſtl. und Civil-Gerichten* II. *St.* IV. *Abth.* § 85 ſqq.) Originem inde ducere videntur corycaei et indices in Wurtembergenſ. terris, *Gemeinsmänner* dicti, quos Keislerus memorat T. I. p. 80. Sed de his circumſpicere non vacat.

f) cf. Plin. XIII, 21. ſ. 37.

l facile quisque pro se intelligit, in ea tantum
blica malos deterrere potest, in qua bonae ma-
ue famae, decoris dedecorisque, sensus animis
us sit paullo acutior. Is autem nisi disciplina
lica priuataque et ipsa puerilis aetatis institu-
ie instillatus fuerit, ciuium animis sponte non
le innascitur. Ad hunc tamen honestatis pudo-
ue sensum in ciuium suorum animis eliciendum
excitandum vetustarum ciuitatum disciplina mi-
e erat concinnata, non, vt nullam nisi in Regis
iitio gloriam positam esse putarent, verum vt
e factorum praemium summum ac certissimum
ciuium existimatione et laude peterent, male-
i poenam acerbissimam et omni supplicio atro-
rem arbitrarentur infamiam. Itaque illam ipsam
ricae gestandae ignominiam Diodorus narrat g)
r Thurios plerisque adeo intolerabilem visam,
cum eam sibi iudicum sententiis inflictam au-
nt, morte suis sibi manibus illata eam occupa-
t. Omnino autem, vt violenta imperia terrore
metu tranquillitatem, hoc est seruitutem, pu-
am retinere student, ita ciuitates, quae in eam
. formam descriptae sunt, quae hominibus in-
iuis consentanea sit, ciuium pudorem habent
itis suae custodem fidissimum.

Ne ille itaque animis, tanquam speculis, de-
atur, sed vigilanter et fideliter excubet, ipsas
es in iis ciuitatibus eo temperatas esse necesse
, vt in poenis ac suppliciis ignominiae et infa-
ie, non autem atrocitatis ac tormentorum saeui-
tiae,

r) Diodor. XII, 11.

tiae, quod peſſimum tranquillitatis publicae praeſidium eſt, ratio habeatur. Falſo enim natura accuſatur, quaſi quaedam ingenia tam ferocia ac belluina finxerit, vt niſi belluarum more regi nequeant. Suam inhumanitatem accuſent, qui culpa ſua commiſerunt, vt illa ingenia ſortis ſuae duritie et immanitate efferarentur. Scilicet, quod noſtra vel aſperitate vel ſocordia miſeri ſunt, hoc in ipſos poena vindicandum arbitramur? Sed de his ſatis a viris ſapientibus ac doctis et ſaepe actum eſt. Nos ad aliam inter Thurios ab ignominia ductam poenam progredimur.

Adulterii poena inter Thurios conſtituta fuit haec, *vt moechum ludificari facetisque ac dicacibus conviciis exagitare poſſet quiuis.* Quae quidem poena an inter nos ab adulterii flagitio multos ſit reuocatura, forſitan dubites, multo magis ex quo Gallica elegantia Germanorum mores adeo infecit, vt etiam honori ſibi aliquis ducat, flagitioſum et eſſe et haberi. Sed pudorem omnem iam dudum eo vsque eiurauimus, vt in ipſa rep. litteraria, in qua Honeſtas et Bona Mens magiſtratum gerere debebant, verendum ſit, ne, quicunque regnum affectet, aut ſaltem aliquo loco eſſe velit, id ſe inquinatis moribus, flagitioſa aliorum inſectatione et perfrictae frontis impudentia facile conſequi poſſe putet. Enimuero quaeri poteſt non minus ac dubitari de toto hoc genere poenae ciuilis, quod petitum eſt a cauillatione et irriſione, ſatisne graue illud ſit et legum auctoritati conſentaneum? quod tamen in ea ciuitate minus in reprehenſionem venire poteſt,

in

qua exiſtimationis bonaeque famae ac pudoris
inino aliqua ratio habetur: ea res tamen, niſi in
gna morum ſimplicitate locum vix habet. Ex-
ditiorem reprehenſionem habet illud inſtitutum,
io ludificationi publicae, et laſciuiae plebis ac
ıerilis aetatis, reus exagitandus conceditur. Exem-
a eius generis ſunt mali debitores apud Tyrrhe-
ıs, qui marſupio vacuo ad collum religato per vias
ıcebantur irridendi pueris; (fragm. Heraclid. *de
yrrhenis*) aut apud Boeotos, cophino capiti ſuper-
iecto vt in foro ſederent. (Nic. Damaſc. in fragm.)

Sed inter Thurios eadem ludibrii poena in
iosos et de alienis negotiis ſatagentes ardeliones-
ıe erat ſtatuta *h*). Sapienter vtique in peſſimum
imi vitium plurimorumque peſſimorum vitiorum
nitem animaduerti Charondas voluit. Nam ne-
ı facile aliarum rerum curioſus eſt, qui non ſua-
n negligens ſit et otioſe agat, et idem loquax
et aliis male cupiat. Quod autem Plutarchus
umque hominum genus et moechos et male
lulos vna enuntiatione complexus eſt, id, dum
uitatis ſtudio plura ſub vnum caput reuocabat,
temere

h) Plutarch. de Curioſ. p. 159. B. εὖ δὲ καὶ ὁ τῶν Θουρίων νομοθέτης· κωμῳδεῖσθαι γὰρ ἐκώλυε τοὺς πολίτας, πλὴν μοίχους καὶ πολυπράγμονας. Nolim κωμῳδεῖσθαι *comoediis traduci* proprie dictum accipere; quanquam eſſent, quae pro hac interpretatione memorari poſſent. Epigrammatiorum dicacitas igitur tum pro virgarum ſaeuitia erat, qua carnifices nunc noxiorum terga caedunt. Ceterum alienorum negotiorum male curioſos multari etiam apud Locros, altera de Zaleuci legibus proluſione vidimus: ſup. p. 36.

temere factum putare malumus, quam, quanqu ipse hoc facere videtur, alterum alterius simile bitrari. Ceterum dum de hac *cauillandi licentia* Charondae legem *in sycophantas, impudicos et n curiosos, permissa* agimus, Lycurgi institutum il strare licebit, quo cauillari et dicteria iacere ass faciebant pueros suos Lacedaemonii *i*). Specta enim Laco videtur partim hoc, vt ingenia acuer et cum sollertia hilaritatem aliquam induerent a mis, partim vt cauillorum et dicteriorum acul extimescentes pueri nihil stulte vel praue comn terent, quo sodalium salibus perfricandos se t derent. Haec quidem hactenus. P. P. a. d. X Sept. cIↄIↄccLXIX.

i) v. Cragius de rep. Lac. lib. III. t. 8. inst. 8.

V.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

PAVLVS JACOB. FOERTSCH D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

GE. LVDOVICVM BOEHMER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JANVARII CIↃIↃCCLXX.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio tertia.

Pergit Joannes Stobensis in legum Charondae recensu in hunc modum: *Pro maximis autem sceleribus habentor deorum contemtus, parentum mala tractatio voluntaria, magistratuum legumque neglectus et pravum ius fasque in contemtum adducendi studium. Contra iustissimus idemque sanctissimus ciuis aestimator, qui eadem illa honore habeat, eosque, qui illa contemnunt, apud ciues et magistratus indicet* a). Cum antecedente de indicio

a) Ἔστω δὲ μέγιστα ἀδικήματα, θεῶν καταφρόνησις, καὶ γονέων κάκωσις ἑκούσιος, καὶ ἀρχόντων καὶ νόμων ὀλιγωρία

indicio coniunctam fuiſſe hanc legem manifeſtum eſt. Bene autem et hic Charondas ethicum praeceptum inſerit idque longe grauiſſimum. Nam legum ſanctitas et reuerentia atque quodam modo horror animis vel maxime erat inſtillandus, ſi expectabat hoc, vt ciues aliquando haberet vitae puritate, integritate et ſanctitate conſpicuos. Quod noſtris temporibus et noſtris moribus contra ſe habere videtur. Nam ad puerilis inſtitutionis formulam vix quisquam hoc refert, vt legum reuerentia imbuantur animi. Contra autem non facile eſt aliquis tam obtuſi ingenii, qui non audeat in leges dicax eſſe; et, dum ediſcuntur iura, eorum maieſtatem et ſanctitatem pauci ita animis ſuis habent propoſitam, vt legem aliquando ſiue fraude ac dolo malo ſiue interpretatione vel ſiniſtra vel indocta violare, religioni ſibi ducere mature adſueſcant.

Ad cuſtodiendam hanc et muniendam legum reuerentiam referenda eſt lex Charondae, cuius veſtigia ſeruauit Diodorus: *Legi, inquit, parendum eſſe ſtatuit, etiam iniquae et male ſcriptae b)*; melius ſcilicet

γωρία, καὶ ἑκούσιος ἀτιμία δικαιοσύνης. δικαιότατος δὲ ἔστω καὶ ὁσιώτατος πολίτης, ὁ ταῦτα τιμῶν, καὶ ἐμφανίζων πρὸς πολίτας καὶ ἄρχοντας κατὰ τῶν καταφρονούντων. Jo. Stob. Serm. XLII. p. 290. Dicta haec vltima ſunt vt εἰσάγειν δίκην κατά τινος. Sic κατηγορεῖν, καταδικάζειν et multa in re forenſi. Et ſic paullo ante: κατὰ τῶν οἰκειοτάτων ἐξαγγέλλων (quod communi ratione εἰσαγγέλλων vel ἐπαγγέλλων eſſe debebat.)

b) Diodor. XII, 16. προσέταξε γὰρ ἐκ παντὸς τρόπου πείθεσθαι τῷ νόμῳ, κἂν ᾖ παντελῶς κακῶς γεγραμμένος. vbi in ſeqq. late de hac lege diſputat Diodorus.

licet arbitratus et honeftius, auctoritati legum quid concedere priuatum hominem, quam vt iuati hominis libido vel temeritas legis auctorita-n cauillatione fua eleuaret. Fecit tamen emen-ndi legem, quae emendatione indigere videretur, ıteftatem. Subiicit enim eodem loco Diodorus ırrationem fimilem ei, quae in Zaleuci legibus nobis iam memorata eft,. vt qui quicquam in legi-ıs nouandum publice proponeret, is interea, ım de emendanda lege deliberaretur, collum funi ſereret mox adducendo, nifi lex effet abrogata. ifi itaque feu Diodori feu eorum, quos ille fequu-ıs eft, memoria vacillauit: aut alter legis auctor ab ıtero id petiit, aut vtriusque auctoritas fecit, vt com-ıunia vtrique tribuerent, quae alterutri tantum rant relinquenda. Zaleucus certe magnam in le-ibus acerbitatem et aufteritatem eft fequutus; harondae vero leges fanctiones habent mites et ad nitatem temperatas.

Sequitur apud Stobenfem lex praeclara et ımine libero ingenuoque digna, modo in ciuitate ıera et in ea patria viuat, in qua liberum hominem quo loco haberi videas: *Pro patria mori honeftius citor, quam viuendi cupiditate patriam et honeftatem ẽrere. Praeftat enim honefte mori, quam viuere tur-er et cum opprobrio* c).

:) Jo. Stob. l. c. p, 290. ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκειν σεμνότερον ἔστω, ἢ γλισχόμενον τοῦ ζῆν ἐγκαταλιπεῖν αὐτὴν καὶ τὸ καλόν. Κρεῖττον γὰρ τεθνάναι καλῶς, ἢ ζῆν αἰσχρῶς καὶ ἐπονειδίστως.

Aut breuiter nimis haec a Stobensi excerpta sunt, aut in ipsis legum tabulis alia lex fuit in eandem rem scripta, quam Diodorus seruauit: *Signorum ordinumque in bello desertores, aut arma pro patria sumere omnino detrectantes, muliebri vestitu amicti per triduum in foro desidento* d). Communis ea omnium ciuitatum Graeciae, et quorum non populorum! fuit lex, vt id genus homines capite plecterentur e). Quod quidem supplicium acerbum et iniquum haberi non potest in ea rep. in qua aequo omnes iure vtuntur et libertatis publicaeque salutis fructus non minus ad egenos et infimos quam ad diuites et principes pertinent, habetque adeo vnusquisque, cur remp. saluam esse velit; cum pro nostris quidem regnis et imperiis tuendis vita sit impendenda iis maxime hominibus, quorum nihil refert, quo tandem statu ac loco summa rei sit, quique ex funestissimo quamuis reip. casu nihil aliud habent, quod sperent vel metuanr, quam vt alii miseriae generi adsuescant. Thuriis tamen qui leges scripsit, humanitatem sequi maluit; forte et publicam vtilitatem, quam cum hac lege coniunctam esse arbitrabatur maiorem. Nam, quod et Diodoro obseruatum, seruabat ciuitati ciuis caput (magnum vero lucrum,

d) Diodor. XII, 16. ἕτερον δὲ ἔθηκε νόμον κατὰ τῶν λιπόντων τὴν ἐν πολέμῳ τάξιν ἢ τὸ σύνολον μὴ ἀναλαβόντων τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Τῶν γὰρ ἄλλων νομοθετῶν κατὰ τῶν τοιούτων τεθεικότων θάνατον τὸ πρόστιμον, αὐτὸς προσέταξε τοὺς τοιούτους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐφ' ἡμέρας τρεῖς καθῆσθαι ἐν ἐσθῆσι γυναικείαις.

e) Nolumus in loco communi haerere. v. Petit. LL. Att. VIII, 3. Cragius de rep. Laced. lib. III. tab. XII. inst. XI. et multi alii super λειποταξίου et λειποστρατίου poenis.

lucrum, si recte rerum naturas aestimes!) eique, qui repentina animi perturbatione et metus vi correptus fugerat, locum potestatemque faciebat, vt tanto acriore magisque strenua virtute adspersam sibi maculam eluere posset. Quanquam et ipsa memorata illa ignominia, quam lex inurebat, talium ciuium, quales suos Thurios esse volebat Charondas, animis omni supplicio atrocior esse debuit, vt eius adeo metu honestam quisque mortem alacriter peteret. Paris ceterum humanitatis et aequitatis lex in ordinum desertores scripta erat apud Aegyptios *f*).

Porro: *Defunctos morte honoranto non quidem lacrymis nec lamentis, sed bona recordatione, et frugum hornarum quotannis oblatione. Ingrati enim in Manes animi est, luctum immodicum retinere* g); quatenus scilicet laedi videntur Manes luctu immodico. Notum illud Tibulli: *Tu Manes ne laede meos, sed parce papillis* &c. Id autem, quod lege hac constitutum est, infinitis modis praestat more hoc

f) Diodor. I, 78. vt iam Wessel. monuit.

g) *Χρὴ δὲ καὶ τῶν τελευτώντων ἕκαστον τιμᾷν, μὴ δακρύοις, μηδὲ οἴκτοις, ἀλλὰ μνήμῃ ἀγαθῇ καὶ τῇ τῶν κατ' ἔτος ὡραίων ἐπιφορᾷ, ὡς ἀχαριστίας οὔσης πρὸς δαίμονας χθονίους λύπης ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης.* Scilicet *τὰ ὡραῖα*, h. flores, poma fructusque verno aestiuoque tempore ex arboribus fruticibusque nascentes, pro inferiis inferebant sepulcris vel apponebant tumulis; notissimus veterum mos; ortus ille et compositus haud dubie ad illum alterum, qui tempore prior fuit, cum numen, omnium bonorum mortalibus impertitorum fontem et caussam, quocunque tandem nomine, frugum primitiis appositis colebant. *Δαίμονες* autem *χθόνιοι* non sunt dii inferi, sed Manes, vt saepe alibi.

[redacted]

hoc inter monachorum clauſtra nato, quo mortem omni terrorum et minarum genere, funera miſerabili rerum ſpecie proſequimur, ritu nec ad pietatis ſenſum nec ad luctus ſignificationem ſatis compoſito.

Nemo damnum iniuſte paſſus vlla ſuper re convicia facito. Diuinior enim res eſt bene dicere quam male dicere h). *Etiam is, qui iram reprimit, melior ciuis habetor, quam is, qui ira immoderate effertur* i). Praeclare!

Qui templa et publica ciuitatis aedificia priuatarum aedium ſumtu ſuperat, nequaquam nominis claritatem ſed infamiam conſequitor. Nihil enim eſto priuatum magnificentius et auguſtius publicis *).

Quem hic verbis expreſſum habemus praeclarum morem, eum tacito quondam conſenſu ſequutae ſunt veteres ciuitates liberae fere omnes, vt in aedificia publica ſumtus facerent ingentes, cum priuatim humili quisque vteretur ac parua domo. De Athenis quidem alio tempore vidimus *k*). Roma modici in priuata aedificia ſumtus et

h) Βλασφημείτω δὲ μηδεὶς ἐπ' ἀδίκῳ βλάβῃ περὶ μηδενός. Θειότερον γὰρ εὐφημία κακηγορίας.

i) Νομιζέσθω δὲ πολίτης ἀμείνων ὁ τῆς ὀργῆς κρείττων μᾶλλον τοῦ διὰ ταύτην πλημμελοῦντος.

*) Ibid. p. 291. Ὁ ἱερὰ καὶ ἀρχεῖα ὑπεραίρων τῇ πολυτελείᾳ (non πολυτελείῳ) τῶν ἰδίων μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω· μηδὲν γὰρ ἔστω ἰδιωτικὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ σεμνότερον τῶν δημοσίων.

k) De publicis priuatae frugalitatis vtilitat. Prol. poſtr. Kal. Jan. 1766. ſupra Vol. I. p. 246. Et Horatius de Romanorum maioribus: *Priuatus illis cenſus erat breuis; Commune magnum* etc.

et publicae libertatis eundem vidit finem; nec praetoriorum magnificentia nisi cum publica servitute ciuitatem inuasit. Hinc, cum priuatim quisque impensis parceret, in paruis quoque ciuitatibus Italiae et Graeciae templa, basilicae ac porticus, regum nostrorum aut superabant opes, aut aequabant. Nescio an a simili caussa repetendae sint aedes passim per Europam sacrae immensae molis ac mirandae magnificentiae, iis tamen aetatibus exstructae, quae metalli materiaeque copia, artis praestantia, operarum frequentia, ipsaque manupretii, si rationes subtiliter ineas, vilitate nostris temporibus longe erant inferiores; scilicet habebat temporum illorum superstitio et stupor hoc saltem boni, vt, in quas censum publice priuatimque effunderent, sacras basilicas haberent solas. Quod Asiae quoque et Aegypti reges portenta illa potius quam miracula operum publicorum eduxerunt, in eo, praeter multa alia, quae hic commemorari non possunt, eos non parum opibus necessariis instruxisse iuuisseque videtur ceterorum aedificiorum domuumque priuatarum exilitas. Nec mirum itaque, si magnarum vrbium plerumque ruinae nullae nunc visuntur praeterquam templi forte vel sepulcri. Ita Babylonis vestigia ex vnica lapidum caementorumque strue, quae ex vetere aliqua mole vel templo superstes est, aestimantur; et publicorum operum ruinae in immani solitudine, quae vrbium areas occupat, sunt, quae veteris Aegypti opes fabulis eximunt.

Diuitiis et pecuniae seruiens contemnitor tanquam animi pusilli, et illiberalis, sumtuosarumque rerum et vitae scenico apparatu instructae stupidus admirator; idem abiecti animi homo existimator. Magnus enim animus omnia humana secum praemeditatus nulla tali re perturbatur, si inciderit l). Scilicet respicit Charondas homines beatos, qui e fortunae bonis ita toti pendent, vt iis ereptis omnia vitae tolerabiliter viuendae instrumenta sibi erepta miseriamque certissimam paratam videant.

Turpia ne quis loquitor, ne idem factis turpibus animum assuefaciat aut mentem impudicitia et flagitiis obruat. Nam quae honesta sunt et amabilia, propriis et vsu receptis nominibus appellamus; quae vero auersamur, eorum vel nomenclatione abstinemus, tanquam re turpi. Esto igitur turpe etiam eloqui turpia m).

' Pro-

l) Ὁ πλούτῳ καὶ χρήμασι δουλεύων καταφρονείσθω ὡς μικρόψυχος ὢν, καὶ ἀνελεύθερος καὶ καταπληττόμενος ὑπὸ κτημάτων πολυτελῶν καὶ βίου τραγῳδουμένου, καὶ εὐτελὴς εἶναι τὴν ψυχὴν ὑπολαμβανέσθω. ὁ γὰρ μεγαλόψυχος προδιανοεῖται πάντα παρ' ἑαυτῷ τὰ παρ' ἀνθρώποις, καὶ δι' οὐδενὸς θορυβεῖται τοιούτου, ὅταν παραπέσῃ. Eleganter omnia extulit. παραπίπτειν nescio an h. l. a talorum iactu petitum sit; si secus ceciderit, nimirum quam sperabat, praeter opinionem. Aduersus voc. τραγῳδεῖσθαι, sane recentius Charondae aetate, docte disputauit Bentlej. p. 358 sq. resellitque saltem hoc, quod nemini in mentem veniat, nos ipsa legum verba habere.

m) Αἰσχροῤῥημονείτω δὲ μηδείς, ὅπως ἂν μὴ παροικοίῃ (leg. παροικειοῖ, vt προσοικειοῦν) τὴν διάνοιαν ἔργοις αἰσχροῖς, μήτε ἀναπίμπλῃ (ἀναπίμπλῃ scribitur: saltem ἀναπιμπλῇ ex πιμπλάω, nisi ἀναπιμπλείη fuit) τὴν ψυχὴν ἀναιδείας

Progreditur iam legumlator ad ipſa turpia facta, ...ibus ciues ſuos auocet, ſed verbis verecundis ...aſtis:

Vxorem legitimam vnusquisque diligito et ex ea ...lem ſuſcipito; in aliud vero nihil prolificum ſemen ...ndito, neque rem natura et lege pretioſam ſcelerate ...flagitioſe inſumito. Natura enim liberos procreandi ...ſa, non libidinis, ſemen produxit n).

Vxor caſtam ſe praeſtato; cum aliis viris nefariam ...ſuetudinem ne admittito. Meminerint enim vindictam ...are a daemonibus familiae euerſoribus et iurgiorum ...oribus o).

ἀναιδείας καὶ μιασμάτων· τὰ μὲν γὰρ εὐσχήμονα καὶ φίλα τοῖς οἰκείοις ὀνόμασι καὶ κειμένοις ὑπὸ τοῦ νόμου (non de proprie dicta lege ſed more accipimus) προσαγορεύομεν· πρὸς ἃ δὲ ἐχθρῶς ἔχομεν, ἐξιστάμεθα καὶ τῆς προσηγορίας διὰ τὸ αἰσχρόν· (forte haec tria verba διὰ τὸ αἰσχρόν ab alia manu inſerta) ἔστω δὲ καὶ αἰσχρὸν, εἰπεῖν τὸ αἰσχρόν.

n) Γυναῖκα δὲ τὴν κατὰ νόμους ἕκαστος στεργέτω καὶ ἐκ ταύτης τεκνοποιείσθω, εἰς ἄλλο δὲ μηδὲν προιέσθω τέκνων τῶν αὐτοῦ σποράν· μηδὲ τὸ φύσει καὶ νόμῳ τίμιον ἀνόμως ἀναλισκέτω καὶ ὑβριζέτω. ἡ γὰρ φύσις τεκνοποιίας ἕνεκεν, οὐκ ἀκολασίας, ἐποίησε τὴν σποράν.

o) Γυναῖκα δὲ σωφρονεῖν χρὴ καὶ μὴ προσδέχεσθαι συνουσίαν ἀσεβῆ παρ᾽ ἀνδρῶν, ὡς ἀπαντώσης νεμέσεως παρὰ Δαιμόνων καὶ (tollendum videtur hoc καὶ) ἐξοικιστῶν καὶ ἐχθροποιῶν. Notanda haec Daemonum Geniorumque vltorum notio in legibus his antiquioribus, vt omnino in priſco ſermone, paſſim obuiorum, etiam in priſca arte, inprimis Etruſcorum quam vocant. Serior aetas Furias, Ποινὰς, frequentare coepit.

Qui liberis suis nouercam superinduxit, non probator, sed infamis habetor, tanquam dissensionis auctor domesticae p).

Hanc legem Diodorus *q*) inter eas, quas Charondas a se inuentas, non aliunde adoptatas, legum codici inseruerit, memorat. Sanctionem idem *r*) legi adiectam nobis seruauit, „*vt ii, qui* „*nouercam suis induxissent, senatu consilioque publico* „*essent exclusi;* fieri enim vix posse, vt is, qui suis „liberis tam male consulat, patriae bene consulat. „Nam quibus primae nuptiae bene successerunt, iis „hac felicitate perfunctis acquiescendum; qui vero „matrimonium infelix experti, idem erratum denuo „committerent, insipientibus merito accensendos „esse *s*).„ Altera haec ratio adiecta *secundas* omnino *nuptias*

p) Ὁ μητρυιὰν ἐπιγαμῶν μὴ εὐδοξείτω, ἀλλ' ὀνειδιζέσθω, ὥσπερ αἴτιος ὢν οἰκείας διαστάσεως. ibid. ap. Jo. Stob. p. 291.

q) Diodorus XII, 12.

r) Τὸ μὴ γίνεσθαι συμβούλους τοιούτους τῇ πατρίδι. Quo ipso illud explicatur in lege ex Jo. Stob. recitata: μὴ εὐδοξείτω ἀλλ' ὀνειδιζέσθω. Loquendi eadem quidem ratio veteri aeuo frequentata, vt sententia aliqua simul cum negatione contrarii efferatur; quod vulgo, vt multa alia prisci sermonis simplicitati et infantiae omnino communia, Orientis linguis proprium esse putant. Vetus poeta mox excitandus sic extulit: μήτ' εὐδοκιμείσθω, μήτε μετεχέτω λόγου Παρὰ τοῖς πολίταις — et alterum illud: ὥσπερ αἴτιος ὢν οἰκείας διαστάσεως, sic reddidit:

— ὡς ἐπείσακτον κακὸν
Κατὰ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων πεπορισμένος.

s) v. Diodor. l. l. vbi c. 14. veteris alicuius poetae iambi excitantur, quibus eadem Charondae lex exponitur; in

ptias damnare videtur; lex ipſa id genus, ſi li-
ri ex priore matrimonio ſuſcepti fuerint.

Ceterum cum ſeuerioribus moribus haec lex
que eſt conſentanea. Itaque et a philoſophis
ſſim nuptiae ſecundae damnatae, et ab iis ciuita-
bus, quae ſeueriora inſtituta amplexae ſunt; am-
eċtuntur autem haec, et amplecti par eſt, omnes
ruae ciuitates, quae ad popularem formam de-
riptae in morum auſteritate non modo priuatam
licitatem, ſed omnino publicam ſalutem poſitam
ſe intelligunt; facilius etiam eaedem, cum fini-
s et iuſtus ciuium numerus ſit, ad familiae alicu-
s magnae exemplum et inſtituta domeſtica regi
oſſunt. Hoc idem fieri poterat in rep. Chriſtiana
imis aetatibus; itaque eadem ſeueriore diſciplina
abat, multa accuratius et praeciſius praecipiebat,
leoque et ipſa ſecundas nuptias improbabat. Sed
pienter receſſit ſequior aetas et ab hoc et a multis
iis, quae cum rei publicae priuataeque forma ac
tione coniuncta erant, eaque mutata deferenda
int et ipſa; nec, niſi omnia ſimul in priſtinum
atum reuocari poſſint, (fieri autem hoc per noſtro-
ım imperiorum et ciuitatum formam nequit,) nimis
erſeueranter ſunt retinenda, aut quod retineri ne-
ıeunt, temporum vel hominum prauitati illud eſt
ıputandum. Multo minus ceteris omnibus in-
per habitis, pro vna vel altera re, quae reliquarum
acceſſio

in quibus vltima ſic expreſſa:
Εἶτ' ἐπέτυχες γάρ, φησι, γήμας τὸ πρότερον,
Εὐημερῶν κατάπαυσον· εἶτ' οὐκ ἐπέτυχες,
Μανικὸν τὸ πεῖρας δευτέρας λαβεῖν πάλιν.
Sententia a multis repetita. v. Weſſeling. ad e. l.

acceſſio recte eſſe poterat, ab illis tamen ſeiuncta vana et inanis eſt, pugnare decet. Eſt enim animi anguſti ac parum prouidi, cum cetera, quae ſummam rerum conſtituunt, attingi nequeant, haerere in vno pertinaciter, quod etiamſi obtinueris, rerum tamen ſummae parum aut nihil conſultum fuerit; quae quidem res ſaepe multis fuit fraudi ipſique virtutis veritati ac ſtudio obfuit plurimum.

Prooemiorum tandem, vt ad hoc reuertamur, legum Charondae fuit finis haec:

Praedicta omnia ſeruare fas piumque eſto; qui violauerit, ciuilibus ille diris obnoxius tenetor t).

Hoc legum prooemium omnes ciues ediſcunto; feſtis diebus poſt paeanas illud recitanto, quem quidem ex omnibus epularum ſacrarum curator id facere iuſſerit; vt in vnius cuiusque naturam haec praecepta abeant u).

Itaque hactenus *prooemium legum*. Dicat aliquis, quae tandem a ſuperioribus diuerſa ipſis legum tabulis

t) *Χρὴ δὲ ἐμμένειν τοῖς εἰρημένοις· τὸν δὲ παραβαίνοντα ἔνοχον εἶναι τῇ πολιτικῇ ἀρᾷ.* Grauiter ac digne hoc enuntiatum!

u) Προστάσσει δὲ ὁ *νόμος ἐπίστασθαι τὰ προοίμια τοὺς πολίτας ἅπαντας, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς μετὰ τοὺς παιᾶνας λέγειν, ᾧ ἂν προστάσσει ὁ ἑστιάτωρ, ἵν' ἐμφυσιοῦται* (l. -ῶται, praeclara voce vtitur, de qua ſup. p. 81.) *ἑκάστῳ τὰ παραγγέλματα.* Videtur autem *ἑστιάτωρ* eſſe magiſtratus ſeu quicunque alius hoc muneris populi iuſſu conſequutus, vt ſacra publica epulasque ſacris factis curaret; inſtitutum veteris Graeciae ſapientiſſimum, vnde Graecorum mores et ingenia, philoſophia quoque et liberalior doctrina, colorem aliquem, ac typum quaſi, habuerunt ſibi proprium.

alis supererant perscribenda? Scilicet fuere nia ea, quae ad ciuilem statum, reip. gerendae ionem, iudiciorum formas, caussas priuatas, belli cisque vices, pertinerent. In prooemium autem niecisse videtur Charondas ea, quibus ad leges uandas ac tuendas ciuium animi morum honestate buerentur. Quod vt consequeretur, *prooemium um memoriae mandare ac publice inter epulas sollennes,* as re diuina facta haberi mos erat, *decantari* iussit*x*). otabilis vtique haec eius, qui leges scripsit, ouidentia; cum non semper iis, qui leges scribunt, is curae esse videatur, vt, quas leges scripserint, nnibus innotescant; quo non raro fit, vt legem e latam tum demum aliquis intelligat, cum violae legis poena ab ipso exigitur; quibus fere rbis Josephus *y*) vtitur, vt eo ipso laudibus excellat Mosis sapientiam, qua institutum fuit, vt iusquisque e populo legum codicem memoriter neret, septimo quoque die ei disciplinae dicto ac stinato. Quod legum addiscendarum quidem stitutum inter nos facile aliquis desideret, qui n meminerit, seruatum illud et diligenter firmatum

x) Itaque etiam apud Mazacenos Cappadociae, qui Charondae leges adsciuerant, constitutus erat νομῳδός cf. inf. Prolus. IX. not. Diuersa caussa fuit edifcendarum legum Lycurgi, quippe quae omnino litteris consignatae non erant. Quomodo autem cantu reddi potuerint leges et praecepta, si quaeras: de cantus summa simplicitate antiphoniarum in morem cogitandum est. Inprimis celebratus est Cretensium mos leges decantandi: cf. Strab. X. p. 739. 738 A. C.

y) Joseph. in Apion. II, 18. egregio loco.

tum in praeceptis quidem religioſis et ethicis, quae veterum legum tabulis fere comprehenſa eſſe iam ſaepius vidimus; priuata autem rerum ac perſonarum iura, vel quae ex more ac conſuetudine profecta ſunt, nec vtiliter nec decore ſatis cum iisdem legi publice ac declarari poſſe videntur.

Reſtant fragmenta ex ipſis legum tabulis pauca; alio tempore ſubiicienda. Sed ſatis ſubſtitimus in iis, quae ex more prooemii loco praemittenda ſunt, ne ſequamur id, quod ſaepe per ſtultitiam facere homines videas, vt iis, quae aditum tantum ad cetera patefacere debebant, ita adhaereſcant, vt, tanquam qui aedium fores non intrant, ad rei caput non accedant, intra veſtibulum ſubſiſtendo. Cum itaque magiſtratu, qui ſex menſium erat e lege, ex reip. vtilitate per totum annum geſto, redeat ille dies, quo transferenda eſt in alium regendae reip. academicae cura et munus, ſuſcipiet magiſtratum Vir Illuſtris, Iuris conſultiſſimus

GE. LVD. BOEHMER D.

Quod quidem vos, Ciues, cum cariſſimum vobis Boehmerium nomen et ſit et eſſe debeat, non ſine laetitia ac voluptate accepturos eſſe arbitramur; habebitis enim Prorectorem veſtri ſtudioſiſſimum, pro veſtris bonis ac commodis nunquam non vigilantem et excubantem. Namque ille, vt poetae verbis vtamur, *prudens et rectus — Conſulque non vnius anni*, reip. noſtrae curam ſuam commodare nunquam refugit. Ei itaque vt amorem et obſe-

quium

quium praestetis, exhortari vos, hoc esset, currentes incitare. Facietis itaque vestri non minus quam nostri caussa etiam hoc, vt sollennibus huius diei, quo magistratus insignia in aliam domum transferentur, frequentes adsitis; quod ipsum est, cuius rei caussa, Comites Illustrissimi, Ciues sanguine ingeniisque animisque Generosissimi, rogatos vos hac ipsa tabula publice proposita esse volumus.

P. P. Kal. Jan. CIↃIↃCCLXIX.

VI.

VI.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

GEORGIVS LVD. BOEHMER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXIII.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃ IↃ CCLXX.

RITE INDICIT.

Legum Charondae fragmenta.

Sectio quarta et nouiſſima.

Fidem ſub anni huius initium datam *a*), dum, quicquid ex fragmentis legum Charondae ſupereſſet, nos perſecuturos totamque hanc diſputationem eſſe abſoluturos pollicebamur, nunc quidem, Commilitones, exſoluimus, paullo quidem, quam exſpectabamus, ſerius, cum continuatus per alterum ſemeſtre magiſtratus academicus nos iucundiſſima occaſione et facultate vobiscum agendi excluſerit. In

a) Progr. in a. d. II. Jan. 1770. *Legum Charondae fragm.* Sect. III.

In hoc itaque tempus ſollennium anniuerſariorum reiecti, antequam eorum celebritatem vobis indicamus, inter fauſta ac laeta huius diei omina, quod ſupereſt penſi et operae noſtrae profligabimus.

Prooemium fere integrum a Joanne Stobenſi ſeruatum vidimus. Ex ipſis legum tabulis pauca, quae paſſim ſuperſunt, prout publicum priuatumue ciuitatis ſtatum reſpiciunt, ſuo ordine diſpoſita recitabimus.

Et ad reip. quidem deſcriptionem ſpectat hoc ipſum, quod ſuper *legum ſeu ſeruandarum neceſſitate, etiam ſi male ſcriptae eſſent*, ſiue *emendandarum ac nouandarum modo ac ratione* ſanxit. Rem ſupra attigimus *b*), et Zaleuci ſimilem, ad Charondam lege confuſa translatam, praeceptionem alio loco *c*). Tres omnino leges apud Thurios abrogatas fuiſſe, Diodorus narrat; vnam de *talionis iure*, ſi quis alteri oculum excuſſiſſet, vt illi oculus viciſſim erueretur; cuius ſimilem apud Locros vidimus *d*), quamque ad

b) Sect. III. p. 98. 99.

c) *Legum a Zaleuco ſcriptarum fragm.* Diſp. poſter. p. 30 ſq. Diodorum in Legum exemplar incidiſſe, quod Charondam eius conſtitutionis auctorem perhiberet, cum Zaleucus fuiſſet in fronte praeſcribendus, exiſtimat Weſſelingius. Mihi veri ſimile ſit, ab iis, qui hiſtorias conſcriberent, vel legum ac πολιτειῶν varia genera conferrent, incerta iam tum rerum hominumque memoria, in auctore legum variatum eſſe. Charondae perperam tribui multa, quae Zaleuci fuere, dubitare noli.

d) v. *LL. Zaleuci.* Diſp. poſt. p. 38.

ad Zaleuci legum simplicitatem multo magis accedere putamus, quam ad Charondae subtilitatem; alteram *de nuptiarum diuortiis;* tertiam *de epicleris;* de vtraque hac lege paullo post videbimus.

Ne quis cum armis ad concionem prodito e), alia Charondae lex fuit, in populari illa quidem reip. administratione vtilissima, sed ipsi auctori exitiosa. Nam cum ille ad reprimendam latronum incursationem egressus, et inde ad vrbem redux factus, populum concursu facto tumultuari vidisset, gladio vt erat cinctus, in concionem processit. Tum vero ex maleuolis vnus, in gladium intuens, at tu, inquit, tuam ipse legem infringis; minime, Hercle, inquit, sed sanciam; strictoque protinus gladio incubuit *f*). Quod si ei, qui leges populo scripsit, cogitandum est, non suum, aut priuatum, sed publicum se esse hominem, legumque auctoritate nihil sibi esse posse prius potiusue: facile aliquis eo procedere potest, vt vel vita ac spiritu leges sibi sanciendas esse arbitretur. Quantopere autem ad maiorem legum reuerentiam talis eius, qui rogauit, seueritas valuisse debuerit; facile est vnicuique ad intelligendum.

In

e) *Μηδένα μεθ' ὅπλων ἐκκλησιάζειν.* addita sanctione (v. Val. Max. VI, 5. ext. 4.) *vt, si quis concionem cum ferro intrasset, continuo interficeretur.*

f) v. Diodor. XII, 19. Val. Max. l. c. Diocli, qui Syracusanis leges scripsit, hoc idem facinus tribuerunt alii, ipso Diodoro teste l. c. et sub Olymp. XCII, 1. Lib. XIII, 33.

In ciuitatibus liberis iudicia ita defcribi folent, inter munia publica fit, iudicem effe et iudicare. oc idem apud Romanos obtinuit. Illud autem irie inftitutum effe folet, quinam illi fint, qui ad idicia admittantur: definita modo aetate, modo enfu, et fic porro. In aliis ciuitatibus, in quibus ptimatum opes praeualent, iudicia non nifi ab ipfis xerceri folent: vt Romae ab Ordine Senatorio, uamdiu apud Patres fumma rerum erat. Vt locupletibus iudicia ita relinqueret, vt ne tamen pauperes indigne ferrent, fe exclufos, callide excogiuerat Charondas hoc, vt omnes ciues ad iudicia dmitteret, *iis, qui iudicare detrectarent, multa conituta: sed pauperibus leuiffima, diuitibus autem tam raui, vt, eos a iudiciis nunquam abeffe velle, expectari offet.* Haec ex Ariftotele difcas *).

Ad difciplinam domefticam fpectat, quod a iodoro egregie commendatur, tanquam a vetuftiobus legumlatoribus neglectum, a Charonda vero iimaduerfum ac lege fancitum, *vt omnes ciuium filii litteris inftituerentur, ciuitate magiftris ftipendia eroate g).* Ad grammaticam feu litteraturam, hoc

 eft

*) de Rep. IV, 13. p. 505. D. *ἢ τοῖς μὲν μεγάλην ζημίαν, τοῖς δὲ μικρὰν, ὥσπερ ἐν ταῖς Χαρώνδου νόμοις.*

g) Diodor. XII, 12. extr. *ἐνομοθέτησε γὰρ τῶν πολιτῶν τοὺς υἱεῖς ἅπαντας μανθάνειν γράμματα, χορηγούσης τῆς πόλεως τοὺς μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις.* Igitur in mercede publice conftituenda quaerendum eft illud, quod Charondae tanquam propria laus imputatur. Nam vt pueri litteras difcerent et carmina et modos muficos, iam antiquitus Cretenfium fuit inftitutum: Ephorus ap. Strab. X. p. 739. B.

eſt legendi ac ſcribendi, recteque loquendi aliorumque dicta intelligendi, facultatem Charondae curam ſpectaſſe ex iis ipſis intelligitur, ad quae Diodorus, forte ſatis importune, loco, quo haec memorat, digreditur, dum litterarum laudes praeconio amplo ornat. Scilicet ignorauit Graecia vtiliſſimum hoc inſtitutum, vt publice eſſent conſtituti, qui litteras docerent; quandoquidem in ciuitatibus liberis ac populari forma deſcriptis a priuato cuiusque ſtudio ac contentione expectari poteſt, vt liberali liberorum nutritioni proſpiciat. Priuatim tamen diſciplinae pretium ac merces ſophiſtis primum, tum philoſophis ac rhetoribus ceterisque liberalium artium magiſtris ſolui coepit. Publica vero artium profeſſoribus ſtipendia Maſſilienſes, mox etiam Romani, conſtituerunt; qua de re multi egerunt copioſe. Quid autem ſeu noxae ſeu beneficii ad veram ſapientiam ac doctrinam ille mos, vt ſtipendio ac mercede conducti doceant, habuerit, nunc quidem commode pluribus diſputari vix poteſt. Saltem in iis litteris ac diſciplinis, quibus imbutos eſſe fas eſt eos, qui aut publica aut priuata negotia ac munera tractare ſuſcipiunt, vtilitatem hoc inſtitutum habere maximam in confeſſo eſt.

De lege *in calumniatores* ſcripta alio tempore iam vidimus *h*), et paucis ante verſibus *i*) legem *de praua*

h) ſup. p.85. Diod. XII, 12. Eſt haec *lex falſi teſtimonii* iudicia, ſeu *δίκας ψευδομαρτυριῶν*, vel ἐπισκήψεως. conſtituens, quam Ariſtoteles II. Polit. 10. vnicam legem nouam a Charonda inuentam pronuntiat. Vide de eo loco Bentlej. Diſſ. de Phalar. Epp. p 369. et Weſſeling. ad

'aua *consuetudine* (περὶ τῆς κακομιλίας) excitauimus. tiam legem *in eos* scriptam, *qui signa in bello reli- uissent, aut militiam detrectassent*, supra (Sect. III. 100) attigimus, vt et leges in adulteros et in male uriosos sancitas (Sect. II. sub f.). Vidimus quoque *lionis Ius* constitutum *in eum, qui alteri oculum ex- ssisset* (p. 113.), quod, si modo fuit, haud dubie tius patuit etiam ad alias iniurias ac contumelias.

Ad personarum iura spectat, quod de tutela ıpillorum legitima, contra quam alii, etiam Ro- ıni sanxerant, Charondas tulisse fertur *k*): *Here- 'aria pupillorum bona agnatorum tutelae et administra- ni, ipsorum vero pupillorum educatio cognatorum 'ei et curae commissa esto.* Qua in re consilium se- ıutus est hoc, vt a tutorum insidiis pupillis caue- t, cum ipsi in eorum manibus essent, qui in na succedere non possent, ii autem, qui heredi- em erant consequuturi, corpus non haberent, c minus tamen pupilli bona diligenter admini- arent, quippe cuius, si impuber decessisset, bona se hereditate reditura esse scirent. Similis Solo- ; lex satis nota cui non in mentem veniat, qui

 agnatum,

ad Diodor. p. 485. n. 19. Ἐπίσκηψις autem Atheniis voc. erat huius actionis proprium. v. Petit. de LL. Attic. IV. t. VII. § XIV.

) Sect. I. p. 79. ex Diodoro ibid.

:) Diodor. XII, 15. qui inter praestantissima prouidentissimi legum auctoris instituta refert. Ἔγραψε γὰρ τῶν μὲν ὀρφανικῶν χρημάτων ἐπιτροπεύειν τοὺς ἀγχιστεῖς τοὺς ἀπὸ πατρὸς, τρέφεσθαι δὲ τοὺς ὀρφανοὺς παρὰ τοῖς συγγενέσι τοῖς ἀπὸ μητρός.

agnatum, ad quem hereditas pupilli esset peruentura, tutela exclusum esse voluit *l*).

De *nouerca liberis non inducenda*, quam Diodorus primo loco inter leges memorat *m*), Jo. autem Stobensis inter prooemii capita recenset, supra sectione tertia (p. 106) dictum est. Inter leges apud Thurios abrogatas Diodorus *n*) recitauit hanc de nuptarum diuortiis: *vt vxori facultas esset, viro nuntium remittendi et cum alio viro, quo vellet, aliud matrimonium ineundi.* Veterum legum codices fere omnes in diuortiorum iuribus a nostris institutis discreparunt. Sed diuortii licentiam, non minus quam nostram legum seueritatem, suis incommodis laborare et in nonnullorum fraudem ac calamitatem cedere, ex eo ipso exemplo intelligitur, quo, vt legi obrogaretur, effectum est. Erat maritus aetate prouectior, qui vxorem iuuenculam duxerat. Fecit haec diuortium cum marito, qui iniuriae dolore adeo exarsit, vt in concionem progressus vel cum vitae periculo auctor fieret Thuriis emendandae legis; effecitque is, vt lex hunc in modum refingeretur: *licere vxori diuortio cum viro facto inire matrimonium cum quocunque velit, modo ne priore marito iunior sit. Similiter si quis vxori nuntium remittat maritus, ne is dimissa iuniorem ducere possit;* quo ipso, quod

l) v. Petiti LL. Attic. lib. VI. t. VII.

m) Diodor. XII, 12.

n) Diodor. XII, 18. *νόμος ὁ διδοὺς ἐξουσίαν τῇ γυναικὶ, ἀπολύειν τὸν ἄνδρα καὶ συνοικεῖν ᾧ ἂν βούληται.* De vxore *ἀπολείπειν* proprie erat dicendum; quae nota res est. cf. Petit. LL. Att. lib. VI. t. III.

quod tamen per ſe intelligitur, patet, non minus marito licuiſſe cum vxore diuortium facere. Feliciter et ceſſit huic homini ſuaſio, et idem obtinuit, vt iuuencula mulier a nuptiis cum iuniore viro faciendis prohibita ad priſtinum relicti mariti matrimonium rediret.

Apud Dionyſium Halicarnaſſenſem Charondas cum Solone et Pittaco memoratur, contra quam Romulus fecerat, patriae poteſtatis modum tum conſtituiſſe, cum filii inter viros adſcripti eſſent *o*).

De *epicleris* alia lex fuit tertio loco inter abrogatas a Diodoro *p*) memorata ſimilis illi, quae Attico iure *q*) ſatis innotuit. Ea lege *illi, qui gentilitatis gradu proximus erat, puellam in totius patrimonii ſucceſſionem relictam* (*ea eſt ἐπίκληρος*) *in matrimonium ſibi depoſcendi ius erat; et viciſſim orba puella eius, qui genere proximus erat, nuptias lege vindicare poterat; ita vt huic aut orbam ducendi, aut, ſi paupercula eſſet, dotis loco D drachmas erogandi neceſſitas incumberet.* Fuit aliquando orba aliqua nobili genere nata, ſed extrema paupertate laborans, quae, quantum ex ipſa re intelligitur, D drachmas a divite propinquo oblatas, accipere noluit, quoniam

 ea

o) Dionyſ. II, 26. μέχρι τῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα τὰ δημόσια ἐγγραφῆς.

p) Diodor. XII, 18. [νόμος] ἐκέλευε γὰρ τῇ ἐπικλήρῳ ἐπιδικάζεσθαι τὸν ἔγγιστα γένους. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐπίκληρον ἐπιδικάζεσθαι τῷ ἀγχιστεῖ, ᾧ ἦν ἀνάγκη ἢ συνοικεῖν ἢ πεντακοσίας ἐκτίσαι δραχμὰς εἰς προικὸς λόγον τῇ πενιχρᾷ ἐπικλήρῳ.

q) v. Petitum LL. Attic. VI, 1. § 9 ſeqq. Perizon. de Lege Voconia.

ea dote, quippe exigua ac tenui, et, ad Atticas ſaltem rationes, nondum ad XCIV thaleros aſſurgente, vix bonam conditionem erat inuentura; ea lacrymis precibusque a populo obtinuit, vt, lege nouata, diues propinquus quanquam inopem ſine dote vxorem ducere cogeretur.

Haec fere ſunt, Ciues Cariſſimi, quae circumſpicientibus nobis ſeſe obtulerunt Charondae legum fragmenta; non illa quidem magno numero, nec ſatis integra, ex quibus tamen praeclare intelligi poteſt, etiam hunc virum ſapientiſſimum morum ſanctitati, ac diſciplinae domeſticae et inſtitutionis puerilis ſeueritati, tanquam fundamento, legum ſuarum auctoritatem ciuiumque felicitatem ſuperſtruendam eſſe putaſſe. Quae itaque res in noſtris imperiis ac ciuitatibus non facile legibus comprehenſa eſſe ſolet; partim quoniam in ipſa temporum hominumque barbarie et ſuperſtitione regna et imperia noſtra initia ſua habuere, partim quoniam morum diſciplinam ipſa doctrinae ſanctioris formula ac religioſo ritu contineri videbant maiores, nec tamen animaduertebant, ad metaphyſicarum quaeſtionum ſubtilitatem et caerimoniarum ritus omnia paſſim eſſe delapſa; partim quoniam, vt in ciuitatibus paruis ac liberis, ita non aeque in regnis et imperiis magnis, diſciplinae domeſticae prouideri ac conſuli poſſe aiunt; ea itaque res, quae noſtris aetatibus in politiam fere reiicitur, legum iſtarum fundum et baſin, quam nos appellamus, conſtituere ſolebat. Quo factum eſt, vt ſanctior ac ſeuerior diſciplina inter homines a veri dei cultu alienos

viguerit,

erit, quam quae noſtrorum hominum eſſe ſolet
poteſt, quibus tamen praecepta et exempla
to purioris, diuinioris ac perfectae alicuius ſan-
tis ſunt propoſita. Scilicet fruſtra inſignis ali-
virtus rectique et honeſti ſtudium aliunde quam
norum publica priuataque ac domeſtica diſci-
a expectatur; haec autem, cum, in his regnis
nperiis, ad antiquam illam ſeueritatem componi
ıeat, maneamus et acquieſcamus in ea rerum
ıanarum conditione, in qua ipſa numinis proui-
ia rerumque humanarum cura acquieſcere vide-
feramusque ſi cum hominibus non omnino
ectis viuendum eſt. Nec enim vnam eandem-
omnium hominum, aetatum ac populorum,
ectionem naturae virtutisque eſſe voluit deus:
ıuod, a plerisque parum perſpectum, numen
declaratum dedit ipſa hac ſua generis humani
riptione, non minus ad phyſicas quam ad poli-
s rationes et cauſſas attemperata. Multo minus
no vel altero eſt haerendum, vtque illud e rep.
atur, pugnandum, quod, ſi cum ceteris, quae
perfecta ſapientia ac virtute conſiſtere nequeunt,
abſit, ad ſanctitatem aliquid conferre forte
it; ſin vnum ac ſolum tollatur, parum aut nihil
ferat, noxae vero et iniuriae inferat aliquantum.
quis itaque luxum e ciuitate tollendum arbitre-
: quandoquidem, vt aliquid profeciſſe videare,
irpanda ſimul innumera ſunt, in ipſis ciuitatis
damentis et radicum quaſi fibris inolita, quae
conuulſa ciuitate euelli nequeunt; magna autem
um et operarum pars, negotiationis vero et
caturae ſumma, in eo verſatur. Multo minus

 hunc

hunc luxum, quantus quantus eſt, eiectum ciuitate, diſciplinamque veterem apoſtolicam exacte reſtitutam fore ſperet aliquis, modo vnum vel alterum veſtimenti lautioris genus, quod diſplicet, aut vna vel altera ars exulet, quae, dum vitae elegantiam animorumque delectationem ſibi habet propoſitam, a vetere illa ſeueritate recedit; cum, vel illa arte, ceterisque artibus cunctis penitus ſublatis, reliqua maneant omnia, a quibus morum corruptelam publice priuatimque proficiſci neceſſe eſt, deſint autem alia plurima, quae in ciuitatibus noſtris eſſe nequeunt, ſine quibus tamen diſciplina illa vetus triſtis ac truculenta ne optanda quidem eſt. Hominum itaque naturis ingeniisque, temporum locorumque rationibus, neceſſitatibus et opportunitatibus, obtemperare fas eſt ſapientiam, quae aliquid verae vtilitatis ciuibus afferre velit; nec ſine ſubtili iudicio rerumque noſtrarum ac temporum inſtitutorumque exploratione vel adoptanda ſunt multa, egregii quidem exempli, ſed a toto vitae noſtrae curſu ac tenore alieniſſima, vel reiicienda ac damnanda alia, quae in ea, quam viuimus, vita aliter comparata eſſe nequeunt.

Sed abſtergenda eſt a fronte omnis ſeueritas, hilaritasque aſſumenda diei, cuius ſollennia nunc nobis ſupereſt vt indicamus. Natalis adeſt almae noſtrae *Georgiae Auguſtae*, qui vt fauſto omine inter fauentium bona verba et ſtudia agatur, diligenter a nobis prouidendum eſt. Ducetur itaque die craſtino pompa ſollennis in templum academicum, peragentur rite caerimoniae ſacrae, perſol-

ventur

ventur immortali numini gratiae pro rebus nostris laetis ac florentibus, nuncupabuntur vota fientque preces. Praeibit verba Eloquentiae Professor, Heynivs, qui, vt inter haec ipsa sollennia animi vestri vtili aliqua commentatione ac quaestione teneantur, *de re litteraria mole laborante sua* nonnulla praefabitur. Quem vt lubenter beneuoleque audire sollennibusque nostris vestra frequentia nouum decus et ornamentum addere velitis, hoc est, Comites Illustrissimi, Ciues genere et loco nobilissimi, ingenio et virtute praestantissimi, quod vos pro humanitate vestra precibus nostris facile esse daturos speramus. P. P. a. d. XVI. Sept. cIↄIↄcclxx.

VII.

VII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

RVD. AVGVSTINVS VOGEL D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. PHILIPPVM MVRRAY

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII cIↃIↃCCLXXI.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus.

Sectio prior.

Quem ſub anni ineuntis auſpiciis et religionibus, dato rebus noſtris nouo Curatore et Conſervatore *), ominati eramus, Ciues amantiſſimi, fore annum auſpicatiſſimum, eum nunc, cum temporis progreſſu, rerum vſu et euentu experimur talem, vt non modo publicis ille, ſed etiam tacitis votis noſtris reſpondere videatur. Non enim ſaluas tantum et incolumes res noſtras gratulamur; verum incrementa quoque habuit res academica et auctus cum ciuium tum aliarum copiarum, quibus florere litteraria

*) DE BEHR. v. Vol. I. p. 401.

litteraria ciuitas solet, laetissimos. Bibliothecae quoque nostrae opes locupletatae sunt insigniter. Nullus nos afflixit casus acerbior. Neminem ex numero nostro desideramus. Atque vtinam laeta spes, quam agrorum herbae ostendebant, aeris intemperie annique calamitate ne intercipiantur! in publica prosperitate nihil habere putabimus, quod ad priuatam felicitatem desideremus. Quae quidem, Ciues, nunc commemoramus etiam propterea, quoniam earum rerum publice commemorationem fieri aliam vix posse prouidemus. Quandoquidem enim magnifici Viri, Prorectoris, qui nunc se magistratu abdicat, valetudo paullo infirmior ad orationem in templo academico habendam vires idoneas vix polliceri visa est; placuit Senatui, vt magistratus academici honos et munia cum insignibus priuatim in Senatus consessu a. d. II Julii transferantur in Prorectorem designatum, Virum Excellentissimum, Collegam coniunctissimum,

JO. PHILIPPVM MVRRAY

id quod ipsum vobis hoc edicto nostro publice indicere placuit; nam illud pietas vestra pudorque vix patitur, vt adhortandi sitis monendique, quo viro optimo, candore, fide et humanitate laudatissimo, officium et obsequium praestetis, cum summum eius de vobis bene merendi studium amorem vestrum et caritatem iamdudum prouocauerit.

Expositis nuper, Ciues, *legum, quae Charondae nomen praeferunt, fragmentis*, intacta a nobis, etsi molestia hac carere malimus, praetermitti non potest *de auctore harum legum* quaestio, non quidem

illa cognitu aeque iucunda vel facilis ad expediendum, ad auctoritatem tamen legum grauis et in vtramque partem momenti haud leuis. Cum tamen ea, nisi *Sybaritarum et Thuriorum fortuna* accuratius exposita, et ad temporum notationem revocata, vix satis diserte explicari posse videatur, de hac quidem vrbe, cui luxus et mollities nomen ad omne tempus memorabile fecit, pauca nunc diligentius, quam ab aliis factum vidimus *a*), commemorare iuuat.

Condita primum fertur Sybaris circa Olymp. XV. 1. [a. C. 720. a. Romae 34.] *b*) ab Achaeis (Strab.

a) Congesserunt multa de hac vrbe Cluverius, Golzius de Num. Magnae Graec. p. 272 sq. Vinding. in Hellene p 319. Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 33. p. 517 sq. sed desideres facile seu in digerendis ordinandisque iis, quae congesserant, subtilitatem, seu in diiudicandis rebus videndisque iis, quae inde sequantur, sollertiam. (Est etiam in *Memoires de l' Acad. des Inscript.* To. IX. p. 163. Commentatio *Blanchard* auctore; nondum tamen me operae meae poenitet.)

b) Olymp. XV, 3. ponit Simson Chron. ad 3287. ex Capello Hist. sac. et prof. ad 3282. Adde Scalig. ad Euseb. MCCCXIV. Sed fundus est Scymnus (cuius Periegesin Marciano tribuebant viri docti), qui v. 359. Sybarim sine offensione perstitisse ait annis CCX. Iam si Sybarim Ol. LXVII, 3. ante C. N. 510. deletam esse paullo post viderimus, facile sic computum sibi constare intelligemus. Nec adeo multum recedunt Eusebiani numeri, in quibus fere ad Ol. XVII, 4. quae est ante C. N. 709 (Scaliger ad Ol. XIX, 2. retraxit) legitur: *Croton et Parium et Sybaris conditae.* Parium ad Propontidem quis inter Crotonem et Sybarim Magnae Graeciae vrbes expectet? et Thasiorum illa colonia v. Eustath. ad Dionys. Perieg. p. 96.

Strab. VI. p. 403 C. Alm.) Peloponneso oriundis cf. Scymnus Chius Perieg. 325 - 28. 339) Troezenios Achiuis adiunctos fuisse ex Aristotele (de Rep. V, 3.) cognoscitur c), qui Achaeos numero auctos mox Troezenios vrbe eiecisse, insuper tradit: quod ad

96. Nisi scriptura esset nimis diuersa, videri posset esse *Pandosia* substituenda, quam, et Metapontum, vna cum Sybari conditam, diuersis puta temporibus, ab Achaeis Scymnus refert v. 325. 6. 7. Μετὰ δὲ Κρότωνα Πανδοσία καὶ Θούριοι. Ὅμορον δὲ τούτοις ἐστὶ τὸ Μεταπόντιον. Ταύτας Ἀχαιοὺς ἐκ Πελοποννήσου κτίσαι Ἀφικομένους λέγουσι πάσας τὰς πόλεις. Sybarim Crotone antiquiorem ediderat Antiochus Syracusanus ap. Strab. VI. p. 402. B. sed in temporum notatione is non satis accuratus, vti in seqq. quoque ap. Strab. apparet: nam conditor Crotonis Myscelus locum iam a Sybaritis occupatum praeteruectus esse narratur: v. ibid. et Zenob. III, 42. Porro *Iseliceum* Achaeorum ductorem nomine recitat Strabo. Diuersa ab aliis habet Justinus lib. XX, 1. *Thurinorum vrbem Philoctetem condidisse ferunt ibique adhuc monumentum eius visitur; et Herculis sagittae in Apollinis templo, quae fatum Troiae fuere.* Similia habentur in Mirab. Audit. c. 115. vnde melius constitui narrata a Justino possunt: fuit inter Sybarim et Crotonem locus, Malaca et Macalla dictus, in quo vetus fanum Apollinis Alaei erat; in hoc Herculis sagittae ab Philocteta, qui idem mox ad Sybarin fl. fuit sepultus, erant dedicatae. Postea autem Crotoniatae aliquando victores ad templum Apollinis, quod in sua vrbe habebant, eas deportarunt. Ad Petiliam mox eadem de Philocteta conditore fama fuit traducta ap. Virg. Aen. III, 402. Strab. VI. p. 390. A. Hallucinatur Antonin. lib. Metam. c. 8. a Locris conditam Sybarim memorans, appellatam a Sybari fonte ad Crissam Phocidis, qui nomen a monstro eius nominis nactus erat.

c) Hinc Solin. 2. *Sybarim a Troezeniis et a Sagari Aiacis Locri f.* etsi ea minus accurate excerpta sunt. Sagaris ad Sagram fl. spectare videtur.

ad Telyis tempora refert vir doctus ad Diodorum (lib. XII, 9. p. 483.) et recte; nam adiectum: ὅθεν τὸ ἄγος συνέβη τοῖς Συβαρίταις. Vrbs intra breue tempus laeta habuit incrementa *d*), partim eximia soli vbertate, partim adscitis in ciuitatem liberaliter multis aduenis (Diodor. XII, 9). Erat autem sita inter Sybarin et Crathin *e*) fluuios, qui magnam camporum planitiem ambiunt, fertilitate agri mirabilem (Diodor. l. c.). Pristina solo vbertas adhuc durat et pascuis siluisque campi virent; sed aquarum eluuies aestatem minus salubrem facit, quod Riedeselius nuper docuit, qui haec loca adiit *f*); ex quo eodem caussas didicimus, cur mane et vesperi frigus immodicum, meridie autem calorem esse intolerabilem, ex Timaeo narret Athenaeus (p. 519 F.). Scilicet ager versus mare patens a septentrione montes habet Calabriae altissimos, quos idem Riedeselius, generosissimus vir, Maio adhuc niue albicantes vidit *g*). Itaque inter luxus

d) Praetermittimus Sirin expugnatam et arma Metapontinis et Crotoniatis iuncta. v. Iustin. XX, 2. Strabo l. c. de quibus v. inf. Prolus. X.

e) Etiam fluuiorum, de quorum naturis v. Aristot. Mir. Audit. c. 183. et quorum salubritatem comice declarant versus Metagenis Comici apud Athen. VI. p. 269 F., nomina ortum ex Achaia produnt; nam et in hac Sybaris (Strabo VIII. p. 593 A.) et Crathis fluuii sunt cognomines (Herodot. I, 145. Strab. VIII. p. 502 C.) quod iam Cluver. obseruauit p. 1265. add. Pauf. VIII, 15. f.

f) *Reise durch Sicilien und Großgriechenland* p. 200.

g) Hoc est illud quod apud Athen. e. l. ἡ πόλις ἐν κοίλῳ κειμένη. Ceterum Riedeselii narrationem forte non satis cum Timaeo consentire dixeris; *aerem* enim ille ait

luxus apud Sybaritas inuenta memorata legimus alia, quae ad frigus temperandum valerent, vt nouum folii balneatorii vel cellae fudatoriae genus (v. Athen. XII. p. 519. E.), alia ad aeftum mitigandum, vti vias ad praedia ducentes vmbraculis perpetuis opertas habuiffe dicuntur; ita enim intelligendas puto *ὁδοὺς καταστέγους*, quas excogitaffe narrantur *h*). Ad aeftum vitandum Nympharum antra *i*) excifa putanda, in vicinis nimirum montibus, ad quae diuerfari folita traditur iuuentus Sybaritica. Eodem fpectat veftium Milefiarum frequentatus vfus, quem in legum fragmentis vidimus.

Sybaritarum quidem luxu et deliciis nihil magis notum; itaque exemplis afferendis otium non confumimus. Sed cum fine magnis opibus et rerum affluentia luxus effe poffit nullus, luxus quoque copias et inftrumenta Sybaritis adfuiffe conftet abunde: illud defideretis a quoquam declaratum effe, vnde Sybaritis tantae opes et diuitiae venerint. Nam agrum coluerunt anguftum, cuius fructus omnes ipfi confumerent (Athen. l. c.); erant in confiniis aliae vrbes non incelebres; Croton vero, non minus

ait *effe craffum et mitem: Die Luft ift hier dick und gelinde, weil die Gegend dem Mittag und dem Meere entgegen liegt, und von den hohen Gebürgen Calabriens vor der Nordluft verwahret wird.* Sed cogitandum eft Maio menfe adeoque verno tempore eum haec loca adiiffe.

h) Athen. e. l. Noftratibus: *bedeckte Alleen.*

i) Eod. l. Νυμφῶν Λουσιάδων ἄντρα.

minus opibus eximia vrbs, XXIV millia aberat (*CC stadia* ap. Strab. VI. p. 403 C.) et a septentrione ad Bradanum saltem ditio Sybaritarum pertinuit. Habebant praeterea littus importuosum, nec de Sybaritarum nauigatione vsquam mentionem factam vidimus. Quin potius importari luxus commoditates et copias ab exteris mercatoribus videntur esse passi. Nam a Milesiis vestes ex lana Milesia habuisse narrantur, et quod apud Athenaeum (l. c. p. 519. B.) Tyrrhenos et Milesios luxus caussa adamasse feruntur, hoc eo spectat, quod ab iis luxus apparatus et fomenta nauibus aduecta accipiebant. Iidem immunitatem ab omnibus vectigalibus concesserant iis qui purpura vestes tingerent aut importarent (ibid. p. 521. D.). Quibus itaque artibus aut praesidiis tantas diuitias, quae luxuriae lenocinarentur, parauerint Sybaritae, difficile est dicere. Agri quidem incredibili felicitati debuisse videntur plurimum. Vini copia debuit esse admodum magna, quod quidem ex Athenaei loco (l. c. p. 519 D.) colligas, vbi cellas vinarias narrantur habuisse ad mare, in quas canalibus (*δι' ὀχετῶν*) perductum ex agris vinum partim vendebant mercatoribus externis, partim naui in vrbem deportabant. Mirum est, quod canales illos tubos fuisse crediderunt viri docti; cum ad intelligendum facile sit, canales eos fuisse fossas ex fluuiis per agrorum campestrium limites aquarum diuergiis deductas, quibus deueherent nauigia vinearum prouentum. Sed multa ex his disertius exponere liceret, si Aristotelis librum de rep. Sybaritarum (v. Athen. l. c. p. 520 C.) cum Timaeo et aliis haberemus; fuerunt enim

rerum

rerum Sybariticarum ſcriptores, vt Clitarchus (ap. Plutarch. Parallel. p. 310 F. vbi Κλείταρχος ἐν δευτέρῳ Συβαριτικῶν) et philoſophi, qui de voluptate egerant, Sybaritarum exemplo inprimis vſi erant: (vt Chamaeleon Ponticus περὶ ἡδονῆς, qui idem liber Theophraſti nomine ferebatur: Athen. p. 273 C.) Videntur quoque ſerioribus temporibus multa de Sybaritarum luxu aut a vero deflexa aut in falſum ficta eſſe, cum, vt quisque, Sophiſtae maxime, mollis et delicioſae vitae exemplum proponere aut exornare vellet, id a Sybaritis fere peteret; quod vel Athenaeo comparando ſuſpicari licet (l. c. p. 518. 9.)

Alterum, quod in tanta vitae mollis et effeminatae infamia mirationem facit, eſt ſumma eorum, qui incoluerunt, frequentia. Vrbs enim in tam anguſto ſolo poſita CCC millia ciuium habuiſſe conſtanti fide traditur (v. inprimis Diodor. XII, 9). Incredibilis res ad fidem multis viſa, nec iniuria. Defuit enim Sybaritis paupertas et frugalitas reique ruſticae ſtudium, quod Romanis erat ſummum, vt adeo iam quinto ſaeculo vltra XII centena millia ciuium Romae cenſeri poſſent. At Sybaris paullo ſupra ducentos annos incolumis ſtetit; et ſoboli procreandae hominumque frequentiae luxum inimicum eſſe conſtat. Non pigebit apponere, quae nobis in mentem venerunt *). Promtum eſt ſuſpicari,

*) Videant alii, an probabiliora haec ſint iis quae apud Humium (*Diſcourſes* p. 237 ſqq.) et Wallacium (*on the Numbers of Mankind* p. 303.) leguntur: cf. ſup. Opuſc. T. I. p. 223.

cari, numerum eum omnium esse, qui vrbem cum agro incolerent. Ita vero res non modo nihil habuisset miraculi, verum etiam pro fama tenuior esset, quam vt probabilitatem aliquam haberet. Sin eorum, qui vrbem incoluerunt, sed omnis sexus et aetatis, numerum eum fuisse contendas, rem narres magis verisimilem. Ita enim ciuium numerus LXXV vel LX millium esse potuit. Si vero instes, ciues (πολίτας apud Diodorum) trecenties mille, non capita narrari, omnis sexus et aetatis turba ad XII, si cuique familiae quatuor capita assignes; sin quinque, ad XV centena millia assurgere debuit. Res per se non improbabilis, si nostri aeui multo maiore hominum frequentia celebratas vrbes cogites. Nec dimittendum est animo, Sybaritis institutum fuisse, vt in ciuitatem admitterent, quotquot vellent (Diodor. l. c. XII, 9. l. 15.). Potuit itaque fieri, quod in magnis vrbibus euenire solet, vt luxuriae et ganearum damna aduenarum ad eam confluentium multitudo resarciret. Et fuit vrbis ambitus L stadiorum, hoc est vltra sex millia passuum, eaque adeo amplitudine, quae tantam turbam continere posset. Imperabat praeterea ciuitas quatuor *k*) vicinis gentibus et XXV vrbes *l*) habebat sibi parentes (v. Strabo VI. p. 404. A.). Quae ipsa res argumento est, finitimas quoque terras humano

k) Quae illae fuerint, laborat assequi Mazochius p. 75. p. 180.

l) Fuisse plerasque ex his colonias aut vrbes colonis auctas probabile fit. Fuit ex hoc genere Paestum Strabo V. sub f. Metapontum id. VI. p. 406. B. de quo loco cf. Mazoch. p. 109.

humano cultu et rerum prouentu fuisse insignes, et conscriptos exercitus etiam ex agris et ex ipsis barbaris vicinas terras inhabitantibus. Meminit ex Timaeo Athenaeus (l. c. p. 519. C.) pompae, forte sacrae, in qua crocotis super loricas induti transvehebantur equites vltra V millia. Atqui videntur hi, vt aliis in ciuitatibus, iuuenes nobili genere fuisse *). Scymnus tamen Chius, etsi is vnus a ceteris dissentit, centies tantum mille ciuium facit censum *m*). Forte mares aliquis tertiam omnium, qui viuerent, partem constituens, a centum millibus ciuium orsus ter centena millia omnium habitantium constituere voluit. Ad haec quanta seruorum turba, inprimis inter homines molles et luxuriosos, fuisse existimanda est! Quod tandem alii eos, qui aduersus Crotoniatas in aciem exierunt, CCC millia fuisse narrant, paullo post videbimus.

Ceterum ad animos luxu et mollitie frangendos soli mirifica vbertas coelique clementia marisque opportunitas in littoribus his Italiae extremae insigniter a natura comparata est. Nam nulla est Graeciae magnae vrbs, quae non opibus et luxu inclaruerit. Quis Tarenti effeminata ingenia ignorat? Ipsa Croton tandem deliciis diffluxit (v.

*) De hac pompa equestri accipiendum, quod apud Tacitum legimus Annal. XIV, 21. quod viris doctis obscurum visum: *a Tuscis accitos* (Romam) *histriones, a Thuriis equorum certamina.* Nisi verba aliunde inserta sunt.

m) Scymnus v. 340. Sybaris: Μυριάδας δέκα ἔχουσα τῶν ἀστῶν σχεδόν.

Athen. l. c. p. 522. 3. vbi plura de iis et de Japygibus et Siritis.)

Sybaritarum ſuperbiae et arrogantiae potiſſimum exemplum paſſim memoratur, quod Olympiorum ſollennia abolere conati ſunt, indictis ſub idem tempus ludis in ſua vrbe maiore apparatus magnificentia, praemiis amplioribus propoſitis, quibus auocata multitudo Olympiae infrequentiam faceret *n*). Videntur autem Sybaritarum res maxime floruiſſe circa Olymp. L. quo Smindyridae illius faſtu et luxuria notiſſimi mentio fit. Fuit enim inter procos, qui Sicyonem confluxerant, propoſito a Cliſthene per praeconem filiae matrimonio; qua de re copioſe narrat Herodotus *o*). Feruntur vero Sybaritae deo conſulto ſortem accepiſſe, ſe opum et deliciarum vſum habituros perpetuum et ſecurum, donec numen mortali poſthabuerint. Oraculi euentum apud Athenaeum (lib. XII. p. 520. A, B. et Stephanum in Σύβαρις) cognoſcat qui volet. Ad eum videntur eſſe referenda, quae Aelianus narrat V. H. III, 43. Reſponſi accepti

n) Scymnus v. 347 ſqq. ex Heraclide de Iuſtitia Athenaeus l. c. p. 521 F. Et hinc illuſtrandus Dionyſius Perieg. 372. 4 quos verſus, rei ignoratione, male interpretatus Euſtathius ad e. l. nec expediuit Scaliger ad Euſeb. p. 79 a.

o) Lib. VI, 126. 7. et ex eo Athenaeus XII. p. 529. B. C. qui, ex Timaeo haud dubie, mille eum coquos et ὀρνιθευτάς ſecum adduxiſſe, narrat; quos non *aucupes*, ſed auium altores et ſartores (*Federviehmäſter*) intelligi velim. add. Athen. VI. p. 273. C. Aelian. XII, 24. IX, 24. De Cliſthene videri poſſunt quae ad Guthrianam farraginem notata ſunt T. II. p. 541 ſq.

cepti tempus ita constitui posse videtur, si Thamyrin vel Amyrin, prouerbio notum, (v. Suidas in h. v. et Diogenian. ac Zenob. a viris doctis iam excitatos) exitum eius viuendo attigisse tenueris, quem eundem ad consulendum deum missum Athenaeus tradidit. Habet res aliquam similitudinem cum praesultore apud Livium II, 36. Jovi haud probato.

Tandem ciuitati exitium intulit Telys aliquis, qui popularibus studiis aduersus optimates vsus tyrannidem occupauit (v. Diodor. XII, 9. Herodot. V, 44. Heraclides Pontic. apud Athen. l. c. p. 521. F.). Concitata huius hominis artibus multitudine D. ex optimatibus vrbe eiecti sunt *p*); qui cum Crotonem confugissent: Telyis, ira insani, hortatu missi sunt, qui exules dedi postularent, ni dederentur, bellum Crotoniatis indicerent. Religionem Crotoniatarum animis, ne supplices sibi factos proderent, incussisse fertur Pythagorae auctoritas, (v. Diodor. l. c. adde Jamblichum de vita Pythag. 177. 133.) qui tum Crotone degebat paulloque post vitam finiit *q*). Verum etiam missos a Crotoniatis XXX legatos interemisse dicuntur Sybaritae interemtorumque corpora ante vrbis muros insepulta proiecisse (v. Athen. l. c. p. 521 E. qui etiam somniis principum et aliis prodigiis vrbis excidium significatum narrat). Telys quidem iam tum inter belli

 apparatus

p) Diodor. l. c. Si recte Aristotelis locus, de rep. V, 3. huc retrahitur, ex Troezeniorum maxime numero illi esse debuerunt.

q) Quae maxime probabilis ratio Ol. LXVIII, 2. v. Bentlej. Diss. *upon Phalaris* p. 73 sq. Sax. Onomast. p. 28.

apparatus et initia caesus fuisse videtur; quod si ponas, dissensus inter Diodorum, Herodotum et Heraclidem, qui diuersa inter se tradere putantur, facile componi potest; maximae enim intestinae turbae videntur extitisse inter Sybaritas, quandoquidem omnes Telyis consiliorum socios ad aras ipsas in templo Junonis interfecerunt (v. Athen. l. c. p. 521. F. ex Heraclide *de iustitia*) quo piaculo contaminati deorum iras expetiisse crediti sunt.

Indicto bello CCC millium exercitus a Sybaritis eductus esse dicitur, a Crotoniatis C millium. Parem ciuium omnino numerum edi supra vidimus. Probabile igitur videri potest, cum *πανδημεὶ* exiisse Sybaritas aliquis legisset, vt is etiam numerum istum huc retraxerit. Tradunt tamen ad priorem modum Diodorus (l. c.) et Strabo (lib. VI. p. 404); et quanquam parum verisimile videri debet, nostris inprimis moribus, vt tota iuuentus aduersus hostem in aciem prodeat, in illa tamen aetate, sub illo coelo, in tam angustis terrarum finibus, cum vno impetu intra paucos dies summa res gereretur, euenire potuit, vt adeo desiperent homines, vt vni praelio fortunas ciuitatis et salutem committerent. Id quod ipsa res declarare videtur. Nam victis primo congressu Sybaritis opes vrbis vno ictu corruerunt. Pugnatum est ad Traentem fluuium *r*). Crotoniatae duce vtebantur Milone, virium robore inclito

r) Qui nunc *Triunti* accolis est; cf. Bentleius ex Jamblicho apud Wesselingium ad Diodor. XII, 22. Obscura est narratio de hac pugna apud Zenob. III, 92. εἰς Ἀφάννας.

inclito (v. Diodor. l. c.) et, quod tamen ipsi infiiciabantur, Doriei Spartani auxiliis, qui tum coloniam educturus ad has oras appulerat, de quo v. Herodot. V, 44. Meminit quoque Pauf. III, 16. Callidum inter haec Crotoniatarum consilium memoratur, quod, cum scirent esse Sybaritarum equos ad tibiam saltare edoctos, repente in medio pugnae conflictu modos tibia cani iusserunt; quibus equi auditis erexerunt se et in numerum saltauerunt. (Athen. ex Aristotele lib. XII. p. 520. Aelian. de Animal. XVI, 23.)

Interea victores acerbe et immaniter vsi victoria ne a captis quidem abstinuerunt manus (v. Diodor. l. c. c. 10. Athen. p. 251. E. Scymnus v. 343.) Tum Sybarim aggressi viris vacuam diripiunt, solo aequant et ruinis flumen, Crathim, vt ex Strabone (p. 404. A.) colligas, immittunt; ita vt mirandum non sit, si nulla nunc vrbis vestigia superant. Ita paucis diebus s) ingentibus opibus exciderunt Sybaritae, et deleta vrbs tanta hominum frequentia tantoque rerum apparatu instructa, non barbarorum innumerae multitudinis incursu, sed vicinae vrbis lacessita ira. Facta autem haec circa Olymp. LXVII, 2 vel 3. a. C. 510. vt ex Diodoro colligas (lib. XI, 90. qui computi fundus est). Eodem anno in alia Italiae parte maiorum rerum facta erant initia; nam Romae eiecti sunt Tarquinii, et circa idem tempus Pisistratidarum regnum Athenis est solutum. Vtra-

 que

s) Intra LXX dies ap. Strabon. l. c. at Epitomator IX dies exhibet; ambiguo numero O et Θ. Scymnus v. 353. ἐν βραχεῖ χρόνῳ.

que res in historiis frequentius memorata et memorabilior visa quam tantae ciuitatis excidium. Milesii, quorum magna et ampla Sybari erant negotia, nuntiata Sybaritarum calamitate, publicum luctum indixerunt (v. Herodot. VI, 21). Subibant, cum ista legeremus, animum ea, quae sanctus vates de Tyri excidio praedicit: fore vt mercatorum per omnes terras communis luctus cladem vrbis insequatur.

Annis LVIII elapsis Sybarim instaurauit Thessalus quidam, seu Thessali (v. Diod. XI, 90 et XII 10.) collectis iis, qui a pristina clade supererant; Ol. LXXXI, 4. a. C. 453. Scilicet, qui fuga elapsi erant, Laum et Scidrum se receperant, teste Herodoto VI, 21. vbi Sybaritas non parem gratiam retulisse ait Milesiis, vt Mileto excisa (Ol. LXX, 3. a. C. 498.) luctum publicum indicerent, quod illi fecerant in Sybaritica calamitate. Erat autem Laus ad Lai fl. ostia, Sybaritarum colonia (v. Strabo VI, p. 388. B. et Plinius III, 10. *Laus amnis: fuit et oppidum eodem nomine*) cui vicina esse debuit *Scidrus* (cf. quem iam Wesselingius laudauit, Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 502. 3.) Noua Sybaris soli fertilitate iam laetas spes faciebat, cum Crotoniatae vetere odio incensi aut pristino metu impulsi sexto anno post iterum nouos colonos expulerunt Ol. LXXXIII, 2. a. C. 447. in quo tamen illud mirationem facit, quod Crotoniatae non ipsi agros feracissimos cultu vel colonis occupare maluerunt. Interea missis primum Lacedaemonem, tum Athenas, legatis Sybaritae populum Atheniensem, qui

iam

ı tum, vt opes ſuas augeret, ad Siciliam et Ita-
n animos aduertiſſe videtur, exorarunt, vt ſibi
ıitus et nouae coloniae adiutores mitteret, Lam-
ne nobili vate *) et Xenocrate ducibus, Hie-
ıem Plutarchus edit, adſcriptis in coloniam quot-
ot vellent, etiam per Peloponneſum. Sed hi
ıculo moniti, commode, vt videtur, inuento ad
otoniatarum ſtudia et conſilia infeſta eludenda, qui
vetere loco vrbem reſtitui vetabant ad alium locum
ɔis ſedem transtulerunt circa fontem Thuriam,
de vrbi nomen venit *Thuriorum u*). Late haec
:ſequitur Diodor. XII, 10. vbi add. a Weſſelingio
. et Bentlej. p. 370. Ducta colonia Olymp.
XXXIII, 3. a.C. 446. Archonte Callimacho. In-
fuit cum aliis claris hominibus Herodotus, nec
n Lyſias **).

Incidit intra breue tempus (de anno enim li-
ide non conſtat) vrbi grauis ſeditio, veteribus
ıonis Sybaritis praecipuos magiſtratus, honores
agros ſibi arrogantibus. Cum tamen recentes
ſcripti numero et viribus ſuperiores eſſent, vbi
manus ventum eſt, veteres Sybaritae ad inter-
necionem

*) A quo coloni miſſi *Θουριομάντεις* dicti feruntur: v. Heſych. h. v. Etymol. M. h. v.

u) Etſi id ipſi Thurii, licet vana ratione, a *Θοῦρος* duxiſſe videntur, cum numis ſuis taurum cornupetam praeferant.

**) v. omnino Taylor. in Vita Lyſiae ad Ol. LXXXIV, 1. Magna in colonis mittendis opera fuit Periclis: Plutarch. in Pericle p. 158. D. *Κληρούχους — συνοικήσοντας* miſit Pericles — *ἄλλους δ' εἰς Ἰταλίαν, οἰκιζομένης Συβάρεως, ἣν Θουρίους προσηγόρευσε.*

necionem deleti ſunt; paucis elapſis, qui *t*) ad Traentem fluuium in vicinis locis conſederunt, vbi tamen et ipſi aliquantum poſt a Bruttiis oppreſſi totumque Sybariticum nomen extinctum eſt (v. Diodor. XII, 22. vbi cf. Weſſeling.). At Thurii nouis e Graecia copiis aucti, et Crotoniatis amicitiae foedere iunctis, praeclare conſtitutam ciuitatem et opes non contemnendas habuerunt [v. Diodor. XII, 11. quicum facile in concordiam redigi poteſt Strabo lib. VI. p. 404. A. B.] *v*)

Thurios ſtatim bellum excepit cum Tarentinis Ol. LXXXIV, 1. et quidem ob Siritidem terram, duce *Cleandrida* (v. Diodor. XII, 23. et Weſſeling. ad e. l. ex Strabone VI. p. 405. C. et Mazoch. p. 75. qui probabile facit, hunc hominem Gylippi patrem fuiſſe auaritia infamem, id quod ſtabiliri poteſt ex Thucyd. VI, 104. l. 93.) de cuius virtute ac prudentia in bello Thuriorum cum Terinenſibus et Lucanis nonnulla narrat Polyaenus de Stratag. lib. II. c. 10. Cum ex tam diuerſis locis collecti eſſent coloni, Attica tamen plures erant oriundi. Hi

t) Ad haec tempora etiam Ariſtotelis locus referendus de Rep. lib. V, 3. p. 520. C. *καὶ ἐν Θουρίοις οἱ Συβαρῖται [ἐστασίασαν] τοῖς συνοικήσασι· πλεονεκτεῖν γὰρ ἀξιοῦντες, ὡς σφετέρας τῆς χώρας, ἐξέπεσον.*

v) Ad haec tempora referri debet, certe commodius aliud non occurrit, quod *aliquanto* poſt turbas, quae per omnes magnae Graeciae ciuitates ab eo inde tempore ortae erant, cum Pythagoreorum collegia fuiſſent cremata, *Achaeorum illae inſtituta expetiiſſe* narrantur. Polybius II, 39. *παρακαλέσαντες γὰρ σφᾶς καὶ συμφρονήσαντες Κροτωνιᾶται, Συβαρῖται* (Thurii), *Καυλωνιᾶται, πρῶτον μὲν ἀπέδειξαν Διὸς Ὁμορίου κοινὸν ἱερὸν καὶ τόπον, ἐν ᾧ τάς τε συνόδους καὶ τὰ διαβούλια συνετέλουν* etc. v. inf. Proluſ. X. *s*).

Hi Thurios Atheniensium coloniam videri volebant, aliis repugnantibus. Tandem Apollinis haberi colonia coepit Ol. LXXXVI, 3. v. Diodor. XII, 35. Partium diuersarum studia in ciuitate ad popularem statum descripta viguisse, mirum non est. Post Atheniensium cladem in Sicilia acceptam Lacedaemoniorum rebus studens factio alteram, quae ἀττικίζειν videbatur, Ol. XCII, 1. vrbe pepulit; inter eos fuit Lysias orator. cf. Taylor. in ej. Vita p. XXXIV. V. Tandem a Lucanis in seruitutem redacti sunt (Strabo VI. p. 404.) quod Ol. XCVII, 3. a. C. 390. V. C. 364. factum videtur, annis post Thurios conditos LVI. quando eos a Lucanis locorum iniquitate deprehensos ad internecionem deletos esse tradit Diodor. XIV, 101. *) Lucanorum, vt barbarorum, quippe qui Samnitica origine erant, continua bella cum Graecis coloniis et grauissima fuere odia. Fuit in his bellis praelium communibus Graecorum armis factum ad Laum vrbem oraculo ambiguo accepto: de quo v. Strabo lib. VI. p. 388 B. (inf. Prolus. XIV.) Arcessitus Ol. CX, 2. seu verius Ol. CXII, 1. ante C. N. 332. a Tarentinis aduersus Messapios et Lucanos Alexander Molossus ex Heraclea Tarentinorum conuentum in Thuriam transferre

*) Apud Aelianum V. H. XII, 61. quo auctore, non adscriptum est, narratur de Thuriis a Dionysio armis petitis, classe vero a borea vento disiecta, liberatos metu Thurios Boreae sacra fecisse eumque ciuitati adscripsisse. Spectat res ad hunc ipsum annum Ol. XCVII, 3. quo in oppugnandis Rheginis classis Dionysii mersa fuit procellis; paucis adeo mensibus ante Lucanorum profectionem hoc euenisse necesse est. Parum accurate adeo Aelianus narrationi adiicit, singulis inde annis Thurios Boreae rem sacram fecisse.

ferre voluit: h. e. in loca circa Thurios v. Strabo VI. p. 429. B. C. Eodem nomine cum Cleonymus Spartanus ad Italiae littora appulisset, V. C. 452. ante C. N. 302. cf. Diodor. XX, 104. *Thurias vrbem in Sallentinis* ab eo occupatam direptamque, et a Romanis liberatam veterique cultori additam narrat Liv. X, 2. v. mox not. *x*). Ab iisdem Lucanis vexati sedecim annis post ad Romanos confugerunt V. C. 468. ante C. N. 286. Sciuit bellum aduersus Lucanos Romanus C. Aelio tribuno pl. rogante, cui mox Thurini statuam et coronam auream dono dederunt (Liv. Epit. XI. Plin. XXXIV, 6. s. 15.). Cum Thurios iterum premerent Lucani Bruttiique Statio Statilio duce, fugati illi a Cos. Fabricio V. C. 472. ante C. N. 282. et expugnata castra captaque (Valer. Max. I, 8, 6.). Tarentinis mox ad bellum cum Romanis spectantibus, noua clades Thurinis illata; nam indignantes illi in confiniis suis vrbem cum Romanis societate et foedere iunctam, armis eam petiere captamque diripuere eodem anno *w*). Quo tempore illa a Romanis recepta fuerit

w) Enodandus ex his est Strabonis locus VI. p. 404. B. *Θούριοι δ' εὐτυχήσαντες πολὺν χρόνον, ὑπὸ Λευκανῶν ἠνδραποδίσθησαν· Ταραντίνων δ' ἀφελομένων ἐκείνους ἐπὶ ῥωμαίους κατέφυγον. οἱ δὲ πέμψαντες συνοίκους ὀλιγανδροῦσι μετωνόμασαν Κωπίας τὴν πόλιν.* Locus praeclarus; sed quid *ἀφελομένων ἐκείνους* sit, non facile assequare. Vertunt: *Tarentinis eos opprimentibus* perperam. Aut enim locus mutilus est, aut breuitatis studio dixit Strabo obscurius Lucanis ademisse et suae ditioni seu suis partibus adiecisse Thurium Tarentinos. Rem sic narrat Appian. in Exc. Vrsin. de Legatt. p. 344. (ed. Schweigh. p. 56.) Tarentinos cum

ierit eo bello, notatum non vidimus. Bello Punico secundo cum ceteris Bruttiis populis ad Annialem desciuerat V.C. 540. ante C. N. 214. at anno sequente iterum in fidem Romanorum rediere 'hurini (Liv. XXV, 1.), a qua tamen desciuere aullo post iterum, (Liv. XXV, 15.) anno inde rtio (V. C. 544. ante C. N. 210.). Aucta ciuis multitudine eo ex Herdonea ab Hannibale abucta (XXVII, 1.) Colonia Thurios deducta est atini iuris altero bello Punico finito V. C. 560. C. 194. (Liv. XXXIV, 53.). *Copias*, melius *opiam*, inditum nomen x) ex Strabone vidimus, boni

cum bellum sibi a Romanis instare viderent, succensuisse Thurinis, quod non ad se, verum ad Romanos confugerant, eoque ipso Romanos in haec loca pellexerant. Vrbem itaque diripuere, principibus eiectis; praesidium autem Romanum pacta incolumitate dimissum est. Postulant mox Rom. legati inter alia a Tarentinis, vt Thurinis res ablatas restituant.

x) Etiam in numis occurrit Copiae nomen; v. c. Bruttia numism. tab. 107. apud Golzium t. XXXV, 2. duo alios protulit Pelerinus *Recueil de Medailles* To. I. pl. VII, 19. 20. inpr. Latere hoc nomen in Schol. Aristoph. Nub. 331. obuium est, et iam obseruatum a viris doctis ad Stephanum: Θούριοι — ὕστερον δὲ Ἄπιαι. Pergit ille Παυσανίας δὲ Ἄνθειαν αὐτὴν καλεῖ· confundens hos Thurios et Thuriam Messeniae apud Pausan. IV, 31. Homero Antheam dictam At idem Pausanias alio loco lib. II, 19. p. 499. *Lupiam* inter Hydruntem et Brundusium prisco nomine Sybarin dictam docuit; qua in re erroris eum temere accusarunt viri docti. v. Mazoch. ad Tab. Heracl. p. 523 sqq. cui viro doctissimo visa haec est eadem esse, quae apud Strabonem Σύβαρις ἐπὶ Τεύθραντος ποταμῷ κτίσμα lib. VI. p. 405. C. memoratur, vt Teuthras fluuii obscuri nomen sit. Sed de hac v. inf. Prolus. XIV.

boni ominis caussa. Mansit tamen antiquum Thuriorum nomen. Et hactenus quidem de Thuriorum fatis. De eorum legibus et institutis deo volente proxime. P. P. in alma Georgia Augusta Kal. Jul. cIↃ IↃ CCLXXI.

XIV. *h*). De Pausania autem duplici modo statui posse video; aut errasse eum in nomine et in locorum situ, et *Λουπίαν* apposuisse, quae fuit *Καπία*; aut rem illam tradidisse aliis quos habemus auctoribus intactam, *Lupiam* inter Brundusium et Hydruntum sitam aliquando *Sybarin* fuisse dictam. Similis difficultas et obscuritas occurrit in nomine *Thuria* vel *Thuriis*: cum Livius lib. X, 2. *Thurias vrbem in Sallentinis* memoret a Cleonymo Spartano direptam. Nam Sybarin in Bruttiis sitam vix in Sallentinos Livius transferre potuit, vt adeo necesse sit, etiam in illis locis inter Sallentinos vrbem Thuriam fuisse.

VIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. PHILIPPVS MVRRAY

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS

SACRA XXXIV.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↄ Iↄ CCLXXI.

RITE INDICIT.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus.

Sectio altera.

Si quis vnquam natalis huic Academiae inter fauſta omina et futurae felicitatis laeta auſpicia illuxit, Ciues, hunc, quem nunc indicimus, inter laetiſſimos et feliciſſimos eſſe habendum merito putamus, cum is, recepto nuper et a Britannis ad nos reuerſo Curatore et Moderatore rerum noſtrarum, BEHRIO, Illmo. Viro, qui tantopere votis noſtris expetebatur, celebrandus nobis veniat. Vota igitur noſtra, quae ſuperiore anno ſuſceperamus, non omnino irrita cecidiſſe nec euentu

ſucceſſuque ſuo caruiſſe putabimus; quin eo graviore religione obligati videbimur, quo ex grauiſſima illa procella, quae paullo poſt vota illa ſuſcepta perculit nos, ſeruati et recreati remp. ſoſpitem et incolumem ſecundum curſum tenere et res noſtras proſperis ſucceſſibus florere laeti intelligimus.

Votorum igitur noſtrorum damnati, in tam laeta feſtaque luce, quid prius antiquiusque habebimus, quam, vt animis caſtis piisque ad ſummum illum rerum Soſpitatorem accedamus, gratoque bonorum noſtrorum recenſu, tacito ſenſu, publica voce, facto, laudes eius ritu ſollenni celebremus pacemque et perpetuum noſtrae proſperitatis fructum votis precibusque expoſcamus. Cuius religionis pietatisque noſtrae vt tanto ſollennior graviorque ſit caerimonia: craſtino die, vbi more ſolito, a Comitibus Illuſtriſſ. et Patribus Academiae pompa in templum Academicum ducta fuerit, Jo. Phil. Myrray, *Magnificus h. t. Prorector*, publice vota ſuſcipiet, oratione habita, qua iis, quae academiarum noſtrarum conditionem commendant, cum iis, quae in ea deſiderari poſſint, comparatis, plura eſſe laudanda, quam improbanda, docebit. Quibus ſollennibus vt cum beneuolentia et ſtudio intereſſe velitis, Comites Illuſtriſſimi, Generoſiſſimi, Nobiliſſimi, Humaniſſimi Iuuenes, humaniter et peramanter rogamus. Nos autem, Ciues, dum pompa paratur et inſtruitur, tanquam in veſtibulo templi et porticu conſtituti, confabulatione facta, quod nuper de Sybaritis Thuriisque coeperamus, pertexemus.

Primum

Primum omnium videamus iam, *ad quam for-* ım *Sybaritarum ac Thuriorum resp. descripta fuerit.* uca sunt rei vestigia, quibus insistens ad certum quid statuendum peruenias. In vetere quidem 'bari optimatum in rep. administranda partes vi- ntur fuisse praecipuae, quae sub labentis ciuitatis npora, Telyis inprimis popularibus studiis, ad pulum sunt translatae (v. sup. Comment. p. 135.); tota belli cum Crotoniatis gesti ratio caecos ple- s furores satis arguit. Vrbe vero instaurata Thu- os ad *popularem statum* remp. temperasse, diserte rratum est a Diodoro (XII, 11.), ciuesque in X bus descriptos, nominibus ab origine et patria positis; ex quibus intelligitur, ex tota fere Grae- a nouos colonos fuisse collectos. Contra Aristo- les videri potest seu aristocraticam seu oligarchi- m remp. Thuriorum prodere: cuius quoque au- oritate Bentleius vsus Diodorum animose impug- ıt *a*); non tam Diodori aut Charondae caussa, ıam vt aduersarium Boylium exagitet. Enimuero ıitates hae per Italiam et Siciliam multas plerum- ıe mutationes expertae sunt, vt subinde res ab ıtimatibus ad popularem statum aut ad oligarchiam clinaret, aut a democratia in aliam formam abiret. oteſt quoque forma aliqua popularem speciem bere, et tamen, si perspicacior aliquis altius in teriora descendat, inter aristocratias referenda vi- ri, quatenus in illa scilicet optimatum opibus, gra- ı, clientelis aut etiam artibus et consiliis, populi ta et decreta reguntur, coercentur, temperan-

 tur.

a) *Diss. upon Phalaris* p. 367.

tur. Verum infpiciamus ipfum Ariftolelem *b*): Agit ille de mutationibus quas fubire poffunt politiae; eft in his quam proprio nomine πολιτείαν appellat, hoc eft *popularem bene defcriptam*, nam diverfam facit democratiam, fi omne ius apud populum habetur *c*). Iam ariftocratia, pergit, poteft in democratiam, πολιτεία *in oligarchiam abire: Accidit hoc Thuriis. Nam quia magiftratus deferebantur ex ampliore et maiore cenfu, ad pauciores res deducta eft, et per plura magiftratuum genera* d). *Quia vero porro nobiles totius foli Thurienfis agros praeter legem occupaverant: (facta enim, vt diximus, republica oligarchica, facile iis erat opes maiores confequi) populus in bello exercitatus praefidiis feu locis munitioribus eft potitus, donec ii omnes, qui plura poffidebant, agris cefferant* e). Ex his manifeftum fit Thuriorum remp. tantum vitio factam effe oligarchiam, non ipfa conftitutione, adeoque totam Bentleii fubtilitatem concidere. Quomodo illa paucorum potentia inualuerit, narrat idem paullo poft factum effe magiftratus culpa, qui, cum in reip. inftitutis ne quid moueretur, profpicere deberet, vt vna lex de praetura intra quinque

b) de Rep. V, 7. p. 530. A.

c) cf. v. c. III, 7. pr. IV, 2. pr. V, 7.

d) διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ πλείονος τιμήματος εἶναι τὰς ἀρχὰς, εἰς ἔλαττον μετέβη καὶ εἰς ἀρχεῖα πλείω.

e) διὰ δὲ τὸ τὴν χώραν ὅλην τοὺς γνωρίμους συγκτήσασθαι παρὰ τὸν νόμον· ἡ γὰρ πολιτεία ὀλιγαρχικωτέρα ἦν, ὥστε ἐδύναντο πλεονεκτεῖν· ὁ δὲ δῆμος γυμνασθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ τῶν φρουρῶν ἐγένετο κρείττων, ἕως ἀφεῖσαν τῆς χώρας ὅσοι πλείω ἦσαν ἔχοντες. Videntur autem haec ad illud tempus fpectare, quod paullo poft Thurios conditos incidit: v. fup. Prolus. pr. p. 139.

quinque annos ab eodem non repetenda tolleretur, annuit, rem ſe paruam concedere arbitratus; verum eo exemplo aliis poſt alia mutatis tota reip. ratio et conſtitutio mox eſt ſoluta *f*). Ceterum in Thuriorum rep. populi ius et partes fuiſſe ex eo ipſo Ariſtotelis loco intelligitur; nam ſuffragiis ille ſuis magiſtratus creaſſe, militares etiam leges, vel magiſtratu renitente, abrogaſſe narratur. Potuit adeo etiam in Charondae legibus, quatenus illae a Thuriis adoptatae fuerunt, cauſſarum ad populum relatarum recte mentio fieri *g*).

Priſcae Sybaris nullae leges memoriae mandatae ſunt, niſi paucae, quae luxuriam et mollitiem hominum arguere poſſunt; neque omnino ſatis conſtat, quo legum codice vſi ſint; niſi quod apud Scymnum Chium v. 345 ſq. legibus Zaleuci vſi narrantur: quibus relictis in luxuriem et proteruiam praecipites ſe dedere; etſi vel ſic aſſequi haud licet, quomodo a legibus tam ſeueris ad tam ſolutos mores procedere potuerint. Quae tamen Sybaritarum leges habentur, ſunt fere hae: Scitum ab iis aut potius inſtitutum eſſe narratur apud Athenaeum (XII p. 521 C. ex Phylarcho Hiſtoriar. XXV.) *vt etiam foeminas ad ſollennes epulas vocare liceret h*), vt adirent adeo communia cum viris conuiuia matronae, quae ex Graecorum more ſua ſacra ſuasque epulas

 ſeorſum

f) Ibid. p. 530. D. E. — ἀλλὰ μετέβαλεν ἡ τάξις πᾶσα τῆς πολιτείας εἰς δυναστείαν τῶν ἐπιχειρησάντων νεωτερίζειν.

g) Contra quam Bentleius contendebat p. 367. 8.

h) Γυναῖκας εἰς τὰς ἑορτὰς καλεῖν.

seorsum a viris habere solebant, *vtque ii, qui ad sacras epulas essent et sacrificium eas inuitaturi, annuo ante spatio sacra indicerent, vt, satis digno pro temporis spatio facto apparatu vestium reliquique ornatus, ita demum illae ad sacra adessent* i). Epulae factis sacris celebratae pars erant praecipua religionis Graecanicae et praeclari ad remp. instituti. Sybaritae igitur religiones augustiores et publicis opibus digniores facere voluisse videntur, vt ciuitatis opulentae sacra splendide et magnifice fierent. Qua quidem in re nihil magnopere reprehendendum videas. Sacrarum enim caerimoniarum cultusque religiosi externa species merito ad ciuium ac reip. opes et fortunas attemperatur; nihilque indignius esse videtur et turpius, quam si vrbs locupletum ciuium luxu priuataque aedium magnificentia enitescat, templa autem et vasa sacra squalore et fumo sordescant. Sybaritarum magnificentiae publicae in his sacris epulis studium declarant etiam illa, quod aureis coronis donabant eos, qui ceteros apparatu et elegantia superassent (etsi hoc Athenis quoque factum legimus). Lepidum tamen hoc, quod et coquis coronas dabant (Athen. p. 519. D. E.). Subtexuntur apud Athenaeum (l. c. p. 521. D. et p. 518 sq.) alia ad epularum delicias instituta, quae nunc breuitatis studio omittimus. Sed aliud est, quod commemorare

i) Ita legendus et intelligendus esse videtur locus: *καὶ τοὺς εἰς τὰς θυσίας καλοῦντας πρὸ ἐνιαυτοῦ κλῆσιν ποιεῖσθαι. ἵνα ἀξίας ποιούμενοι τοῦ χρόνου τὴν παρασκευὴν τῶν τε ἱματίων καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, προάγωσιν οὕτως εἰς κλῆσιν*, et ad mulieres referendus, vt iam Casaubonus ad e. l. docuit ex Plutarch. Conuiv. VII. Sap. non longe a princ.

rare iuuat, primos fuisse Sybaritas, qui artes, quae cum strepitu exercentur, vt fabrorum aerariorum et materiariorum, in vrbem suam non admitterent, ne omnino quicquam esset, quod somnum turbare posset, quid? quod nec gallum gallinaceum in vrbe alere licebat *k*).

Hactenus de Sybaritis. De Thuriorum vero institutis, praeter ea, quae paullo ante commemorauimus, ex Aristotele alia discere licet: fuisse apud eos *συμβούλους l*), item magistratum, qui legum curam haberet *m*); fuisse porro legem, quae vetaret, *ne quis, qui praetor fuisset, intra quinque annos eundem magistratum peteret* n), eaque lege abrogata pessimum nouandi omnia in rempublicam exemplum esse illatum; eos enim, qui rebus nouis studerent, erectis ita et confirmatis animis in vltimum audaciae prorupisse; quo factum, vt deinceps totus reip. administrandae ordo immutari coeperit. Narrat rem Aristoteles, vt doceat, quomodo cum aliae respublicae, tum aristocratiae latenter interdum et occulte mutari, ita, vt non sentiatur mutatio, tandemque dissolui possint. Gymnasia et sodalitates (*συσσίτια*) ad seditiones fouendas vim habuisse, ex Platone intelligitur (de LL. I. p. 776. D. Frf. 27. 28. Bip.)

 Thuriis

k) Athen. ibid. p. 518. C.

l) Ibid. V, 7. Charondae legibus iis, qui nouercam liberis superinduxerant, poena erat dicta ap. Diod. XII, 12. τὸ μὴ γίνεσθαι συμβούλους τούτους τῇ πατρίδι. ita nec Senatores esse poterant.

m) νομοφύλακες Cic. de LL. III, 20.

n) νόμου γὰρ ὄντος, διὰ πέντε ἐτῶν μὴ στρατηγεῖν.

Thuriis ſubtilitatem in legibus ferendis, dum omnia nimis accurate conſtituere et calumniam praecludere voluerunt, tribui videmus ab Ephoro (apud Strabon, VI, p. 399. A.). Habemus eius rei exemplum in LL. *de emtione venditione.* Nam, cum ſuper fundorum alienatione (de hac enim potiſſimum agi eo in loco videtur) certis ſollennibus ac ritibus circumſcribenda ac firmanda, alia in aliis eſſent ciuitatibus conſtituta *o*), Thuriis placuit, vt nulli omnino emtionis venditionis eſſent ſollennes ritus, nec in foro, ſicut alia negotia, res gereretur, ſed vt emtor ac venditor tribus ex proximis vicinis darent communiter numum memoriae teſtimoniique cauſſa *p*). *Ita neceſſe erat, vt vicini illi tenerentur ipſi, ſi res emta non eſſet tradita, aut iam tradita tanquam non tradita peteretur, aut ab eo, cui tradita eſſet, accepta eſſe negaretur* q). Thurii porro lege cauerant, *vt arra confeſtim, pretium vero eodem die*

o) v, loc. ex Theophraſto ap. Stobaeum XLII, p. 280. I.

p) Ibid. p. 281. A. *οἱ δὲ Θουριακοὶ* (puto vitioſe pro *Θούριοι*) *τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα ἀφαιροῦσιν, οὔτ' ἐν ἀγορᾷ προστάττουσιν,* (l. *πράττουσιν*, l. ſuppl. *πωλεῖν*) *ὥσπερ τἆλλα· διδόναι δὲ κελεύουσι κοινῇ* (h. emtorem ac venditorem) *τῶν γειτόνων τῶν ἐγγυτάτω τρισὶ νόμισμά τι βραχὺ μνήμης ἕνεκα καὶ μαρτυρίας.*

q) Hunc quidem verborum apud Stobaeum eodem loco ſenſum eſſe arbitramur: *ἀναγκαῖον δηλονότι, τοῖς μὲν* (qui coram magiſtratu emtionem venditionem ex lege faciunt) *τὰς ἀρχὰς ὑπευθύνους ποιεῖν, τοῖς δὲ τοὺς γείτονας* (igitur non modo teſtes, ſed quodammodo *praedes* habebantur hi vicini: qui aderant, vt ſideiuberent; contractum fore ratum. Hinc *ὑπεύθυνον* eſſe puto, qui ex obligatione in ſubſidium tenetur) *ἐὰν μὴ λάβωσιν, ἢ δὶς παρὰ τοῦ αὐτοῦ λάβωσιν, ἢ ἔχοντες μὴ λέγωσι* (ſc. *ἔχειν τὶ*) *τῶν ὠναμένων* (leg. *τῶν ἐωνημένων*).

e exhiberetur; quod si factum non esset, poena emtori nstituta erat r), *vt arram amitteret: sin venditorem, ra accepta, poenitebat, vt is tantum persolueret, quanti r vendita venisset* s). Videtis in hoc exemplum miae ἀκριβείας, et natae ex summo iure iniuriae, iam Thuriis vitio datam diximus. Nam, quod heophrastus ipse eo loco obseruat *t*), *inaequalis est iena emtoris et venditoris, cum alter solam arram, alter etium rei venditae perdat, quod arram multoties exiere potest.* Verum eadem haec iuris acerbitas ex nendatione legis a Charonda scriptae nata erat; id

r) Aequitati igitur propius ius Romanum, quod emtorem poenitentem arram perdere, venditorem autem a pactione recedentem duplum arrae restituere iubet. Nota loca sunt pr. Inst. de Emt. Vend. l. 17. C. de fide instrum. cf. Cuiac. Obss. XI, 17.

s) Ibid. p. extr. ἐὰν δὲ λαβὼν ἀραβῶνα μὴ δέχηται τὴν τιμὴν, ἢ δοὺς (sc. τὸν ἀραβῶνα) μὴ καταβάλῃ (sc. τὴν τιμὴν) ἐν τῷ ὡρισμένῳ χρόνῳ [δεῖ γὰρ ὡρίσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς Θουρίων·, τὸν μὲν ἀραβῶνα παραχρῆμα, τὴν δὲ τιμὴν αὐθημερὸν —] τόγ' ἐπιτίμιον ἑκατέρῳ, πότερον τῷ μὲν στέρησις τοῦ ἀραβῶνος· αὐτὰ γὰρ σχεδὸν οἵτ' ἄλλοι κελεύουσι καὶ οἱ Θουριακοί (leg. Θούριοι)· τῷ δὲ μὴ δεχομένω (sc. τὴν τιμὴν) ἔκτισις ὅσον ἂν ἀποδῶται; καὶ γὰρ τοῦτο ἐν τοῖς Θουρίων. Bentleius *Diss. upon Phalar.* p. 366. ὅσου legit, sed vulgarem lectionem bene interpretatur Cuiac. l. c.

t) Locus est obscurior, maxime interpunctionis fraude. Τόγ' ἐπιτίμιον ἑκατέρῳ (sc. quaeri potest) πότερον τῷ μὲν — sequuntur quae paullo ante apposita sunt; tum subiiciuntur haec: ἄνισος ζημία· πολλαπλασία γὰρ ἡ ζημία τοῦ ἀραβῶνος. ἔτι δὲ καὶ βλάπτει τ' ἂν (leg. βλάπτεται) ὁ ἀποδόμενος, ἀφεὶς ἑκατέρους (sc. et pretium rei et arram). ἐπειδή τις (leg. ἐπεὶ δέ τις) ἐφ' ἡμέραν μίαν ὁρίσειεν, δεδικάσθαι κελεύουσι τῷ μὴ δεχομένῳ τὴν τιμην.

id quod ex eodem Theophraſti loco colligi poteſt *u*). Nam Charondas, quem Plato etiam ſecutus erat, iuſſerat, *rem venditam continuo tradi et accipi* x). *Sin quis credidiſſet, eum actionem non habere. Suo enim illum periculo hoc feciſſe putandum* y).

Expedita ſatis videntur omnia, vt ad illam quaeſtionem accedere poſſimus: exploratumne et ad rerum fidem pronuntiatum ſit, id quod et ipſi ſequuti adhuc eſſe videri poſſumus, *leges illas, quae Charondae nomen praeferunt, Thuriis ſcriptas eſſe?* Enimuero diſputationem hanc in aliud tempus reiicere conſultius eſt: nunc vt ſollennia craſtino die celebranda fauſtis laetisque ominibus exigantur, ex animo precamur. P. P. XVI. Sept. cIↃ IↃ CCLXXI.

u) Paulo iniquior erat Bentleius, qui his ipſis inferebat, Thuriorum leges a Charonda plane ſcriptas eſſe nequiiſſe, quoniam a Charondae legibus recedere narratae ſint l. c. p. 366 ſq.

x) Pergit ibid. Theophraſtus p. 282. A. *Quaeri porro poteſt, num venditor, donec rei venditae pretium acceperit, rei venditae dominus eſſe debeat:* πότερον δὲ, ἕως ἂν κομίσηται (ſc. τὴν τιμὴν ὁ ἀποδόμενος) κύριον εἶναι [δεῖ] τοῦ κτήματος· οὕτω γὰρ οἱ πολλοὶ νομοθετοῦσιν. ἢ ὥσπερ Χαρώνδας καὶ Πλάτων· οὗτοι γὰρ παραχρῆμα κελεύουσι διδόναι καὶ λαμβάνειν.

y) ἐὰν δέ τις πιστεύσῃ, μὴ εἶναι δίκην. αὐτὸν γὰρ αἴτιον εἶναι τῆς ἀδικίας.

IX.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

GOTTH. TRAVG. ZACHARIAE D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. STEPHANVM PÜTTER

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII cIↄIↄcclxxii.

De Sybaritarum ac Thuriorum rep. et legibus

Sectio tertia et vltima:

in qua quaeritur, fuerintne illae a Charonda perſcriptae.

In ea ſcriptione, Ciues, qua ſuperiore anno natalem Academiae diem celebrandum indicebamus, eo adducta erat res, vt, poſteaquam leges, quae ſub Charondae nomine veniunt, (Proluſ. III. IV. V. VI.) appoſitas illuſtraueramus, inde Sybaritarum ac Thuriorum remp. inſtituta et leges (Proluſ. VII. VIII.) perſequeremur: eratque nunc perventum ad quaeſtionem illam virorum doctorum diſputationibus celebratam: verumne illud ſit, quod *leges*

leges illae, quae Charondae nomen praeferunt, Thuriis scriptae esse feruntur. Desiderari potest virorum doctorum acumen etiam in hac quaestione tractanda, quod plura capita in idem congesta et permixta sunt. Quaeri enim possunt ac debent sigillatim plura: quae omnia praecedere debet illa quaestio, quo tempore Charondas vixerit. Retractabitur a nobis quaestio post virorum doctorum studia *a*) breuiter, et vt nostro iudicio vtamur, simulque videamus, quid rationibus cum Bentleii tum aliorum propositis cum veritate vel opinione coniunctum esse videri possit.

Nobis itaque ab initio statim in hac quaestione duo videbantur esse discernenda, vt altera dubitatio sit, *fueritne Charondas legum Thuriis scriptarum auctor;* altera; *eae leges, quas Diodorus ac Stobaeus seruarunt, sintne istarum legum fragmenta habenda.* Quae vtraque dubitatio in vnum confusa non parum turbauit omnia; alias turbas fecit non animaduersa scriptorum, quorum fide et testimonio vtuntur viri docti, auctoritatis diuersitas. Ea itaque quae de Charonda legum nobilissimarum auctore traduntur, ad has classes narrationum reuocari possunt, vt ab aliis ille dicatur *Thuriis*, ab aliis vero *Chalcidicis ciuitatibus leges scripsisse;* porro vt ab illis *post Olymp. LXXXIV vixisse* credatur, ab his *ad antiquiora tempora referatur.* Redit nunc res ad iudicium historiarum criticum.

Qui

a) v. ap. Fabric. Bibl. Gr. T. I, lib. II. c. 24. Bentleii *diss. upon Phalaris* p. 334 sqq. Wesseling. ad Diod. XII, 11. Warburt. *Div. Legat. of Moses* B. II. S. 3.

Qui Charondam suis ciuibus, *Thuriis*, leges scripsisse disertis verbis tradunt *b*), Diodorus, Plutarchus, Athenaeus, Themistius cum Val. Maximo, scriptores sunt, quorum non omnino hac quidem in re magna est auctoritas, certe non tanta, vt grauiorem et maiorem, si qua se obtulerit, loco cedere iubeat. Nam primo omnes iis aetatibus, quibus Thurii floruere, vsque ad Ol. XCVII, 3. multo serius vixere quam vt testium loco haberi possint; reditque adeo eorum auctoritas ad auctores, quorum fidem ipsi amplexi sunt; atqui de iis nihil nunc constat; alii ex iis omnino rem tantum obiter et in transitu attigerunt, Diodori autem fides et auctoritas tota ex eorum, quos exscripsit, dignitate et grauitate pendet, de qua si dubitandi locus sit, parum nos iuuat ipsius Diodori nomen, quippe in quo viro non tam subtile et seuerum deprehendere videmur iudicium, vt, nisi aliunde caussae firmamentum accesserit, in eo acquiescere possimus. Contra manifestum fit, illum in dilectu rerum narrandarum inseruire certae caussae et consilio, vt prudentia politica et virtutis praeceptis lectorum animos imbuat. Itaque etiam in hac de Charondae legibus narratione scriptorem adhibuisse videtur, quem non tam, quod veriora, quam quod vtiliora tradiderat,

b) Diodorus (lib. XII, 11) statim post nouam ciuitatem conditam; qui eum quoque Thurium appellat, quod Valerius quoque Maximus et Themistius faciunt, Athenaeus (XI. p. 508 A) Plutarchus (de Curios. p. 519 B. vbi ὁ Θουρίων νομοθέτης praescribitur legi ex Charondae farragine excitatae.) Aduersus hanc quaestionis partem, an Thurius fuerit Charondas et Thuriis leges tulerit, praeclare disputat Bentleius; minus idem sollers ac subtilis in iis quae ipse de suo ponit.

tradiderat, probasse videtur. Tandem satis probabile fit, aut ipsum, aut auctorem, quem in manibus habebat, Zaleuci et Charondae nomina et leges confudisse. Rem cum alia arguunt, tum hoc, quod de diuturnitate legum praedicat. Thuriorum enim resp. vix L annos integris rebus perstitit; quod contra de Locrensium rep. rite praedicari potuit *c*).

At in partibus eorum, qui de Thuriis nihil memorant, Charondam autem patria Catanaeum edunt et legum Chalcidicis ciuitatibus latarum auctorem, sunt scriptores, quorum fidem hac in re tuto sequi possumus, Aristoteles et Heraclides Ponticus, quem vtrumque in rerumpublicarum fata et instituta inquisiuisse satis constat. His igitur denuntiemus testimonium, et, quid inde ad caussam nostram in alterutram partem diiudicandam sequatur, videamus.

Aristoteles quidem (de Rep. II, 12.) diserte ait *Charondam Catana oriundum suis ciuibus et aliis Chalcidicis per Italiam et Siciliam ciuitatibus leges scripsisse d*). Chalcidicae vrbes fuere per Siciliam Catana, Zancle, Naxos, Leontini, Euboea, Mylae, Himera, Callipolis, et in Italia Rhegium *e*). Iam cum origine Chalci-

c) Recte haec monuit Bentlej. l. c. (p. 189 sq. ed. Lennep.)

d) Aristot. de Rep. II, 12. καὶ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος τοῖς αὐτοῦ πολίταις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Plato (loco p. 364. a Bentleio laudato) Ἰταλίαν καὶ Σ. tantum dixerat, Cic. de Legg. II, 6. *ciuitatibus suis.*

e) Ex Scymno v. 282 sqq. 310. cf. Wesseling. ad Diod. XII, 10.

Chalcidica nihil coniunctum ac commune fuit nec Thuriis nec Sybari; ſunt quoque omnes illae vrbes antiquioris, quam Thurii, originis. De Catanae conditae tempore ex Thucyd. VI, 3. ſatis conſtat; incidit autem ortus eius poſt Ol. XIII, 1. Non longe haec a Sybaris initiis abſunt, longiſſime a Thuriis conditis. Sed legum ſcriptarum tempus omnino ex his confici nequit. Ex Heraclide Pontico, nam is alter erat, cuius auctoritatem grauem ſatis eſſe dicebamus, etſi enim ille ſeu leuitatis ſeu cupiditatis in nonnullis reus factus eſt, doctrinae tamen et litterarum laude inter omnes floruit, haec diſcimus, Rheginos ariſtocratica reipublicae forma, et *Charondae Catanaei legibus* vſos *f*). Cum eodem mox loco ſubiiciatur mentio inſecutae tyrannidis Anaxilai Meſſenii, Bentleius (l. l. p. 362 ſqq,) Charondae leges ſaltem ante hunc hominem exſtitiſſe, argumentatione infert. Eius autem obitum conſtat Ol. LXXVI, 1. contigiſſe, adeoque XXX annos ante Thurios conditos. Thuriis itaque leges Charondas nullo modo ſcribere potuit *g*). Grauiore tamen argumento antiquior Charondae aetas, et primis Catanae conditae temporibus propior, ex eo aſſeritur,

f) *νόμοις δὲ ἐχρῶντο τοῖς Χαρώνδου τοῦ Καταναίου.* in fragment. Heraclidis. Catanaeis et Rheginis, *cum patria exularet,* Charondam leges ſcripſiſſe, auctoritate tamen non appoſita, tradit Aelianus III, 17. *Χαρώνδας δὲ τὰ ἐν Κατάνῃ [ἐπανώρθωσε], καὶ τὰ ἐν ῥηγίῳ, ὅτε ἐκ Κατάνης ἔφευγε.* Enimuero et hoc falſo proditum; nam non niſi poſt Anaxilai tempora probabile ſit Charondae leges fuiſſe a Rheginis acceptas: cf. inf. Proluſ. XIV.

g) cf. Weſſeling. p. 485.

afferitur, quod Zaleuco is Locrorum legumlatori plerumque fubiungitur, qui circa Ol. XXIX. floruiffe non omnino fine fide ab Eufebio Hieronymi traditur. Ariftoteles (l. c.) eum inter vetuftiores legumlatores fecundo a Zaleuco loco recitat; eodem loco alios docere velle ait Onomacritum Locrum apud Cretenfes primum legum ferendarum peritia claruiffe, eius familiarem fuiffe Thaletam Cretenfem; ab hoc profeciffe Lycurgum et Zaleucum, a Zaleuco Charondam. Addit tamen idem *temporibus parum penfitatis haec ab iis proferri:* certe quod Zaleucum attinet, qui Lycurgi difcipulus effe haud potuit; at de Charonda poft Zaleucum legum laude nobilitatum nihil voluit refellere, cum ipfe antea idem pronuntiaffet. Alio loco (IV, 11, p. 503, A.) Charondam *e medio genere ciuium fuiffe* ait, quod optimum fit legumlatorum genus. Hac vtique auctoritate acquiefcimus; Theodoreti enim effe poteft nulla, qui (*de cur. affect. Graec.* lib. IX. p. 608. C.) *Charondam primum Italis et Siculis leges tuliffe* ait. Qui factum fit, vt a nonullis inter Pythagorae, qui tamen multo ferius vixit, cum eius mors in Olympiad. LXXX, 2. incidiffe videatur, difcipulos referretur, alio loco (p. 169) declarabitur.

Per haec, quae adhuc dicta funt, nifi fallimur, fic fatis exploratum vidimus: *multo iam ante Thurios conditos tempore Charondam fuiffe aliquem Catanaeum, qui cum aliis ciuitatibus Chalcidicis, tum fuae, leges fcripferit,* inter ceteras etiam *Rhegio, in extrema Italia,* fiue vt in eam vrbem adfuerit, fiue vt a Rheginis eius leges expetitae, aut, idque veri fimillimum, ab iis, quibus fcripferat, translatae et

tranfcriptae

iptae fuerint. Neque tamen vel ſic eorum, *triis a Charonda leges latas eſſe tradiderunt,* etſi labefactata, prorſus corruere videri de- rum accurate forte res expoſita, cum *Thu- rondae legibus vſos eſſe* dicere deberent. Hoc probabile ſatis eſt, nec res exemplo caret, e ciuitates conditae aliarum vrbium leges 1 rempubl. transferrent et accommodarent. es cum per ſe exemplo non careat, tum in arondae legibus Mazacenorum Cappadociae o declarata eſt, qui iis vſi eſſe memorantur, to quoque apud ſe legum interprete *h*). : Thurios potuit partim vicinitas Rhegino- ui iisdem legibus Charondae vtebantur, par- ma ſtirpis cognatio; nam etſi ex omni Grae- fluxerat colonorum multitudo, Athenien- men ſuperabat numerus; erant autem hi originis, ad quam et Chalcidicae vrbes ntur. Mos autem eſt et vſus ita loquendi, ſibi ſcriptas eſſe dicat ciuitas legumque ſibi n arroget eum, cuius legibus vtitur, etſi adſcitis. Conſtabit itaque Diodoro aliisque i, quod facere par eſt, ita ſtatuerimus, vt ; Charondae priſci leges ad ſuam ciuitatem admiſiſſe,

). Strab. XII. p. 813. C. (p. 539.) Χρῶνται δὲ οἱ ιζακηνοὶ τοῖς Χαρώνδα νόμοις, αἱρούμενοι καὶ νομῳ- ', ὅς ἐστιν αὐτοῖς ἐξηγητὴς τῶν νόμων, καθάπερ οἱ ρὰ τοῖς Ῥωμαίοις νομικοί. videtur hic *legum decan- tor*, νομῳδὸς, leges et memoria tenuiſſe et certis nporibus recitaſſe; idemque legum ſententias inter- etatus eſſe. Non igitur niſi ex parte functus mu- re Νομοφυλάκων, de quibus v. *Epimetrum de Locris.*

admisisse, atque hactenus Charondae legibus se vti professos esse existimemus; quae res deinde ab aliis parum subtiliter ita fuit tradita, vt Thuriis Charondas leges scripsisse ferretur. Constabit ea fides et rerum veritas etiam tum, si Thurii eas leges ad suae ciuitatis statum et instituta attemperarunt et partim immutarunt. Diodorus quidem scriptorem, qui de Thuriorum rebus scripserat, in manibus habebat, cum leges illas describeret; id quod satis docent ea, a quibus narrationem exorsus erat c. 9. 10. 11. Vix autem assequi licet, quomodo aliquis nulli omnino fundo superstructa illa tradere ausus esse queat.

Sed reuocat nos Bentleius, vir acutissimus, qui locis ex Athenaeo, Scymno Chio et Strabone allatis, negat *i*) omnino *Thurios* Charondae legibus vsos esse, sed eos Zaleuci leges a pristinis vrbis cultoribus, Sybaritis, ait retinuisse et seruasse. Enimuero studio et cupiditate in Boylium vlterius, quam ipse vellet, euectus euagatusque videtur vir summus. Nam Athenaei (lib. XI. p. 508. A.) nulla est auctoritas, cum apud eum inter disputandum aliquis temere illud ponat, Platonis legibus nullam ciuitatem esse vsam, *vt Lycurgi legibus Spartani, Solonis Athenienses, Zaleuci Thurii vsi sunt,* non studio et diligentia exploratum aliquid afferat. Scymnus autem (v. 345 sq.) de Sybaritis agit non de Thuriis, vt eius fide, hoc quidem in loco, ad euertendam opinionem communem, nequaquam vti possis. In Strabonis tandem locum (lib. VI.

p. 399.

i) *Diss. on Phalaris* p. 365 sq.

p. 399. A.) sententiam pro lubidine infert vir doctus *k*); nam is *Thurios in legibus suis omnino subtilitatem sectatos esse* memorat. Est ea quidem a Charondae legibus multo minus aliena, quam a Zaleuco. *Charondam* enim Aristoteles *l*), non modo priscis, verum etiam *iis, qui suo tempore leges scripserant, subtilitate scribendarum legum superiorem esse* iudicabat. Hac ipsa Charondae legum subtilitate imbuti Thurii vlterius etiam, quod ex Ephori apud Strabonem verbis colligas, processisse et singula nimis callide constituere ac definire voluisse, adeoque interdum cum summo iure summam iniuriam intulisse videntur. Eiusmodi est idem illud, quod supra de *emtione venditione* a Thuriis praeter Charondae mentem constitutum vidimus. Non enim id eo valere debet, vt alias Thuriorum alias Charondae leges fuisse contendamus, sed vt inde constet, Thurios nimio subtilitatis studio certis in caussis Charondam suum deseruisse.

Aliam plane dubitationem agi diximus, si quaeratur, *sintne ad Charondam auctorem referenda ea legum fragmenta cum legum prooemiis, quae a Diodoro*

 et

k) Hac in parte iam Fabricius Bentleii cupiditatem notauit B. Gr. T. I. p. 535. Quid vero Heraclides sequutus sit, qui teste Laertio IX, 50. *Protagoram Abderitam Thuriis leges scripsisse* narrauerat, nemo facile assequatur. Etsi illum circa tempora coloniae Thurios deductae vixisse constat: cf. Bentlej. (*ed. Lennep.* p. 211.)

l) De Rep. II, 12. p. 449. D. T. III. Duval. τῇ δὲ ἀκριβείᾳ τῶν νόμων ἐστὶ γλαφυρώτερος (*h. subtilior, elaboratior*: non, quod volunt, *politior*) καὶ τῶν νῦν νομοθετῶν.

et Stobaeo ſub eius nomine in medium prolat
Acute profecto et ſagaciter Bentleius cum Ch
dae tum Zaleuci legum fragmenta ſubditiiu
rumque ingenuum ſerioris alicuius ſophiſtae fo
eſſe eſt ſuſpicatus. Videtur tamen etiam in h
ſummus, partim rei nouitate percuſſus, p
diſputandi calore incenſus, paullo ferocius
ctaſſe; certe prouectus eſſe vltra metam. No
dit in hanc operam, argumenta eius ſingula
rate excutere ac refellere. Sed, vt de Cha
ſaltem perſtringamus potiora; nam de Zaleuc
loco actum eſt; ineſſe monet legibus Char
tributis verba Attica aut ſeriora aut ex Pytha
diſciplina *m*); addere debebat: orationem or
eſſe comtiorem nec pro vetuſtatis horrore,
in Charonda expectabas; quod vero multo g
eſt, ſatis perſequutus ille non eſt. quod nin
in ſententiis permulta ſunt, quae Pythagoreun
loſophum potius decebant quam legum latorem
primis aetate antiquiorem; multo vero ma
prooemio. Quae mox ſubiicit *n*), Thurios d
craticam remp. habuiſſe, at apud Ariſtotele
oligarchiae inuenta Charondae leges reuocari, e
rum hoc non eſt, (v. Proluſ. ſup. p. 147.) ſi tame
maxime verum eſſet, vim habere non poteſt,
ges priſcas Charondae adoptarunt Thurii et

legum codicem defcripfit. Apud eundem Ariftotelem Charondam *nihil proprium et praecipuum p*), praeter *vnam de falfi teftimonii actione legem*, habuiffe narrari; Diodorum contra *multa eum a fe inuenta et excogitata adiecisse* affirmare, iftam tamen ipfam legem, quam Ariftoteles vt Charondae peculiarem laudat, omittere. Quae omnia fi ita fe habeant, etfi quis inuentum aliquid a fe proferre potuit, quod idem multis annis poft cum multis aliis commune haberet, hoc vnum tamen inde fequi dicas, Ariftotelis iudicium plus apud nos valere debere quam Diodori errorem vel ignorantiam. Potuit enim alter, qui in legum et ciuitatum naturis cognofcendis magnam vitae partem confumferat, multa accuratius tenere quam Diodorus. Potuit tamen et hic habere quod fequeretur, cum leges defcriberet, non quales ab ipfo Charonda fuerant fcriptae, fed cuiusmodi a Thuriis ad fuae ciuitatis ftatum erant translatae, emendatae et nouis capitibus auctae. Lex autem Ψευδομαρτυριῶν actionem inftituens, quam vnam Ariftoteles Charondae propriam effe ait, et ab eo primo inuentam, haud dubie in Stobaei recenfu legum latet fub συκοφαντιῶν iudicio q); verum, etiamfi abeffet, tamen vel fic, nec omnes leges a Stobaeo et Diodoro adfcriptas effe, cogitandum erat. Reftat argumentum a fermonis, quo leges earumque prooemia exarata funt, genio petitum, alieno ab antiquiorum temporum fimpli-

 citate

p) οὐδὲν ἴδιον de Rep. II, 12. At Diodor XII, 11.

q) v. fup. Sect. I. LL. Charondae fub f.

citate *r*); etſi ipſe Ariſtoteles pronuntiat Charondae leges minus aſperitatis habere *s*). Quibus addendum merito eſt hoc, quod idem Charondae legum prooemium apud Stobaeum Dorica dialecto expreſſum eſt, cum Thurios, etiam Catanaeos, Attica vſos eſſe neceſſe ſit *t*). Quod in Zaleuci prooemio contra factum eſſe deprehenditur; vulgari enim illud et communi ſermone deſcriptum eſt, cum Locros tamen Dorice loquutos eſſe conſtet *u*).

Scilicet iam alio loco in ſimili diſputatione de Zaleuci legibus ſignificauimus, eos, qui Zaleuci vel Charondae legum ipſa verba ſeruata eſſe exiſtiment, parum ſubtili iudicio vti videri, cum diſſimilis prorſus et abhorrens ab eorum aetate ſit oratio. Nec tamen iudicio paullo acriore vti dicemus eos, qui hinc ſtatim inferre volunt, eſſe eas leges omnino commentitias, et ſophiſtae alicuius

Attici

r) Nam iſtud vix in aciem produci poteſt argumentum, quod, cum Charondae leges olim Athenis in conuiviis decantatae ap. Athen. XIV. p. 619. ex Hermippi lib. VI. *περὶ νομοθετῶν* narrentur, ea quae extant, talia ſunt, vt ad cantum facta vix videantur. Nam ſententias inde in Scolia redactas cani ſolitas probabile viſum iam ipſi Bentleio et Fabricio B. Gr. T. I. p. 537. etſi non improbabile ſit pro ᾔδοντο Ἀθήνῃσι legendum eſſe, ἐν Κατάνῃ, in hac enim vrbe priſcae illae Chorondae leges, ſingulis ſententiis expreſſae, facile cani potuere.

s) v. ſup. not. *l*).

t) Proprium Charondae vocabulum ex Ariſt. de Rep. I. 2. notarunt VV. DD. *ὁμοσιπύους*, *communi σιπύῃ*, *panario vtentes*, de ſocietate domeſtica. Epimenides Cretenſis *ὁμοκάπνους* dixerat, communi fooo vtentes.

u) Ibid. p. 370. 355.

Attici ex feriore aeuo fraudem. Nolumus nunc commemorare, eas leges iam ante Diodori aetatem extitiffe, nam ipfe aliunde repetiit, Ciceroni de LL. II, 6. lectas, ab antiquiore poeta (apud Diodor. XII, 14.) carmine expreffas effe; quae omnia multum antecedunt ea tempora, quibus fophiftarum fraus graffata eft. Sed ipfam argumentationem quis non leuem et inanem effe videat? Quid enim? fi verba antiqua prifcumque legum carmen inuidit aetas, an fententia et mens legum aliis verbis diferte et clare ac perfpicue perfcribi et retineri minus potuit? Quam multa ex antiquitate funt, quibus, quod non fuis verbis nobis tradita funt, fidem nemo facile detrahendam pronuntiet, dum fententias teneat? Sed nolumus nunc perfequi eadem argumenta, quae in quaeftione de Zaleuci legibus expofuimus, et tota haec rerum ratio multo magis patebit, fi, quae fortuna haec legum fragmenta vel veftigia feruauerit, viderimus.

Fuerunt enim inter veteres, qui prifcas leges colligerent et illuftrarent, partim in libris fingularibus, περὶ νόμων vel νομοθετῶν, vt Hermippus, Heraclides Ponticus, Theophraftus, et alii, partim in libris περὶ πολιτειῶν, vt nonnulli ex iisdem ipfis, quos laudauimus, et Ariftoteles in libris de rep. quorum fuo quisque more ac confilio x) legum verba recitaffe credendus eft. Quanta vel fic, diuerfis hominum ftudiis, in exponendis legibus, orationis diuerfitas effe debuit, multo magis cum eiusdem legumlatoris leges a pluribus ciuitatibus

 receptas

x) v. Proluf. XV.

receptas adoptatas et immutatas sub communi primi auctoris, vt Charondae, nomine commemorarent! Hinc tamen easdem legum tabulas aut singulas leges mox descripserunt passim alii, nonnulli adeo carmine, cuius rei exemplum apud Diodorum (XII, 14.) extat; inprimis autem inter hos memorandi illi, qui populorum et ciuitatum historias conderent; qui quidem earum leges et instituta inde ita repetiisse putandi sunt, vt consiliis suis et scriptionis legibus eadem attemperarent, etiam oratione. Horum scriptorum aliquem, qui de Thuriorum et Locrorum rebus, simulque de legibus, egerat, quas a Charonda et Zaleuco scriptas habuissent, Diodorus, (nam is *Thuriorum leges* se apponere profitetur) alios auctores Stobaeus exscripsisse existimandus est; neque is Thuriorum, sed *Charondae Catanaei*, leges praescriptas habet. Hinc oratio in vtroque diuersa et discrepans deprehenditur; neutra tamen omnino prisci sermonis genio consentanea *y*). Fac enim Catanaeos vsos esse Ionica, Thurios Attica oratione; non tamen illa ad philosophicam illam rationem composita fuit, quae in fragmentis legum occurrit. Apud Stobaeum alia adeo diuersitas. Zaleuci quidem leges communi sermone expressae sunt, quo is scriptor, quem sequebatur, vsus erat; eodem sermone leges Charondae; at vero prooemii priores sententiae dialecto Dorica, cum scriptor, quem in manibus habebat, diuersus ab altero illo, eadem vsus esset. Quem quidem scriptorem philosophum fuisse, et qui-

y) **Manifesta res fit, si legem v. c. de calumnia (ψευδομαρτυρίας) in vtroque compares.**

quidem Pythagoricum, non omnino temere suspicamur. Notum est Pythagorae discipulos inprimis ciuitatibus constituendis et rebus ciuilibus tractandis animos adiecisse. Multae ab iis resp. ex ciuilibus procellis ad tranquillitatem restitutae sunt, aut legibus emendatae, inprimis foedere inter Magnae Graeciae ciuitates et communi consilio ac conuentu constituto ad Achaeorum exemplum, post graues turbas, cum sub Pythagorae mortem immanis illa vexatio et odiorum acerbitas in philosophum eiusque familiares saeuiisset, vt eorum collegia concremarentur, ipsi viui comburerentur, et principes in quaque ciuitate tollerentur, (v. Polyb. II, 39.). Alii in legibus congerendis commentandis interpretandisque z) aut in libellis politicis componendis operam collocarunt, Dorica quidem plerumque dialecto vsi (Jamblich. § 241. Porphyr. § 53.) quam in fragmentis, quae Pythagoreorum nomen praeferunt, ex Stobaeo collectis adhuc agnoscimus. Non itaque improbabile est, prooemia illa legum, cum paucis legum fragmentis, ex Pythagoreo aliquo philosopho esse exscripta, a quo vestigia nonnulla, satis obscura quidem, Pythagoreae disciplinae in iisdem impressa supersunt. Quae tamen quis eo interpretetur, vt adulterinum falsarii opus hoc ipsum coarguat? Illa ipsa Pythagoreorum philosophorum in legibus antiquis illustrandis studia, nostro quidem iudicio, effecisse videntur, vt inter Pythagorae discipulos Charondas et Zaleucus parum docte referentur.

z) Dicti tamen interdum et hi ipsi νομοθέται. quo nomine Plato quoque venit apud Aristot. de Rep. p. 449.

rentur. Factum tamen hoc non nisi a serioribus *a*). Non autem hoc nouum et insolens, vt ad Pythagorae disciplinam referretur, quicquid cum eius institutis similitudinem haberet; insigne eius rei exemplum habemus famam de Numa. Vt scilicet paucis rem complectamur, quae confecta esse disputatione nostra arbitramur, sunt haec: fuit Charondas, isque Catanaeus, qui suae ciuitati aliisque Chalcidicis ciuitatibus leges scripsit; harum legum verba non habemus, ne quidem ipsas leges integras, quales a Charonda profectae sunt, saltem non omnes. At habemus multarum legum argumenta et sententias a diuersis scriptoribus diuersae auctoritatis commemoratas. Easdem leges videntur Thurii in suam ciuitatem transtulisse, eidemque attemperasse. Iam fuit aliquis e Pythagoreis, qui Charondae legum codicem condiderat, isque dialecto Dorica vsus: an idem fuerit, qui Zaleuci leges eodem modo et consilio perscripserat, non liquet; etsi nihil vetat ita statuere. Sed fuere alii, qui, vbi de Thuriorum rep. et rebus agerent, leges exposuere in ea ciuitate sancitas: quae cum e Charondae legibus essent transscriptae, sensim ac tacite subrepsit opinio

a) Primus, quem nouimus, Posidonius ap. Senecam. Diodor. XII, 20. de Zaleuco: μαθητὴς Πυθαγόρου, τοῦ φιλοσόφου. Seneca Ep. XC. ex Posidonio: *Zaleuci leges Charondaeque narrantur; hi non in foro, nec in consultorum atrio, sed in Pythagorae tacito illo sanctoque recessu didicerunt iura, quae florenti tunc Siciliae et per Italiam Graeciae ponerent. Hactenus Posidonio assentior.* Laert. VIII, 16. Porphyr. de Vita Pythag. 21. Jamblichus de V. Pythag. § 33. 104. 130. 172. Hoc est illud in quo refellendo Bentleius tam doctam operam posuit; et praeter illum alii.

nio, ipſum Charondam Thuriis eas leges ſcripſiſſe. In hos aut ſimiles ſcriptores incidiſſe putandus Diodorus. Hactenus quidem de loco difficili et ſalebroſo, quem ſi omnino attingere refugiſſemus, verendum erat, ne ipſarum legum auctoritas infracta iacere videretur.

Expoſuimus haec, Ciues, vt aditum nobis muniremus ad id, cuius cauſſa talem diſputationem ſuſcipere mos iubet et inſtitutum academiae. Indicendi ſunt craſtini diei ritus ſollennes, quibus magiſtratus academici inſignia et honores transferentur in Virum Perilluſtrem, reip. academicae et veſtrorum commodorum, Ciues, ſtudioſiſſimum,

IO. STEPHANVM PÜTTER D.

Vos itaque, Comites Illuſtriſſimi, Commilitones natalium, ingeniorum virtutumque laudibus ornatiſſimi, vt ſollennibus his frequentes adeſſe boniſque ominibus votisque noui magiſtratus exordia proſequi velitis, amantiſſime rogamus. P. P. in alma Georgia Auguſta Kal. Jul. cIↃ IↃ CC LXXII.

De Sybaritis ac Thuriis Spicilegium.

In iis, quae de Sybaritarum luxu paſſim memorata ſunt, repetendis otium conſumere nolui. Multa eius generis vno loco narrata apud Athen. XII. p. 518 ſqq. Memorabilia in his inprimis haec: quod pueri vsque ad pubertatem purpura erant veſtiti et capillos redimitos aureo ornatu habebant (p. 518. E.): quodque pumiliones et catellos Melitenſes alebant (ibid. F.) Porro quod epulis publice praebitis coronis aureis honorati ſunt qui ceteros magnificentia apparatus ſuperaſſent, quid? quod et coqui (p. 519 D.) tum quod apparatum epularum in annum indixerunt (p. 521 C.D. de quo loco v. ſup. p. 150. cf. Valken. Oratt. p. 390.); quem fere in morem Syracuſis Verres indixerat feſtum Verrea, et *vt ad eum diem, quae ſacris epulisque opus eſſent, in complures annos locarentur:* Cic. in Verr. II, 21. Veſtium Mileſiarum, tenuitate et mollitie inſignium, inprimis vſum frequentatum ſupra (p. 130. cf. p. 33. r) vidimus. Tenuium enim veſtium ſtudium magnopere commendare debuit ſolis aeſtus in his locis vehementior; quem etiam noſtra aetate teſtantur, qui ea loca adiere: hinc tantus amor lanae exquiſitioris etiam apud Tarantinos et alios. Acceſſit mox, vt ſolet, ad vtilitatem luxus; et texturae exquiſitiori etiam colorum et figurarum intextarum artificium adiunctum eſt. Commendauit veterum admiratio veſtem

summa

ſumma arte et magnificentia adornatam, qua in Laciniae Junonis panegyri Alciſthenes Sybarita aliquando ſe iactauit: qua potitus mox Dionyſius ſenior, cum vendidiſſet Carthaginienſibus, CXX talenta ſibi numerata accepit. Fac iam talentum 1100 vel 1200 thaleris noſtris aeſtimari, et collige pretium veſtimenti: ap. Ariſtot. Mirab. Audit. c.99. et inde Athen. XII. p. 541. A. Miro autem veterum hominum iudicio intextae erant formae humanae et diuinae: de quibus v. ad e. l. Ariſtot.; vtrinque in ora extrema hinc *Alciſthenes* inde *Sybaris* expreſſa erat: muliebri haud dubie ſpecie. Ap. Pauſan. VI, 6. in priſca pictura adumbratus erat *Sybaris adoleſcens* cum fluuio Calabro, fonte Calyce, Junone et Temeſſa vrbe: ſcilicet ibi fluuius Sybaris redditus fuiſſe videtur. Etiam Noſſis in Junonis Laciniae templo *βύσσινον εἷμα* a ſe et filia textum dedicauerat epigrammate, quod inter iſtius poetriae fragmenta habetur, quodque iam Bentleius protulit ad Phalaridem p. 356. *Thurios Athenienſium coloniam* videri voluiſſe vidimus, quo ipſo cauſſa in aperto eſt, cur numi eorum Palladis capite ſignati ſint, mox *Apollinis* coloniam haberi coeptam: Proluſ. VII. ext. p. 141. Eo ſpectare videntur numi Thuriorum ex aere paruo, in quibus caput Apollinis laureatum cum tripode vel cum cithara viſitur. Reliqui Thuriorum numi fere taurum cornipetam exhibent, adiecto interdum monogrammate aut ſiglis magiſtratus nomen, vt probabile ſit, deſignantibus; at antiquiores Sybaritae taurum gradientem capite retrouerſo; hi quidem antiqua arte, altero typo eminente altero depreſſo.

Achaeo-

Achaeorum coloniam Thurios edit Livius (XXV, 15, 7) et Scymnus Chius (v. 325), aut confusis cum iis veteribus Sybaritis, aut respectu ad eos habito, qui ex iis superstites nouae coloniae interfuerant.

Discordiam in noua colonia ortam habuisse fomitem ex sodalitatibus, colligere licet ex loco Platonis *a*). Cum noui coloni ex diuersis Graeciae partibus confluxissent, dubitari non potest, etiam Lacedaemonios in iis fuisse; minus tamen recte Laconica instituta iis tribuit Philostratus *b*); hominem leuis fidei notasse satis est.

Junonem insigniore cultu apud Sybaritas fuisse habitam ex iis colligere licet, quae apud Athen. XII. p. 521. E. F. et alibi leguntur; iratam ipsis ex eo, quod in eius conspectu caesi erant supplices: quo facto simulacrum deae se auertit. Est hoc illud *μήνιμα τῆς Λευκαδίας* Ἥρας, quod non nisi trina vrbis euersione expiari potuisse ex Apollinis responso refert Plutarch. de sera num. vind. p. 557. C. vbi v. Vir doctiss. Wyttenbach. in ed. libelli p. 65. habuisse vero euentum sors videri potuit priscis colonis a recenter adscriptis in Thuriam internecione deletis v. sup. Prolus. VII. extr. At Junonem *Leucadiam* in his oris quis ferat? Leg. *τῆς Λακινίας* Ἥρας. Lacinia Juno promontorio ac templo vicino in Crotoniatarum agro satis nobilis fuit.

Poetas

a) Plat. de LL. I. p. 636. (Bip. p. 27.) ἐπεὶ καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ στάσεις χαλεπά. δηλοῦσι δὲ Μιλησίων καὶ Βοιωτῶν καὶ Θουρίων παῖδες.

b) Philostr. V. Apollon. III, 15. Thurios refert inter eos qui comas alunt et ὅσοις τὰ Λακωνικὰ ἦν ἐν λόγῳ.

Poetas vel ſcriptores e Thuriis aut Sybaritis memoratos non meminimus, praeterquam quod inter Pythagoreos Deanax, Diocles, Euaeus, Euanor, Meneſthius, Ptolemaeus, Proxenus, Timaſius, Tyrſenus, aut potius Tyrſenis, femina, Sybaritae: Hippodamus autem (cuius etiam fragmentum e libro *περὶ εὐδαιμονίας* in Stobaeo extat) et Perilaus Thurii recitantur. Apud Theonem in Progymnaſm. c. 3. p. 29. ed. L.B. 1626. memoratur inter veteres *μυθοποιοὺς* Θοῦρος ὁ Συβαρίτης. De homine hoc nil conſtat, at *fabularum Sybariticarum* fit mentio et alibi. v. Fabric. vbi de Aeſopo. *Clitonymum* ſcriptorem rerum Sybariticarum memini ap. Plutarch. Parall. p. 310. Opp. To. II. Fuere etiam *Metagenis* Comici Θουριοπέρσαι drama, cuius verſus aliquot apud Athen. VI. p. 269. F. extant: videntur voce hac *euerſores Thuriorum* declarari; de argumento tamen nihil conſtat.

X.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. STEPHANVS PVTTER

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

JO. PETRVM MILLER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JULII cIↃIↃCCLXXIV.

De Crotoniatarum rep. et institutis agitur.

Non eo, quo par est, nomine praescripto, Cives amantissimi, ad sollennia haec, quibus magistratus academici eiusque insignium publice fiet translatio, vos vocamus celebranda. Ayreri nomen in fronte gerere debebat libellus hic: viri de academia nostra, si quis alius, per longum annorum decursum meritissimi, comitate cum grauitate coniuncta, ingenii amoenitate, vitae elegantia, in prouectiore quoque senectute, singulari conspicui. Septimum ille Prorectoratus vicibus susceptis, in ipso muneris decursu, mortalibus curis ereptus est morte

morte matura quidem, bonis tamen omnibus acerba et luctuoſa. Abdicauerat ille ſe magiſtratu, paullo ante diſceſſum ſuum, cuius onus inde ſubiit is, cuius nomen nunc praeſcriptum huic tabulae videtis, Ciues. Inſtat tamen nunc illud tempus, quo, ipſo ducente ordine, noſtris ſuffragiis, Regia auctoritate accedente, mandatus magiſtratus academicus transferetur in Virum Summe Reuerendum,

JO. PETRVM MILLER D.

cuius paternum in vos animum, beneuolentiam et caritatem, praedicandam etiam ex hoc loco putaremus, Ciues, niſi vos eam iam ſatis notam et exploratam habere ſciremus. Ducendae autem pompae in templum academicum ſplendor ſuus ac frequentia vt adſit, facietis vos, Comites Illuſtriſſimi, generis, ingeniorum morumque ornamentis decoratiſſimi iuuenes, ſi coetui noſtro intereſſe dicentesque e pulpito oratores corona veſtra cingere non grauati fueritis. Atque hoc erat, quod rogatos vos eſſe volebamus humaniſſime. Nunc quandoquidem academico ex more academicis ſollennibus docta diſputatione proludendum eſt, ad respublicas et leges reuertemur, quarum commemorationem facere ſuperioribus annis exorſi eramus.

Locros ac Thurios egregie legibus et inſtitutis inſtructos vidimus. Fuere aliae Magnae Graeciae ciuitates opibus et hominum rerumque copiis florentes: ſed inuidit nobis fortuna accurate perſcriptas harum ciuitatum hiſtorias, multoque adeo magis narrationem de earum ſtatu, inſtitutis ac le-

 gibus;

gibus; vt paucissima adeo sint, quae ad consilium nostrum spectantia de iis commemorari possint.

Vniuerse tamen illud ab initio tenendum, civitates has profectis e Graecia colonis frequentatas haud dubie leges ac mores metropoleon suarum retinuisse: posse adeo, quotiescunque alia monumenta desint, iudicium de iis ferri satis tuto, si, vnde deducta fuerit quaeque colonia, docueris: iisdem enim legibus et institutis instructa ea fuit, quibus auctores vsi erant, vnde originem ducebant: quae ipsa res forte fecit, vt de earum vrbium institutis nihil memoratum sit a scriptoribus.

Quandoquidem itaque semel haec spatia ingressi sumus, recensebimus Magnae Graeciae ciuitates et inquiremus paullo diligentius, vnde vnaquaeque profecta sit, subiiciemusque si quid memoratu dignum de eius statu et descriptione occurrerit.

Croton, quae inter ceteras Magnae Graeciae vrbes eminuit, primordia habuit primis statim temporibus, quibus Italiam et Siciliam coloniis frequentauit Graecia. Nec refert si non in eundem ipsum annum consentiunt scriptores in origine vrbium, quae ad plures annos ex ipsa rei natura referri potest, prout primum accessum, vel descripta moenia ac domos, vel absolutam ac constitutam ciuitatem quis respexerit. Dionysius Halic. II, 59. qui in temporum notatione diligentissimus est, conditam refert Crotonem Ol. XVII, 3. (a. C. 710. V. C. 44). Neque ab hoc recedit Eusebius in Chron. Hieron. Vallars. qui sub Ol. XVII, 4. retulit: Scaliger

liger ad Ol. XIX, 2. retraxit: *Croton et Parium et Sybaris conditae a*). Minus adeo acccurate Antiochus Syracuſanus, vetus de rebus Italicis ſcriptor, (apud Strabonem lib. V. p. 402. C. 403. A.) Archiam, cum ad Syracuſas condendas contenderet, ad haec loca acceſſiſſe narrabat eo ipſo tempore, quo Croton conderetur; XXV enim annis maturiora Archiae ſunt tempora, qui Ol. XI, 2. Syracuſas condidit. Ferendum in tam remotis aetatibus non adeo ſubtiles eſſe veteres, quin Myſcellum et Archiam aequales et eodem tempore domo profectos edant *b*). Inhabitabant tum illa loca Japyges (Strabo VI. p. 403 A. ex Ephoro). In conditore conueniunt ſcriptores *Myſcello*. vel *Myſcelo*; habuit patriam Rhypes Achaiae vrbem *c*) [Strab. VIII. p. 593

a) cf. Progr. *de Sybar. ac Thurior. rep. et legg.* Sect. I. Ceterum de Crotone multa collegerunt Golzius, Cluverius, Vindingius modo criticam ſubtilitatem adhibuiſſent.

b) Strabo l. c. p. 402 C. oraculum ex Antiocho Syracuſano laudat Myſcello datum, ne Sybarin praeferret. Forte ex eodem Antiocho petita eſt altera narratio apud eundem Strabon. p. 413. f. 414. et Stephan. in Συρακοῦσαι et Zenob. III, 42. Svid. et al. de optione ab Apolline data, et praelatis ab Archia diuitiis, a Myſcello ſalubritate. Diuerſum ab his oraculi caput de promiſſa coloniae duci ſobole v. ex Dicaearcho ap. Jamblich. V. P. 52. Salubritatem caeli Plinius quoque teſtatur lib. II, 96 ſ. 98. Alia fabula de imbre per caeli ſerenitatem facto ap. Suidam in Μύσκελος, et Schol. Ariſtoph. Nub. v. 370. legitur: quam de Phalantho, Tarenti conditore, Strabo et Pauſan. tradunt.

c) Minus accurate, quippe vt poëta, *Argolicum*, Alemonis f. edit Ovidius Met. XV, 19. vbi fabulam de hoc Myſcello exponit. Hercëm tamen *Crotonem* celebrauit

593 C.] et coloni, quos adduxit, fuere *Achaei.* [Strabo l. c. Herodot. VIII, 47. Scymnus Chius v. 322. qui eam vna cum Crotone, Pandosia, Thuriis et

lebrauit antiquitas, estque hoc solum, quod ex Heraclidis Politicis seruatum habemus: Κρότωνα ἐξ ἀρχῆς Κρότων ᾤκισεν. Κρότων οἰκιστὰς praeclare vindicatus est in numo ab Ekhel V. C. nuper in Sylloge I. p. 11. Alia fabula est, *Herculem* in haec loca venisse Geryonis boues abigentem. v. Jamblich. V. P. s. 50. Certe is fuit Crotoniatarum ἥρως ἐπιχώριος idemque in eorum numis passim conspicitur, modo puer angues elidens, modo sedens scyphum effundens, modo alio habitu. Sed haec cognoscere licet vel ex Raschii Lexico numismat. voc. Croton. Est in hoc numorum genere apud Magnan. Brut. numism. t. 119. vnus ex aere mediae formae, cum capite Herculis iuuenili, ΚΡΟ et altera parte tripus, adscripto ΣΥ. Sybarin foedere iunctam *d'Hancarville* recte agnoscit (*Recherches sur les Arts de la Grece* T. II. p. 458 sq.) verum ad antiquissima tempora numum refert. Sed vir doctus in toto illo loco ac capite tam misere temporum rationes turbat ac miscet, vt nihil omnino ex eius rationibus confici possit. Paullo ante Ol. LV. numum cusum probabile fiet ex iis, quae inf. dicentur. Alia, quae in Crotoniatarum numis occurrunt, symbola partim Apollinem, cui templum Crotone fuisse patet de Mirab. Audit. 115. partim Jovem eiusque cultum et honorem arguunt; occurrit etiam Junonis Laciniae caput, cuius templum in vicinia erat. Bellerophontem in numo exhibuit Ekhel N. V. anecd I. t. III, 24. qui originem Achaicam arguit; Achaiae enim accensa antiquitus Corinthus; cui Bellerophon heros indigena. Nam Archiam Corinthium ad Crotonem nil spectare iam monitum est. Ad eandem originem referre licet, puto, vsum τοῦ ϙ *Koppa* in nomine ϙ. Sunt inter antiquiores ex genere eorum numorum, quos *incusos* vocant. Ab eodem V. C. in Sylloge Vol. I. tab. I, 12. numus Crotoniates proditus est, cuius altera parte tripus cum candelabro et litterae ΡΑ antiquo ductu, quas ille ΔΑ legit, et ex Theocriti versu

et Metaponto inter Achaeorum colonias fuisse docet] *d*). Iam autem Achaeos non modo serius foedere ac societate plurium ciuitatum facta; verum etiam antiquitus populari statu ciuitates suas moderatos esse satis constat vel ex Polybio (lib. II, 41), qui sanioris democratiae exemplum eos proponit vnicum *e*). Itaque cum coloniae vrbium, vnde deductae erant, iura moresque retinerent, manifestum

M 3

versu Id. IV, 32. Zacynthum aduocat. Nec tamen nisi casu vrbes in eo versu iunctae occurrunt. Scholium inepti hominis est. De Pandosia cogitabam, cuius cum Crotone nomen iunctum in alio numo ap. Magnan. Brutt. t. 87. occurrit.

d) Pausanias tamen Lacedaemone coloniam Crotonem deductam memorat, vna cum altera, Locros Epizephyrios ducta, circa annum a. C. 723. Polydoro regnante lib. III, 3. nec diu posthaec Tarentum conditum.

e) Obscura est omnis antiquior Achaiae memoria: itaque nec satis accurate definiri posse video, a quo tempore Achaiae vrbes populari statu vsi sint. Locus Polybii laudatus, qui cum Strabone (atqui is ex isto petiisse videtur lib. VIII. p. 589. A.) vnicus est hac de re, nam in Pauf. VII. 1. et 6. nihil, quod huc spectet, reperio; is, inquam, inde a Tisameno Orestis f. reges habuisse Achaeos testatur vsque ad regem Gygen, cuius filios auersati illi reip. suae formam in popularem statum mutarunt, quem vsque ad Alexandri tempora retinuere, quando discordia vrbium consilia distraxit, donec restitutum est antiquum illud vrbium foedus, adscitis mox aliis ciuitatibus. Gyges ille quo tempore vixerit, expressam memoriam reperimus nullam. Polybius c. 42, vbi concludit suam de antiquioribus Achaeorum temporibus narrationem, se docere voluisse ait διότι μία τις ἀεὶ τῶν Ἀχαιῶν αἵρεσις ὑπῆρχε, et ea quidem ad libertatem et aequalitatem comparata. Tyranni, qui ante restitutam veterem remp. per Macedonum artes et fraudes extiterant, non nisi ad nouissima tempora spectant.

feſtum fit, nec Crotonem alio ciuitatis ſtatu quam populari eſſe vſam legesque ad eum attemperaſſe. Si vero popularem ſtatum dicimus, democratiam, non ochlocratiam dicimus. Habuit Croton ſuos Magiſtratus, habuit ſuum Senatum, τῶν Γερόντων, quem cIↄ virorum fuiſſe, e Dicaearcho apud Jamblichum V. P. ſ. 45. et Porphyrium V. P. ſ. 18. comperimus. Agi quoque de re grauiore in Senatu et ad populum videmus in iis quae de exulibus a Sybaritis repetitis narrantur ap. Diod. XII, 9. Alia ex iis colligere licet, quae de ſeditione a Cylone in Pythagoreorum exitium concitata ex Apollonio narrantur (ap. Jamblich. ſ. 257.) loco praeclaro. Erat enim inter Crotoniatas factio, quae nouas res in rep. moliebatur: *vt promiſcue ad magiſtratus et comitia omnes admitterentur f):* quo patet, remp. Crotoniatarum ita fuiſſe deſcriptam, vt ex cenſus ſeu ex alia ratione ciuium ordines eſſent conſtituti, ſeu claſſes, ex quibus infimae ne ad comitia quidem admitterentur, multo minus omnibus promiſcue magiſtratum petere liceret. Porro ab iis poſtulabatur, vt ii, qui magiſtratu abirent, apud certos ex omni multitudine ſorte lectos viros rationem eorum, quae geſſiſſent, redderent. Circumſcribere adeo magiſtratus opes voluit plebis factio. Fortiter reſtitere Pythagorei, ita enim ſolui remp. a maioribus acceptam. Superior tamen fuit altera factio, incenſa plebe criminationibus in Pythagoreos iactis. Ex eodem loco (ſ. 160) intelligitur,

f) Sane hoc ex latina verſione et ex contextu conſtat: in Graecis vero vitioſa eſt oratio. Saltem ὑπὲρ τοῦ παντὸς κοινωνεῖν legendum eſt πάντας.

gitur, in comitia populi (εἰς ἐκκλησίαν) nec prodire nec quicquam ferre licuiſſe, niſi Senatui cIɔ virorum antea approbatum eſſet. Nec receſſiſſe eam ab hac reip. adminiſtrandae ratione ſerioribus temporibus, infra videbimus.

Egregie ſita fuit vrbs, muris et arce inſtructa (v. Liv. XXIV, 3), portu quidem idoneo deſtituta, vt tamen ſtationes nonnullas haberet aeſtiuas nauibus appellendis idoneas, quae portus deſiderium tollere poterant (Polyb. lib. X. Exc.). Ciuium frequentia prae aliis ciuitatibus claruit *g*). Floruit inprimis ſtudiis bellicis et gymnicis, et fuere plures Olympicis aliisque certaminibus victores ex hac vrbe (Strabo VI. p. 403. A. B.): inter quos Milo facile celeberrimus fuit, quem Ol. LXII. aliisque ſtadio viciſſe conſtat. Suſcepit ea quoque aliquando ſapientiae ſtudia. Eadem enim aetate Pythagoras Crotonem adierat, cuius diſciplina tum aliis locis, tum Crotone maxime, morum et inſti-

 tutorum

g) Scymnus Chius 322. *ἡ πρὶν εὐτυχεστάτη εὐανδροτάτη πόλις τε γενομένη, Κρότων.* Non dubitamus cum Hoeſchelio legendum eſſe *εὐτειχεστάτη*, etſi cauſſam ille non attulit. Felicitatem de ea vrbe nemo praedicauit: fabulam adeo paullo ante attigimus ex Strabone et Stephano Byzant. qua opes et diuitiae Syracuſis, Crotoni bona valetudo ab Apolline fuit aſſignata. Nec aliter putamus accipiendum Dionyſ. Periegeten O. D. v. 369. *Ἱμερτόν πτολίεθρον ἐϋστεφάνοιο Κρότωνος*: eſt Croton muris bene cincta, vt Homerus et alii hac voce vſi. Euſtathius tamen de victoriarum coronis accepit. Inter aedificia publica eſſe debuit *Muſarum templum*, quod Pythagorae ſuaſu exſtructum ferebatur v. Jamblich. ſ. 45 et 264. e Dicaearcho; item Apollinis. v. Ariſtot. not. c).

tutorum magnam mutationem fecisse dicitur; de qua paullo post pluribus dicetur. Inter Pythagoreos itaque, quorum nomina habentur, magnus numerus est eorum, quibus patria Croton adscripta legitur.

Celebratissima est *Crotoniatarum clades ad Sagram* fluuium a Locris accepta, de qua copiose tradidit Justinus XX, 2 sq. (Adde Strab. VI. p. 400, B. C. Cic. de N. D. II. 2. Suidam in ἀληθέστερα, et hinc inter Adagia Gr. Schotti e Suida, II, 2. add. ibid. Zenob. Cent. II, 17. vbi v. Schott. Plutarch. in Aemil. p. 268 C.) Temporum tamen notationem nemo veterum adscripsit *h*). Si tamen curiosius conquiras et compares ea, quae de hac clade narrantur, dubitari nequit, ad antiquiora tempora eam esse reuocandam, Sybaritarum rebus adhuc florentibus; etiam Pythagoras post illam cladem Crotonem adiisse memoratur Justino, vt adeo Ol. LX antecedere illa debuerit. Adest etiam ad manus alia temporis declarandi ratio, etsi subtilior, ex Pausan. III, 19. (add. Conon. c. 18.) vbi fabulam de Helena ex mente Himeraeorum et Crotoniatarum exponit: Leonymum memorat *in praelio cum Locris* vulneratum ex Apollinis monito Leucen, Achillis insulam, circa Istri ostia nauigasse; vnde reducem

h) Strabo etiam addidit nonnulla (p. 403 B. et 400 C.) quae rem multo magis implicant et obscurant. *Eam*, inquit, *cladem caussam fuisse aiunt, cur Crotoniatae paullo post dissoluerentur, ob multitudinem eorum qui ceciderant.* Atqui non modo diutissime resp. Crotoniatarum posthaec perstitit: vt infra videbimus: sed et ciuium multitudine opibusque effloruit.

ducem iussum a dea Stesichoro nuntiare, caussam illorum oculorum ei fuisse iram Helenae. Ste- horus autem obiit Ol. LV, 1. vel vt Scaliger edi- t Ol. LVI, 1. a. C. 556. Multo itaque antiquior, saltem L annis Sybaris excidio prior est, clades l Sagram accepta. Caussae autem belli, quo iec clades accepta est, hae fuere: Primum Me- pontini cum Sybaritis et Crotoniatis Sirim ex- ignarant *i*) et supplicibus ad Mineruae simulacrum ucidatis iram deorum in se concitauerant. Pergit istinus: *Recuperata sanitate* (ex peste) *non diu Cro- nienses quieuere. Itaque indignantes, in oppugnatione iris auxilium contra se a Locrensibus latum, bellum s intulerunt.* Narrat inde reliqua, et factum ad Sa- ram praelium, ad quod Crotoniatae CXX millia *k*)

M 5 arma-

i) Sirin in Crotoniatarum potestatem cessisse ex numo colligit d'Hancarvill. l. c. qui vna parte Crotonis, altera Siris nomen refert pl. XXX, 9. Admittemus hoc; verum non valde antiqua tempora numum redolere, res ipsa docet, quod non multum ante LV. Ol. omnia ista, quae de Siri expugnata narrantur, euenere. De bello et piaculo v. Justin. l. c. XX, 2. cf. Schol. Lycophr. 987. qui rem paullo post tempora Troiana factam narrat; perperam. At referunt alii hoc ἄγος ad Iones. v. inf. Prolus. XIII. de Siri.

k) Strabo l. c. VI. p. 400. CXXX millia, et Locrorum X m. memorat, sed adfuisse his missa auxilia a Rheginis. Ceterum facta esse pugna fertur eodem mense ac die, quo ludi Olympii facti. v. Cic. de N. D. II, 2. Plin. VII, 22. Plut. in Aemilio Paullo p. 268. D. qua tamen Olympiade id contigerit, nusquam adiectum. At Justin. XX, 3. eadem qua pugnatum est die, et Corinthi, et Athenis et Lacedaemone, nuntiatam esse victoriam. Sed hoc vulgo de multis praeliis fuit narratum. Magno ciuium numero in hac pugna caeso Crotonem minus bene habitatam esse Strabo narrat l. c. sub *h*). De pugna cf. sup. p. 55.

armatorum, Locri XV millia eduxerint. Hi tamen, desperata salute, Dioscuris opitulantibus, fortiter pugnantes victoriam obtinuerunt.

Pergit Justinus (ibid. c. 4): *Posthaec Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit: oderant enim quae infeliciter sumserant: mutassentque vitam luxuria, ni Pythagoras philosophus fuisset.* Turbatur hoc loco rerum ordo egregie ab epitomatore Trogi. Nullam facit mentionem *belli cum Sybaritis gesti* et *Sybaris excisae:* quae tamen serior fuit et in Pythagorae tempora incidit: quandoquidem facta est Ol. LXVII, 3. ante C. N. 510. Eam iam supra (p. 136. *de Sybar. et Thur. LL.* Sect. I.) attigimus. Narratum a Timaeo (apud Athen. XII. p. 522 A.) *excisa Sybari* et ipsos Crotoniatas luxui se dedisse: idem ad Crotoniatas traduxerat, quod alii Sybaritas fecisse narrant, vt Olympicos ludos dissoluere tentarent. Verum Crotoniatas, in luxuriem lapsos, Pythagorae auctoritate ad frugalitatem reuocatos, copiose persequitur Justinus (l. c. c. 4) consequutumque philosophum ait, *vt matronae auratas vestes ceteraque dignitatis suae ornamenta, velut instrumenta luxuriae, deponerent, eaque omnia delata in Iunonis aedem ipsi deae* 1) *consecrarent, prae se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes, esse.* Forte haec eum in modum inter se comparari

1) *Iuno Lacinia* est, cuius templum opulentum in proximo promontorio erat: v. inpr. Liv. XXIV, 3. vnde etiam Junonem in Crotoniatarum numis conspici paullo ante monuimus. Hoc fuit templum, quod cum picturis exornare vellent Crotoniatae, Zeuxin conduxere v. Cic. de Inuent. II, 1. 2.

comparari et conciliari a diſſenſu poſſunt, ſi ſtatuas: ſub acceſſum Pythagorae Crotoniatas luxuria ſolutos viri diuini auctoritate ad virtutem eſſe retractos; incidit inde bellum cum Sybaritis, quo tam praeclara virtutis ſuae documenta ediderunt Crotoniatae. Facit ſcilicet difficultatem in his ratio temporum turbata in iis quae de Pythagora traduntur *m*). Stabilitum nunc eſt aſſertum illud, a quo reliqua tantum non pendent, circa Ol. LX floruiſſe Pythagoram, eumque obiiſſe Ol. LXVIII vel LXIX. probabile porro eſſe, adiiſſe Pythagoram Italiam ſub Ol. LX. Quae itaque morum, inſtitutorum et vitae Crotoniatarum emendatio per Pythagorae diſciplinam ac ſodalitium facta eſſe dicitur *n*), victoriam de Sybaritis antecedere debuit; nam paucis poſt illam annis turbatum eſſe in Crotoniatarum rep. ſtatim videbimus. Subnata enim dudum in Pythagoreos odia eo tandem exarſere vt coniuratio in eorum exitium fieret: quo iure quoue iuris praetextu hoc in ciuitate legibus bene conſtituta fieri potuerit,

m) [Retractauit eam quaeſtionem et diligenter conſtituit poſt iſta ſcripta Collega coniunctiſſimus MEINERS *Geſchichte der Wiſſenſchaften in Griechenland u. Rom* I. B. p. 304 ſqq.]

n) [De hoc ſodalitio Pythagorae eiusque fructu ad Magnam Graeciam ne nunc aliquid interponam, facit docta Collegae noſtri Meiners ea de re diſputatio in *Geſch. d. Wiſſ. in Griech.* qui p. 398 ſqq. quo loco admodum diſerto cum Pythagorae praeclarum de humanitate bene merendi ſtudium, tum ſodalitii bona incredibilia in Magnae Graeciae ciuitates, tam viuidis coloribus deſcripſit, vt non niſi grauiter affecto animo hinc diſcedas, ſi reputes, quam paucorum (vix XXX) annorum ſpatio illa Pythagoreae diſciplinae bona perdurauerint.

potuerit, non liquido conſtat o). Tumultu facto impetum in eos fecit aduerſa factio eosque qui conuenerant domo incenſa cremauit, ceteros occidit aut in fugam coniecit. Incidit haec calamitas in extrema vitae Pythagorae; nam ipſe fuga elapſus, a Locris et Tarentinis excluſus, Metapontum ſe contuliſſe paulloque poſt, Ol. LXVIII, 2. vita migraſſe fertur p). Nec intra Crotonem ſe continuit hominum furor; ſed tanquam contagio per ceteras Magnae Graeciae ciuitates eſt graſſatus, collegiis Pythagorae incenſis, interfectis optimatibus, plebeque ſeditionibus et caedibus omnia miſcente q). Achaeorum tum fide ac conſiliis vſae ciuitates compoſuere diſſenſiones et calamitates: quod Polyb. II, 39 docet: vt adeo Crotoniatae et tum originis ſuae et neceſſitudinis cum Achaeis, a quibus ortos vidimus, memores ceteros

o) De cauſſis odiorum et irarum in familiares Pythagorae inter omnes diſertiſſime egerat Apollonius Tyanenſis, e quo v. excerpta ap. Jamblich. ſ. 254 ſq. Idem rerum geſtarum ordinem probabiliter expoſuit. Ex cauſſis, quae traduntur, probabilitatem habet inprimis illud, quod, Sybari capta, ex diuiſione agrorum inter plebem, nata eſſe odia in Pythagoreos dicuntur, cum eſſent, quorum cupiditas non erat expleta; quodque ſe ſperni et excludi a Pythagoreorum conſortio, etiam ſanguine iunctis, indignabantur multi; iidemque ſe factioni, quae plebem in ſuas partes traxerat, adiungebant.

p) [Meiners l. c. p. 368. malit Ol. LXIX. ineunte, vel LXVIII exeunte]

q) v. Polyb. II. 39. Juſtin. XXX, 4. Porphyr. e Dicaearcho, et Jamblich. 248 ſq. ex Ariſtoxeno, et ſ. 254 ſq. ex Apollonio: ex hoc quidem diſertiſſime. Multa vero in his in maius aucta eſſe tum horum hominum mos in reliquis arguit, tam comparatio inter plures facta. [v. Meiners p. 472 ſq. et Tiedemann. p. 334 ſq.]

teros ad suum consilium et voluntatem traxerint. em inde eos publicam satis prospere administrasse edere licet. Fuit ex eorum ciuibus Democedes, i cum Polycrate Samio ad Oroeten profectus, trapam Asiae minoris, anno a. C. 522. Ol. LXIV, mox Susa ad Darium fuit adductus. Herodot. III, 5. 131 sq. vbi simul discimus Crotoniatas medis ex eo inter ceteros principatum tenuisse, vt ero ab iis loco Cyrenaei medici haberentur *r*). pulentos Crotonem ciues habuisse, exemplo aylli intelligitur, qui suis sumtibus (non publice issam, vt Eustath. ad Dionys. Perieg. 369 male terpretatur) instruxit nauem, quae praelio ad laminem (a. C. 480) interfuit: v. Herodot. VIII, 7. Pausan. X, 9. Aliud exemplum ciuis ex hac be, qui nauem suo sumtu instruxit, Philippi vid.). Herodot. V, 47. Simile quid ei, quod paullo ite commemorauimus, *aliquanto post* *s*) factum olybius l. c. subiicit: Crotoniatas cum Sybaritis Cauloniatis ad Achaeorum exemplum foedere cto communes conuentus et concilia ad Jovis Hoonoei aedem instituisse et ad eorum morem de ommunibus rebus communi consilio egisse. Faum hoc suspicamur paullo post Ol. LXXX, 3. huriis iam in locum Sybaritarum noua colonia onscriptis, quando cum Crotoniatis amicitia et edere eos iunctos fuisse narrat Diodor. XII, 11. enouatum hoc foedus aut simile aliud ictum sub a. Ol.

r) Pythagorae disciplinae hoc debitum: v. ibid. p. 480.

s) μετά τινας χρόνους. Alteram tamen tunc seditionem factam ignoro: quam ap. Tiedemann. p. 338. narrari video.

a. Ol. XCVI, 4. cum de altero Dionysii senioris in Italiam aduentu metus esset, cui se adiungere velle videbantur Lucani: rem narrat Diod. XIV, 91. Lucanis igitur anno hinc tertio Ol. XCVII, 3. Thuriorum agros incursantibus statim succurrunt armis socii. Ita enim Graecae per Italiam ciuitates pactae inter se erant, vt vnius ex ipsis agro a Lucanis vexato omnes ad eius defensionem occurrerent, sin vrbs aliqua paratas ad subsidium copias non haberet, eius magistratus, στρατηγοὶ, capite plecterentur. Hactenus Diod. XIV, 101. Recessisse ab hoc foedere tandem Graecos, narrare pergit Polybius, invitos et coactos partim a Dionysio Syracusanorum tyranno, partim barbarorum vicina loca tenentium potentia. Quid Crotoniatae calamitatis inter haec acceperint non constat. At ex Dionysii Halicarn. fragm. p. 715. Cliniam Crotoniaten patriam tyrannide oppressisse discimus. Factum necesse est paullò ante Anaxilai Rhegini tempora, qui circa a. Ol. LXXI, 3. a. C. 494. Rheginorum dominationem arripuit.

Inter haec Crotoniatae eodem tempore, quo ad Achaeorum exemplum remp. foederatam ciuitatum constituerant, *mores quoque legesque Achaeorum adsciuisse et suam ciuitatem ad eorum morem et exemplum administrasse t)* memorantur. Quo facto meliorem fortunam experti iterum opibus ac viribus effloruerant. Itaque sub Dionysii maioris expeditionem in

t) Polyb. II, 39. δεύτερον, τοὺς ἐθισμοὺς καὶ νόμους ἐκλαβόντες τοὺς τῶν Ἀχαιῶν, ἐπεβάλλοντο χρῆσθαι καὶ διοικεῖν κατὰ τούτοις τὴν πολιτείαν.

in Italiam (Olymp. XCVII, 4. a. C. 389. factam) cum Graeci, etsi clade a Lucanis superiore anno accepta attriti, copias contraxissent, quibus tyranno ad Cauloniam occurrerent, imperium detulere Crotoniatis (v. Diodor. XIV, 103 sq. Iustin. XX, 5.). Parum feliciter mox ab iis pugnatum ducente aduersus hostem copias Helori. Dionysius tamen praeter morem clementia vsus foedus ac pacem cum Graecis iniit (v. Diodor. ibid.). Crotonem vero et Rhegium eum expugnasse et iis vrbibus per XII annos dominatum esse, ex Dionysii Halic. fragmento discimus (in Excerpt. p. 715.). Addit idem tyranni metu alias vrbes barbaris (h. e. Lucanis et Bruttiis) se dedidisse, alias ab his afflictas Dionysio se adiunxisse, omninoque misere afflictam fuisse hoc tempore Magnam Graeciam. Arcem Crotonis *per auersas rupes a Dionysio per dolum* esse captam Liuius alio loco memorat XXIV, 3. Vt adeo non pactione sed vi ac fraude captam Crotonem necesse sit. Iterum afflicta est Croton ab Agathocle. Primum vrbi a Bruttiis obsidione pressae auxilia miserant Syracusani ducibus Heraclide Sosistrato, qui paullo post rerum summa Syracusis potitus est. Militabat sub iis Agathocles tribunus militum; is deductis ex Italia copiis remansit, et Crotonis occupandae consilia iniit, sed spe deiectus vix cum paucis Tarentum euasit: Diodor. XIX, 3. 4. Referenda haec arbitramur ad annos Olymp. CXIV, 4. CXV, 1. a. C. 321. 320. nam ad horum annorum gesta, quae ex Diodoro lib. XVIII, 43. 44. exciderunt, haec pertinuisse necesse est. Ex iis autem, quae alio loco lib. XIX, 10. Diodorus summatim

tim attigit, intelligitur, fuisse tum in vrbe duas factiones, quarum altera ad Sosistratum et Heraclidem Syracusanos inclinaret: ea, vrbe eiecta *u*) nihil omisit, quo sibi reditum pararet. Itaque Crotoniatae pactione cum Bruttiis facta aduersus exsules arma conuerterant, protractoque iam in alterum annum bello Paronem et Menedemum copiis praefecerant. At ii profectos a Thuriis (ab his itaque fuerant recepti) exsules internecione deleuere.

Cum aliquo tempore post Agathocles summam rerum Syracusis obtinuisset, consilia de Crotone et ceteris Italiae vrbibus occupandis noua iniit. Facile enim est ad assequendum, ei, qui Siciliae regnum seu teneret seu affectaret, ad opes suas firmandas admodum opportunum fuisse, vt Italiae inferioris vires adiunctas sibi haberet. Corcyram ille a Cassandro Macedonum rege obsessam liberauerat, circa annum a. C. 300. V. C. 454. Olymp. CXX, 1. Vnde redux factus nouis copiis naualibus coactis altero, quod probabile fit, anno, a. C. 299. Italiam traiecit, et Crotonem, cum per fraudem a munienda vrbe animos abduxisset, obsedit. Ad vrbem defendendam cum imparati essent, Crotoniatae tandem portis recipiunt Agathoclem cum copiis: at illae irruptione facta caedibus ac rapinis saeuiunt. Praesidio in arce relicto Syracusas repetiit tyrannus: Haec Diodor. Eclog. lib. XXI, 4, vbi ducto ad vrbem exercitu misisse narratur *ad Menedemum Crotoniatarum tyrannum sibi amicum*

u) ἐκπεπτωκότας τῶν πολιτῶν ὑπὸ τῆς δημοκρατίας appellat Diodor. l. c.

cum x); quod propriene ſit accipiendum, an ille princeps populi ac demagogus fuerit, dicere non habemus. Traiecit paullo poſt iterum in Italiam Agathocles, ſed vt aduerſus Bruttios copias duceret: v. Diodor. l. c. num. 8.

Tandem inciderunt tempora aduentus Pyrrhi in Italiam, quo cum omnino Magnae Graeciae ſumma vaſtitas eſt facta, tum vero Croton, cum antea murum in circuitu XII. m. paſſuum patentem habuiſſet, vix dimidia parte habitari coepit: v. Liv. XXIV, 3. Occupata fuerat Croton per inſidias a P. Cornelio Rufino Coſ. V. C. 477. ante C. N. 277. Mox Romana legio, quae cum Decio Jubellio Rhegium occupauerat, Crotonem prodentibus quibusdam cepit, praeſidium Romanum trucidauit, vrbem diripuit v. Zonaras VIII. p. 377. Receptam tamen vrbem, cum a perfidis legionariis, qui Rhegium tenuerant, poena ſumta eſſet a Romanis V. C. 482. credere libet.

Iniquiorem adhuc fortunam cum ceteris Magnae Graeciae ciuitatibus experta eſt Croton bello Punico II. Poſt pugnam Cannenſem (V. C. 538. a. C. 216.) defecerat illa cum aliis ad Poenos (Liv. XXII, extr.). Ceperunt paullo poſt vrbem Bruttii, qui et ipſi in Poenorum partibus erant: Liv. XXIII, 30. *vrbem opulentam quondam armis viriſque, tum*

x) πρὸς Μενέδημον τὸν Κροτωνιάτην τύραννον. Fuit is idem ille, quem modo copiis aduerſus exſules eductis cum Parone praefuiſſe vidimus.

tum iam adeo multis magnisque cladibus afflictam, vt omnis aetatis minus XX millia ciuium superessent: itaque vrbe a defensoribus vasta facile potiti sunt hostes: arx tantum retenta. Excessisse mox iterum Bruttios vrbe necesse est: nam anno sequente ii denuo eam obsederunt captamque diripuerunt, v. Liv. XXIV, 2. 3. *Crotone tum nec consilium vnum inter populares, nec voluntas erat. Vnus velut morbus inuaserat omnes Italiae ciuitates, vt plebes ab optimatibus dissentirent: senatus Romanis fauerent, plebs ad Poenos rem traheret.* Erat adeo adhuc illa aetate ea reip. Crotoniensis forma, vt magistratus cum senatu essent nec promiscue in eum conscriberentur omnes ciues, verum qui seu censu seu genere aliis praestarent. *Eam dissensionem in vrbe persuga nuntiat Bruttiis: Aristomachum esse principem plebis tradendaeque auctorem vrbis, et in vasta vrbe lateque omnibus disiectis moenibus partitas stationes custodiasque senatorum ac plebis esse; quacunque custodiant plebis homines, ea patere aditum. Auctore ac duce persuga Bruttii corona cinxerunt vrbem, acceptique a plebe primo impetu locos omnes praeter arcem cepere: arcem optimates tenebant.* Quae cum a Bruttiis diu obsessa esset, tandem Locrenses legati Crotoniatis persuadent, vt traduci se Locros paterentur. *Ita Crotone excessum est; Locros omnis multitudo abeunt.*

Factum adhuc eodem bello Punico secundo vnum et alterum praelium in agro Crotoniensi; vnde facile intelligi potest, vastitatem agrorum eam factam esse, vt in solitudinem illa verteretur. Tandem septimo a finito bello Punico anno, Coss.

P.

P. Cornelio Africano II. Ti. Sempronio Longo (V. C. 560. a. C. 194.) deducti inter alias ciuium Romanorum colonias fuere coloniae Tempsam et Crotonem, Liv. XXXV, 45. *Crotonem*, addit Livius, *Graeci habebant:* quos adeo, cladi patriae superstites, Bruttiis digressis, eo rediisse probabile fit. Iterum hinc Crotonem nec mediocriter opibus copiisque effloruisse probabile fit, quandoquidem coloniae huius mores suo tempore deprauatissimos fuisse, noto loco docuit Petron. 116.

Coloniae Crotoniatarum fuere *Terina* (v. Scymnus Chius v. 305. 6.) tum *Caulonia* (ibid. 318. 9.) et *Pandosia:* de quibus alio tempore videbimus: (Prolus. XI.).

Atque haec quidem sunt, quae de florentissima hac virorum rerumque copiis vrbe memorari cum fide aliqua posse videbantur. De legibus eius et institutis nihil est, quod iis, quae supra allata fuere, addi a nobis possit. P.P. Kal. Jul. cIↃ IↃ CC LXXIV.

Epimetrum

de Pythagora et Pythagoreis legumlatoribus.

Pythagoram eiusque familiares ſapientiae ſtudium in ciuitatibus ad meliorem formam conſtituendis et in legibus inſtitutisque emendandis poſuiſſe, conſtans eſt fama *a*). Si tamen porro quaeras, quaenam illae ciuitates fuerint, quidue illud inprimis fuerit, quod eorum beneficio in melius mutatum fuerit, rerum fide ac memoria deſtitutos nos ſentimus.

Et ea quidem, quae vniuerſe de legibus et monitis per Magnae Graeciae ciuitates a Pythagora acceptis in Jamblicho, Porphyrio et aliis tam magnifice praedicantur *b*), repetere velle, inane ſtudium foret; quandoquidem id modo quaeritur, quod aliqua cum fide traditum eſt *c*).

Iam Crotone, ex quo Pythagoras illam vrbem adiit, magnam eius doctrina et auctoritate morum ac vitae inter ciues eſſe factam mutationem, tam conſtanter traditur et a tam grauibus auctoribus, vt in dubitationem vocari nequeat *d*). Fidem facit

a) Videmus haec eadem nuper iterum in medium propoſita et multa oratione ornata a V. C. *Gillies* (in *Hiſtory of Greece* p. 391 ſqq.)

b) v. c. e Nicomacho Porphyr. ſ. 20. 21. et Jamblich. ſ. 33 ſq. Diogenes Laert. VIII, 3.

c) Maiorem auctoritatem habent loca Cic. Tuſc. Q. I, 16. V, 4. de Amic. 4. de Or. III, 34.

d) Praeclare haec perſequutus eſt Meiners *Geſch. d. Wiſſ. Griechenlands* p. 398 ſqq.

facit ipſa ſumma viri auctoritas et exemplum familiarium ab eo in ſodalitium receptorum. Debuit hoc idem vim habere ad ceteras ciuitates, ad quas illi praeceptis ciuilibus inſtructi partim redierunt et in iis vixerunt.

Nec in dubitationem vocari poteſt, praeceptionem et diſciplinam Pythagorae magnam vim ad alias ciuitates habuiſſe hactenus, quod, tyrannorum odio et libertatis amore inflammatis et ad iuſtitiam et aequitatem informatis diſcipulorum animis, multa paſſim per ciuitates melius conſtitui neceſſe fuit. Cumque auctoritas eius tanta eſſe coepiſſet, quanta fuiſſe fertur, Pythagoram conſiliis ac monitis ciuitatibus aut eorum magiſtratibus prodeſſe potuiſſe quis dubitet? Tandem iis, qui ex eius ſchola prodierant, reip. admotis, dici poterat aliqua certe ratione, familiares eius rexiſſe ciuitates per Italiam, vt v. c. de Ariſtoxeno ap. Porphyr. ſ. 54.

Verum ſi *de legibus*, quas Pythagoras et diſcipuli ciuitatibus ſcripſiſſe feruntur, quaeritur, difficile eſt, aliquid reperire, cui ſatis fidere liceat *e*).
Nam

e) Parum certa fides et auctoritas in iis eſt quae Porphyrius ſ. 21. et cum eo Jamblichus ſ. 33. e Nicomacho, item ex Heraclide 129. adſcripſere. Contra manifeſta ſunt ſtudii et cupiditatis, omnia in maius efferendi et magnifice exornandi, veſtigia, dum per auditores ſuos vrbes Italiae et Siciliae in libertatem vindicaſſe et ciuium diſſidia per omnes vrbes ſuſtuliſſe Pythagoras narratur. Subeſſe tamen neceſſe eſt aliquid, quod illi ornare potuere. Fecit communis hominum perſuaſio, vt Charondam et Zaleucum ex

eadem

Nam nec Crotoniatis ille leges ſcribere eſt iuſſus, nec magiſtratu eſt functus; in ciuitatem eum adſcriptum eſſe probabile fit, quando quidem idem diſſuaſiſſe fertur Crotoniatis, ne ſupplices redderent Sybaritis (Diodor. XII, 9.). Nec tamen praefracte, quicquid ea de re traditur, inficiari licet. Nam collegiis Pythagoreorum incenſis, amiſſis principibus, omnes Magnae Graeciae ciuitates ſeditionibus et diſcordiis conflagrarunt; (Polyb. II, 39.) vt adeo Pythagoreos remp. adminiſtraſſe dubitari nullo modo poſſit; quod ſi ita ſe habuit, ab iis, qui magiſtratus geſſerunt, inſtituta et leges in ciuitatum ſuarum vtilitatem ſcribi quoque potuere. Etiam ex ceteris Pythagoreis, qui ſublato Pythagoreorum collegio vixere, eorumque diſcipulis fuere, qui rebusp. adminiſtrandis ſe adiungerent, vt Archytas apud Tarentinos, aut ſua inſtitutione aliis prodeſſent, vt bene remp. adminiſtrarent: quo nomine Parmenides et Zeno a Strabone memorantur, per quos Elea bonis legibus floruiſſe videri poſſit *f*).

Manet itaque hoc, nec in controuerſiam vocari poteſt, leges tuliſſe et resp. conſtituiſſe Pythagoram tantum dici poſſe hactenus, quod eius inſtitutione eruditi et informati fuere viri prudentes,

eadem ſchola prodiiſſe traderent: id quod non modo Nicomachus loc. laudd. et ex eo forte vt bene ſuſpicatur Meiners p. 280. Diogenes (ap. Jamblich. 130. 133. 104.) aliusque ſcriptor ap. eund. Jamblich. ſ. 172. verum iam Poſidonius (Seneca Ep. XC.) et Heraclides l. l. ſtatuerant.

f) Strabo VI. pr. *δοκεῖ δέ μοι καὶ δι' ἐκείνους, καὶ ἔτι πρότερον, εὐνομηθῆναι* Velia.

tes, qui in ciuitatibus ſuis reip. adminiſtratione et magiſtratu functi ad leges emendandas animos adverterunt. Nihil tamen vel ſic detrahitur Pythagorae laudibus, quem, etſi omni aut ſuperſtitione aut fanatico impetu liberare nolim, inter praeſtantiſſimos tamen mortales referendum arbitror, inprimisque in eo admirari ſoleo, quod, cum intellexiſſet, quid praeclare ſpectaſſent ii, qui Spartanorum et Cretenſium resp. earumque leges condiderant, perſpexit idem, aliter conſtituta ciuitate eadem bona obtineri poſſe, ſeueritate legum temperata, ſine iniuria naturae humanae. Cum porro virtutis habitum induere vellet ciuium animis, ſi non omnibus ac ſingulis, quod fieri nequit, attamen quam plurimis, id autem partim inſtitutione, cui tamen pauci vacare poſſunt, partim exemplo et vſu vitae fieri neceſſe eſt, viam hanc ingreſſus eſt, vt diſcipulorum coetum haberet, et quidem magno ſatis numero, quos cum ipſe non modo doctrina verum etiam vita et facto ad iuſtitiam et virtutem, eiusque fundum, cui illa innititur, ad frugalitatem, continentiam et patientiam, adduxiſſet, mox eos aliis ſe adiungere, et conſuetudine vſuque vitae ſuos quemque amicos et aequales honeſtatis ſtudio imbuere iuſſit: quae vnica forte eſſet ratio, qua per quam plurimos vulgari virtus inter homines et diſſeminari poſſit.

XII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. PETR. MILLER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS SACRA XXXVII.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃ IↃ CCLXXIV.

RITE INDICIT

De reliquis, post Sybaritas et Crotonienses, Magnae Graeciae ciuitatibus, quae Achaicis institutis et iuribus sunt vsae: Lao, Elea, Terina, Caulonia, Pandosia, Metaponto.

In tanta hac rerum vetustarum caligine, cui dispellendae monumentorum nulla lux suppetit, opinionum autem et commentorum nouae vndique tenebrae offusae sunt, pertractantibus nobis, Commilitones, paullo diligentius instituta et leges ciuitatum Magnae Graeciae et Siciliae cum semel hanc tanquam facem obtulerit subtilior rerum inuestigatio, vt, quandoquidem coloniae suarum vrbium, vnde venerant, instituta retinuere, earum origines exquirendas easque ad suas stirpes esse reuocandas vide-

videremus: agite pergamus vti hoc inuento gnauiter, et persequamur reliqua, quae de iis ciuitatibus, tanquam tabulae e naufragio, sparsim fluctibus disiectae, colligi possunt: vt saltem, quantum de iis nesciatur, intelligamus.

Hoc igitur ante omnia teneamus, necesse est: ciuitates Graecas per Siciliam et Italiam, paucis exceptis, de quibus suo loco videbimus, aut *Achaici* aut *Dorici* aut *Chalcidici* fuisse generis; cognatione autem inter se et necessitudine aliqua iungi visas, et fuisse iunctas, ciuitates cuiusque generis; legum quoque et institutorum vsas communi iure. *Achaica* quidem stirpe oriundae fuerunt eae, quarum instituta adhuc exposuimus, *Sybaris*, in cuius locum successere *Thurii*, et *Croton*; nam *Locri* ad Doricum genus spectauere. Subiicienda nunc pauca sunt de harum vrbium coloniis aliisque communis originis ciuitatibus, vt totum hoc Achaicae stirpis genus absoluatur. Cum autem praeuideamus fore vt pleraque, quae de his narrari possint, grammaticae potius vel antiquariae subtilitatis sint, constitutum nobis est delibare tantum pauca eaque potiora, aut si qua ab aliis parum accurate tradita sint: De ceteris ad Cluuerium, Salmasium ad Solin. Vindingium et Golzium ablegamus.

Sybaritarum coloniae fuere, *Laus* ad Lai fluuii ostia in interiore Italiae extremae littore collocata, et *Scidrus*, obscuri nominis et situs oppidum *a*).

a) De vtraque meminit Herod. VI, 21. de Lao. v. Strabo VI. p. 388. C. et Plin. III, 10.

De *Paesto* poſtea videbimus *b*). At Thuriorum, qui ſucceſſere in Sybaritarum ſedes, colonia fertur *Elea*, Eleatica philoſophorum ſchola nobilis, quam nouis ſaltem colonis frequentaſſe putandi ſunt: fuit enim illa, quod vel ex Herodoto ſatis conſtat, antiquiſſima Phocaeenſium colonia *c*), ſed priſcis incolis nouos colonos adſcriptos eſſe nouum non eſt. A Thuriis et Tarentinis *Siris* condita, cui *Heraclea* ſucceſſit; de qua alio tempore videbimus.

Terina in Bruttiis ſita in interiore Italiae littore, ad ſinum Lametinum, ab eadem vrbe Terinaeum appellatum. *Crotoniatarum* eam coloniam fuiſſe, vt alios taceamus, Scymnus teſtatur *d*). In Bruttiorum eam ditionem cum ceteris huius tractus vrbibus

b) v. Proluſ. XIV.

c) Thurios *Eleam* coloniam inter Herodoti et Scylacis aetatem deduxiſſe argute coniectabat Mazoch. ad tab. Heracl. p. 102. Numi ΥΕΛΗΤΩΝ occurrunt cum Minervae capite, quod Phocaeenſes, qui Ionici generis erant, a maioribus Athenienſibus retinuiſſe videntur. Similem numum VE h. e. Veliae Haym. in Theſ. Brit. p. II. t. 24, 9. alium Pelerinus dedit in *Recueil des Medaill.* T. I. t. 9, 57. Nomen vrbis non diuerſae originis, ſed diuerſae aſpirationis habendum, Ὑέλη, apud Herodot. I, 167. aut vt ſcribendum eſſe arbitramur Ὑέλη: nam aſpiratio illa eſt pro Fέλη vel Οὐέλη, inde Ἐλέα, *Velia*, Οὐέλια. Multa de hac vrbe congeſſit poſt alios Joſ. Antoninus in *Lucania* *p. 11. Diſcorſo IV.*

d) Scymnus in Perieg. 305. Τέριναν πρῶτον (habet Magna Graecia,) ἣν ἀπῴκισαν Κροτωνιᾶται πρότερον. Addatur Steph. Byz. in h. v. vbi verba male ab epitomatore exſcripta ſunt: Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ μεγάλη Ἑλλὰς ad Ἰταλίας vocem ſpectat; quod multo magis intelligetur comparato Scymno l. c. De reliquis v. Cluver. Ital. ant. hac vrbe.

vrbibus Graecis veniſſe probabile fit: atque etiam *Bruttiorum* illa *vrbs* perhibetur a Liuio, vbi ab Alexandro Epiri rege captam eam narrat *e*): is enim aduerſus Bruttios, qui vicinas vrbes incurſationibus et populationibus quam maxime premebant, a Tarentinis in Italiam arceſſitus eſſe videtur. Ab Annibale tandem diruta Terina, cum eam tutari armis aduerſus Romanos non poſſet *f*). Ex numo cum Siciliae ſigno *g*) licet coniectare, fuiſſe eam aliquando ſub Syracuſanorum ditione.

Caulonia a Scymno diſerte *Crotonis* colonia editur *h*): nec diſſentire videri debet Strabo *i*), qui ab Achaeis conditam ait: vere enim ab Achaeis, duce Typhone Aegienſi, deductam e Pauſania *k*) conſtat: adſcriptis ſcilicet Crotoniatis nonnullis in nouam ciuitatem, vt ſaepe tales diſſenſus ſcriptorum componendi ſunt. Cum Crotoniatis et Thuriis eos communi foedere facto ad Achaeorum exemplum conuentus ad

e) Liv. VIII, 24, 4.

f) Strabo VI. p. 393. B.

g) Apud Golz. t. XXIII. Reliqui numi ibid. et ap. Magnan. t. 78 ſq. Victoriam exhibent, ſed certaminum ſollennium; lagenae ſeu crateri illa inſidet, petito forte a Crotoniatis, in quorum numis Hercules ſcyphum tenet.

h) Scymnus v. 317 ſqq. add. Steph. Byz. in Αὐλών. Mazochii acumen qui in Tab. Heracl. p. 527. a Phoenicibus primum conditam et nomen ex *Kaul*, *Kol*, factum venditat, vt tonitru ſit, non moramur.

i) Strabo VI. p. 401. A. Ἀχαιῶν κτίσμα. Alto loco conditam fuiſſe colligas ex Aen. III, 553. *Caulonis arces*; in aditu conuallium tamen, vnde quoque nomen Αὐλῶνος primo fuit; v. Strab. l. c.

k) Pauſan. VI, 3. p. 459.

ad Jovis Homonoei templum celebrasse iam alio tempore vidimus *l*). Nec tamen vel sic coniunctis viribus Dionysium Syracusanorum tyrannum sustinere potuere; sociis enim victis fugatisque Caulonia dedita et solo aequata, ciuibus Syracusas traductis Olymp. XCVII, 4. *m*). Ager Locris datus. Nec aduersari narrationi putandus est Strabo *n*), qui a barbaris eiectos incolas in Sicilia nouas sedes quaesitum profectos Cauloniam aliam condidisse narrat: Factum enim hoc alio tempore. Scilicet vrbe paullo post restituta ac nouis colonis frequentata, a Dionysio iuniore, vt ferunt, successere tempora belli Romanorum cum Pyrrho: capta tunc a Campanis Romanorum auxiliaribus vrbs et deleta *o*). Nec ea, tertio restituta, belli enim Punici tempore in Hannibalis partibus memoratur *p*), meliorem fortunam nacta est: nam Strabonis tempore diruta erat et vastata.

Pandosia

l) v. Prolus. de Crotoniat. rep. et instit. p.189. Nescio an hunc Jouem sistant numi Cauloniatarum, in quibus Jupiter imberbis et nudus exhibetur, brachio eleuato, cui puerulus insidet: adstante cerua: an fabula de heroe fuit e Jove nato et a cerua nutrito? Sunt ex numis multi ab altera parte incusi. Jupiter nudus, gradiens, fulmen vibrans, (sine puerulo) pendente ex altero brachio aegide s. pelle caprae Amaltheae, vetere more, in numo est ap. Eckhel Sylloge t. I, 11.

m) Diodor. XIV, 106.

n) Strabo l. c.

o) Ex Pausaniae auctoritate, l. c.

p) Liv. XXVII, 12. 15.

Pandosia in Lucanis inter *Achaeorum* colonias diserte recitatur a Scymno Chio *q*): et occurrunt in numis symbola *Crotonis*, caput Apollinis ac tripus *). De situ vrbis admodum laborant viri docti, cum a Consentia, cui vicinam fuisse Strabo dixit, eam paullo remotiorem sedem habuisse necesse sit *r*). Venit ea, cum Acheronte amne, in hominum notitiam Alexandri Molossi, oraculo Dodonae accepto decepti, caede in his locis facta *s*). Regiam antiquissimis aetatibus Oenotriorum regum fuisse Strabo acceptum narrat *t*). Aliam Pandosiam inter Acirim Sirimque prope Heracleam obseruauit cum in Plutarcho tum in tabula Heracleensi Mazochius.

Metapontum, soli fertilitate *u*) et Pythagorae hospitio honoreque eius memoriae a ciuibus habito,

q) Difficultatem Scylax facit in Periplo p. 4. Πανδοσία, Πλαταιεῖς, quod Π. Πλαταιέων legere iussit Cluverius Ital. ant. p. 152, 55. Sed recte Mazochius, qui omnino de hac vrbe videndus in Tab. Heracl. p. 101. monet, potuisse esse vrbem in Lucanis Πλαταιεῖς soli Scylaci memoratam, vti soli Plinio Thebae Lucanae memoratae sunt.

*) v. Magnan. t. 87. in altero altera pars Sybaritarum taurum capite retrouerso adiicit.

r) Inter Laum fere et Thurios mediam collocauit vrbem Danvillius; at Mazochii operi adiecta tabula non satis conuenit, vt nec vniuerse in Italiae extremae facie et situ.

s) v. Liv. VIII, 24. Justin. XII, 2. et al. Factum Ol. CXII, 3. V. C. 424. a. C. 330.

t) Strabo VI. p. 393. C.

u) Testatur hanc soli praestantiam agrorumque fertilitatem partim quod Strabo lib. VI. p. 406. A. de aurea messe

bito, Pythagoreorum quoque ſtudiis, nobilitatum, inter vrbes ab *Achaeis* e Peloponneſo profectis conditas diſerte refertur a Scymno *x*): id quod ad ſeriora tempora ſpectat: vt paullo poſt videbimus. Eſt enim inter antiquiſſimas Magnae Graeciae colonias circa tempora Iliaca deductas habita, et quidem, vt Strabo retulit, quaeque potior eſt narratio, a *Pyliis*, qui cum Neſtore ab Ilio redierant. Originem arguebant inferiarum ritus Neleidis olim quotannis a Metapontinis perſoluti *y*). Magna tamen narrationis diuerſitas apud alios ſcriptores reperitur: cuius quidem, quandoquidem ſemel in id

meſſe Delphos miſſa (ὥστε θέρος χρυσοῦν ἐν Δελφοῖς ἀναθεῖναι) narrat, etſi quale id donarium fuerit non ſatis intelligitur; forte merges ſeu ſpica ex auro fuit; partim rem arguunt numi cum Cereris capite ac cum ſpica hordei: ſatis frequentes illi: v. poſt Golzium, Magnan. Lucania t. 33. et alios, inpr. Muſeum Hunter. ſunt in iis etiam incuſi. In aliis numis Mineruae et Apollinis capita viſuntur, quorum numinum cultus apud Metapontinos fuiſſe videtur praecipuus. Erat apud eos in foro ara Apollinis et ſignum, vna cum ſtatua Ariſteae Proconneſii; cuius iuſſu illam ſe poſuiſſe narrabant, adſtantibus lauris ex aere: Herodot. IV, 15. addito Athenaeo XIII. p. 605. C. In aliis vel Martis caput vel herois barbati cum epigraphe Ἡρακλειδῶν viſitur: qui referendi forte ad eos annos, quibus in Alexandri Moloſſi foedere et amicitia vixere cf. Iuſtin. XII, 2. § 12. Sileni coronati caput ap. Eckhel. t. 3, 17. eſt. Virum δενδροφόρον ap. eundem Sylloge I. tab. 1, 8. et alium cum capite taurino apud Magnan. ad fertilitatem ſoli ſpectare ſuſpicor. In priore illo legitur voc. Οβολος.

x) Scymnus v. 326. 328.

y) σημεῖον δὲ ποιοῦνται τῆς κτίσεως τὸ τῶν Νηληϊδῶν ἐναγισμα. Strabo eod. l.

id incidimus, caussas et rationes exponere non pigebit. Primum, quod in principio Velleii Paterculi legitur, ad Pyliorum ductorem spectat, cuius nomen excidit *z*). Ab *Epeo*, qui equum Troianum fabricauit, vrbem conditam ait Justinus; vbi Metapontinos narrat in templo Minervae (Minervae Ellesiae vel Eileniae illud fuit in vicino loco situm) ferramenta ostentare, quibus Epeus equum Durium fabricasse ferebatur *a*). Appulisse igitur ad haec loca creditus Epeus, Panopei filius, quem tamen ad Pylios a nemine referri vidimus; Copias ex Cycladibus adduxisse narratur a Dictye *b*), etsi de hoc Homerus nihil meminit; et probabilius fit Phocenses eum esse comitatos, quandoquidem eius genus ad Phocum spectauit *c*). Alia in Italia extrema non longe a Thuriis fuit vrbs, *Lagaria*, quam idem Epeus cum Phocensibus condidisse ferebatur *d*). Tandem ex Strabone (lib. VI. p. 406. C.) intelligitur, fabulam de Metaponto et Melanippe, filiisque Boeoto et Aeolo, quos illa ex Neptuno habuit, ad hanc vrbem a nonnullis esse traductam: quos nihil

z) Vellej. I, 1. *** *tempestate distractus a duce suo Nestore Metapontum condidit.* Nec de Metabo nec de Epeo hic agi liquidum est.

a) Justin. XX, 2. pr. (Male locus distinctus et nouo capite a superiore seiunctus est; nam quod sequitur: *propter quod omnis illa pars Italiae Maior Graecia appellata est*, ad omnia superius dicta referendum est; coll. Athenaeo XII. p. 523. E. non ad Metapontinos et Epeum.) Auctor de mir. audit. p. 882. D. c. 116. (vbi v. Cl. Niclas et Ruhnken. V. C. ad Vellej. l. c.)

b) Dictys I, 17.

c) Pausan. II, 29. p. 178.

d) Strabo VI, p. 404. C.

nihil aliud quam nominis similitudinem in hoc sequutos esse patet. Nam Melanippe, deperdito Euripidis dramate nobilitata, ex Aeoli genere fuit, Metapontus autem Icariae, quae ex Cycladibus insula est, regnauit *e*). Ad eandem fabulam, sed paullulum inflexam, referendum, quod alii Metapontum Sisyphi filium ediderant *f*); nam et is Aeoli filius fuit; Aeolicae autem stirpis fabulae sunt ex eo genere, quod maxima narrationum diversitate variatum est: quandoquidem plurimarum vrbium origines ab illa stirpe deduci, a tragicis autem multa inde argumenta repeti solebant. Tandem Antiochus Syracusanus nomen vrbis antiquum Metabum ab heroe Metabo, cuius sacellum apud Meta-

e) v. Hyg. fab. 186. quam ex Euripidis dramate deperdito, cuius fragmenta supersunt, esse petitam probabile fit. Ad hunc fere modum ap. Strabon. l. l. disputauerat Antiochus. Xenophanis f. Syracusanus, antiquus scriptor, qui Timaeum praecesserat, et rerum Sicularum historiam contexuerat. Quae Strabo respicit, ad eius σύγγραμμα περὶ Ἰταλίας spectasse videntur. Aduersatus autem ille erat narrationi modo expositae, qua Melanippe et Metapontus ad hanc Italiae vrbem revocatus erat: eamque vt refelleret, duo videtur commemorasse: primum, quod Metabi, de quo paullo post dicetur, sacellum, non autem Metaponti, in ea vrbe fuit, tum quod Asius vetus poeta, quem γενεαλογίας scripsisse ex Pausania nouimus lib. IV. 2. non Metaponti sed Dii nomen in illa fabula de Melanippe posuerat. Apposuimus haec, vt locum Strabonis valde impeditum lib. VI. p. 406. C. D. expediremus. Pro Melanippe alii Arnen narrarunt, Metapontum autem in hospitem Metapontinum mutauere. v. Diodor. IV, 67. vbi cf. Wessel.

f) Eustath. ad Dionys. Perieg. 368.

Metapontinos esset, ductum ediderat *g*): quod nunc auctori suo relinquendum est. Apposuimus haec, omissis tamen recentiorum commentis *h*), speciminis caussa, vt intelligatur, non adeo difficile esse, si iudicium animi adhibeatur, fabulas veteres in ordinem redigere et veritatis quod insit in aliqua luce constituere; etsi concedendum est, non nisi eorum, quibus antiquae litterae curae sunt, talia interesse posse.

Tantae vetustatis ciuitas a Samnitibus deleta est *i*): sed inducta postea noua colonia ab Achaeis, quam ab Scymno memorari paullo ante vidimus. Inde etiam Livius Metapontinos cum Thurinis ex Achaia oriundos prodit *k*). Quo tempore vrbs hoc

g) Apud Strabon. l. c. Etiam Eustath. ad Dionys. l. c. *κληθῆναι δὲ οὕτω λέγεται ἀπὸ Μεταπόντου, υἱοῦ Σισύφου ὃν οἱ βάρβαροι Μέταβον ἔλεγον.* Vix tamen intelligi potest, quomodo Metabus in Metapontum mutari potuerit, nisi vetus nomen Μεταποῦς fuit, vt Πυξοῦς, Ὑδροῦς, Ὀποῦς, ex quo Metapuntum et hinc Metapontum fieri potuisse videtur: cf. Salmas. ad Solin. p. 46 47. Est tamen numus ap. Magnan. Lucan. t. 37. cum METABO. Alius Metabus Privernas est apud Virgil. Aen. XI, 540. vbi cf. Exc. II.

h) Vnum adiiciam, Mazochius etiam Metapontum ex Oriente petere maluit ad tab. Heracl. p. 99. Tum veteres *Alybantem* apud Homerum Odyss. Ω, 303. de Metaponto accepere, vt ex Schol. et Eustath. discimus.

i) Strab. VI. p. 406. A. Nec aliter accipienda Antiochi Syracusani auctoritas: ἐκλειφθέντα τὸν τόπον eod. loco.

k) Liv. XXV, 15, 7. Metapontini ad Hannibalem defecere. Hoc idem Thurini fecerunt. *Mouit eos non Tarentinorum magis defectio Metapontinorumque, quibus, indidem*

hoc modo restituta sit, difficilis est quaestio, inprimis propter locum impeditum et luxatum Strabonis, qui Antiochi Syracusani, grauissimi auctoris, fidem et narrationem apposuerat *l*). Possunt tamen ex eo loco satis liquide constitui nonnulla, quibus conficitur post Olymp. LXXXIII, 2. Metapontum

indidem ex Achaia oriundi, etiam cognatione iuncti erant. Vltima haec ad solos Metapontinos spectant; nam Tarentini Dorici erant generis.

l) Strabo VI. p, 406. A. B. Quod ibi legitur: Achaeos ex Graecia arcessitos, *μεταπεμφθῆναι κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνους τῶν Ἀχαιῶν τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς.* Turbant haec verba: *Ἀχαιῶν τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς.* Quomodo enim ex Laconica Achaei, et qui tandem illi, eiici potuere? Tentat locum Mazoch. p. 109. parum tamen efficit. Equidem censeo verba illa ab male sedulo in margine adscripta fuisse, qui Cleandriae aduentum ad Thurios paullo post factum meminerat. Sin aliunde doceri poterit, *Achaeos Laconica pulsos* interuenisse, saltem locus luxatus sic erit restituendus: — *ἐποικῆσαι τῶν Ἀχαιῶν τινας τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς, μεταπεμφθέντας ὑπὸ τῶν ἐν Συβάρι Ἀχαιῶν. μεταπεμφθῆναι δὲ κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνους τῶν Ἀχαιῶν, ἵνα μὴ* etc. Nunc subiiciemus ea, quae paullo ante de Siritide ex eodem Antiocho memorauerat Strabo p. 106, 6. *Φησὶ δὲ Ἀντίοχος τοὺς Ταραντίνους Θουρίοις καὶ Κλεανδρίᾳ τῷ στρατηγῷ φυγάδι ἐκ Λακεδαίμονος πολεμοῦντας περὶ Σειρῆτιδος συμβῆναι καὶ συνοικῆσαι μεν κοινῇ· τὴν δ' ἀποικίαν κριθῆναι Ταραντίνων.* Hunc Cleandriam eundem esse cum Cleandrida Spartano a Plutarcho memorato suspicatur Mazochius ad tab. Heracl. p. 75. Nomen Thuriorum (*Θουρίοις*) quo Antiochus vsus est, satis docet, ad ea tempora haec spectare, quibus Thurii iam deducti erant, quibus Cleandrides seu interfuit seu paullo post accessit bellique exorti aduersus Tarentinos dux fuit. Incidit bellum a Diodoro XII, 23. memoratum in Olymp. LXXXIV, 1. quod de Siritide terra gestum esse haud obscurum est, si vtrumque Strabonis locum compares.

tapontum Achaeorum coloniam factam esse. Inter Sybarin et Tarentum, interiacebat Siris et Metapontum vtraque tum solo aequata. Cum, noua Sybari restituta, deliberatum esset de terris illis occupandis, vt Tarentinorum consilia paria anteuerterent, Sybaritae misere Achaeos nonnullos ex Peloponneso accitos *m*) ad loca occupanda: cumque hi in terra Siritide considere vellent, Sybaritae iis persuasere, vt Metapontum, Tarentinis propius situm, occupare mallent, ne hi vacuam ab incolis vrbem ipsi occuparent; ita quoque Tarentinos a Siritide terra exclusum iri. Postea autem cum Thurii in Sybaris locum successissent, vindicarunt soli hi terram Siritidem, ortumque hinc bellum cum Tarentinis de terra Siritide, ea conditione compositum, vt communi nomine colonia Siris ab vtrisque deduceretur, haberetur tamen ea Tarentinorum colonia: vt adeo metropolis iura apud Tarentum essent. Postea Metapontini, bello cum Tarentinis et qui supra adiacebant Oenotris conflato, pacem composuere partiti agrum cum hostibus, atque is tum factus Italiae et Iapygiae terminus *n*).

O 2 Meta-

m) Strabo ex Ephoro l. c. C. hoc addit: auctorem coloniae fuisse Daulium Crissae (in Phocide) tyrannum, aut secundum alios Leucippum aliquem, qui Tarentinos fraude circumuenisse ferebatur; cum locum in diem et noctem sibi concedendum pactus esset, reposcentes seu interdiu seu noctu in sequentem diem seu noctem distulit. Ceterum cf. ad h. l. Prolus. XIII. et VII. p. 140. et XII. *u*)

n) cf. ex eodem Antiocho locum p 391. A. Ceterum ex superioribus natus forte error Stephani h. v. et Eustathii in Dionys. Perieg. v. 368. quo Siris eadem cum Metaponto fuit habita.

Metapontinorum fata in sequentibus temporibus expedita sunt, vt de iis adeo laborandum nobis parum sit *o*). A Cleonymo Spartano, quem Tarentini (sub Ol. CIX, 2.) aduersus Lucanos et Romanos arcessiuerant, male sunt habiti *p*); cum sub Alexandri Molossi aduentum in Italiam (sub Olymp. XC, 2.) meliore essent fortuna vsi, quandoquidem foedus et amicitiam cum eo fecerant *q*). Attriti inde sunt et confecti cum ceteris Magnae Graeciae ciuitatibus in bellis Romanorum cum Pyrrho et cum Annibale, iterumque bello Spartacico *r*). Pausaniae aetate praeter muros et theatrum nihil ex vrbe supererat (Paus. VI, 19. p. 500.)

Satisfecimus hactenus officio nostro, vt sollennibus indicandis, quorum caussa haec a nobis scripta sunt, praeluderemus: etsi verendum forte est, cum in argumento subtili versata sit nostra industria, (harum enim ciuitatum aut instituta aut leges aut aliud quid satis memorabile afferre in medium

o) v. Golzium et al. supra laudd.

p) Legendus Diodorus XX, 108.

q) Justin. XII, 2, 12.

r) cf. *des Brosses in Mem. sur la seconde guerre civile: Mem. de l'Acad. des Inscr.* To. XXXVII. p. 37. (quod vero eo loco narrat de Philolao Metaponti scholam habente, auctoritate caret.) *Achaicarum vrbium nullam suo aeuo superesse praeter Tarentum* Strabo ait VI. p. 262. (402. A.) quod non ita accipimus, quasi omnes illae vrbes solo tum fuissent aequatae: nam Thurii adhuc tum supererant; sed Graeca instituta in sola Tarento supererant, quippe quae post Legem Iuliam non fundus facta erat LL. Romanarum, vna cum Neapoli et Rhegio, mansoratque vrbs foederata cf. VI. p. 389. B.

medium non licet) ne eueniat nobis id, quod ludorum inſtaurandorum cauſſam Romanis aliquando praebuiſſe narratum eſt *s*), cum Jupiter ſomno moneret, ludis praeſultorem ſibi haud placuiſſe. Enimuero, etſi Graeca et recondita forte ea ſunt, quae appoſuimus, non tamen inauſpicata et male ominata nos adſcripſiſſe arbitramur: nec vobis, Commilitones, obſceni portenti locum vocem Graecam auditam habituram eſſe ſperamus. Bono itaque cum omine ac propitio numine praeconium imperatum peragimus, vobisque, Ciues, edicimus ſollennia anniuerſaria Georgiae Auguſtae in craſtinum diem celebranda. Ducetur pompa in templum academicum, quam vt proſequamini, Comites illuſtriſſimi, vtque vos frequentes adſitis, Generoſiſſimi Nobiliſſimique Commilitones, rogamus humaniter et officioſe. Facite audientiam, pro modeſtia veſtra, Viro experientiſſimo, doctiſſimo,

ERN. GODOFREDO BALDINGERO D.

Medic. Ordin. Decano ſpectab. qui, vt ſollennibus tanto maior ſplendor maiorque amplitudo affulgeat, dignitati et honori ſummo Ordinis ſui in duo Candidatos conferendo praefabitur oratione *de piis medicis noſtra aetate deſideriis* habita: qua eadem deo O. M. debitas gratias perſoluet et noua vota ſuſcipiet. Vos, Commilitones, linguis multoque magis animis fauete. P. P. ex Georgia Auguſta d. XVI. Sept. cIↄ Iↄ CCLXXIV.

s) Liv. II, 36.

XII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

CHR. FR. GE. MEISTER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS SACRA XXXVIII.

IN A. D. XVIII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXV.

RITE INDICIT.

Instituta et leges ciuitatum stirpis Doriensium; nunc quidem Tarentinorum.

Faustis iterum auspiciis ominibusque, Ciues, sollennia indicimus in a. d. XVIII. Septemb. celebranda, quae vniuersitas nostra academica praecipua aliqua religione rituque sacrorum ac pompae supplicationisque caerimoniis merito colit, dum primordia sua, quae ante hos XXXVIII. annos habuit, reminiscendo recognoscit, recordaturque quam tenuia illa et imbecilla essent, quamque parum conditionem hanc rerum laetam illa ostenderent, ad quam nunc effloruerunt. Etiam superioris anni decursu adeo multa laeta et secunda euenere,

vt

vt ad religionem publicam priuatamque pertinere nemo non putet, vt vota deo O. M. perſoluamus liberemurque adeo religione, qua erga tantorum bonorum auctorem obſtricti ſumus omnes publice ac priuatim ſinguli. Interpres autem erit pietatis noſtrae Vir Experientiſſimus, Ern. Godofr. Baldinger, Medicorum Ordinis h. t. Decanus, qui ſollennibus his anniuerſariis ſplendorem inducet nouum ac praeclarum, dum ex ſui ordinis decreto Candidatis quatuor digniſſimis, *Io. Chr. Ackermanno*, Variſco, *Io. Frid. Blumenbach*, Gothano, *Fr. Car. Wagner*, Moeno-Francofurtenſi, et *Io. Henr. Iaeger*, Gottingenſi, dignitatem medicae artis ſummam impertiet. Faciet hoc oratione publice habita de quaeſtione cognitu non iniucunda: *quo ſenſu affirmari poſſit, medicinam hoc, quo viuimus, ſaeculo emendatam nouisque incrementis inſigniter eſſe locupletatam.* Gratias pro beneuola auditione aget oratione latina idem *Io. Fr. Blumenbach*, de cuius ingenio ac doctrina maxima quaeque exſpectamus. His itaque vt verba facientibus facere audientiam ac fauere velitis, pro officio veſtro, Ciues et Commilitones, proque eo amore, quo matrem hanc veſtram, academiam, tanquam doctrinae eius ac diſciplinae alumni, amplectimini, diligenter et magnopere rogamus. Vos inprimis, Comites Illuſtriſſimi, florentiſſimae iuuentutis principes et ornamenta, ſi qua huic academiae vnquam contigerunt, certiſſima, vt pompam ſollennem ducere, nosque ipſos ne religioſae caerimoniae publicique ritus poeniteat, efficere velitis, ad religionem veſtram humanitatisque officium pertinere arbitramur.

 Interea

Interea, dum ſacra parantur, caerimoniae recognoſcuntur, pompa inſtruitur, quandoquidem vacat et ad confabulandum et diſcurſandum convertimur, agite, fingite vos porticu aliqua inambulare otioſos, et cognoſcere obiter ornamenta parietum vel ſuſpenſa donaria, interque haec tabellam appenſam, cui inſcriptum ſit aliquid eruditioris argumenti. Opportunum igitur, dum in apparatu hoc ſollennium a grauioribus negotiis vacamus, eſſe videtur, inſtare telae, quam ſuperioribus annis exorſi eramus, vt leges resque publicas, quibus Magna olim Graecia floruit, recognoſceremus: ſi forte inde erui poſſet notio aliqua et iudicium, quibus artibus conſiliisque Italiae illa loca a barbaris obſeſſa ad tantum humanitatis cultum expolita fuerint.

Non male ſtudium noſtrum leuatum vidimus conſilio, quod inieramus, vt reuocaremus ciuitates has ad ſtirpis genera: abſolutoque nunc *Achaico* coloniarum genere *Doricum* ſuccedit, quod ciuitatibus ſuis temporibusque deſcribendum eſt: nec tamen alio conſilio, quam vt inde, quae earum respublica, quae inſtituta fuerint, aſſequamur; omiſſis adeo iis, quae iam aliunde ſatis nota aut virorum doctorum diligentia expedita ſunt. Ne autem aut implicetur aut exſpatietur oratio, ad certas familias reuocabimus has ciuitates, primoque loco commemorabimus eas, quae a Lacedaemoniis originem duxerunt, inde Corinthiorum colonias, tandem alias aliunde profectas.

Ita ſtatim ab initio, quandoquidem temporum iniuria inuidit nobis praeſtantiſſimos hoc in genere ſcriptores, iudicium aliquod de legibus et inſtitutis harum ciuitatum fieri poſſe videtur, cum coloniae metropolin ſuam in iis ſequi ſolitae ſint. Patrium nimirum fuit Doribus inde a prima gentis ſtirpe et ab Hyllo Heraclidarumque in Peloponneſum reditu, id quod ex pulcherrimo Pindari loco tenemus (Pyth. I, 118 ſqq.), vt libertatem populus, magiſtratuum honore principibus viris relicto, coleret, ariſtocratiamque adeo amplecteretur. Huius itaque generis respublicas etiam in his Italiae et Siciliae coloniis iam ab initio expectabimus.

*Tarentum**), portu ſitusque opportunitate, Polybio iudice (Exc. lib. X. pr.), ad opes copiasque maritimas parandas maxime accommodata vrbs, Lacedaemoniorum colonia fuit eaque antiquiſſima. Paucis enim poſt bellum Meſſeniacum I. annis ad has oras appulere Partheniae. Aſſignauit profectionem Ol. XVIII, 2. Hieronymus ex Euſebio, adeoque a. C. 707 *a*). Duce Phalantho eam factam eſſe ſatis

O 5 conſtat,

*) Τάρας. quod idem nomen in numis adſcriptum vrbem, non heroem deſignat, vt bene monuit Eckhel. V. C. p 33. Taras, vt Acragas. Tarentum *noſtrum* Plato appellat de LL. lib. I. p. 30. Bip. (repetitur locus ap. Athen. IV. p. 156. A.) verum Laco loquens inducitur: καὶ ἐν Τάραντι δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀποίκοις.

a) Cf. Simſon. ad eand. Olymp. Fuit is annus poſt bellum I. Meſſeniacum XVII. Cum autem Parthenias circa annum belli XI genitos eſſe neceſſe ſit (v. Strabo ex Ephoro lib. VI. p. 428. A.) bellum vero anno XX. exitum habuerit: non longe a XXX annis eos abfuiſſe

conftat, expulfis barbaris, qui ea loca tenebant *b*), quos Iapyges feu Meffapios fuiffe, Illyrici, quantum affequi licet, generis, ex ipfo oraculo intelligitur, quod Phalanthus ante profectionem accepiffe fertur *c*). Barbaros hos vt ad vitae humaniorem cultum

fuiffe in confeffo eft. Perperam itaque hactenus tentare videri debent viri docti locum Juftini lib. III, 4, 8 *qui cum ad annos XXX perueniffent — ducem Phalanthum adfumunt.* Sed in Juftino diligentiam aliquis requirat in hoc, quod mox eosdem *diu et per varios cafus iactatos tandem in Italiam delatos* memorat: quod fi verum eft, citius eos Laconica egreffos effe neceffe eft: fi quidem anno tricefimo vrbem iam condiderunt. Enimuero omnino in his conditarum vrbium numeris fubtilitatem morofius perfequi non licet. Bellum autem Meffeniacum primum finem habuiffe Ol. XIV, 1. a. C. 724. locus claffícus eft apud Paufan. IV, 13. De Partheniarum infidiis reip. Spartanorum factis, quibus patefactis expulfi funt, difertiffime agit Strabo p. 426. ex Antiocho Syracufano. Attingit rem paucis Ariftot. de Rep. V, 7. pr.

b) *Barbaros* appellat Paufan. X, 10. *Tarentinos* nominat et hos parum docte Juftin. III, 4, 11. nifi vox *Tarentinorum* gloffema eft. Addit tamen idem: *Sed poft annos plurimos dux eorum Phalanthus, per feditionem in exilium proturbatus. Brundifium fe contulit, quo expulfi fedibus fuis veteres Tarentini:* (h. e. barbari, qui antea loca illa et vrbem tenuerant, mox ab aduenis cedere coacti.) Narrat hinc praeclarum amoris in patriam ingratam facinus eiusdem Phalanthi. Inter hos Barbaros erant nonnulli Cretenfes, qui cum Minoe aut cum Daedalo in Siciliam traiecerant. Strab. VI. p. 427. B. 432. A. De iis cf. Exc. VIII. lib. VII. Aen. 691. de Meffapo.

c) Apud Strabon. lib. VI. p. 427. A. Σατύριόν τοι δῶκα, Τάραντά τε πίονα δῆμον Οἰκῆσαι, καὶ πῆμα Ἰηπύγεσσι γενέσθαι. Ait adeo deus, fortem fe Phalantho affignaffe Satyrium et regionem Tarentum, cum Japygum detrimen-

ultum adducerent, non magis curasse videntur, uam aut olim Romani aut nunc Europaei qui Ameicam adierunt; contra vero inter illos indigenas gris suis expulsos et hos nouos colonos aliena loca ccupantes perpetuo armis infestis est certatum, onec ita attrita esset barbarorum stirps, vt a vitore subiugata tandem cum eo in vnum populum oalesceret. Atque haec fere tantum non perpetua opulorum fuit fortuna, qui, cum ipsi barbari ac feri ssent, a colonis nouis ad meliorem vitae cultum dducti esse vulgo memorantur; nec nisi attrita et xhausta viribus gens cum victore permixta et di- ersa veterem vitae morem facile dedidicit. De Tarante

detrimento; quos inde expellendos esse significat. De Satyrio campo, qui in Tarentino agro fuit, v. ad Virgil. Ge. II, 197. cf. Mazoch. ad tabb. Heracl. p. 93: etsi ille argutatur in hoc ipso et in ceteris p. 89. Messapios autem, etsi distingui interdum solent inter se, vt apud Polybium II, 24. eosdem esse cum Japygibus, docuimus ad Virg. Aen. VII. Exc. VIII. p. 136. (nov. ed. p. 154.) Pro Cretensibus eos habuere, cum Clearcho apud Athen. XII. p. 522. F. qui audierant Cretenses aliquando inter eos consedisse: quod factum esse iam Minois aetate narratum acceperat Herodot. VII, 170. cf. Strab. VI. p. 427. B. 432. A. ex Antiocho Syracusano. Ephorus (apud Strabon. p. 428. D.) in *Achaeos cum barbaris bellum gerentes incidisse Parthenias iisque se adiunxisse* dixerat; quo nomine nullo modo Cretenses designare voluit; non enim Achaici generis esse potuere illi, qui cum Minoe profecti erant: sed prisci illi Cretae incolae e Phoenicia oriundi, Homero Ἐτεοκρῆτες dicti Odyss. τ, 176. Achaei autem post Troiana tempora immigrarunt, v. Homer. ibid. et Herodot. VII, 171. Verum Ephorus Achaeos, qui iam Sybarin condiderant, declarare voluit: eos cum barbaris de agro occupando certasse hinc manifestum fit.

Tarante heroe, Neptuni filio, omnia, vel ex numis, vulgata sunt *d*).

Cum

d) v. Cluver. Ital. ant. p. 1233. In numis v. c. ap. Golzium (add. Magnan Numism. Miscell. Mus. Hunter. t. 55. 56. p. 304–314.) frequens occurrit Taras delphino insidens, modo galeam, clipeum, Victoriolam, tridentem, clauam, tripodem, modo concham, limacem, sepiam tenens. Neptuni et nymphae indigenae filium diserte edit Pausan. X, 10. Delphinum, cui ille insidere solet, Phalantho quoque adiunctum viderat Delphis Pausan. X, 13. f. Cur *Herculeum* dixerit Tarentum Virgilius Aen. III. 551. disputatum est ad e. l. in Exc. XIV. Simplicissimum est dicere, ad originem ab Heraclida Phalantho, Lacone, poetam respexisse. Est etiam numus ap. Golz. t. 33. 4. Mus. Hunter. tab. 56. n. XI. in quo Hercules leonem elidens occurrit. Alius ap. Eckhel. n 6. qui ad Heracleam T. coloniam trahit numum: cum paullo ante (n. 5.) numum alium attulisset, qui Tarenti et Heracleae nomina coniunctim exhibet. *Neptuno sacrum custode Tarentum* Horatius ediderat. Nec tamen Neptunum in numis obseruare licuit praeterquam in vno aureo ap. Eckhel. l. c. t. 3, 1. Quod de inferiis in Atridarum aliorumque heroum honorem *Tarenti* factis memorat Auctor de Mir. Audit. c. 114. (882. ed. Genev. C.) ad Siritas colonos pertinere reputandum est. Ex Laconica origine seruarunt heroum cultum et nomina, vt Temeni, qui ex Heraclidis erat, a quo portae Temenides appellatae, vt in Polybio legimus Exc. l. VIII, 23. Erat ante portam sepulcrum Hyacinthi. ibid. Intra vrbem insolito more sepulcra ac tumuli Tarentinorum ex vetere oraculo, quod Polybius commemorat. Veteris cognationis et originis memores multa alia e Lacedaemone transtulerant, eodem diserte monente c. 28. inter quae Eurotae nomen fuit Galaeso impositum. Dioscuri in numis: vt ap. Eckhel. l. c. n. 2. Mirationem inter haec facit, quod in numis nonnullis Tarentinorum, Athenarum insigne, noctua, occurrit. Quid? quod nomen ΑΘΗ Pelerinus obseruare sibi visus est (*Recueil* To. I. pl. 9. n. 51. 2. 3.) adde alios in

Cum Dorica ſtirpe oriundi et Sparta profecti ſſent, ciuitatem eos ad ariſtocraticam formam conſtituiſſe probabile ſit; idque ſi ab initio teneamus, n luce conſtituta hinc videbimus loca aliquot ſcriptorum, alioquin valde obſcura: inprimisque hoc, quod Ariſtoteles Tarentinos ab Iapygibus bello victos ac plurimis e nobilibus caeſis, paullo poſt Medica, *ex politia ad popularem ſtatum* prolapſos narrat *e*): ſublata

in Muſeo Pembrok. apud Haymium et Generoſ. de Schachmann p. 33. n. 3. ſed in his litterae exaratae ſunt ꝗOP; nec aliter puto in Pelerinio numo eſſe expreſſum: deſignatur forte nomen magiſtratus, quod 'Oρ prioribus litteris erat. Alios numos T. noctua inſignitos vulgauit Eckh. t. 3, 8. 9. 10. Noctuam autem a Metapontinis petitam arbitramur, forte ex iis temporibus, cum ſibi iuris in Metapontum aliquid arrogabant; niſi Metapontinorum numos eſſe dicendum eſt ad Tarentinorum honorem et obſequium excuſos. Certe in Metapontinis numis regnat Minervae caput cum noctua; quod non meminerant viri docti. Eodem modo ex Metapontinis translatam Cererem videas in aureo numo ap. Eckhel. l. c. t. 3, 1. Fuſum, quem paſſim manu teneri video a deo vel heroe, ad lanae Tarentinae praeſtantiam refero. Ceterum argenteorum numorum copia magna; aurei rariores: aerei vix reperiuntur obſeruante Eckhel. in Numis vet. anecd. p. 31. Idem in Sylloge t. 1, 5. numum protulit cum capite muliebri pulchello, altera parte cum Pegaſo dimidio.

e) Ariſtot. cuius Remp. Tarentinorum ad nos non perveniſſe dolendum eſt, in aureo de Rep. libro IV, 3. vbi oriri interdum commutationes rerump. ait, ordine ciuium alio aliis aut nimium increſcente aut decreſcente: *οἷον ἐν Τάραντι ἡττηθέντων καὶ ἀπολομένων πολλῶν γνωρίμων* (nobilium) *ὑπὸ τῶν Ἰαπύγων, μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν, δημοκρατία ἐγένετο ἐκ πολιτείας.* Quid hoc ſit: ciuitatem *democratiam fieri ex politia,* ex ipſo Ariſtotele diſcendum eſt. Claſſicus locus eſt lib.

ſublata inter ordines ciuitatis aequilibritate, cum egenorum numerus ſuis incrementis ſuperior factus eſſet nobilitati iſta clade afflictae et imminutae. Credendum adeo eſt, cum ſumma rerum antea eſſet apud Magiſtratum et Senatum, nunc populi comitia de rebus ad remp. ſpectantibus haberi coepiſſe. Cum eueniſſe hoc narretur paullo poſt Medica (μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν), tempus hoc accuratius conſtituere licet ex Diodoro *f*); contigit enim illa clades memorabilis Tarentinorum cum ſociis Rheginis, a Micytho tutore liberorum Anaxilai miſſis, quam Herodotus maximam omnium, quas nouerat, exſtitiſſe aiebat, Ol. LXXVI, 3. a. C. 474. anno poſt

lib. III, 7. ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύηται συμφέρον, καλεῖται [κατὰ] τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν τῶν πολιτειῶν, πολιτεία. Cf. lib. IV, 1. p. 516. A. Politia autem talis, h. e. respublica ad communem vtilitatem a populo adminiſtrata, genus ipſi eſt ciuitatis recte conſtitutae, cuius tres ait eſſe formas: βασιλείαν, ἀριστοκρατίαν et πολιτείαν: ab iis eſſe degreſſiones (παρεκβάσεις) τυραννίδα, ὀλιγαρχίαν et δημοκρατίαν, hanc adeo politiae oppoſitam eſſe neceſſe eſt. Iam politia huiusmodi, h. e. popularis adminiſtratio legitima vix eſſe poteſt niſi magiſtratibus, conciliis et iudiciis recte deſcripta, vt eam adeo ad ariſtocratiam eo ipſo propius accedere neceſſe ſit. Aut itaque vetus Tarentinorum ariſtocratia in politiam cum temporis ſucceſſu abierat, aut politia ab Ariſtotele appellari potuit, quae aliis dicta eſt ariſtocratia. Sed prius illud probabilius. Ariſtophilides Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς apud Herod. III, 136. commemoratus de magiſtratu eſt accipiendus, vt recte Mazoch. in Tab. Heracl. p. 97. (52).

f) Diodor. XI, 52. adde Herodot. VII, 17. Bellum cum Meſſapiis de Heraclea geſtum ad eadem tempora reuocandum eſſe apud Strabon. VI. p. 430 A. putabit, qui de finitimis agris pugnatum eſſe ex Diodoro teneat.

·oſt pugnam Salaminiam ſexto. Democratia itaque b eo inde tempore vſi ſunt, vt ex Strabone quoue conſtat *g*), ad extrema vsque tempora libertais amiſſae: nam ipſa illa legatis Romanorum data oncio in theatro popularem ciuitatis formam aruit, etſi Magiſtratum et Senatum habuere; cuius onſultum (προβούλευμα) opus erat ad bellum ciſcendum, vt ex Livio (VIII, 27.) intelligere icet. Nec tamen male legibus et inſtitutis decripta ciuitas eſſe debuit, quandoquidem ad tanas opes peruenere Tarentini, vt inter ceteras Magnae Graeciae ciuitates per multos annos prinipatum fere tenere videri poſſent: nam claſſem iabuere quantum in his oris nemo, et exercitum oeditum XXX M. et III M. equitum *h*). Memoratu dignum eſt *i*), quod vulgo in libellis de hiſtoriis Romanis omiſſum videmus, antiquo eos foedere obſtrinxiſſe Romanos, ne vltra promontorium Lacinium claſſe eueherent. Commemorat Ariſtoteles inſtituta eorum nonnulla ad democratiam temperandam ac bene conſtituendam praeclara *k*): vt enim

g) Strabo VI. p. 429. A. Ἴσχυσαν δέ ποτε οἱ Ταραντῖνοι καθ᾽ ὑπερβολὴν, πολιτευόμενοι δημοκρατικῶς. Notatum iam eſt a viris doctis, ſed parum expeditum, Epitomen legere: ἀριστοκρατηθέντες ἐν δημοκρατίᾳ. Sed indocte interpolatam eam eſſe, dicendum erat, ab eo, qui aliquando ariſtocratica rep. vſos eſſe Tarentinos audiuerat.

h) Strabo l. c. A. poſt ἱππέας δὲ τρισχιλίους, addit ἱππάρχους δὲ χιλίους. qui hi ſint, non intelligo: turmarum duces mille eſſe non poſſunt. An fuit ſingularis aliqua ac praecipua turma?

i) Appian. fragm. ap. Vrſin. Exc. Legatt. p. 344.

k) Ariſtot. de Rep. VI, 5.

enim egentibus ſuppeditarent opportunitatem rei faciendae, poſſeſſiones cum iis ad vſum communicabant optimates *l*), adeoque multitudinis ſibi beneuolentiam comparabant. Fecere porro magiſtratuum omnium duo genera, vt alii ſuffragiis populi, alii ſortitione obtingerent: ſortitione quidem, vt eos plebs quoque obtinere poſſet, ſuffragiis autem, vt respublica eo melius adminiſtraretur. Nec ab litteris aliena fuit ciuitas; et amplexos eſſe Tarentinos philoſophiam Pythagoricam ſatis conſtat. Clariſſimus autem inter eos fuit Archytas, qui magiſtratum quoque inter eos geſſit *m*). Rhinthon, poëta tragicus, auctor generis tragici in ludicram rem verſi, etſi Syracuſis natus, apud Tarentinos floruit. Laudatur quoque Iccus medicus, qui aegris tenuem victum

l) Ibid. *κοινὰ ποιοῦντες τὰ κτήματα τοῖς ἀπόροις ἐπὶ τὴν χρῆσιν.*

m) Strabo VI, p. 429. A. ὅς καὶ τῆς πόλεως προέστη πολὺν χρόνον. Ex Diogene Laertio et aliis conſtat, *Strategi* nomen fuiſſe magiſtratui, *στρατηγῆσαι αὐτὸν*, et quidem ſexies vel ſepties. Nomine hoc in multis ciuitatibus ſummum magiſtratum fuiſſe appellatum notum eſt. At Suidas: *τοῦ κοινοῦ*, inquit, *τῶν Ἰταλιωτῶν προέστη, στρατηγὸς αἱρεθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον Ἑλλήνων.* Si ſciremus, quem auctorem, ſatiſne grauem illum, ſequutus ſit in h. l. Suidas, Archytam fuiſſe diceremus ſummum imperatorem, *στρατηγὸν*, Graecarum ciuitatum foedere inter ſe iunctarum ad commune bellum gerendum. Coiiſſe enim eas in ſocietatem, et concilium habuiſſe Panhellenicum, vidimus p. 190 in diſputatione de Crotoniatis; haberique illud ſub haec tempora Heracleae ſolitum, paullo poſt ex Strabone p. 429. B. videbimus. Viuere autem Archytas deſiit paullo poſt Ol. CV. Apud Aelian. V. H. III, 27. inter philoſophos nomen eius recitatur, qui remp. adminiſtrarunt et ſuae ciuitati profuerunt.

victum praefcribebat, adeo vt in prouerbium abiret *Icci coena n*). Etiam Ariftoxeni Mufici nomen fuit clarum; et Nicocles omnium citharoedorum erat celeberrimus (Pauf. I, 37.)

Habuit et haec Tarentinorum felicitas, quemadmodum opulentia et profpera fortuna aliorum populorum, comitem luxum ac proteruitatem. De luxu quae paffim plurima commemorantur *o*), repetere hic nihil attinet. Spectant omnino alia ad opulentiam vrbis et fplendorem, alia vero ad vitae mollitiem et luxuriem.

Ludos inftruxerunt opipare, pompasque follenni ritu ductas. Equeftres pompas inprimis fplendido apparatu adornaffe videntur *p*): et de his nos quidem interpretamur in numis Tarentinorum equites vario habitu ac pofitu decurrentes, appofito magiftra-

n) Stephan. Byz. in Τάρας. Euftath. ad Perieg. 376.

o) v. Athen. XII. p. 522. D. E. ex Clearcho: erat is Ariftotelis difcipulus, vt hinc tempora colligere liceat, quibus fcripfit. id. lib. IV. p. 166. ex Theopompo. Quaeftum inprimis fecere ex pifcatione (vnde magna Tarenti pifcatorum turba fuit: Ariftot. de Rep. IV, 4. p. 492. A. du Val.) et ex purpura lanaque.

p) Colligas ex interpretatione vocis *ταραντινίζειν* apud Stephanum in Τάρας, Euftath. ad Dionyf. Perieg. 376, Hefych. in Ταραντῖνοι, Suid. in eod. voc. et in *ἱππική*. add. Victor. Var. Lect. IX, 3. Sybaritarum exemplum fimile alias vidimus. Veftibus iidem ornati erant pretiofis. De veftibus tenuibus et pellucidis, quibus mares vfi funt, nota res eft. cf. p. 172. v. Athen. l. c. D. Etymol. M. in Ταραντεινόν. Pollux VII. 76. Hefych. in Ταραντῖναι et Ταραντινόν. Suidas in Ταραντινίδιον.

magiſtratus nomine, qui ludos equeſtres curaſſe videtur, diuerſi forte et hos generis: nam etiam clauis armati equites depugnant; occurrunt quoque κέλητες ſeu coronas manu praetendentes, ſeu ipſi a Victoria coronati *q*). Quam intemperanter autem ludicro et otio indulſerint, illud maxime docet, quod ne bello quidem grauiſſimo impliciti ad ſeria animum adiecere. Pyrrhus itaque theatrum occluſit et conuiuiis eos comeſſationibusque interdixit, praeterea gymnaſiis et ambulationibus vacare vetuit *r*); etſi haec eo potius pertinuiſſe videntur ne intempeſtiuis ſermonibus ſerendis ad nouas res animos conuerterent. Ludis quidem ſpectaculisque adeo indulſiſſe feruntur, vt ferias haberent numero plures quam dies profeſtos *s*). Inter praua reipublicae

q) Numos videre licet apud Golz. in num. M. Graec. t. XXXI. II. III. de Schachman, *Catalogue des Medailles* p. 33. 34. et locis ſupra laudd. Ipſe Taras coronas interdum fert. Quod idem alia attributa tenet, bene ad feſta et ludos refertur, quod uvam vel diotam, ad Dionyſia, ſi tridentem, Neptunia, ſi clauam, Heraclea, ſi tripodem, Apollinaria: vide V. C. Eckhel. Numi vet. anecd. T. I. p. 33. Vocabuli νοῦμμος vſum apud Tarentinos teſtatur Pollux ex Ariſtotelis πολιτείαις. Ceterum inter numos Tarentinorum multi ſunt ſumma arte elaborati.

r) Zonar. VIII. p. 370. Plutarch. in Pyrrho p. 392. D. E.

s) Ita enim haud dubie conſtituendus locus Strabonis lib. VI. p. 491. A. Spectat eodem locus Athenaei IV. p. 166. F. ex Theopompo. Ludos ſcenicos eo ipſo die ſpectabant, quo Romana claſſis ad portum conſpecta eſt. Dionyſia enim tum egiſſe narrantur a Dione in Exc. Legat. ex lib. XXXIV. Dionyſiorum feſto tota ciuitas temulenta, Platone teſte de LL. lib. I. p. 30. ed. Bip.

ıblicae inſtituta memorat Strabo hoc, quod ex-rnis in bello vſi plerumque ſunt ducibus, Quod men ipſe popularis ſtatus ſuadere debuit, in quo ɜminem adeo excellere conſultum eſt, vt ei aequo ıimo pareant caeteri; nec finito bello imperium ɜponunt aequo animo ii, qui ad vitae priuatae ɔſcuritatem redeundum ſibi eſſe vident; aemula-ɔnis quoque et inuidiae obtrectationisque ſtudia nnem facile imperatoriae prudentiae fructum inter ıres intercipiunt. Nec defuere Tarentinae plebi ɜmagogi ſui, vt ex iis intelligitur, quae ſub belli ım Romanis initia euenere *t*).

Attriti autem ſunt Tarentini bellis variis, quae ım Meſſapiis, Lucanis aliisque finitimis populis ɜſſere *u*); euerſi prorſus fortunis ſuis, Romano-rum

t) v. Plutarch. in Pyrrho p. 390 C. Appiani fragm. in Exc. Legatt. Vrſin. p. 413 ſqq.

u) De bello cum Japygibus ſeu Meſſapiis ſub Ol. LXXVI iam ſupra vidimus not. *f*). Cum Thuriis de Siritide pugnarunt Ol. LXXXIV. Diodor. XII, 23. Strabo VI. p. 405. C. cf. ſup. Proluſ. VII extr. XI et XIII. Super eadem terra cum Metapontinis, ibid. p. 406. B. Inter expeditiones Dionyſii, Syracuſ. tyrranni, in Italiam factas Ol. XCVI. VII. VIII. ab omni belli calamitate intacta manſiſſe videtur Tarentus. Cum Dionyſio iuniore amicitiam quoque exercuiſſe videntur. Nam memoratum legimus in Athen. XV. p. 700. D. donarium ab eo in curiam Tarentinorum datum, lychnis CCCLXV candelabrum factum. Cum Lucanis bella geſſere, externis ducibus arceſſitis, Archidamo Ageſilai filio Ol. CX. 3. Alexandro Moloſſo Ol. CXII, 1-3. Agathocle ante Ol. CXV, 4. (v. Diod. XIX. 4) Cleonymo Spartano Ol. CXIX. 2. (cf. Mirab. Audit. 79.) tandem Pyrrho Olymp. CXXV. Strab. p. 429. B. Ab

Acrotato

rum armis lacessitis x) et Pyrrho rege arcessito, quem pro socio dominum habuere. Triumphatum est de Tarentinis L. Papirio Cursore II. Sp. Caruilio Maximo II. Coss. V. C. 482. a. C. 272. Accepta ciuitas in fidem, tributum impositum, arma nauesque tradere iussi, muri diruti, relicta tamen libertas (αὐτονομία), quam quidem et ipsam amisere bello Punico II. y); quod vrbe a Romanis recepta V. C.

Acrotato Lacone vexati sunt Ol. CXVI, 3. v. Diodor. XIX, 70. Addi his possunt antiquiora bella, quae ex Pausania coniectando elicimus: narrat ille lib. X, 10. p. 822. f. se vidisse Delphis donaria Tarentinorum de victis Messapiis, ex aere ab Agelada facta: atqui Ageladas inter Ol. LXV. et LXX. arte clarus fuit. Argumenta rerum proposita sunt in *Deutsch. Societ. Schriften* To. I. p. 248. Arguebant alia Tarentinorum donaria ibid. lib. X, 13. f. victoriam de Peucetiis, rege Iapygum Opi caeso, qui auxilium Peucetiis tulerat: circa Ol. LXXV bellum hoc gestum videtur, nam eo tempore Onatam, qui ea fecerat, vixisse alio loco docuimus. Aliud eorum bellum cum Iapygibus est, quod ex Clearcho narrat Athenaeus XII. p. 522. E. quo Carbinam, oppidum Iapygum, solo aequarunt, in oppidanos autem incredibili flagitiosissimaque crudelitate saeuierunt. Vrbem Carbinam alibi memoratam non vidimus.

x) Nec vero impetum in classem Romanam adeo temere factum putemus, ac vulgo narrari videmus. Nam ex insidiis L. Valerium portui imminere putabant (v. Zonaras VIII, 2 pr.) et ex foedere Romanis non licebat in sinu hoc nauigare, vt supra vidimus. Suspecta autem merito iam dudum habebatur ad ingentes auctus euecta Romanorum potentia, Samnitibus et Lucanis domitis. cf. Liv. VIII, 27. IX, 14.

y) Strab. VI. p. 429. C. cf. Mazoch. ad Tabb. Heracl. p. 98. cum antea ad Poenos desciuissent: Appian. Annib. p. 573 sq. (332).

V. C. 545. a. C. 209. factum eſſe neceſſe eſt. Accepta mox colonia, quiete Tarentinos viuere et melius quam olim, teſtatur Strabo. Colonia a Romanis deducta eſt Tarentum a. V. C. 631. quo etiam Scylacium, Mineruium, Neptunia et Carthago coloniae conditae ſunt *z*). Municipii tamen ius poſtea eam conſequutam eſſe neceſſe eſt; ita quidem, vt, Legis Juliae beneficio, libertatem (αὐτονομίαν) ſuam retinere, quam legum Romanorum fundus fieri mallet: ſiquidem Strabo *a*) eam cum Neapoli et Rhegio ſolam fuiſſe inter Graecas Italiae ciuitates ait, quae Graecum ſermonem Graecaque inſtituta retineret: quod in colonia Romana fieri nullo modo potuiſſet. Si Plinium ſatis recte aſſequimur, colonia ea non in veteris Tarenti moenibus, ſed in agro conſtituta fuerat, moxque cum eadem vrbe coaluerat: vbi enim de ſinu Tarentino agit, *ab oppido*, inquit, *Laconum, in receſſu hoc intimo ſito, contributa eo maritima colonia, quae ibi fuerat b*).

Vrbem tam opulentam multis praeclarae artis operibus et aedificiis inſignem fuiſſe nemo dubitet.

 Theatrum

z) Vellej. I, 15, 4.

a) Lib. VI. pr.

b) Plin. III. 11. 16. Saepe ſic Plinius de coloniis, quae cum aliis vrbibus coaluere, vt *contributas* dicat, v. c. XIV, 6. ſ. 8, 2. *Vrbanam coloniam Syllanam nuper Capuae contributam.* Non igitur aſſentimur Gallico interpreti, Poinſineto de Sivry, qui coloniam *Contributam* hinc effinxit et in ſinu Tarentino collocauit nemini auditam; et repugnat verborum ordo et copula *eo.* Veteranorum coloniam deducere iterum tentatum erat ſub Nerone. Tacit. XIV, 27.

Theatrum fuit eximium portui imminens ad prospectum maris *c*); porro gymnasium pulcherrimum et forum satis amplum, in quo Jovis colossus positus erat post Rhodium omnium facile maximus *d*). Lysippi ille opus, factusque adeo vix L annis ante bellum cum Romanis susceptum: nam Lysippi aetatem in Alexandri M. tempora incidere notum est. Reliquerat eum, propter magnitudinem difficultatemque moliendi, Q. Fabius Maximus Verrucosus Cos. vrbe a Poenis recepta (V. C. 545), *quum Herculem, qui est in Capitolio*, ait Plinius *e*), *inde transferret.* Templum Jovis commemoratum legimus, in quo Pyrrhus primo cum Romanis praelio facto titulum adfixerat *f*). Jovis καταιβάτου statuam ac sollenne sacrum ex Athenaeo nouimus (XII. p. 522 F.). Templum Σωτείρας, an Junonis? apud Polybium

c) Flor. I. 18. 8. Theatrum etiam alii scriptores memorant: Florus adeo *maius theatrum*, si aut librario aut ipsi Floro modo fidem habere licet.

d) Strabo VI. p. 426 B.

e) Post Strabon. VI. p. 426. B. Plin. XXXIV. 7. s. 18. Repertum erat saec. XV. in colle Palatino Herculis signum e marmore factum, cum titulo, qui Lysippi opus illud esse significaret. Fraude iam olim, antequam ruina aedium vicinarum ille opprimeretur, inscriptum nomen ipsa res arguebat. A Cosmo Medicis emtum signum nunc Florentiae in Palatio Pitti prostat; estque id, quod Blanchinius in Palatio Caesar. t. XVIII exhibuit.

f) Orosius IV. 1. — *adfigens titulum in templo Tarentini Iovis, in quo haec scripsit: Qui ante hac inuicti fuvere viri, pater optime Olympi, Hos ego in pugna vici, victusque sum ab ipsis.* Metri ratio docere poterat viros doctos, legendum esse: *Qui antehac inuicti fuerunt, pater o. O.*

lybium obſeruauimus (Exc. VIII, 28). At arx olim donariis ornamentisque refertiſſima pauca retinuit veteris ſplendoris veſtigia; nam pleraque aut Carthaginienſes, cum vrbem capiebant, deleuerant, aut Romani vrbe recepta abduxerant. Fabius quidem argenti vim ingentem facti ſignatique, auri LXXXIII M. pondo, ſigna tabulasque, prope vt Syracuſarum ornamenta aequarent, in praedam redegerat *g*); et iam antea bello Tarentino confecto V. C. 479, in triumpho quem Man. Curius habuit, praelata ſunt partim Epirotica partim Tarentina ſpolia, tabulae pictae ac ſigna, aliaque luxus Tarentinorum inſignia, primoque tum artis Graecae opera Romanis viſu cognita ſunt *h*).

Doricam eos dictionem ad magnam elegantiam et ſuauitatem expoliiſſe credere licet. Inter ea, quibus petulanter Romanos legatos excepiſſe narrantur, fuit hoc, quod, quoties ab illis aliquid, vtpote ab hominibus Romanis, parum Graece prolatum eſſet, tota concio ſolueretur in riſum *i*).

 Atque

g) Liv. XXVII, 16.

h) Flor. I, 18.

i) Appian. in Exc. Legat. Vrſin. p. 344. Dionyſ. Halic. in iisdem Excerptt. p. 303 f. ἀλλ' εἴ τι μὴ κατὰ τὸν ἀκριβέστατον τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου χαρακτῆρα ὑπ' αὐτοῦ λέγοιτο, παρατηροῦντες ἐγέλων καὶ πρὸς τὰς ἀναστάσεις ἐτραχύνοντο, καὶ βάρβαρον ἀπεκάλουν. Leg. πρὸς τὰς ἀνατάσεις, et accipiendum de minis, quibus prouocati ἐτραχύνοντο, exaſperati conuiciabantur legatos, barbaros eos appellando, tandemque theatro eiiciebant. Multa ceterum habuiſſe ſingularia Dialectum Tarentinorum, cum ex gloſſis intelligimus, quae paſſim ſuperſunt,

Atque haec quidem eo commemorata a nobis ſunt, vt ex ipſis opibus ac copiis, quas ea ciuitas conſequuta eſt, exque litterarum et artium inter Tarentinos ſtudiis intelligeretur, non male legibus inſtitutisque deſcriptam eſſe debuiſſe ciuitatem in ipſo populari ſtatu, quem bene temperare ac conſtituere omnium difficillimum vulgo habetur. Floruerat democratia per CC annos; cum antea per CCXXXIII annos ariſtocratia vſi non minus feliciter res geſſiſſent. P. P. ex Academia Georgia Auguſta, d. XVII. Sept. cIↃ IↃ CCLXXV.

perſunt, v. c. in Heſychio, tum multo magis teneremus, ſi Rhinthonis fabulae ad nos perueniſſent cum aliis ſcriptoribus Tarentinis. Inter gloſſas referendum νοῦμμος apud Polluc. IX, 80. niſi forte Romana vox Tarentum immigrauerat, vti et Himerenſium οὐγκία Romanorum vncia eſſe videtur. Potuit in vtroque falli Ariſtoteles, vt pro domeſticis vocabulis ea haberet.

XIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

CHR. FR. GE. MEISTER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS
SACRA XXXIX.

IN A. D. XVII. SEPT. CIↃIↃCCLXXVI.

RITE INDICIT.

Inſtituta et leges Heraclienſium, quae Tarentinorum fuit colonia.

Magna nos, Commilitones, pro neceſſitudine noſtra, proque officio et amore noſtro, tenet cupido alloquendi vos, eumque, quo vos ample-ctimur, animi affectum declarandi. Annus enim vertitur, ex quo nihil vobiscum egimus; quando-quidem continuato per alterum hoc ſemeſtre magi-ſtratu academico, defuit opportunitas publice vo-biscum confabulandi, quam commendatio ſucceſſo-rum ſuppeditare ſolet. Redeunt nunc anniuerſaria inauguratae Vniuerſitatis noſtrae litterariae ſacra; quae cum indicenda vobis ſint, vosque ad bona

vota precesque ſitis exhortandi, vtemur occaſione oblata, et, quod facere ſolent familiares, quibus videndi ſe et confabulandi facultas per aliquod tempus fuit erepta, agamus nunc de rebus communibus, repetamusque eam diſputationem, quam anno ſuperiore eramus exorſi, vt perſequamur *inſtituta et leges ciuitatum Doricarum per Magnam Graeciam et Siciliam;* et nunc quidem de Heraclea agemus, quae diſputatio nonnulla complectetur, quae ad antiquam iurisprudentiam ſpectabunt, quaeque adeo magnae veſtrum parti, vtpote ſeu legum iuriumque, ſeu antiquitatis doctae ſtudioſis, diſplicere haud poterunt. Quod ſi cui tamen iucundius fuerit, de quacunque alia re cum adſtante vel adſidente amico ſermones ſerere, nos quidem tam moroſi non ſumus, quin illud ſine vlla noſtri offenſione facere liceat.

De Tarentinis ſuperiore proluſione egimus: quorum colonia cum *Heraclea* eſſet, in eadem Magnae Graeciae ora inter Metapontum et Sybarin, in agro mirae felicitatis, ſita, proximum eſt, vt de ea dicamus *a*). Origines quidem eius vltra Ol. LXXXVI non aſſurgunt; fuit tamen antea in

iisdem

a) Egit de ea fuſe potius quam copioſe vir doctiſſ. Mazoch. in Comment. in tab. Heracleenſem. Itaque ea potiſſimum attingemus, quae ab eo parum accurate prodita aut minus commode digeſta viſa ſunt. Tenebimus autem morem noſtrum et in oram libelli reiiciemus ea, quae doctioris diſputationis videri poſſint, ne legentis oculos teneant.

isdem locis *b*) antiquiſſima vrbs *Siris* ad amnem Sirin, Troianae vulgo originis habita *c*); etſi leviſſimo

b) Locorum felicitatem et fertilitatem praedicant Archilochi verſus excitati Athen. XII. p. 523. D. *οὐ γάρ τι καλὸς χωρὸς οὐδ' ἐφίμερος Οὐδ' ἐρατὸς, οἷος ἀμφὶ Σίριος ῥοάς.* inde etiam Siritarum luxus aliquando fuit celebratus: ib. C. *Numi* tamen *Siritarum* ſunt rariſſimi: necdum niſi ex aere minore noti: ap. Pelerin. *Supplem.* III. *pl.* 3. 8. 9. 10. et Magnan. Lucania numiſm. t. 50. in vno roſtrum nauis, adſcripto *Σειρις*, antiquis litteris: in altero et tertio caput Mercurii, vt ſuſpicor; in aduerſa parte modo vas modo aquila. Adſcriptum *Σειρι* et *Σει*. In Winckelmann. Hiſt. art. recenſ. Vindob., p. 138. laudatur numus argenteus in Muſeo Ducis Caraffa Noia: altera parte prae ſe ferens caput bouinum cum voce *Πυξοεν* antiquis litteris; altera taurum incuſum cum voc. *Σερενον*. adiectum ibi eſt, vix ab ipſo Winckelmanno, ſpectare haec *ad vrbem Syrinon;* nec hoc aut mutatum aut monitum ab Italis in verſ. Immo vero ad Sirin; cuius ciues dicti *Σιρῖται*. In vſu tamen quoque fuit (v. Steph. Byz. in *Σιρις*) *Σιρηνὸς*, et forte etiam *Σειρηνος* et antique *Σερενος*. Adſcriptum adeo in numo *Σερενον* pro *τῶν Σειρηνῶν*. Inter *Πυξοῦντα* autem ſ. Buxentum et Sirin amicitia vigere debuit.

c) Strabo VI. p. 405. A. *Σίρις, ἐφ' οὗ πόλις ἦν ὁμώνυμος Τρωϊκή.* Athen. XII. p. 523. C. *Καὶ οἱ τὴν Σίριν κατοικοῦντες, ἣν πρῶτοι κατέσχον οἱ ἀπὸ Τροίας ἐλθόντες.* conf. Lycophr. 978 ſqq. vbi quae legitur *Leutarnia* (*πολλοὶ δὲ Σῖριν ἀμφὶ καὶ Λευταρνίαν Ἄρουραν οἰκήσουσι*); de qua interpretes Lycophronis tacent, dum Cluver. Ital. ant. p. 1273. pro alio Siris vrbis nomine habet, conſentiente Mazochio p. 71. qui multa mira comminiſcitur; illuſtranda erat e Strabone lib. VI. p. 430. C. Fuit Leuternia, vt apud Strabonem ſcribitur, ora extremae Japygiae circa Barin et Leuca ad ipſum promontorium Sallentinum; a Lycophrone igitur nomen latius fuit poſitum pro ipſa Calabria. Haec niſi Strabonis auctoritas impetum ſufflaminaret, legi poſſet, *Λευκανίαν ἄρουραν*. Lucaniae enim fines ad Siritidem pertinuere.

vissimo argumento, si quidem grauius aliud fuit nullum quam quod Strabo commemorat, quod Palladium ibi erat, seu Palladis Iliacae simulacrum antiquum oculis in solum defixis, quod Troia advectum vulgo credebatur *d*). Postea accesserunt Iones, qui vrbe vi capta in victos, quamuis sibi supplices factos, nefando more saeuierunt; ipsi vrbem a se inhabitatam *Polieum* h. oppidulum appellarunt *e*). Iones illi Lydorum imperium fugerant *f*), vt adeo eos sub Alyattis vel Croesi tempora (puta

d) Strabo l.l. qui etiam fabulam, quam ipse explodit, narrat, deam facinore in supplices commisso auertisse oculos et in terram defixisse. Religioso tamen ritu coli solitam Palladem etiam Heracleensibus infra videbimus. Quod ibidem subiicitur: καὶ τὸ Τρωάδων δὲ τόλμημα vsque ad καίπερ δυνατὸν ὄν· alieno loco insertum arbitramur, et retrahimus ad p. 402. B. de Troianis feminis captiuis.

e) Ita Steph. Byz. in Σῖρις. Strabo l.c. B. vbi τὴν πόλιν αὐτοχθόνων οὖσαν recte MSS. Χώνων habent; *Chones* enim cum *Oenotris* loca circa Siritidem tenebant, iisque ex Troianis exulibus nonnullos adhaesisse existimandum est; quandoquidem paullo ante *vrbs Troiana dicta* est. Argutatur Mazoch. p. 79 sqq. dum Chanaanem in nomine Chonum et Choniae quaerit, hoc est Phoeniciam. Nam Χωνίαν Lycophr. v. 983. edit. v. ex Antiocho Strab. VI. p. 391. C.

f) v. Strabo l. c. A. B. At Lycophronem v. 983 sqq. turbare calculos clamant omnes; nam aiunt eum narrare inuerse, Ionas iam tum loca tenuisse, cum Troiani superuenirent, eosque ab his, qui Achaeos, hoc est, Crotoniatas sibi adiunxerant socios belli, fuisse in ipso deae conspectu caesos; quod rerum et temporum rationibus prorsus repugnat. Scholiastes multo magis ineptit; quem cum parum sapienter sequatur Mazochius, miris commentis omnia contaminauit p. 69 sq. Enim-

puta circa Ol. L) ad has oras appulisse necesse sit. ;olophone profectos fuisse ex Athenaeo colligere icet *g*). Iam hi coloni Poliei ex Ionia sceleris sui ructum non adeo magnum nec res admodum flo- entes habuisse videntur.

Locus

Enimuero virorum doctorum festinationi imputandum est, quod Lycophroni tribuunt. Nam Calchantis nomen non ad Sirin spectat, sed ad declarandum situm Leutarniae, de qua ante diximus. Fuit autem, vt ex Strabone didicimus, lib. VI. p. 435. extr. Calchantis sacellum in iis locis Calabriae in monte Drio, vt adeo Calchantis in iis locis memoriam fuisse constet. Porro non de Troianis, sed de Achaeis aduenis loqui Lycophron putandus est, qui ad Troiam fuerant. Iam nihil est quod diuersi tradat Lycophron ab Antiocho apud Strabonem, quam quod Achaeis aduenis ad Sirin tribuit, quod ille iis qui serius accessere, Ionibus. Nam Ξουθίδας, h. Iones, ex praua Aurati correctione legitur; scriptum est vbique Ξουθίδος sc. θεᾶς, quae Pallas est, et agitur de pristinis incolis, quos paullo post Ιχονας appellat veteri nomine, quod docte posuisse videtur pro Chonibus. De Ionibus, quos nos posuimus, etiam locus est accipiendus, et inde illustrandus, in Mirab. Audit. c. 114. Λέγεται δὲ μετὰ τὸ παραβαλεῖν τοὺς Ταραντίνους, Ἡράκλειαν τὸν τόπον καλεῖσθαι, ὃν νῦν κατοικοῦσιν. ἐν δὲ τοῖς ἄνω χρόνοις, τῶν Ἰώνων κατεχόντων, Πολίειον. ἔτι δὲ ἐκείνων ἔμπροσθεν, ὑπὸ τῶν πρῶτον κατασχόντων αὐτὴν Σῖριν ὠνομᾶσθαι. vti hunc locum iam olim diximus emendandum esse. Ceterum haec narratio de Ionibus prorsus conspirat cum illa de Siri a Metapontinis, Sybaritis et Crotoniatis expugnata ap. Justin. XX, 2. vt adeo communi consilio Italicarum ciuitatum et aduenarum Ionum rem gestam esse necesse sit: cf. sup. Prolus. X. de Crotoniatis p. 185.

g) Athen. p. 523. C. ex Timaeo et Aristotele. Etiam Rhodios olim ad haec littora appulisse, et Siritidem terram cum Sybari inhabitasse fama fuit: de qua ex Strabone VI. p. 405. C. actum in Prolus. XIV.

Locus est Herodoti in verbis Themistoclis ad Eurybiadem Laconem, in quo ille minatur, nisi pugna ad Salaminem fiat, Athenienses, quippe qui semel iam naues conscenderint, profecturos esse ad Sirim in Italia; eam enim a prisco inde tempore Atheniensium fuisse, et oracula iubere Athenienses eam condere *h*). Spectant haec ad Ol. LXXV, 1. Ergo iam tum loca ad Sirim incolis vacua erant, et colonos, eam qui frequentarent, exspectabant. Converterant Polieum inhabitantes Iones, seu Siritae, si ita dicere placet, animos, vt probabile sit, ad Athenienses, vtpote eadem stirpe Ionica oriundos; et forte alia intercesserant, quae nunc ignoramus, quaeque efficere potuere, vt Atheniensium ea colonia ab prisco tempore haberetur. Iam dudum autem Athenienses, rei naualis forte studio, Italiam ac Siciliam oculis quasi et consilis defixerant, vt certas sibi in iis sedes, forte portus et naualia, pararent. Exitum res habuit mox in Thuriis condendis, et aliquanto post classe aduersus Syracusanos missa. Verum iam ante haec tempora contigisse necesse est, quod de Samiis narrat ex Hegesandri commentariis Athenaeus *i*): eos aliquando Sybarin nauigasse, et iam Siritidem terram tenuisse, cum perdicum euolantium strepitu perterrefacti iterum nauibus conscensis discesserunt. Post Olymp. LXXXI, 4. autem nouae Sybaris coloni loca illa ad Sirim fl. quibus Tarentini imminebant, occupare voluere.

h) Herodot. VIII, 62.

i) Athen. lib. XII. p. 656. C. locus iam a Valken. ad Herodot. l. c. excitatus. Ex eodem rem petiit Eustath. p. 789. extr.

voluere. Acciti mox ex Graecia Achaei, ad Sirim incolendam miſſi, Metapontum tenere maluere (v. inf. Proluſ. XI. vbi de Metaponto) non ſine prudenti conſilio, vt ſic Tarentinos a Siritide terra, vlterius verſus Thurios ſita, ipſi interiecti intercluderent. Mox tamen cum Thurii Ol. LXXXIII, 3. in Sybaritarum locum deducti eſſent, arma ſumſiſſe narrantur Tarentini aduerſus Thurios recens tum conditos Olymp. LXXXIII, 1. vt eos de terra Siritide depellerent (Strabo ex Antiocho Syracuſ. VI. p. 405. Diodor. XII, 23.), vt adeo credendum ſit, Thurios, vix nouarum ſedium compotes, extemplo Siritidi terrae inhiaſſe, inuitis Tarentinis. Non ſatis conſtat, quod aut horum aut illorum in hanc terram ius fuerit; niſi prudentia Tarentinis id ſuaſiſſe putanda eſt, ne ceruicibus ſuis inſiderent aduenae finibusque ſuis imminerent; videtur tamen ager incoſis parum fuiſſe frequentatus, ita vt Thurii eum ſibi vindicare auderent. Eduxerunt illi copias duce Cleandria, exule Spartano (v. ſup. Proluſ. VII. de Thuriis p. 140. cf. p. 210). Conuenit mox Ol. LXXXVI, 4. a. C. N. 433. inter eos et Tarentinos, vt coloniam ex vtrisque conſcriptam in agrum deducerent Siritisque adſcriberent, Tarentinorum tamen colonia ea haberetur; hoc eſt, vt iura in eam tanquam coloniam haberent Tarentini; condita tamen vrbs alio loco, quam Siris *k*), haud dubie Tarentinorum conſilio, vt, ſi in interioribus

k) Diodor. XII, 36. *κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Ταραντῖνοι τοὺς τὴν Σίριν καλουμένην οἰκοῦντας μετοικίσαντες ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ ἰδίους προσθέντες οἰκήτορας, ἔκτισαν πόλιν τὴν Ἡράκλειαν.*

rioribus locis illa esset, ditioni suae tanto magis obnoxia esset; et nomen quoque paullo post aliud nacta est, vt *Heraclea* appellaretur *l*); ducto nomine ab heroe patrio Tarentinorum, quos a Lacedaemoniis originem duxisse alio tempore vidimus. *Siris* autem nauale Heracleensium factum est *m*).

Post haec tempora gestum est bellum, quod Tarentini, regibus Dauniorum et Peucetiorum in belli societatem adscitis, de Heraclea cum Messapiis suscepisse narrantur *n*). Floruit inde Heraclea per multos annos, cum etiam Conuentus Magnae Graeciae in ea vrbe haberetur *o*); nec nisi

l) Haec Strabo lib. VI. p. 405. C. ex Antiocho Syracusano, aetate Herodoto suppare. Mazoch. p. 66. et p. 109 sqq. duas vrbes, Sirim et Heracleam conditas credebat, et falsa interpunctione adductus multa mire miscet. Paullo pinguius Plin. III, 11. *Heraclea aliquando Siris appellata.* Nec magis accurate et per prolepsin Livius Servii Tullii tempore *Heracleam* memorat in vltima Italiae ora, lib. I, c. 18. Situs Heracleae ad dextram Aciris amnis ripam, paullo remotius a mari, satis declaratus est a Strabone: et a Mazoch. p. 110 sqq. Si Parthenio Erotic. c. 7. e Phania Eresio fabulam narranti fidere liceret, tyrannum aliquando ea vrbs habuit ab Hipparino occisum, qui tamen ab ouibus inter se colligatis in fuga impeditus periit: quo facto et signum ex aere ei positum, et νόμος ἐγράφη, μηδένα ἐλαύνειν τοῦ λοιποῦ πρόβατα συνδεδεμένα.

m) v. Prolus. XI. vbi de Metaponto p. 211. e Strabone VI, p. 406. A. B. Turbant magnopere in his viri docti, vt nuper Pelerinus in Supplem. P. III, p. 90. et me ipsum multum diuque trepidasse haud diffiteor.

n) v. Strab. VI, p. 430. A. cf. sup. p. 227. *u*)

o) Strab. VI, p. 429. C. πανήγυρις. σύνοδος. de quo praeclaro instituto alio tempore disputatum est: Prolus. X, p. 189. 190.

nisi finitimarum vrbium communi fortuna contacta esse videtur. Primum ab Alexandro Molosso, qui Italiae inhiabat, in ditionem fuit redacta, quod intra annos V.C. 414 et 423 (a.C. 340 et 326) euenisse necesse est *q*). Ante Heracleam captam (nam si vrbem iam tum ditione tenuisset, consilium illud alienum et inutile fuisset) conuentum Magnae Graeciae ex ea vrbe in Thuriorum terram, in locum circa Acalandrum fluuium, transferre voluit, Tarentinorum odio; quorum adeo in potestate Heraclea, tanquam colonia, vsque ad id temporis fuit *r*). Post haec tempora, etsi de anno non constat *s*), sui iuris facta est ciuitas; exstant enim numi ab ea cusi *t*). Postea

q) v. Liv. VIII, 24. cf. Justin. XII, 2.

r) Strabo l. c. Hoc argumento vti in hunc modum debebat Mazoch. p. 107. pro aliis quae vim nullam habent.

s) Leue est Mazochii p. 131. assertum, per Alexandrum Molossum Heracleam sui iuris factam.

t) Numos aliquot recenset Mazoch. p. 112. 113. et tab. ad p. 138. alios Magnan. num. Lucaniae. Mus. Hunter. Originem coloniae declarat numus n. 3. in quo Tarentinorum typus est seruatus, Taras delphino insidens, subscripta sigla: ϝ H P h. e. Ἡράκλεια. Alium similem, adiecta adeo voce T A P ex Museo Caesareo protulit Eckhel Vir Doctiss. in Num. vet anecd. tab. III, 5. quem cf. p. 32. et tertium n. 11. in quo TA et ϝH. Hoc ϝH etiam alius numus apud Pelerinum exhibet (*Recueil T. I. pl. 7, 12.* et *Supplem.* p. 111. pl. 3, 7. et n. 5) alius HE. In aliis ϝHPAKΛEIΩN vel ϝHPAKΛHIΩN legi solet, quod perperam Ἡρακλητῶν lectum fuit a Golzio in Sicil. et M. Graec. t. 9. tractum quoque ab eo et Paruta perperam ad Heracleam Siciliae; Etiam ϝHPAKΛHI. in numo apud Eckhel. p. 36. n. 12. qui et alium ad Heracleam refert, in quo HPAKΛEΩTAN scriptum insolito more, cum Baccho

Poſtea in bello, quod cum Tarentinis geſſerunt Romani, poſt Pyrrhi in Siciliam diſceſſum V. C. 476. a. C. 278, C. Fabricius Coſ. cum Lucanos, Bruttios, Tarentinos Samnitesque cecidiſſet, ciuitates inter alias Heracleam foedere prope ſingulari adiunxit *u*). Fuit itaque ea inter foederatas ciuitates, quae ſui iuris eſſent, niſi quod ex foedere auxilia et alia, in quae conueniſſent, mitterent; neque illa, cum Lege Julia ciuitas eſſet ſociis data, (V. C. 664.) legum fundus facta eſſe videtur, etſi ſinguli ciues, atque etiam aliquando tota Heracleenſium legio, ciuitate Romana eſſent donati

Baccho tamen, quem cum Pallade, quae et ipſa in numis obuia eſt, ab Heracleenſibus cultum fuiſſe, infra videbimus. Reperit iſtam vocis inflexionem in alio numo, quem ad noſtram Heracleam ſpectare paullo certius affirmat, Pelerinus in *Supplem. III.* p. 85. n. 6. Hercules fere ſtans exhibetur aut leonem elidens. vnus t. 2. ſedens in numo a *Dutens* vulgato *Hiſt. de l'Acad. d. I. T. 40. p. 94.* Alia ne commemoremus, fecit otium Raſchii induſtria in Lexico numiſmat. voc. Heraclea T. II. P. II. p. 115 ſqq. Etiam Heraclea et Metapontum eodem numo iuncta occurrunt: vt Hunter. Muſ. tab. 29. 30. Verum et haec collegit Raſche p. 123.

u) Cic. p. Balbo c. 22. *ex ea ciuitate, quacum prope ſingulare foedus Pyrrhi temporibus, C. Fabricio Coſ. ictum putatur.* cf. Mazoch. p. 113 ſq. qui et foederatam ac ſociam, et municipium appellat. Enimuero municipium proprie ita dictum eſſe non potuit, quandoquidem iure ciuitatis R. vti noluit. Foederatae autem vrbes ſunt eaedem ac ſociae, ſeu Latini ſeu Italici iuris; etſi hoc potius genus ita dici ſolet. Dicendum itaque Heracleam fuiſſe iuris Italici; non autem municipium.

nati *x*). An igitur municipii locum illa aliquando obtinuerit, ſatis liquido non conſtare putamus *y*).

 Quae

x) v. Cic. pro Balbo l. c. vnde ſimul colligi poteſt, ex foedere Heracleam copias Romanis miſiſſe. Idem c. 8. *ipſa denique Iulia, qua lege ciuitas eſt ſociis et Latinis data, qui fundi populi facti non eſſent, ciuitatem non haberent: in quo magna contentio Heraclienſium et Neapolitanorum fuit, cum magna pars in iis ciuitatibus foederis ſui libertatem ciuitati anteferret.* Adde pro Arch. 4. Ceterum bello Italico et ipſam Heracleam grauiter afflictam fuiſſe neceſſe eſt, quandoquidem tabularium eorum incenſum Cicero eodem loco memorat.

y) Sane quidem Mazochius ſummis viribus contendit, Heracleam factam eſſe municipium. Sed ex loco Cicer. p. Balbo 8. effici id nequit. Grauius argumentum eſſet aes Heracleenſe, quod ille poſt Conradum docto commentario illuſtrauit, in altera ſui parte Latine ſcripta, quae legem comprehendit miſcellam Romae factam, primo de recenſu ciuium agendo, frumenti populo diuidendi cauſſa, tum de viis in vrbe Roma locisque publicis tuendis, de fruendis vectigalibus publice conductis; de magiſtratibus et ſenatu in municipiis, coloniis, praefecturis, foris, conciliabulis ciuium Romanorum varia: v. c. vt ne in iis eſſent honorariae, quas nos ſupernumerarias appellamus, dignitates, et ſic porro; tandemque de cenſu in iis agendo. Iam in illa lege cum non de ciuibus modo Romae degentibus agatur, verum etiam ad municipia, colonias, praefecturas, fora, conciliabula, legem ſpectare manifeſtum ſit, Mazochius effectum eſſe ait, vt Heraclea municipium fuerit. Cur tamen, ſi iſta ratio valet, municipium, nec magis colonia, praefectura, forum, conciliabulum? Variae eſſe potuere cauſſae, cur iſti aeri Heracleenſi altero latere lex illa miſcella inſcriberetur, vt nec tamen ea ad Heracleenſes pertineret. Nec maius firmamentum ex clauſula legis peti poteſt, quod in ea municipia fundana memorantur, h. e. quae fundi legis facta eſſent. Quod

Quae huius ciuitatis instituta fuerint, ea quidem aetate, qua sui iuris fuit, ex iis, quae narrata sunt, colligi potius potest, quam disertis veterum scriptorum locis doceri. Communia primum cum ceteris Dorici generis ciuitatibus multa eam habuisse per se patet; tum vero Tarentinorum leges et mores eam seruasse probabile fit, cum coloniarum officium ac pietas istud postularet; quumque adeo illi a Lacedaemoniis originem haberent, etiam ad

Quod vero grauissimum est, nec animaduersum a viris doctis, ait Cicero a P. Crasso Heracleensium legionem ciuitate esse donatam. Quod si factum est, illo tempore Heraclea municipium esse nequiuit, alioquin omnes Heracleenses ius ciuitatis R. habuissent. P. Crassus autem fuit censor cum L. Julio Caesare a. V. C. Varr. 665. Lata ergo iam tum erat Lex Julia de ciuitate cum sociis et Latinis communicanda. Nec adeo Heracleenses eam tum quidem suam fecerant, h. e. fundi legis facti non erant; itaque probabile fit, legionem illam, ciuitate R. donatam, ex parte eorum fuisse, qui ciuitatem praeferrent libertati: cum alii, vt Cicero narrat, libertatem ciuitati praeferrent. Quod si itaque Heraclea ciuitatem R. adsciuit, serius vtique hoc factum esse necesse est; caditque adeo tota Mazochii disputatio caeteroqui perquam docta, inprimis p. 88 sq. Ex loco vero Ciceronis pro Arch. c. 4. ne Cicerone quidem Cos. adeoque V. C. 691. Heracleenses fundos legis seu Juliae seu Plotiae factos esse contendimus: nam Archias eo anno Romanam ciuitatem petit ex lege Plotia, quod adscriptus erat Heracleae tanquam ciuitati foederatae, mirum vero fuisset, ciuitatem Romanam petere Archiam, si Heracleenses ciuitate Romana fruebantur, quibus ille tamen tanquam ciuis erat adscriptus. Quod si itaque eod. l. paullo post Heraclea *integerrimum municipium* appellatur, nomen paullo latius positum manifestum fit pro ciuitate foederata: quemadmodum a Cicerone quoque factum obseruatum est de Neapoli, ad Div. XIII, 30.

ad Heracleenſes nonnulla perueniſſe credere licet. Iam primum, vt a religionibus ordiamur, Herculem iis inprimis cultum fuiſſe, cum nomen declarat tum ſpecies Herculis in numis expreſſa, leonem plerumque elidentis *z*). Dionyſo ſeu Baccho honores habitos, nec non Palladi, cum numi *a*) tum tabula Heracleenſis declarat; ex qua alia quoque collegimus, quae ad ſtatum ciuitatis publicum ſpectant, quaeque aliunde comperire non licuerat. Scilicet miro aliquo fortunae beneficio peruenit ad nos ex innumeris aeribus deperditis ſeruata tabula aerea in agro Heracleenſi ab aratore, qui per alueum torrentis per aeſtatem fere exareſcere ſoliti boues agebat, inuenta ſub annum huius ſaeculi XXXII. In fruſta illa erat disrupta, quorum duo tantum fuere ſeu in limo detecta ſeu ſeruata; nam primo neglecta illa iacuit, alterumque eius fruſtum anno abhinc tertio (ſaeculi XXXV.) per Brianum

z) cf. ſup. *t*). Raro caput Herculis protome leonis ornatum, apud Pelerin. Suppl. III. pl. 3. 5. et 6. frequentius Hercules ſtans cum ſpoliis manu iniectis, ſed, praeter clauam, arcum et ſagittas tenens, pharetratus.

a) Dionyſus, Apollinis caput, et Palladis pulchellum caput, paſſim in numis Heracleenſium locis laudd. ap. Pelerin. Eckhel. Magnan. occurrunt. Videri poteſt Pallas ab antiquioribus incolis, Siritis, accepta eſſe, cum Palladis Iliacae ſimulacrum antiquum a Troianis apportatum oſtentaſſe eos ſupra viderimus. Niſi, quae verior forte ratio, a Thuriis, quos vna cum Tarentinis Heracleam deduxiſſe memorauimus, Palladem repetere placet, qui Athenienſium colonia habiti fuere. Itaque vt Pallas Poliuchos et Polias Athenarum, ita Polias in tabula Heracleenſi occurrit. Manifeſta Palladis Atticae ſpecies viſitur in numo apud Mazoch. ad p. 112. num. 2.

Fairfax armigerum in Britanniam migrauerat; alterum ad Carolum Guevara Equ. Hierosolym. peruenerat. Mox cum Maittarius prius frustum illustratum commentario vulgasset, intellectum est ab Italis, alterum fragmentum apud se exstare, quod orationem prioris continuat. Vtrumque nunc in Museo Herculanensi seruatur, cum ante aliquot annos ex Anglia frustum retractum fuerit. Est autem tabula ex altera parte graece ex altera latine inscripta. In priore quidam illa, quae graeco antiquiore Dorico sermone exarata est, proponitur duplex tabula seu commentarius, seu, quod nos appellare solemus documentum publicum, ciuitatis Heracleensis: alterum quidem ad agrum Dionyso seu Baccho sacrum spectans, cuius dimensio quadripartita proponitur, tum quantum sacri agri, huius dimensionis ope, Dionyso recuperatum fuerit, cum a priuatis esset possessum, et quanti id iisdem locatum, qui priuatim antea possederant; hinc agri terminatio peragitur. Adiectum in fine instrumentum locati conducti agrorum Dionysi *b*). Alterum documentum, vt hac voce vtamur, ad agrum Palladi Poliadi sacrum spectat, cuius dimensione facta cum intellectum esset, quantum a priuatis possideretur, eam portionem recuperarunt totumque agrum item publice locarunt finitores qui ad hanc rem publice erant constituti. De lege, quae in altera aeris parte, tanquam tergo, scripta est, iam supra ad libelli oram actum est. Illustratum est vtrumque monumentum docto commentario a Mazochio post Maittarii, Maffei, et Conradi diligentiam.

b) Συνθήκα Διονύσω χώρων.

gentiam. In priore itaque duplici tabula quae ad ſtatum Heracleae publicum pertinentia animaduertimus, huiusmodi ſunt.

Spartanorum inſtituto per Tarentinos tradito, magiſtratum habuere Heracleenſes ſummum eumque annuum *Ephororum* nomine, ſiue vnius ſiue plurium, quorum tamen vnus ſeu ſorte ſeu ordine erat eponymus, cuius nomen actis praeſcriberetur *c*). Alius fuit, isque et ipſe annuus, magiſtratus *Polianomorum d*): quos Dio cum Praefectis vrbi comparat *e*); tum quoque *Scriba publicus* (Γραμματεὺς) ex more; commemoratur quoque Γαμέτρας; hoc eſt *geometra*, *finitoribus agrorum* (ὁρισταῖς) additus; tum Σιταγέρται, qui ſub Polianomis rem frumentariam curabant, in certos annos, in luſtrum ſcilicet, creati *f*).

Populum Heracleenſem in tribus ac curias diuiſum fuiſſe manifeſtum fit; Spartanorum phylas et obas non male comparat Mazochius *g*). *Curias* certis *epiſemis* ſeu ſignis diſtinctas ac deſignatas fuiſſe probabile fit ſeu in clipeis ſeu in hermis ac cippis ante curiam poſitis; certe nominibus illa adiecta videmus, vt tribum Romae, demon Athenis. *h*)

 Comitia

c) v. tab. apud Mazoch. p. 145. p. 205.

d) v. p. 205. 219. 224.

e) Dio XLIII, 28. et 48.

f) v. tab. p. 208. 9.

g) Mazoch. p. 149.

h) Ita v. c. ΠΕ Καρύκειον Ἀπολλώνιος Ἡρακλήτω, h. e. Apollonius Heracleti f. ex tribu, cuius nomini initium erat ΠΕ, et ex curia, cuius inſigne erat caduceus.

Comitia erant *populi*, *κατάκλητος ἁλία* dicta *i*), vt *comitia calata* apud Romanos; in iis agrorum finitores creatos tabula docet.

Locationem conductionem agrorum publicorum fieri videmus in perpetuum, vt emphyteuseos genus haberi possit, annua tamen mercedis pensione constituta et datis praedibus in quinquennium, h. e. in lustrum; cuius adeo vsus non Romanis solis fuit. Praedes *πρώγγυω* (h. e. *προέγγυοι*. *ἔγγυοι*) *τοῦ σώματος* dicuntur; in quo habemus vetustum Romanorum morem, vt praes seu vindex, qui pro altero spondebat, et ipse corpus suum obligaret, quandoquidem creditori debitoris non bona modo sed et corpus obnoxium erat et in compedibus ac neruo teneri poterat; hinc illa saeuitia creditorum in nexos, cui tandem obuiam itum lege Poetelia Papiria (V. C. 428.) qua omnes, qui bonam copiam iurarent, ne essent nexi, dissoluti, h. e. vt pecuniae creditae bona debitoris, non corpus obnoxium esset. Ita derogatum tabb. XII. legi.

Pensionem mercedis annuam fuisse paullo ante memorauimus. Quantum in singula iugera constitutum fuerit, subscriptum non est, summa tantum cum agrorum eorumque diuersi generis, arationis, vindemiae, pastionis, tum mercedis vniverse apposita. Ex agris v. c. Dionyso sacris in annum redibant mercedis loco CCCCX medimni cum semisextario *k*). Soluta merces in frugibus et quidem

i) v. p. 154. et 260.

k) $\frac{1}{12}$ medimni. *κάδδιχον* appellabant, h. quatuor choenices, v. Mazoch. p. 134.

dem in hordeo, menſe Panemo, qui cum Julio conuenire videtur.

Menſuram publicam habuere Heracleenſes, vt ex tabula cónſtat. Nec tamen genera ac nomina repetere vacat; copioſe de iis egit Mazochius. At pecuniae ſignatae genera praetermittere non poſſumus. Praeter minas enim memoratos in tabula videmus *νόμως ἀργυρίω* h. *νούμμους*, numos *l*). Fuiſſe *νοῦμμον*, qui Tarentinis quoque, forte et aliis Magnae Graeciae ciuitatibus frequentatus eſt, quartam drachmae partem, ſatis conſtat, *vnum obolum cum dimidio m*), atqui is exaequat *ſeſtertium numum* Romanorum *n*): quos adeo hoc numorum genus a Graecis ciuitatibus accepiſſe patet; intelligiturque inde etiam hoc, quod mirationem facere poteſt, cur Romani tam inaequali diuiſione in duo et dimidium aſſes vſi ſint; accommodanda ſcilicet erat argenti ſignandi et numerandi ratio ad morem Graecarum ciuitatum, quarum commerciis vtendum erat.

Multae genus, *δίκαι τριακοσταῖαι*, aliquoties in tabula memoratur; obſcurum tamen eſt, quale illud fuerit. At illud manifeſtum eſt, a Lacedaemoniis accepiſſe multa Heracleenſes etiam in ſermone ac verbis ſingulis, quorum forma omninó eſt Dorica. Inprimis notatu dignum, quod menſium nomina, quae vulgo pro Macedonicis habentur, Dorica et Laconica fuiſſe ex hac tabula intel-

l) v. p. 216.

m) $1\frac{1}{2}$ oboli.

n) $2\frac{1}{2}$ aſſium, mox quatuor aſſibus aeſtimatum.

ligitur, in qua Panemus, qui cum Julio, et Apellaeus memoratur, qui cum Decembre comparari ſolet *o*).

Iam ex his hactenus diſputatis intelligi poteſt illud quoque: in tenuibus quamuis antiquitatis reliquiis, quandoquidem integra nobis tam pauca ſeruauit fortuna, reperiri poſſe multa, modo ſit qui callide inquirendi artem teneat aut otio abundet.

Enimuero ne ſermonem nimium producendo moleſti ſimus, progrediendum nunc eſt ad id, cuius cauſſa ſuſcepta eſt tota haec commentatio. Indicenda a nobis ſunt publice in diem craſtinum ſacra academiae noſtrae anniuerſaria, quandoquidem propitio numine ea nobis contigit felicitas, vt republica ſalua et incolumi illa redeant. Praedicanda habemus diuinae indulgentiae munera multa et ſingularia, quorum interpretem audietis academiae oratorem, rhetorices profeſſorem,

CHR. G. HEYNE,

cui prouincia haec orationis habendae ex more eſt tradita, in qua pauca praemittet ad nobile illud Ciceronis dictum: *neminem virum magnum ſine aliquo afflatu diuino vnquam fuiſſe p*). Inter reliqua quae proſperum

o) Alia omittimus, quae propter Doriſmum notatu digna ſunt. Φίντια pro aurigationis loco habebat ex loco Pindari et eius Schol. male accepto (Olymp. VI, 37.) Mazochius; ſed cauſſam ipſe mox deſeruit; nam πὰρ τὰ Φιντία ſunt παρὰ τὰ τοῦ Φιντίου ſc. χρήματα. Ita et τὰ τῶ Ἡρωίδα et τὰ Ἡρωίδεια de agro Herodae alicuius accipienda ſunt.

p) Cic. N. D. II, 66.

proſperum rerum et ſecundum curſum declarare poſſint, munificentiae regiae genus publice commemorabit, cum Indulgentiſſimi noſtri Regis imaginem ex marmore perquam affabre elaboratam, academiae dono miſerit publico loco in bibliotheca Regio-Academica ponendam, Regina SOPHIA CHARLOTTA, dulciſſimum ciuibus, et orbi terrarum cariſſimum nomen; vt adeo munus per ſe ſplendidum mirum quantum ſplendoris ex duplici dote habeat, quod et ab Optima Regina profectum et Optimum Regem ad viuum expreſſum exhibet. Quae noſtra ſollennia, cum ipſa pompa, quae ad templum academicum ducetur, vt Comites illuſtriſſimi, vosque genere, et, quae generis ſplendore potior habenda, indole et ingenio ac morum honeſtate, ornatiſſimi Ciues, veſtrae frequentiae tanquam luce fulgeat, hac ipſa tabula propoſita noſtrisque precibus humaniſſimis efficere voluimus. P.P. in Georgia Auguſta d. XVI. Sept. cIɔIɔccLXXVI.

XIV.

XIV.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

CHR. FR. GE. MEISTER D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

ERN. GOTHOFR. BALDINGER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JANVARII CIↃ IↃ CCLXXVII.

Abſoluitur commentatio de rebuspublicis Magnae Graeciae et Siciliae ſtirpis Doricae; tum de Chalcidicis et reliquis.

Quod in ciuitatibus liberis et ad popularem ſtatum deſcriptis, priſcarum inprimis aetatum, inſigni honori ac laudi eſſe, et inter adminiſtratae cum fide et dignitate reipublicae, rerumque quietarum ac tranquillarum, argumenta certiſſima haberi ſolebat, ſi vni eidemque ciui populi ſuffragiis per plures annos continuati erant magiſtratus honoresque ſummi: hoc in academica hac ciuitate, vt alia nunc de nobis ipſis taceamus, veſtrae ſaltem,

Commi-

Commilitones, laudi ac praeconio veſtrae virtutis vt cedat aequum eſt, cum, pro ſemeſtri magiſtratu, quem lex mandare ſolet, continuati per ſeſquialterum annum faſces declarent ſaltem hoc, veſtrum obſequium, veſtramque obſeruantiam ac modeſtiam fuiſſe tam eximiam, rerumque noſtrarum ſtatum difficultatibus et moleſtiis, quae turbidorum ingeniorum et inutilium ciuium fraude creari plerumque ſolent, tam parum impeditum ac vexatum, vt nihil eſſe videretur, cur aut eum, qui magiſtratum ſummum academicum gereret, honoris mandati poeniteret, aut ſummi rerum noſtrarum Curatores onus hoc ab his humeris, qui illud ſuſtinebant, amouendum eſſe cenſerent. Saltem curae noſtrae ac vigiliae tam felices habuere ſucceſſus, vt res florentes ac validae tradi poſſint ei, qui nunc in magiſtratus vices more ac lege eſt ſucceſſurus. Transferentur enim die craſtino faſces academici in domum Viri Experientiſſimi omnique humanitatis laude florentiſſimi,

ERNESTI GODOFREDI BALDINGERI.

Cum de ſtudiis veſtris, Commilitones, in Virum veſtro amore veſtraque obſeruantia digniſſimum iam ſatis conſtare arbitremur: certam et exploratam fouemus ſpem, fore, vt vos laudem praeclare partam tueri, legumque obſequium ac vitae officiique ſanctitatem praeſtare tanto magis cordi curaeque habere velitis, quo turpior eſſe ſolet laudis, quam ſemel aſſequuti eramus, amiſſio, retinendae contra pertinacia honorificentior et glorioſior.

Cum interea, vt ſtudia veſtra acuamus, Ciues, in hac ipſa tabula, in qua, vt craſtino die fauſtis noui magiſtratus auſpiciis frequentes adeſſe velitis, edicimus, de re aliqua docta et ad communia ſtudia ſpectante, nonnulla praefaminis loco diſputare mos ac lex iubeat: pertexere placet telam, quam aliquoties abruptam iterum conglutinatam retractauimus, de rebus publicis per Magnam Graeciam earumque inſtitutis ac legibus, eamque aut conficere nunc, aut, ſi res minus ita fert, prorſus ſeponere conſtituimus.

Subſtitit noſtra inquirendi et inueſtigandi ſedulitas in *Dorici generis* coloniis, et quidem in *Tarentinis* eorumque colonis *Heracleenſibus*. Supereſt itaque, vt adiiciamus ea, quae de ceteris Doricae ſtirpis ciuitatibus erui poſſunt. Recenſebimus autem haec omnia breuiter et ſtrictim, vt ne, dum ſingula nimis diligenter perſequimur, aut rerum ſumma e manibus elabatur, aut ad legentium taedium protrahatur oratio *).

A *Lacedaemoniis* ductos vidimus *Tarentinos:* cum profecti eſſent in ea loca Partheniae iam ſub Ol. XVIII,

*) In vrbibus Siciliae curioſius et copioſius illuſtrandis eo minus operam noſtram collocamus, quo notiora haec ſunt et aliorum opera tractata: inprimis Cluverii, d'Orvillii, praeter ſcriptores e popularibus. In prolegomenis Principis Caſtelli ad Inſcriptt. Siciliae iterum loca Thucydidis et Scymni Chii exſcripta et appoſita ſunt. Itaque nec nimis diligenter enotandis laboramus. Nam propoſitum erat ea perſequi, quae obſcura, aut neglecta, aut minus ſubtili iudicio videbantur eſſe exacta, ita vt, quid inde confici et intelligi poſſet, non eſſet animaduerſum.

XVIII, 2. a. C. 707. Tarentinorum colonia fuit *Heraclea* ſub Ol. LXXXVI, 4. et a. C. 433 deducta.

Altera coloniarum Doricarum ſtirps a *Corinthiis* fuit oriunda. Corinthus enim, etſi initio ab Aeolibus eſſet habitata, reditu tamen Heraclidarum in Peloponneſum facto, ab Alete occupata Dorienſibus ceſſit (Thucyd. IV, 42. Pauſan. II, 4. p. 120) circa 1100 a. C. cumque regibus ab eo ortis aliquamdiu paruiſſet, in Bacchiadarum poteſtatem venit a. C. 779. vt regeretur Senatu CC virorum ex ea gente conſtituto. Succeſſit Cypſelidarum dominatio Ol. XXX, 2. a. C. 659. eaque deiecta (a. C. 584. Ol. XLIX, 1. Lacedaemoniis opitulantibus, vt ex Plutarcho Opp. To. II. p. 859. D. aſſequi licet) populare imperium eſt conſtitutum *a*). Iam hoc

a) Phidonem laudat Corinthium vnum ex antiquiſſimis legumlatoribus Ariſtoteles de Rep. lib. II, 6. p. 240 H. ed. Genev. nec tamen temporum notatione adiecta vlla. Potuit adeo alterius ciuitatis eſſe quam Corinthiorum; potuit etiam commentari tantum de legibus. Phidon Cumae Aeolidis legislator proditur in fragm. Heraclidis (p. 22) Φείδων. ἀνὴρ δόκιμος, πλείοσι μετέδωκε τῆς πολιτείας· νόμον θεὶς ἐπάναγκες ἕκαστον τρέφειν ἵππον. Προμηθεὺς δέ τις, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἱκανὸς εἰπεῖν, χιλίοις παρέδωκε τὴν πολιτείαν. Nam Phidon Argis ab Ariſtotele in πολιτείαις memoratus ap. Polluc. X. 48. eſſe vix potuit; is enim fuit idem, qui tyrannidem occupauit: Ariſtot. de Rep. V, 10. p. 538. C. Etſi et inter hos fuere, qui bonas leges conderent: exemplo eſt apud ipſos Corinthios Periander: cuius leges haud malae recenſentur in Heraclidis fragm. p. 16. Summam probabat omnium bonorum aequalitatem, adeoque multo magis agrorum portiones aequas, quae libertatis in ſtatu populari fundum facere videntur.

hoc idem reip. administrandae genus in coloniis Corinthiorum seruatum esse ex more probabile fit, aristocraticum quidem in antiquioribus, democraticum autem in serioribus; temperatum tamen et circumscriptum; vt vel ex Plutarcho colligas in Dione p. 981. D. Posuimus autem annos ex vulgari computandi ratione, cuius fundus est Euseb. et Aristot. Rep. V, 12.

Ceterum coloniarum numero felix fuit Corinthus. Praeter Corcyram enim, Epidamnum *b*), Leucadem, Anactorium, Ambraciam, fuere extra Graeciae fines aliae, quarum nobilissimae *Syracusae*, ab Archia ex Heraclidis oriundo deductae, paullo post Naxum a Chalcidensibus conditam, adeoque anno tertio Ol. V. seu, quod melius ad Thucydidis rationes constituas, Ol. XI, 2. *c*) [Thucyd. VI, 3.]; nec facile vno eodemque anno absolui potuere vrbium condendarum primordia. Dorici generis ac sermonis fuisse Syracusas, inter omnes constat. Assumserat etiam Archias alios Dorienses, qui ad promontorium Italiae Zephyrium adhaeserant. (Scymnus Chius v. 277 sqq.) Δωρίζειν autem Syracusanis fuisse domesticum, vel ex nobili Theocriti loco teneri potest (Id. XV, v. 91-93). Varius fuit reipublicae status: aristocraticus quidem ab initio; id quod colligimus ex Herodoto (lib. VII, 155).

b) Epidamniorum legem laudat Montesquieu lib. IV, 6. ex perperam accepto Plutarchi loco, quem inuenias To. II. opp. p. 297. E.

c) a. C. 735. De his satis copiose actum a viris doctis ad Marm. Arundel. tum a Dodwello et al. cf. Simson. Chronic. 3272. Caussa autem Archiae in coloniam profecti a flagitio ducta erat: v. Diodor. Exc. T. II. ed. Wess. p. 548 extr. et ibi Wessel.

'5). Cum plebs aduersus optimates turbas con- :asset *); Gelo rex est constitutus circa Olymp. XXII, 2. a. C. 491. Successere fratres Hiero et ırasybulus; quo eiecto popularis status restitutus)iodor. XI, 68.) Ol. LXXVIII, 3. (a. C. 466.) rias habuit vicissitudines, cum vix vnquam de- ent, qui regnum affectarent: inter quos reginam ılilistidem fuisse numi docent. Emendatus ciuilis tus mox Diocle leges ferente Ol. XCII, 1. a. C. 2 †); cumque eum magistratus sortito legendos nstituisse audiamus, ad popularem eum formam ɔcliuiorem fuisse probabile fit (v. Diodor. XIII, .. 35. cf. Aristot. de Rep. V, 4. p. 522 E. qui di- te ait, politiam in democratiam esse mutatam.) ɜc tamen valuit legum vis aduersus malas Dio- sii artes, quibus ille paullo post tyrannidem est nsequutus Ol. XCIII, 3. a. C. 406. (Diod. XIII,). Cum Dionysio iuniore eiecto seditionibus, :er quarum caussas refert Aristoteles de Rep. V, quod peregrini et mercenarii milites ciues facti ınt, modum statuere nequirent Syracusani, ad ɪrinthios, tanquam ad parentes liberi, conuersi ɜcibus suis impetrarunt, vt Timoleon mitteretur Ol.

*) Forte ea de caussa, quam Aristoteles refert de Rep. V, 4. pr. vt doceat, verti resp. interdum paruis de caussis.

†) De his legibus haec ex Diodoro constant: fuisse poenas improbitatis constitutas acerbissimas, definitas tamen curiose, et ex merito caussae, tum eas breuitate orationis et obscuritate laborasse. ἐστὶ δὲ κατὰ τὴν λέξιν σύντομος, καὶ πολλὴν τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἀπολιπὼν ἀναθεώρησιν.

Ol. CVIII, 3. a. C. 346. qui popularem reip. formam ad Dioclis maxime legum exemplum reſtituit: Cephalo vſus Corinthio, viro docto ac prudenti (v. Diodor. XIV, 70 et 82.) „Priuatorum quoque contractuum iura et cetera diligenter ordinans, in hoc maxime operam dedit, vt aequalitatem inſtauraret.„ Haec quidem maxime ad Dioclis exemplum; at quae ad reip. adminiſtrationem pertinebant, ea de ſuo iudicio conſtituit.„ Nouis iterum ſeditionibus vexata ciuitas Agathoclem regem accepit Ol. CXV, 4. a. C. 317. Recruduerunt turbae poſt eius mortem, arceſſito quoque in Siciliam Pyrrho rege, donec Hieroni ſumma rerum tradita eſt Ol. CXXVII, 4. a. C. 269. quo tempore Polydorum aliquem veteres Dioclis leges, propterea *quod priſca lingua conſcriptae difficiles intellectu eſſent,* retractaſſe conſtat (v. Diod. XIII, 35). Poſſunt vtique leges nonnullae et inſtituta Syracuſanorum memorari, ſed vt plerumque difficile dictu ſit, ad quod tempus et ad quem auctorem ea ſint reuocanda d). Sufficiant hae tanquam lineae ductae eorum, quae de hac ciuitate ſingulari libro eſſent exponenda.

Condide-

d) v. c. apud Athen. XII. p. 521. B. *ne feminae auro, florido colore et purpura vterentur, niſi quae ſe ſcortorum loco eſſe profiteri vellent* (ſimilem ſupra in Locrenſium legibus vidimus p. 33. 34.) Cum e Phylarchi hiſtoriis petitus ſit is locus, qui res Syracuſanas a Pyrrhi inde diſceſſu erat exorſus; incertum ſit, an ex ſuperioribus temporibus res retracta fuerit. Luxu autem et ipſi Syracuſani infames fuere: v. c. Athen. XII. p. 527. C. quod tamen ad tyrannorum tempora ſpectare videtur.

Condiderant autem Syracuſani et ipſi colonias in auſtrali inſulae parte (Thucydide auctore VI, 5.) *Acras*, LXX annis poſt Syracuſas conditas, adeoque Ol. XXVIII, 4. a. C. 665. et XX annis poſt, adeoque Ol. XXXIII, 4. a. C. 645 *Caſmenas;* tandem anno a Syracuſis conditis CXXXV *Camarinam*, Ol. XLV, 1. a. C. 600. Euerſa eſt Camarina, quoniam obſequium detrectauerat, ab ipſis conditoribus annis XXXXVI poſt (hoc eſt Ol. LVI, 3. a. C. 554.), vt e Scymno diſcimus (v. 293, 4. 5.). Iterum eam condidit Hippocrates Gelae tyrannus (paullo ante Ol. LXXII, 3.) ſed et hac a Gelone euerſa, deducta eſt paullo poſt colonia tertia (v. Thucyd. l. l. Herodot. VII, 154-156.) iterum aucta ſub Ol. CX, 2. (Diodor. XVI, 82. extr.). Omittimus in hoc cenſu vrbes ſerius ciuibus frequentatas, vt Timoleontis opera ſub Ol. CX, 2. Agyrinam (Diod. eod. loco).

Megarenſes, qui et ipſi inter Dores fuere, *Hyblam* ſeu *Megara* condidiſſe, ſub ea ſtatim tempora, cum Naxus a Chalcidenſibus habitari coepiſſet, adeoque ſub Ol. XI. e Scymno colligimus *e*). *Hyblaeos Megarenſes* intelligendos eſſe manifeſtum fit; et diſertior eſt in eam rem Thucydidis locus (l. VI, 4.), in quo eos conditos ait eſſe annis CCXXXXV antequam a Gelone Syracuſano moenibus expellerentur, id quod ad Ol. XI. calculos reuocat. Lamis is, qui Megaris in Atticae finibus coloniam adduxerat, primo Trotilum tenuerat, cumque Leontinos mox conceſſiſſet, inde eiectus, Thapſum

 condi-

e) Scymnus v. 276. Οἱ Χαλκιδεῖς κτίζουσι Νάξον· οἱ Μεγαρεῖς δὲ τὴν Ὕβλαν.

condiderat: qua poſt eius mortem relicta, digreſſi erant illi qui Megara inhabitarunt. Habemus itaque et *Thapſum* inter ciuitates Doricae originis. Syracuſanorum ditioni eam mox ſubiectam fuiſſe vicinia vrbis credere iubet.

Rhodiorum coloniae non minus ad Doricum genus ſunt referendae: nam Rhodios et Dorica ſtirpe fuiſſe ortos et Dorice loquutos nota res eſt. Fuit ex hoc genere *Gela*, quam annis a Syracuſis conditis XXXXV (Ol. XXII, 3. a. C. 690) deduxere Antiphemus Rhodo et Entimus Creta colonis adductis (v. Thucyd. VI, 4. Herod. VII, 153. Scalig. ad Euſeb. p. 80.). Dorica inſtituta eam tenuiſſe Thucydides diſerte tradit *f*). Gela profecti ſunt CVIII annis poſt, (Ol. XLIX. 3. a. C. 582.) qui *Agrigentum* condiderunt, Ariſtonous et Pyſtilus. Impertita iis eadem inſtituta Dorica *g*). Ex *Agrigentinorum* rep. vnum hoc habemus, quod Pollux IV, 174 et IX, 80. ex Ariſtot. tradit, XXX λιτρῶν, quae totidem oboli ſunt, multam apud eos fuiſſe. *Gelae* resp. in Ariſtotelis πολιτείαις fuit, vt fere plerarumque ceterarum ciuitatum: quae ſi ſupereſſent, melius nobis de cauſſis conſtaret, cur nulla earum fuit, quae non tyrannos ſuos aliquando nacta eſſet: etſi facile intelligitur, in omni rep. populari, etiam optime temperata, ſi opulentia partis alicuius ciuium,

f) Thucyd. VI, 4. νόμιμα δὲ Δωρικὰ ἐτέθη αὐτοῖς. de iis v. ad Pindar, Pyth. I, 118.

g) Thucyd. VI, 4. add. Scymnus 291. Itaque apud Agrigentinos religio Jovis Atabyrii erat a Rhodiis deducta. Polyb. IX, 21. Fertilitatem agri et ex ea diuitias et luxum praedicant Polyb. et Diodor.

cinium, aut certae classis opes inualuere, necessario ad oligarchiam et tyrannidem res se inclinare. In Italia Rhodiorum colonias memoratas legimus *Parhenopen* et *Salapiam* in Apulia *h*).

Sed

h) Hanc Elpias cum Cois condidit: Strab. XIV. p. 967 B. Congessit pleraque quae huc faciunt Meurs. in Rhodo I, 18. nec tamen vbique satis subtiliter. Difficultatem haud paruam facit Rhodiorum colonia modo circa Sirin fl. modo circa Sybarin fl. memorata. Loca sunt ap. Strabon. VI. p. 405 C. XIV. p. 967 B. et Mirab. Audit. c. 115. Quae ex his locis colligimus, haec sunt: fuisse qui traderent, Rhodios ad loca circa Sirin accessisse et ibi vrbem Sybarin tenuisse, quam alii cum Sybari fl. et vrbe Sybari ad eum sita, adeoque ab altera illa diuersa, permutarunt: repetita narratio ex erroribus Tlepolemi, qui occiso Licymnio Argis fugerat, et post varios errores, quos poeta aliquis ornasse et amplificasse videtur, Rhodum appulerat: v. Apollod. II, 8, 2. et Not. Adscribemus loca: et primo quidem ex Mirab. Audit. 115 Philocteten sepultum esse ad Sybarin fluuium: *βοηθήσαντα Ῥοδίοις τοῖς μετὰ Τληπολέμου εἰς τοὺς ἐκεῖ τόπους ἀπενεχθεῖσι, καὶ μάχην συνάψασι πρὸς τοὺς ἐνοικοῦντας ἐκείνην τὴν χώραν.* Iam Strabo XIV. p. 967 B. vbi de Rhodo: *Ἔνιοι δὲ τῶν Ῥοδίων καὶ περὶ Σύβαριν ᾤκησαν κατὰ τὴν Χωνίαν* (vt legendum pro *Χαονίαν*. nam Chones cum Oenotriis loca inhabitarunt: conf. Prolus. XIII. *e*). Tertius locus, ap. Strab. VI. p. 405. C. impeditus est: Egerat de antiqua vrbe Siri: *Τινὲς δὲ καὶ Ῥοδίων κτίσμα φασὶ καὶ τὴν Σειρῖτιν καὶ τὴν ἐπὶ Τεύθραντος Σύβαριν.* Quae si sic accipiuntur vt sint: „Quidam et Siritidem et Sybarin ad Teuthrantem Rhodiorum colonias faciunt„ ab omni rerum fide abhorrent; nec Teuthras fl. notus est in his locis. Sed pro *Σειρῖτιν* probabile sit legendum *Σεῖριν* l. *Σείριν*, nam vtrumque vsus fert; tum *τὴν ἐπὶ Τεύθραντος Σύβαριν* intelligere licet *coloniam auctore ac ductore Teuthrante Rhodio conditam:* vt adeo narratum esse necesse sit, „Sybarin et ipsam aliquando a Rhodiis conditam fuisse.„ Liceret forte cogitare de altera Sybari inter Hydruntem

Sed et *Messanam* ad Doricum genus spectasse necesse est, ex quo Messenii eam occuparunt: cum antea, Zancle dicta, Chalcidicae stirpis fuisset (v. inf.). Eius colonia fuit *Pyxus*, seu *Buxentum* in Lucanis (Strabo VI. p. 388. A. B.) sub Ol. LXXVII, 2. a Micytho deducta: Diod. XI, 59 extr. Etiam *Tyndaris* in Sicilia Messenios colonos habuit (Diod. XIV, 78.).

Tandem commemoranda *Lipara* insula, quam colonia a *Cnidiis* deducta insederat (vid. Scymnus 261. 2. Diodor. V, 9. Strabo VI. p. 422. B.).

Locros, de quibus suo tempore egimus *), an inter Dores referre liceat, dubitari potest. Nam Locri, a quibus originem habuere, Aeolicae stirpi annumerandi sunt. Dorico quidem sermone eos vsos esse docuit Bentleius †). Sed Aeolicum genus plerumque in Doricum sermonem et instituta abiisse, etiam aliis exemplis obseruasse nobis videmur; et adhaeserant Locris Epizephyriis aliquando coloni ex Lacedaemoniis, Polydoro regnante, adeoque

tem et Brundusium sita, quam Pausan. II, 19. p. 409. narrat posthaec *Lupiam* dictam. v. sup. Prolus. VII. extr. not. *x*). Ita coniiciat aliquis ἐφ' vel ἐπὶ 'Υδροῦντος Σύβαριν in Strabone fuisse scriptum. Verum hoc est hariolari; nec quicquam hinc efficitur, cui satis firmiter insistas. Paullo ante haec Strabonis verba locus ille καὶ τὸ τῶν Τρωάδων — δυνατὸν ὂν male inculcatus est e margine et retrahendus ad p. 402. vbi de mulieribus Troianis, quae naues combussere, agebatur.

*) sup. p. 46 sq. et an inter Dores referendi sint p. 48. 49.
†) *Diss. upon Phalaris*. p. 355–58.

adeoque a. C. 724. *i*). A Locris conditus in adverſo Italiae littore, quod ad occidentem ſpectat, *Hippo*, quem Bruttiis, qui occupauerant, ademtum Romani *Vibonam Valentiam* nuncuparunt (v. Scymn. 307. Strab. VI. p. 393 C.). Etiam *Medma* a Locris condita (Scymnus ibid. et Strabo p. 394 B.)

Dorienſibus annumeranda eſt, ſi Solinum *k*) audimus, *Poſidonia* ſeu *Paeſtum*, quod, non tam inuentis, quam diligentius inſpectis ruinis, a viginti inde annis clarum nomen habet. Grauior tamen eſt Scymni Chii auctoritas *l*), tum expreſſa Strabonis *m*), qua Sybaritis Paeſti primordia tribuuntur, vt adeo in Achaica ſtirpe illa relinquenda ſit. Sane Dorici ſermonis vſum fuiſſe Paeſtanis numi docent, in quibus ipſum eorum nomen Dorice, etſi mira cum varietate, ſcribitur; potuit tamen ſermo Doricus ſerius adſciſci, potuit eſſe communis Achaeis, quorum ſermonem aliunde parum cognitum habemus, etſi eum Dorico propiorem fuiſſe, multa perſuadent vt credamus; tum vero iis, qui Sybarin condiderant, adiuncti fuere Troezenii: iam autem

 Troezen

i) Pauſan. III. 3.

k) Solin. c. 2. *Paeſtum a Dorenſibus*, ſc. conſtitutum.

l) v. 245. ex certiſſima Salmaſii emendatione: *ἥν φασι Συβαρίτας ἀποικίσαι ποτὲ*, cum *Συμβρίτην* vel *Συμβρίτας* ante legeretur.

m) Strabo V. p. 384 cuius verba male a Mazochio Tab. Heracl. p 409. poſt alios vexata ſic accipi debent ex ſermonis vſu et lege: „Sybaritas ad mare ab initio locum muniiſſe, inde colonos mox ad interiorem locum ſe contuliſſe, ſcilicet eundem, quem Poſidonia condita occupabat. Poſtea Lucanos vrbem in poteſtatem ſuam redegiſſe, iisque eam ademtam eſſe a Romanis.„

Troezen in Dorum poteſtatem ſub Heraclidarum reditum venerat. Retinuere iidem Sybaritae a Troezeniis Neptuni religionem, quam Paeſtani quoque in numis ſeruauere, Neptuno fere tridentem in iis iaculante expreſſo. Quo tempore Sybaritae Poſidoniam antea a barbaris habitatam munierint, non conſtat; citra Ol. LXVII, 2. 3. a. C. 510 tamen primordia vrbis retrahi nequeunt *). Artibus eam et opibus floruiſſe declarant ipſae ruinae et numi. Reliqua de ea ciuitate paucis perſequi non pigebit n). Non conſtat quo tempore Poſidonia ſub Lucanorum ditionem ceſſerit; etſi ceſſiſſe ſatis conſtat: Strabo VI. p. 390. 1. Nondum *Lucani* haec loca inſederant tum, cum Graeci oram Tarentini ſinus occuparent; id. p. 388 C. Verum Samnites, cum nimis laetis ſobolis incrementis florerent, miſere qui ab orientali Silari fl. parte agros inſiderent (ibid. p. 389 A.) Oenotris ſeu Chonibus expulſis; adeoque nec Graeci tum in interiora terrae verſus occidentale Italiae inferioris littus proceſſerunt. Circa

*) Ante L. Olympiadem conditam eſſe, contendit d'Hancaruille ex formis in numis p. 194 5. 6. T. IV. *Vaſi Etruſchi* et in *Recherches* l. c. p. 463 ſq. argumento nimis incerto et lubrico.

n) Ii, qui feciſſe otium videri debebant, errorum et commentorum plurimorum profligandorum taedium reliquerunt, auctores, inquam, qui de ruinis Paeſtanis egere, inprimis *Th. Maior*, et is, quem ſequutus eſt, Mazochius in tabb. Heracl. Collectan. I. p. 507 ſqq. tum *Goſſe* Paeſt. Origg. et, qui omnes multis paraſangis antecedere videri voluit, *Paullus Antonius Paoli* in Diſſertationibus Paeſtanis. Actum eſt de hiſce ſcriptis diligenter in *Recenſibus litterariis Gottingenſ.*

Circa Ol. LXXXV, 3. ante C. N. 438. V. C. 316. Samnites Campaniae fines adorti Etruſcos colonos expulere; forte inde latius progreſſi finitima obſederunt. Cum Romanis nihil ipſis fuit ante V. C. 428. ante C. 326 *) Liv. VIII, 25. Enimuero Graecas ciuitates Lucani iam ſub Ol. XCVI, 4. ante C. N. 393. coepere vexare, inde hae communi aduerſus eos foedere iungi; Diod. XIV, 91. dum Dionyſius, earum libertati imminens cum Lucanis foedus faceret Ol. XCVII, 3. ibid. c. 100. hinc Lucani in Thuriorum fines excurrere, et eodem anno praelio facto magna clade Graecorum copias afficere (c. 101, 2.). Ab his itaque temporibus magnum fuit *Lucanorum* nomen **); et tum factum probabile fit, vt Poſidoniam cum aliis Graecis ciuitatibus, vt Velia, occuparent. Nec tamen Graecae litterae et artes ſtatim videntur eſſe abolitae; niſi forte inter bellorum tempeſtates †). Lucani enim finitima armis aggreſſi vltra Crimiſam et Metapontum excurrerunt. Interea Lucanorum fugitiui *Bruttii* latrociniis aucti in populum coaluerant: Diod. XIV, 15. Ol. CVI, 1. a. C. 356. Vt Lucanorum viribus

 reſiſtere-

*) Peſſime Lucanorum cum Romanis foedus retrahunt ad V. C. 396. e loco Polybii II, 24. qui ad V. C. 529. ſpectat.

**) Lucani, Λευκανοι, populari rep. vſi; magiſtratibus conſtitutis, a quibus, ſi bellum eſſet, Imperator prodi ſolebat Strab. VI, p. 391. A. cf. Liv. XI, 18. Regem Lamiſcum narrat Heraclides in fragm.

†) Pythagorae tamen aetate omnia haec poſteriora ſunt; nec Ocellus Lucanus eſſe potuit, ſi eius aequalis fuit; ſiquidem Pythagoras diem obiit Olymp. LXVIII vel LXIX. Anteuertit quoque Lucanorum tempora Parmenidis et Zenonis aetas.

resisteretur, accitus fuit in Italiam Alexander Molossus Ol. CXII, 1. ante C. 332. cui escensionem facienti in littore Paestano obuii facti Lucani cum Samnitibus victi sunt: Liv. VIII, 17. add. c. 24. v. Froelich. reg. vet. num. p. 32. Vt ne ea, quae Pyrrhus cum Lucanis gessit, aut arma cum Romanis collata, attingam, illud vnum memorabo, Romanos bello Samnitico ac Tarentino simul de Lucanis ac Bruttiis triumphasse, victores in captam Posidoniam coloniam deduxisse V. C. 481. C. Fabio Dorsone et C. Claudio II. Coss. Liv. Epit. 14. Vellej. I, 14. Inde sub Romanorum ditione omnia sic coaluere, vt nec Graecos, nec Lucanos, Bruttios, Samnitesque, his in locis discernere liceret: Strab. VI. p. 389. C. Posidoniam iam circa a. ante C. N. 300. Ol. CXX. ἐκβαρβαρῶσθαι, et sermonem cum institutis Graecis exuisse, Aristoxeni philosophi Tarentini querela constat apud Athenaeum XIV, 7. D. De Lucania spissius est liber *Iosephi Antonini de S. Biase.*

Numerosa est coloniarum familia *Chalcidici generis*, Chalcide Euboeae oriunda. Ab hac enim coloniae fuere deductae plurimae, cum aliis in locis, inprimis in Macedoniae parte, quae olim Thraciae accensebatur *o*), tum in Sicilia, Theocle quidem duce, ea, quam omnium, quas recitat, vetustissimam appellat Thucydides (lib. VI. c. 3.), *Naxus*, anno

o) Ex his maxime insignis erat Chalcis, cuius legumlatorem Androdamantem Rheginum laudat Aristoteles de Rep. II, 12. (10) extr.

anno ante Syracuſas conditas *p*) proximo (Thucyd. l. l. Scymnus 271. etſi Euſebii Chronicon tres annos interponit). Iidem Chalcidenſes, Theocle duce, quinto a Syracuſis conditis anno, *Leontinos* (Thucyd. VI, 3. Scymnus 282.) et poſtea *Catanam* condiderunt (Thucyd. ibid. Scymnus 285).

Anteceſſerunt tamen hanc ipſam Naxum *Cumae* in Italia, quarum origines ipſam Ionicarum et Aeolicarum coloniarum in Aſiam deductionem exuperant; Strabo quidem (lib. V. p. 372. B.) omnium Sicularum et Italicarum coloniarum vetuſtiſſimam appellat. Conditores erant alter Hippocles Cumis Euboeae, alter Megaſthenes Chalcide oriundus *q*). Ex Euſebianis calculis profectio aſſignatur anno a. C. 1050. ſupputo ſubtiliore facile reuocanda ad a. C. 1031. Acceſſiſſe tamen Aeolenſes ex Scymno diſcimus v. 238. Magnas illa ciuitas adepta opes, maritimas inprimis, Etruſcos quoque nauali praelio vicit Ol. LXXVI, 3. ante C. N. 474. luxu mox et ipſa infamis v. Athen. XII. p. 528. E. Rempublicam inter optimates et populum aequa libertate

p) Adeoque Ol. XI, 1. quo ducit Scymnus egregie a Cluverio in Sicil. p 95. reſtitutus. Nam XV γενεαι XXX annorum ſingulae, conficiunt 450 annos, adeoque ducunt ab a 1184 ad annum a. C. 734. Eodemque reuocanda eſt Strabonis lectio lib. VI. p. 410. A. qui ex Ephoro ſua petiit.

q) Non neceſſe nunc eſt cetera perſequi inprimis poſt Scaligeri ad Euſeb. Cluverii, Simſoni, Martorelli diligentiam: cf. ad Virgil. Aen. VI. pr. Apud Ariſtot. Mirab. Audit. c. 97. Cumae a Lucanis (Λευκανῶν corruptum in Λευκαδίων) occupatae dicuntur. Sed eſt ea lacinia ab alia manu adſuta.

tate temperatam fuisse satis constat: vel ex iis quae de tyrannis, qui illam sustulerant, memorantur: v. Dionys. Halic. VII, 3. 5. et al. Capta vrbs a Campanis V. C. 334. ante C. N. 420. Cum quibus illa per deditionem in Romanorum fidem venit V. C. 409. ante C. N. 345. Data Cumanis ciuitas, primo tamen sine suffragio: V. C. 416. ante C. 338. Liv. VIII, 13. facti mox municipes V. C. 539. ante C. 215. Liv. XXIII, 31. Memorabile est quod ad an. V. C. 574. a. C. 180. memoratum ap. Liv. XL, 42. *Cumanis eo anno petentibus permissum, vt publice Latine loquerentur et praeconibus Latine vendendi ius esset.* Lucem mutuam dat et accipit Vellej. I, 4. *Cumanos Osca mutauit vicinia* scilicet iam antea sermonem Graecum cum barbaro commutauerat; nunc in Romanum abiit. Tandem ab Augusto colonia deducta.

Cumarum colonia nobilissima *Neapolis*: adscripti mox alii Chalcidenses (Strabo V. p. 377. A. adde Scymnum v. 251.). Diuersa autem vrbs habuit et diuersis temporibus repetita primordia, diuersa quoque nomina *Parthenopes* et *Palaepoleos*. Itaque mirum non est, si Phocaeensibus et Massiliensibus origines vindicat Scymnus (v. 246.) et Rhodiis Stephanus Byzant. Nam Parthenopen Rhodii condidisse ferebantur *qq*). Palaepolis stolide sollicitatis Romanis bello petita in eorum ditionem venit V. C. 428. ante C. 326. Liv. VIII, 22. Neapolis autem, in qua Campani recepti cum Graecis

qq) v. Strabo XIV. p. 967. A. Hinc arbitramur rationem reddi posse, cur in antiquo apud Eckhel. V. C. Sylloge I. tab. 1. numo Neapoleos inscriptum sit Dorice Νεοπολιτας.

cis coaluerant, (Strabo VI. p. 377. A.) ciuitas facta Romanorum foederata: v. Liv. ibid. et XXXV, 16. quae inter omnes ciuitates Italiae plurimum Graeci instituti retinuit: Strabo l. c. Vellej. I, 4. (vbi *illis* legendum esse facile patet). Municipium Romanorum aliquando esse coepit, e lege Julia: Cic. ad Div. XIII, 30. Agrar. II, 31. pro Corn. Balbo 24. et 8. tandemque colonia Augusta facta, nec tamen citius quam sub Antoninis. Haec forte tenere malis quam somnia Martorellii persequi (in *gli Euboici secondi Abitatori della Città di Napoli* T. II.) Permixta bona et mala dedit Mazochius in Calendar. Neapol. meliora Ignarra de Palaestra Neapolit.

Nauale Cumaeorum *Dicaearchia*, Romanis Puteoli, a Samiis conditum narrabatur, Ionicae adeo originis, circa Ol. LXIII. Facta est Romanorum colonia sub tempora belli Hannibalici, Strabo VI. p. 376. A.

Ab his ipsis Cumis *Zancle* ducta, adeoque et ipsa Chalcidicae originis ciuitas. Nam ex Cumaeis nonnulli, qui maritimas praedationes egerant, escensione facta ibi consederant; accesserant mox Chalcidenses et alii Euboeenses (Thucyd. VI, 4.). Eos expulere Samii aliique Iones, qui Medos fugerant (adeoque post Ol. LXX, 3. a. C. 492.) iis eiectis submissi ab Anaxilao Rhegino conuenae: nomen vrbs nacta est Messanae a Messeniis *r*), et nunc

r) Haec Thucyd. VI, 4. De Samiis add. Herod. VI, 22. 23. VII, 164. Aristot. de Rep. V, 3. p. 520 C. Quae hic ex temporum rationibus difficultatem faciunt, molestiora sunt, quam vt hic repeti et expediri possint: vt Pausaniae

nunc Doricis ciuitatibus annumerata (v. sup. p. 262) Ol. LXXI, 4.

Zancles colonia fuit *Himera* (Thucyd. VI, 5), etsi in eam adscripti erant Syracusani exules: vnde et lingua ex Dorica et Chalcidica mixta; obtinuerant tamen instituta Chalcidica (ibid.). Nec adversatur, quod Mylarum colonos Himerenses prodit Strabo (VI. p. 418. C. adstipulante Scymno 285-8). Fuere enim *Mylae* a Zanclaeis et ipsae deductae; *Euboea* vero a Leontinis: (Strabo VI. p. 419. A.). Vtraque certe Chalcidica, vna cum *Callipoli*, quae a Naxiis fuit deducta (v. ibid.). *Tauromenium* quoque iuxta ipsam Naxum excisam conditum inter Chalcidicas ciuitates numeratur a Scymno (v. 288. add. Diod. XIV, 59. XVI, 7. cf. Cluv. Sicil. ant. lib. I. c. 7).

In Italiae extrema parte, qua Siculi tum et Morgetes habitabant (Antiochus Syrac. ap. Strabon. VI. p. 395. extr.), *Rhegium* fuit seu *Regium* *), mature

saniae IV, 23. errorem taceam: nam in Anaxilai temporibus constituendis mirum in modum lapsi sunt veteres. Posuimus veriora nude et sine controuersia. A Naxiis conditam Zanclen ait Strabo VI. p. 411. A. et Scymnus 282-85. qui et Samios iis successisse addit v. 292. Scilicet Naxii inter Chalcidenses et Euboeenses fuere, quos Thucydides accessisse aiebat. d' Hancaruille *Recherches* T. II. p. 443. Zanclen iam Ogygis tempore conditam ex Eusebii Chronico prodit; eique rei multa mirum in modum commentitia superstruit. Vnde hoc arripuerit, non apparet. Idem errorem aliorum amplectitur, et Messanam ad Ol. XXX reuocat; his erroribus subnixus Himeram duobus saeculis antiquiorem pronuntiat, omninoque omnem antiquitatem ita miscet ac turbat, vt si ille nancisceretur qui ei obtemperarent, actum foret de omni prisca historia.

*) Vt in antiquis iam nummis occurrit ap. Magnan. Brutt. t. 22. 24. Eckhel. Sylloge I. t. II, 1.

mature ſatis et ſtatim poſt Eiram Meſſeniorum a Lacedaemoniis captam (Olympiad. XXVIII, 1. a. C. 668) conditum a Chalcidenſibus, Meſſeniis adiunctis (v. Scymn. 310, 1. Strabo VI, p. 395 B. Heraclid. Polit. p. 26.) De his poſt alios egit Moriſanus in Inſcriptt. Regin. Nos ad noſtras rationes breuiter rerum ſummam conſtituemus. Vſi ſunt Rhegini ſtatim ab condita ciuitate rep. ariſtocratica; electis, ex cenſu quidem, mille qui eam adminiſtrarent (Heraclid. l. c.). Fuere tamen ii ſemper ex genere Meſſeniorum delecti (Strabo VI, p. 395 E.). Vertit illa resp., vt fere ſolet, in oligarchiam, et haec in tyrannidem (Ariſtot. de Rep. V, 12 p. 551 B.). Anaxilaus tyrannidem occupauit Rhegii et mox Zancles, eamque tenuit per XVIII annos; cumque vita is deceſſerit Ol. LXXVI, 1. ante C. 476. initia regni in a. 494. Ol. LXXI, 3. incidiſſe in promtu eſt s) (Diod. XI, 48). Decedens ille liberorum et imperii curam reliquit liberto Micytho, qui cum fide illud liberis, vbi adoleuerant, reddidit Ol. LXXVII, 2 (Diod. XI, 66. Herod. VII, 171. Pauſ. V, 26. p. 442. Juſtin. IV, 2. Macrob. I, 11. p. 259 Lipſ.) At iuuenes, partiti inter ſe regnum, altero Meſſanam occupante, mox libidinoſe ac licenter agere; tum ciuibus in eos conſpirantibus vrbibus expulſi exulatum abiere (Diodor. XI, 76 ſub

s) Antiquiora ſunt et in Ol. LXVIII vel LXIX reiicienda, quae de Pythagoreis Rhegium confugientibus, et de rep. Rheginorum per eos ordinata narrantur (Jamblich. V. P. 130. 251.) Multas vrbes illam in vicinia ditione habuiſſe, multasque colonias eduxiſſe Strabo affirmat (VI, p. 396 A. 397 A.)

ſub Ol. LXXIX, 4). Agitata inde ciuitas ſeditionibus, aduocatisque ab altera factione veteranis ex Himera, caedes aduerſae factionis ab his facta eſt crudeliſſima: Juſtin. IV, 3. Reſtituta poſthaec, incertum quo anno, quo auctore, antiqua reſpubl. Occurrunt in marmoribus Prytanes et Archontes: expeditum tamen non eſt ſacrorum hi miniſtri an et magiſtratus fuerint. Charondae Catanaei legibus quod vſi narrantur Rhegini (v. Heraclid. fragm. p. 26), non niſi ad haec tempora ſpectare poteſt. Quo ipſo manifeſtum fit, non ipſum Charondam, quippe multo antiquiorem, Rhegium adire potuiſſe; adſcivere Rhegini leges Charondae vndecunque tandem petitas: (cf. ſup. Proluſ. VIII. extr.) Contra Androdamas Rheginus legumlator factus Chalcidenſibus Thraciae: Ariſtot. de Rep. II, 12 f. Poſthaec Rhegini bello petiti a Dionyſio et ab eo obſeſſi ad extrema redacti dedidere ſe Ol. XCVII, 2 (Diodor. XIV, 100. 107. 111). Nec niſi Ol. CVII, 2 praeſidio Dionyſii eiecto, in libertatem ſe vindicant (ibid. XVI, 45.). Vulgata eſt in libris hiſtoricis calamitas, quam experti ſunt, cum ad Pyrrhi adventum perculſi metu a Romanis auxilium petiiſſent; miſſa enim in praeſidium legio Romana cum praefecto Decio Jubellio occiſis Rheginis vrbem occuparat. Liberata illa decimo hinc anno a Romanis V. C. 482. inter foederatas Romanorum fuit ciuitates, vt ſui eſſet iuris, etſi foedere non aequo. Ex lege Julia V. C. 664. municipium Romanum facta; Auguſtus vero victo Sext. Pompeio coloniam eo deduxit, vnde Regium Julium appellari coepit.

Quaeſtio nunc ſuboritur, ad quodnam genus ſtirpem Graecorum reuocandae ſint hae Chalci- ;ae ciuitates. Si in Euboeae origines inquirimus, ıantes primos eam inſediſſe accipimus, qui Thra- ; fuere (ex Ariſtotele Strabo X. p. 686 B.) Aeo- ıſes inter antiquiores colonos fuiſſe e Plutarcho)u. Gr. Opp. To. II. p. 296 D.) diſcere licet: ad- eſerant ſcilicet nonnulli Aeoles ex iis, quos Pen- lus in Aſiam deduxerat (adeoque poſt b. Troj. LX). Inſederant aliis in locis alii, vt Curetes, leges (Scymn. 571), Dryopes, ad quos Caryſti, rrhaebi, ad quos Hiſtiaeae originem refert Scy- ıus (v. 576. 7). Quid? quod et Arabes Cadmi mites in Euboea ſubſtiterant (Strabo X. p. 685. 6). Omnino tamen Euboeenſes *Ionici* generis ːre habiti, partim inde ab iis, qui cum Cotho et olo, Xuthi filiis, in Euboeam venerant *t*) [Plu- ch. l. c.], partim ab iis, qui cum Cecrope, Erech- ːi filio, in inſulam traiecerant (Pauſan. I, 5. p. 13). ıalcidem vero Pandorus, Erechthei filius, Ere- ım Aeclus, Athenienſes, condidiſſe ferebantur, ːymnus 592 et 4. Strabo X, p. 685 B. add. Vel- . I, 4, 1.)

Iam quae Chalcidicarum ciuitatum inſtituta ːrint, eruere haud erit difficile. Chalcis enim timates habuit, qui remp. gererent, Hippobotas ꝉos, de quibus videndi Herodotus (lib. V, 77.) et

) Ad Cothum etiam Cerinthi origo referebatur v. Scymn. 575. Fratrem iis accenſebant Ellopem, a quo vetuſtis poetis Euboea dicta Ellopia Strabo X, p. 683. A.

et Strabo (lib. X. p. 685. 6.) et reuocarunt eundem ciuitatis adminiſtrandae morem tyrannis eiectis, quibus aliquando paruerunt Chalcidenſes *u*). v. Ariſtot. de Rep. V, 4. p. 522 E. Idem aliis locis eam *πολιτείαν* appellat, remp. bene temperatam ex ariſtocratia et democratia: v. V, 4. p. 522 E. V, 5. cf. ſup. Proluſ. XII. *e*).

Nec diuerſa omnino *Ionicarum* ciuitatum facies fuit: quippe quae magiſtratus fere ſuos ex optimatibus habuere. Ita de Mileto teſtatum facias ex Herodoto, et vel ex Athen. XII. p. 524 A. Ibidem ex nimia potentia magiſtratus prytaniae in tyrannidem abierat: Ariſtot. de Rep. V, 5. p. 524 E. conf. Diodor. XIII, 104. vbi *ὀλιγαρχία* et *δῆμος* opponuntur. Plura ex marmorum et numorum titulis peti poſſunt. Etiam *Maſſilia* a Phocaeenſibus condita, cuius inſtituta commemorat Strabo (lib. IV. p. 271 B.). Phocaeenſes, antequam Galliae littora adierunt, *Eleam*, ſeu Veliam, condiderant (Strabo VI. pr. Herodot. I, 167.): cui adſcripti poſtea ſunt coloni e Sybaritis: vt ſupra Proluſ. XII. p. 202.) declara-

u) Fuit harum ciuitatum fortuna communis, vt in oligarchiam, et ex hac in tyrannides inciderent, cum in reliqua Graecia, tum in Sicilia. Ariſtoteles hoc ipſe monet pluribus locis de Rep. IV, 3. pr. cum equos alere non poſſe dixiſſet praeterquam diuites, *διόπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλεσιν ἐν ταῖς ἵπποις ἡ δύναμις ἦν, ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις ἦσαν.* cf. idem IV, 13. p. 506. D. Habuit Chalcis ipſa non aliam fortunam: v. Ariſtot. de Rep. V, 4. p. 522. E. et c. 12 p. 551. A. Eretrienſem oligarchiam equitum ſuſtulerat Diagoras aliquis V, 6. p. 527. E. Multo plura exempla ſunt in Sicilia. Sic Leontini Panaetium tyrannum accepere: ibid. p. 551. B.

:claratum dedimus. Fertur autem Velienſibus ges ſcripſiſſe Parmenides ciuis: Diog. Laert. IX, ;. Tandem huic generi addendum *Scylletium*, u Scylacium, infra Cauloniam, vetuſtiſſima Atheenſium colonia habita (Strabo VI. p. 401 A. cf. l. Aen. III, 553.); accenſendi quoque *Thurii*, de ibus ſupra accurate eſt diſputatum. Dicas forte, ıalcidenſes et Iones adeo non minus ariſtocratiam luiſſe quam Dores. Enimuero inſigne interceſſit ſcrimen in hoc, quod in Dorici inſtituti ciuitatis generis nobilitas, at apud Chalcidenſes et Iones enſus, optimatum iura et nomen conſtituebat.

Praeter has colonias, in ſua genera non inani, t nobis quidem videtur, ſtudio diſpertitas, paucae liorum ſunt coloniae: et *Cretenſium* quidem antiuiſſimae inter Iapygas *Brundiſium*, (Strabo VI. p. 32. A. Juſtin. III, 4, 12) *Hyria* et *Salentia*. In iculis *Heraclea Minoa*, LL. Creticis impoſitis. Heıclid. p. 28. A mixta autem ſtirpe profectos Crets vel ex Homero facile memineris (Odyſſ. T, 176 ſq.).

Iapyges, qui primi extrema Italiae loca inſeerant, barbari fuere, Illyricae, vt probabile ſit, riginis; et ducunt eo Antonin. Met. 31 et 37. e Nicandro, Feſtus in Daunia. Fuere ex iis Meſſapii, Daunii: ſucceſſere Graecorum coloniae. Fecere nomina locum commentis Graecorum variis: vt Meſſapii, qui Meſſapyges erant (v. Dio Caſſ. fragm. p. 5. Reim.) a Meſſapo, Neptuni f. (cf. ad Aen. VII. Exc. VIII. p. 154 (136.), Daunii a Dauno heroe Graeco ducerentur (ibid. cf. ad Aen. VII. Exc. VII.);

Lycaonis filios fecit ex Arcadia in Italiam profectos Nicander Iapygem, Daunum et Peucetium: v. Anton. Met. 31. Venisse in ea loca Diomedem Troia reducem, celebratissima inter Graecos fuit fama (v. ad Aen. XI. Exc. I.); gerentibus tum Dauniis bellum cum Messapiis, auxiliatus hospitibus, agros ab illis accepit, quos Doriensibus diuidit; quos adeo adduxisse putari debet cum Achiuis; nam hi tum Argos insidebant, et eos Diomedes ad Troiam duxerat. Insederant Cretenses, ex Creta seu cum Minoe, seu cum Daedalo profecti, seu Glaucum quaerere iussi (v. ad Virgil. Aeneid. VII. Exc. VIII. p. 154. (p. 136. pr. ed.). Multa Iapygum bella fuere cum Graecis, inprimis cum Tarentinis: cf. sup. Prolus. XII p. 227. Iapygas aliquando luxurie corruptos esse narrat Athenaeus lib. XII. p. 522 F. 523. Est Ant. Galatei libellus de Iapygiae limitibus insertus quoque Thes. Ital. To. IX. P. V. Antecedunt ibid. et sequuntur alii, vt Gabr. Barrii de antiquitate et situ Calabriae. Nemini tamen auctor sim, vt bonae horulae spatium his scriptoribus impendat: acumine critico et iudicio historico omnino sunt destituti.

E *Thessalia* discesserant ii, qui *Petiliam* Lucaniae, cum *Crimisa* in iisdem locis, et *Egestam* Siciliae (Strabo VI. p. 390. A. B.), ex *Aetolis* autem, qui cum Thoante venerant, ii, qui *Temesam* condiderant: (Strabo VI. p. 392. C.), tandem *Phocenses*, Epei comites, *Lagariam* non longe a Thuriis tenuisse ferebantur: (Strabo VI. p. 404. C.) *Herculanum* et *Pompeii* inter vrbes antiquitus a Graecis conditas referuntur: sed obscura est omnis de earum originibus fama. Herculanum ad Her-

culem

culem retrahitur ap. Dionyſ. Halic. I, 44. quod ad Pompeios transfert Solin. 8. Nimis credulus eſſet, qui tali auctoritati aliquid tribuere vellet.

Veteres *Pelasgos* et *Arcades*, qui Italiam adiere, licet quidem inter eos referre, qui primi, aut cum barbaris permixti, illa loca incoluere: inter colonias autem numerari nequeunt; neque illi ciuitates iuribus et inſtitutis deſcriptas condiderunt. Arcades quidem et ipſi legumlatores habuere; ſed multo ſerioribus aetatibus, ex quo in magnas ciuitates confluxerant: Tegeatae quidem Antiphanem, Croeſum, Tyronidam, Pyriam ap. Pauſan. VIII, 48 et Prytanim Megalopolitani apud Polyb. V, 93. Prorſus autem abiiciendae ſunt commentitiae origines Italicarum, inque his Latinarum, vrbium a Graecis indocta fraude Graecorum et Romanorum ſcriptorum repetitae: de quibus v. ad Virgil. Aen. VII. Exc. IV. VII. VIII. Nec verius dictum, quod ap. Juſtinum est XX, 1. *Iam Faliſci, Nolani, Abellani, nonne Chalcidenſium coloni ſunt!*

Toto hoc itaque diſputationis genere et argumento, vt dimitti illud a nobis poſſit, ſummatim deſcripto, ad eas preces redimus, quas iam in principio fecimus, vt Comites Illuſtriſſimos, Commilitonesque genere et ingeniis ornatiſſimos, rogatos eſſe velimus, vt ſollennibus his, quae indicimus, pompa in templum academicum ducenda, frequentiam concilient, et iis, qui publice dicturi ſunt, faveant. P. P. Kal. Jan. CIↃ IↃ CCLXXVII.

XV.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

GOTTFR. LESS D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS SACRA XXXXIX.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃIↃCCLXXXVI.

RITE INDICIT.

Subiicitur Obseruationum ad leges et instituta rerumpublicarum Magnae Graeciae et Siciliae complementum et spicilegium.

Sollenne anniuersarium, Ciues, quod nunc rite indicimus, iam ipso annorum numero praescripto, cum *vndequinquagesimum* sit, animos vestros aduertere potest: vnus enim adhuc deficit annus, quin semisaeculare spatium, per quod academia nostra adoleuit, expletum sit. Putate itaque vos, tanquam epoptas, paruis initiis nunc ad maiora illa imbui et initiari; saltem, veluti in sacris facere mos est, vt festa sollennia antecedat cura apparatus sacri, si non castu et peruigilio, vt olim religiosus mos ferebat,

ferebat, caerimonia tamen hac religioſa, quam nunc indicimus, tanquam *paraſceue*, praeludamus ſollennibus futuri anni, et rite operando ſacris mature componamus animos ad religioſum habitum, quo magnum illud ſemiſaeculare ſollenne, quotquot noſtrum ſupererimus, ſimus celebraturi. Religioſo ritu ſacrum huius anni tanto magis continebitur, quo in diem dominicum illud incidit; adeoque pro oratione ſollenni ex more recitanda habebitur a Viro plurimum Reuerendo, Theologiae Profeſſore, Henr. Phil. Sextroh, ad coetum religioſe coactum e ſuggeſtu templi ſermo, quo erigantur animi ad piam recordationem beneficiorum, quae in hanc remp. litterariam per huius anni decurſum deriuata fuere. Eſt in his praecipuum illud, quod Iuuentutis principes, clementiſſimi noſtri Regis tres filios, noſtrae curae traditos, in medio noſtrum videmus ad praeclaram ſpem adoleſcere. Nec defuere reliqua bona, quibus academiarum felicitas aut continetur aut cenſetur: in his frequentia ciuium, diſciplina academica integra, docentium et diſcentium ſtudium, contentio et ardor. E noſtro Profeſſorio ordine nemo per hunc annum numerum imminuit. Ad vota itaque numini O. M. pia et grata mente perſoluenda, Ciues, templum academicum hora ſolita caſte pieque adite, et, quae pietatis veſtrae ſeu excitandae ſeu alendae et fouendae cauſſa dicentur, ita audite, vt ad animos veſtros ea vim habuiſſe intelligi poſſit.

Nos interea agamus id, quod mos et inſtitutum reip. noſtrae academicae nobis imponit, vt

proludamus sollenni craftino disputatione aliqua e communibus studiis depromta aut facile ad illa revocanda. Cumque meminerimus, ad ea, quae ante hos XX fere annos *de rerumpublicarum Magnae Graeciae ac Siciliae descriptione, legibus et institutis*, commentari inceperamus *a*), superesse nonnulla monitu seu necessaria seu vtilia: ne quid a nobis ad priorem hanc saeculi academici partem spectans inchoatum relinquatur, aut in alterum semisaecularem decursum differatur, subiiciemus hic nonnulla, quae partim *ex iis*, quae suis temporibus disputata sunt, *in vnum cogi et colligi*, aut *nouae annotationi* locum facere possunt. Praemittemus his *litterariam* partem; fuere enim *scriptores*, qui partim *respublicas*, partim *leges et instituta* descripsere.

Quantum quidem reperimus, primus in hoc genere verum vidit *Aristoteles:* cuius de republica (Πολιτικῶν) libros VIII seruatos nobis esse etsi gratulamur, periit tamen alterum eius opus longe vtilissimum, quod tanquam fundum ei substruxerat, omnem multorum temporum memoriam variosque Graecarum rerump. conatus, experimenta et commenta, quibus ad certa huius disciplinae legumlatoriae

a) Commentationes erant XIV. Scilicet de *L.L. Locris scriptis a Zaleuco* I. II. 1767. *LL. Charondae* I–IV 1768. 69. 70. *Instituta et LL. Sybaritarum et Thuriorum* I–III. 1771. 72. *Crotoniatarum* 1774. *reliquarum Achaici iuris ciuitatum* 1774. *Doriensium*, et in his *Tarentinorum* 1775. *Heracliensium* 1776. *coloniarumque a Corinthiis, Rhodiis, Messeniis deductarum;* tandem *Chalcidici generis reliquarumque stirpium coloniarum* 1777.

riae principia constituenda perueniretur, Πολιτεῖαι inquam, seu Respublicae descriptae, CLVIII secundum Laert. V, 27. seu CCL vt alii tradunt, admixtis forte aliis aliorum *b*). Quantum ex Laertio colligas, opus diremtum fuit *in ciuitates democraticas, oligarchicas, aristocraticas et tyrannicas.* Quo consilio Aristoteles ad hoc opus descenderit, patesit extremis verbis librorum de Moribus (lib. X. extr.). Adhuc Sophistae et Rhetores de legibus et ciuitate praeceperant, ipsi nullo reip. administrandae vsu instructi *c*). Vt igitur recte de rep. instituenda disputari posset, vsum rerum hactenus consuluit, vt exempla colligeret, fata, caussas, vitia et euentus, notaret, atque inde tandem de rerum summa praecepta eliceret, secundum ea, quibus institutis vnaquaeque resp. quibusque legibus ac moribus temperata melius an deterius rebus suis consuluerat. Videntur adeo Πολιτεῖαι *Ethica ad Nicomachum excepisse; et secundum istas demum libri de Rep. esse scripti d*); nisi et his *Oeconomica* praecessere, id quod

b) Nam hoc euenisse, suspicamur ex eo, quod *genuinae* eius resp. laudantur: v. ap. Fabric. B. Gr. To. II. p. 196. Extant ex iis fragmenta, sed parui pretii nec nisi in grammaticis occupata.

c) Fuit in his *Phaleas* Chalcedonius ap. Aristot. de Rep. II, 7. memoratus, nec bene inter Legumlatores relatus a viris doctis, vt a Fabric. p. 548. To. I. B. Gr. Bona ille aequalia esse voluerat. Alter *Hippodamus* Milesius (ibid. c. 8.) „qui primus inter eos, qui rempublicam non administrarent, conatus est de optima reip. administrandae forma dicere.„ Videtur Aristoteles in eundem censum Platonis remp. retulisse.

d) Vulgo verba illa libri X. extrema de Morib. de libris de Rep. accipi solent, inuito philosopho, vt arbitramur.

ex eorum principio colligimus. Deduxere mox Respublicae enumeratae philosophum ad *leges non scriptas*, hoc est ad instituta et mores barbarorum, Νόμιμα βαρβαρικὰ, passim laudata, etiam Ciceroni. Fuerunt praeter haec Δικαιώματα πόλεων, *controversiae ciuitatum*, fere quas nostri homines *pretensiones* vocant. Etiam Νόμων libros IV. scripserat: vt tamen non satis constet, Platonemne ille in his aemulatus legumlationem ipse instituerit, an ciuitatum variarum leges enarrauerit. Alterum hoc probabile fit, si Gellius II, 12. vbi lex Atheniensium excitatur, ad eum respexit.

Altero ab hoc loco *Theophrastus* fuit, cuius praeter libros *de Rep.* (Πολιτικῶν) etiam περὶ Νομοθετῶν libri tres, tum Νόμων κατὰ στοιχεῖον (alphabetico ordine, ciuitatum ac populorum, credere licet) libri XXIV. et Νόμων ἐπιτομῆς libri X. editi fuere (Laert. V, 44). In his non modo Graeciae, sed et barbararum gentium leges consignatas fuisse, ex Cicerone intelligitur (de Fin. V, 4).

Tandem *Dicaearchus*, Aristotelis auditor, variarum Graeciae vrbium constitutiones (Πολιτείας) collegerat, laudatas eximie a Cicerone (ad Att. II, 2) ex his Spartiatarum resp. fertur Spartae quotannis publice lecta esse (Suid. h. v.). Notior est eiusdem βίος Ἑλλάδος, hoc est de victu et quaestu totaque vitae ratione inter Graecos, sermone pedestri exaratus, e quo pauca fragmenta ad nos peruenere; qui enim intermixti sunt versus Jambici, ex alio opere (ἀναγραφὴ Ἑλλάδος) a descriptore aliquo seruati sunt.

Sequutus hos eſt magnus numerus eorum, qui vel Πολιτείας, vel Νόμους, et Νόμιμα colligerent, vel Νομοθεσίας deſcriberent. Et Πολιτείας quidem *Heraclidis* Pontici ex fragmentis ad calcem codicum Var. Hiſt. Aeliani olim indocte a neſcio quo excerptis, quae ſuperſunt, nouimus; nam Laertius eas commemorare ſuperſedit. *Critias* paſſim laudatur antiquis (v. ad Aelian. V.H. X, 13). Alii ſingularium vrbium πολιτείας ſcripſerant. Ita *Proxenus* ἐν δευτέρῳ Λακωνικῆς πολιτείας ap. Athen. VI. p. 267. D. Porro *Molpis*, *Saeus*, *Dioſcorides*, *Ariſtocles*, IV. p. 140 B. et *Sphaerus* p. 141 C. et ſic ex vno Athenaeo nomina obſcura multorum aliorum, qui de rebuspublicis ſcripſere, conquiri poſſent. Νόμιμα autem βαρβαρικὰ collegerant *Poſidonius* Stoicus, *Cleanthes*, *Nymphodorus* Amphipolites, *Theodectes* Phaſelites Rhetor *e*). Inſeruere ea alii ſuis hiſtoriis; quo fit, vt etiam ex his ſimilia laudentur; inter hos inprimis *Theopompus*: tum *Nicolaus Damaſcenus*, e quo ſuperſunt excerpta apud Joannem Stobaeum. Debuere eius generis occurrere nonnulla in Κτίσεσι. Omnino autem ſcriptores hiſtoriarum, qui de rebus aut ſingularum ciuitatum ac rerump. aut de rebus certarum aetatum ac temporum egerant, ipſas rerumpubl. formas, mores ac leges deſcripſerant. Etiam *Clearchus* περὶ βίων non ſingulorum modo hominum,

e) Apud Wower. de Polymath. c. 9. Idem *Hermodorum* inter eos memorat, quem expunxit Jonſius de Script. hiſt. philoſ. I, 20. 3. et in eius locum retulit *Harmodium* Lepreaten περὶ τῶν κατὰ Φιγαλίαν (Arcadiae) νομίμων. *Hellanicum* ex Etymol. M. in Ζαμολξις addit Mauſſacus ad Harpocrat. p. 388. Sed intexta tantum hiſtoriis eius fuiſſe nonnulla, ſuſpicari malumus.

hominum, verum etiam ciuitatum et populorum mores persequutus erat, vt patet v. c. ex Athen. XII. p. 518 C. et ex iis quae collecta sunt a Jonsio (I, 18, 1). Νομοθεσίας singularium vrbium scripserant alii: ita *Telephus* Pergamenus περὶ τῶν Ἀθήνησι νόμων καὶ ἐθῶν (ap. Suid. h. v.) inprimisque περὶ τῆς Ἀθήνησι νομοθεσίας inclaruerat *Demetrii Phalerei* liber. Iam περὶ νομοθετῶν *Apollodorus*, non constat quis, scripserat, cuius lib. II. laudatur ap. Laert. I, 58. et *Hermippus* περὶ νομοθετῶν, forte Smyrnaeus, Peripateticus *f*). Leges tandem collegisse

f) cf. Jons. II, 9, 4. Catalogum veterum LLlatorum dedit Fabric. B. Gr. p. 546. 7. To. I. insertis nonnullis, qui in censum non venire debebant. Sunt recentiorum scriptorum libri nonnulli, in quibus de antiquarum rerumpublicarum et legum natura et conditione docte disputata expectes. Verum nimis exili opera scripti sequentes libri: *Les Paraphrases sur les Loix des Republiques anciennes par Germ. Forget* Paris 1577. 8. Ad Romanas tantum leges spectant: *Io. Vlrici Zasii Catalogus legum antiquarum* Argentor. 1551. 8. et *cum annotatt. Lud. Charondae* Lutet. 1555 12. Ceterum voc. νομοθέτου impertitum memineris etiam iis, qui vnam legem, aut legum genus tulerant: v. c. ap. Aristot. de Rep. II, 12. p. 449. D. tandem etiam iis, qui leges scriptis suis proposuerant; vti Platonem νομοθέτην appellat Aristot. de Rep. II, 12. p. 449. A. Quam diuersa haec notio ab illa, si quis aut remp. legibus descripsit et constituit, aut coloniae deductae auctor et dux nouam ciuitatem ordinauit? Ex hoc genere fuere, qui heroum more colerentur; vt Macareus inter Lesbios ap. Diodor. V, 82. etsi iidem etiam Pittacum habuere legumlatorem, quantum colligere licet ex Diodori Exc. p. 552. To. II. Wess. Occurrunt quoque exempla seruati praecipui honoris posteris eorum, qui primi vrbem condiderant et habitatione locum occuparant; in insula Thera,

legiſſe videntur auctores Νόμων (non περὶ Νόμων) e quo genere olim fuit liber *Heraclidis* Pontici ap. Laert. V, 87). Laudatus quoque ἐν τῷ πρώτῳ τῶν νόμων *Diogenes Babylonius* (ap. Athen. XII. p. 526. D.) et *Callimachus* ἐν τῷ τρίτῳ πίνακι τῶν νόμων (ap. eund. XIII. p. 585). Ex hoc genere debuit eſſe auctor, Pythagorea diſciplina imbutus, qui Zaleuci et Charondae forte et aliorum leges ita collegerat, vt in iis ipſis legum optimarum exemplum proponeret; qua de re ſup. in Proluſ. II. (add. Epimetrum) et Proluſ. VIII. IX. plura ſunt diſputata.

Quae ſi quis perſcripta a veteribus in vno hoc genere apud animum reputet, annon miſereatur ſortis humanae, quod nobis praeſtantiora et vtiliora ingeniorum et ſtudiorum antiquitatis monumenta fortuna inuidit, reliquit alia, quibus aequo animo careremus! eos eripuit, qui *facta* docuerant, ſervauit eos, qui *opinionum commenta* chartis illeuerant! atque etiam ex his periere Archytae ceterique Pythagorei, periere fortiſſimi Stoici, contra peruenere ad noſtram aetatem integri Jamblichi, Porphyrii, et

Therae, et Apolloniae ad Ionium mare, ap. Ariſtot. de Rep. IV, 4. p. 489. C. Sunt viri docti qui ſibi in voce *theocratiae* placent, quoties in priſcis ciuitatibus ac populis ad vatum et deorum monita ac reſponſa attemperata vident fuiſſe conſilia. Parum commodum illi quidem et fere lubricum ac fallax nomen videntur ſectari; non enim in ipſa reip. natura ac deſcriptione illud conſtitutum erat, vt vates conſulerentur; ſed ex opinione et ſuperſtitione iſtarum aetatum eo adducta eſt interdum res a magiſtratu, ſeu a ſenatu ac populo inter ſe diffidentibus, vt de re ſeu controuerſa ſeu dubia et obſcura deum conſulerent.

et huius furfuris alii; vt ne inferius descendamus! sequentium enim aetatum et ex ipsa barbarie plaustris scriptorum sexcentis vnum facile Theopompum vel Ephorum, vitae humanae ex rerum memoria magistrum, redimeremus! Et nos, in tanta praestantissimorum ingeniorum obliteratorum strage, seruatis inter haec calonum et lixarum operis, aut nominis immortalitati aliquid tribuere, aut ex paucis, quae seruata sunt, superciliose de veterum doctrina et sapientia vniuersa pronuntiare audebimus! Ad retundendum hominum doctorum fastum et tumorem, quo minus aut de praeteritis aetatibus asseueranter ac fidenter pronuntient aut per futuras aetates suis opinionibus et praeceptis sempiternam auctoritatem fore somnient, vix aliud nouimus exemplum potentius, quam hanc ipsam scriptorum fortunam in vtramque partem tam miram, iniquam ac temerariam. Itaque de suis quisque aequalibus, de sua aetate, in his rebus, in quibus versamur, bene merebimur; nimis fluxa et incerta est humanarum rerum conditio, quam vt a posteritate bene meritorum praemia expectare tutum sit.

Ab his vt nunc ad ea progrediamur, *quae vniuerse de hoc genere legum et institutorum antiquae Graeciae statui possunt*, in confesso est, hanc multarum rerum publicarum expositionem, cum caussis et euentis, multarum rerum intelligentiam philosophis suppeditare debuisse, quo de ipsa ciuitate, partium descriptione, institutione et disciplina, veriora traderent; inprimis adeo Aristotelis libros de Republica quasi pro *summa eorum, quae tot rerump. contemplatio*

templatio ſubtili eius iudicio ſubiecerat, habebimus. Verum ipſa inſtituta fuerintne praeclara et ſalubria ſi quaeramus: ea, quae de illarum ciuitatum fortuna ac proſperitate in hiſtoriis memorata ſunt, dubitationem facile eximunt; eſt tamen non minus de ſoli caelique natura et indole, tum de agriculturae ſtudiis, quae noui coloni attulerant, tum de adſcitis in amicitiam, ſocietatem, interdum et ciuitatem, barbaris cogitandum.

Vt tamen recte de illa veterum opera iudicemus, reputandum eſt, primum, *tempora illa antiquiora tanquam pro incunabulis politices* omnino eſſe habenda, a quibus adoleuit illa, nutrita poſt virorum doctorum cura ac ſtudio: ita tamen vt ab rerum veritate, non a mera ingenii ſubtilitate per hypotheſes ludentis, ea proficiſcerentur. Vti autem omnino exigui coetus et ſocietates parum numeroſae induſtria acriore res ſuas curant: ita eorum, quae ſalubria in rep. an noxia eſſent, obſeruationi diligenti multo magis accommodatae erant *paruae respublicae*, quam magna imperia, quibus nunc Europa intercepta eſt: in quibus multa caſu ac temere, alia vnius vel paucorum arbitrio ac libidine, pauca ad certam rationem, pleraque more et exemplo fiunt ac geruntur; cumque regna illa inter barbarorum victorum inſolentiam ac ferociam, vt fors ferebat, coaluerint et concreuerint, nunc fluminis more, qua illud alueum ſibi fecit ac curſum conuertit, omnia feruntur impetu; ipſa rerum curandarum et adminiſtrandarum multitudo, perplexus nexus, operarum et ſtudiorum concurſus plerumque inter-

intercedit, quo minus antiqua mutari, meliora, etiam bene perſpecta et multis virorum prudentium ſcriptis declarata, inferri poſſint. Solent quoque in magnis imperiis, quae principatum Europae affectant, eorum, qui rebus adminiſtrandis praeſunt, ingenia et ſtudia ad rerum externarum ſplendorem, auctoritatem ac vim ad fortunam reliquorum Europae regnorum inclinandam, ad rem militarem et ad tributa ac vectigalia, magis ſe conuertere quam ad ciuium virtutem ac felicitatem. Contra respublicae illae antiquarum aetatum, partim erant hominum, qui ex feritate et vita ſilueſtri, aut ex *nomadico* vitae genere ad agros colendos primum progrediebantur, vt forte ii, quibus Moſes leges ſcribebat; partim colonorum, qui, ex ciuitatibus iam ad certam rationem conſtitutis cum eſſent progreſſi, ipſa deſcriptione nonnulla melius conſtituere, cumque et fines et ciues eſſent exigui modi et numeri, facilius multa perſpicere ac conſulere poterant. Melius itaque legumlatoriae ſcientiae pericula facta ſunt in his paruis ciuitatibus, quam ſi in magnis regnis et imperiis hoc idem tentatum eſſet. Satis quoque hoc docuit imperiorum veterum per Aſiam hiſtoria; quam parum enim illa ad bonam legum deſcriptionem profecerint, ipſa res declarauit. Contra in illis paruis ciuitatibus experimenta facta ſunt, qua via ac ratione respublicae condi et conſtitui poſſint ſic, vt finis eiusmodi ſocietatis humanae, *felicitas* non vnius, nec paucorum, *ſed omnium*, ſi non aequalis ac par, nullo tamen alio gradu diſcrepans et inaequalis, quam quem naturae diſparitas et inaequalitas facit, obtineri

tineri

neri possit. Videmus itaque antiquas respublicas :re esse populares, ex iisque antiquiores fere ab *:qualitate agrorum et fortunarum*, quam adeo Moses :quutus esse agnoscitur, processisse. Ipso rerum [u cum intellectum esset, laborare hoc genus ni-ıis multis malis: emendatior facta est reip. forma, : tentata res per omne genus et democratiae et :istocratiae. Inter haec, principium et fundamentum mnis societatis ciuilis esse animaduersum est *liberta-m*, sine qua nulla esse potest tuta possessio ac fru-us bonorum *g*); hanc vero muniendam esse domi onis legibus ac moribus, foris virtute et corpo-ım robore; in pace frugalitate, continentia, bore, in bello corporum animorumque viri-ıs reique militaris prudentia summam rerum ontineri. Itaque frugalitatis et laborum toleran-ıe quanta bona sint, melius perspexere veteres; recte illi maluere rerum molestarum sensum in-cundum obtundere, quam rerum iucundarum sen-m acuere.

Aliud periculum factum est in eo, cum paruae spublicae vim externam et hostilem haud bene :pellere, magnae vim ciuilem et iniuriam pauco-m potentium facile ex se gignere soleant, annon sp. etiam in modicis finibus et viribus ita insti-tui

g) Ephorus ap. Strabon. X. p. 735. D. de Cretensium rep. δοκεῖ δὲ ὁ νομοθέτης μέγιστον ὑποθέσθαι ταῖς πόλεσιν ἀγαθὸν τὴν ἐλευθερίαν· μόνην γὰρ ταύτην ἴδια ποιεῖν τῶν κτησαμένων τ'ἀγαθά. (vides *liberty and property*) τὰ δὲ ἐν δουλείᾳ τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἀρχομένων εἶναι.

tui possit, vt hostilem impetum minus extimescat; Quod maxime propositum fuit Cretensibus et Spartanis: Cumque virorum fortium et armis exercitatorum exiguus numerus par sit magnae multitudini hominum imbellium, consentaneum erat, vt armis et laboribus tolerandis a pueris assuefierent ciues. Ducebant haec ad illam prudentiae politicae arcem, vt omnem ciuium institutionem a puerili aetate repeterent, eamque non in dictis ac praeceptis, sed in factis exemplisque positam esse intelligerent: id quod etsi prudentiores nullo tempore latuit, nouissimis tamen temporibus demum inter nostrates sagacioribus persuasum esse coepit; tum vt non parentibus ac cognatis liberum relinqueretur, quo institutionis quisque genere vti vellet, verum vt institutionis et disciplinae procuratio perspicue legibus consignaretur (v. Aristot. de Morib. X. p. 187. D. sq.) Nullum facile est reipubl. liberae genus, quod non experti sint Graeci; multo magis si de compositis et arte multiplici variatis generibus quaeritur. Quanta cum sagacitate et subtilitate temperata fuit Atheniensium democratia! Qua tandem intellectum est, hoc genus ciuitatum omnino nisi in summa simplicitate, paupertate et ciuium paucitate, suis rebus superesse non posse. Inter haec eo tandem peruentum est, idque primi Graeci perspexere, mox Romani maiore cura et sollicitudine definiuere, temperandam omnino esse remp. quamcunque eum in modum, vt potestas exequendi decreta in vnius aut paucorum sit manu, legum ferendarum toti populo seruetur, deliberandi autem Senatui relinquatur; aut si regnum constitutum fuerat, vt sit inter

regem

gem et populum medius aliquis ciuium nobiorum ordo.

Inter haec infitiandum non eft, *plurima* in is rebus publicis fuiffe *a noftris temporibus aliena.* am primum ad ipfa incunabula, vt diximus, et imordia politices, earum aetas affurgit. Sunt eo nonnulla inftituta e barbarie feruata, multae ges nimiae fimplicitatis; interdum et horridam eritatem ac feritatem prae fe ferentes *h*). Nec ro illi legum auctores difputandi et cogitandi fubitate philofophi fuere, fed vitae prudentia et faentia ex rerum vfu et obferuatione nata *i*). orro in magna veterum legum parte *morum difcina ad easdem reuocata eft*, ita vt morum praecepta effent aut inferta, aut prooemiis praemiffis inculta: quae tamen res facilius ferri poterat in illa

T 2 legum

h) Ariftot. de Rep. II. p. 436. C. *τοὺς γὰρ ἀρχαίους νόμους λίαν ἁπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικούς· ἐσιδηροφοροῦντο γὰρ οἱ Ἕλληνες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων· ὅσα τε λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἐστί που νομίμων, εὐήθη πάμπαν ἐστίν.* Memorabile id genus exemplum conftituunt leges Cretenfium et Spartanorum. Sunt tamen in his nonnulla idoneis rationibus haud deftituta: v. c. opificiorum contemtus, inter homines fcilicet, qui naturae humanae praeftantiam non minus in corpore quam in animo vindicabant; qui adeo corpora frangi nollent arte fellularia et fordida.

i) Seneca Ep. XC. *Sed poftquam, furrepentibus vitiis, in tyrannidem regna verfa funt: opus effe coepit legibus, quas et ipfas inter initia tulere fapientes. Solon — Lycurgum — Zaleuci leges Charondaeque laudantur: hi non in foro nec in confultorum atrio, fed in Pythagorae tacito illo fanctoque feceffu,* (vltimum hoc falfo pronuntiatur) *dedicerunt iura, quae florenti tunc Siciliae et per Italiam Graeciae ponerent.*

legum ſimplicitate et paucitate *k*). Contra noſtris aetatibus morum emendandorum viae et rationes non tam a legibus et inſtitutis, quam ex rerum cognitione et doctrina expectantur; cum veterum hominum religiones intra ritus et caerimonias ſubſiſterent, noſtra religio doctrinam ethicam ſibi vindicauit; ab hac igitur inſtitutio cum puerilis tum prouectae aetatis petitur. Praeclare vtique, modo praeceptio et inſtitutio non ad opiniones et ſubtilitates, aut adeo ad refellendas aliorum opiniones deducitur: quae vtique res ad animos ac mores fingen-

k) cf. Proluſ. I. p. 14 ſq. Ariſtot. de Mor. X, 10 p. 187. vbi docuerat, niſi natura, doctrina et vſus ac conſuetudo conuenerit, vix bonos fieri poſſe, moresque adeo fingi diſciplina et inſtitutione, atque ideo educationem et ſtudia legibus deſcripta eſſe debere: (*διὸ νόμοις δεῖ τετάχθαι τὴν τροφὴν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα*) *itaque*, pergit, *exiſtimant nonnulli ab iis qui leges ferunt, honeſti cauſſa ad virtutem homines eſſe cohortandos atque excitandos. διόπερ οἴονταί τινες τοὺς νομοθετοῦντας δεῖν μὲν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ προτρέπεσθαι τοῦ καλοῦ χάριν, ὡς ὑπακουσομένων τῶν ἐπιεικῶν τοῖς ἤθεσι.* Ipſe Moſes ſuarum legum fundum non modo virtutem, verum etiam pietatem in deum fecerat; cumque alii, inquit Joſeph. in Apion. II, 16. *εὐσέβειαν* partem virtutis conſtituant, ipſe eam fundum ac totum, ſingulas autem virtutes partes *εὐσεβείας* eſſe voluerat, ita vt *καρτερία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη*, eſſent partes ſeu genera. Solent hoc iam antiquiores ſcriptores inter veterum legum proprium morem referre, vt a diis, eorum prouidentia, et a poenis praemiisque poſt hanc vitam expectandis aut metuendis, initium faciant. Copioſe hoc declarare annifus eſt Warburtonus. De Pythagoreis id forte probabiliter affirmari poteſt. At antiquiores non legum verbis, ſed inſtitutis ac ritibus ſacris metum deorum inculcabant, quo ipſa ſacrificia, auguria, luſtrationes, iuraiuranda, pertinebant. Nec aliud quid effatur Plutarch. adv. Coloten. p. 1125. D.

fingendos nullam vim habere poteſt. At prioribus aetatibus vitae praecepta ipſis legibus proponebantur; aut moribus et inſtitutis, etiam nulla verborum praeceptione adhibita, inſtillabantur; ita officiis peragendis ipſo vſu homines aſſuefiebant *l*): Naturae humanae et indolis ingenuae, nulla auaritia et luxurie corruptae, inter haec magna vis eſſe debuit, exemplorum autem vitae auctoritas ſumma. Ipſis recte factis iuuentus erudiebatur et informabatur, ne verbis quidem monita, ſaltem nulla quaeſtiuncularum et diſputationum ſubtilitate. Mox etiam commemorari facta et in exemplum proponi debuere; tandem etiam ficta et ex vera vita adumbrata. Cum his porro nonnulla ſymbolice praecipi coepere, adſcitis inſtitutis ſymbolicis. Sed ſymbolis his euenit id quod aliis fere omnibus ſymbolis, vt, ſenſu obliterato ac vi ſublata, maneret externa agendi ratio. Sic luſtrationum et purgationum manſit ritus, ignorari coepit conſilium et ratio. Etiam illud inprimis animo tenendum, quod facile in oculos incurrit, priſcis temporibus *nondum factam legum diuiſionem in iuris publici ac priuati et ſacri codicem, nec politiam et iudiciales leges, et, quod appellant, ius criminale ſeorſum fuiſſe in ſua capita redactum ac diſtributum;* contra vero veteres iſtae leges promiſcue ac permixtim capita omnis generis complectebantur. Etiam quando in LL. Solonis et in XII. tabulis diremta fuere iura in plura genera ac ſectiones, multum adhuc res aberat a iuſta aliqua

 partium

l) ἀσκήσει τῶν ἐθῶν, vt ap. Joſeph. in Apion. II, 16. Exemplo ſint Cretenſes et Lacedaemonii.

partium descriptione. Nec legibus comprehensae sunt ab initio caussae et iura cuncta quae in ciuitate desiderari possint; verum scriptum est de vna et altera caussa aut crimine, quod illo tempore inter illos homines cum maxime reprimendum esse videbatur. Ita successere aliis alia, modo consilio ac prudenter, modo temere, ac casu. Plerumque enim rerumpublicarum leges sigillatim pro temporum ratione in codicem excrescere solent, non alio modo quam muri Thebarum lapidibus sparsim convolantibus et locum suum occupantibus.

Nec hoc dimittendum est animo, etiamsi integras legum tabulas ciuitatum haberemus, non tamen in illis totum ciuitatis ius perscriptum nos esse cognituros, sed *tantum nonnulla, quae a more et instituto maiorum recederent;* non enim dubitare licet, etiam post Charondae et Zaleuci leges multo plura vsu et consuetudine, more et instituto, quam lege scripta, fuisse administrata. Multa quoque relicta iudicis arbitrio, inprimis in caussis similibus ad leges applicandis: cuius rei exempla vel Romae tempora antiquiora suppeditant. Vix autem vllum fuit ante ius Romanum, quod tam late ad singula negotia et caussas descenderet, nihilque aut vsui et consuetudini aut iudicis arbitrio et iudicio relinqueret. Tum *discrimen* ingens *inter mores veteris Graeciae et nostros* constituit non modo popularis imperii forma, et ius ciuitatis, quo et iudicatus et magistratus gerendi ius continebatur, verum ipsa domesticae vitae ratio et conditio; seruorum operae, inprimis in agro colendo, etsi passim fuere

libera

libera capita, quae operam locarent, etiam essent, qui glebae erant adscripti *m*); porro muliebris sexus conditio, cum per omnes aetatis gradus in manu virorum, seu patris, seu fratris et agnati, seu mariti, esset femina; iudicium de artibus sordidis et illiberalibus tam diuersum a sensu nostro. Multa etiam mutata sunt scripturae vsu, cum olim voce et oratione omnia negotia publica et priuata essent expedienda; quorsum etiam testium et iurisiurandi vsus multo frequentior, quam nostra aetate, etsi etiamnum nimium forte frequentatus in foro, est referendus.

Bene tamen vel sic nobiscum actum esset, modo seruasset nobis fortuna *libros illos et leges integras* vna cum iis, *quae de earum vi ad respublicas erant narrata.* Nunc *nudas* leges, plerumque *truncatas*, habemus, *deficientibus caussis* legum, et rationibus, quae potuere esse plurimae, quas ignoramus, eaeque variae, modo a gentis origine, sedibus, solo, caelo, modo ab opinionibus, religionibus repetitae, seu physicae et ethicae, vt nunc loqui amamus. Licet quidem in his, Montesquieui aliorumque, etiam antiquiorum, exemplo *n*) multa

m) Tales fere *Helotae*. *Penestae* in Thessalia et *Perioeci* in Creta: cf. Aristot. de Rep. II, 9. 10. inpr. Athen. VI. p. 263. 264. qui locus de seruorum conditione inter Graecos classicus est.

n) Exemplo sint haec: Numam ex imputata vite diis libare vetuisse, *vt putare vites cogerentur.* Plin. XIV, 12. s. 14. mola salsa vti coeptum, *vt a glandibus reuocarentur homines.* Apud Aegyptios asinos Typhoni consecratos, ne iis vterentur homines, sed equos alerent

ingenioſe comminiſci; enimuero in hiſtoriis veritatem quaerimus non commenti ſagacitatem. Raro itaque ipſam legum indolem et conſilium tenemus; raro cauſſas aſſequimur: quas tamen niſi teneas, ſaepe legum vim fruſtra putabis te tenere, non magis quam ii, qui leges Romanas ex Digeſto et Codice laudant nec reip. Romanae ſtatum et conditionem eo tempore, quo lex lata eſt, perſpectam habent. Vt exemplo rem declaremus: In Graecis ciuitatibus tantam legum ſeueritatem in diſcernendis legitimis a ſpuriis, (γνησίων et νόθων) contra apud Aegyptios fuiſſe nullam, bene intelligimus, quandoquidem apud iſtos ciuitatis iura et munera non poterant niſi in certa capita definito numero conferri; contra Aegyptii liberorum numerum et frequentiam in votis habebant, victus facilitate inuitante ad ſuſcipiendos liberos. et cum opinio vulgaris in generandis liberis nihil matri relinqueret, patrem vnicum auctorem haberet (v. Diodor. I, 80.). At qua de cauſſa a Lyciis dominatus feminarum receptus, aut ab Aethiopibus regni ſucceſſio non defuncti regis liberis, ſed ſororum filiis

rent. Haec et his ſimilia inter ingenioſa commenta referenda eſſe in promtu eſt. Ita etiam facile aliquid ponere ac ſtatuere licet, quod acute dictum ac ſagaciter inuentum videatur, vbi de cauſſis legum, morum et religionum vniuerſe diſputatur; at ea omnia ſaepe concidunt ſi ad ſingula exempla deſcenderis. Mohammedicos ritus, Arabiae ſaltem Orienti vnice accommodatos, quis tandem credere potuiſſet tam late recipi ac ſeruari per regiones ac terras ſoli caelique prorſus diuerſi? abſtinentiam a vino ſeruari in terris vitium feraciſſimis, lotiones religioſas in terris ſiccis aut gelidis?

filiis credita fuerit, et innumera eiusmodi alia; ignoramus. Quid quod illae *leges*, quae ad nos peruenere, ne quidem ab *institutis* sedulo sunt distinctae, venitque *legis* nomine, quod *institutum* erat, (νόμιμον non νόμος); erant quoque multae leges haud dubie ab institutis profectae, hoc est, vt nostrates dicunt, lex non scripta abiit in scriptam; multa sunt *similia* nostrarum ciuitatum *Statutis*, alia *Consuetudinibus* et Iuri recepto.

Tandem et illud manifestum fit, in illis libris qui periere, πολιτείας et leges *non semper totius reipubl. descriptionem aut legum codicem* continuisse, sed complexas esse tantum *ea, quae cuiusque ciuitatis aut reip. essent singularia*, instituta peculiaria ac ritus et mores insolitos. Accidit igitur etiam in hoc genere, quod in historiis vbique factum meminimus, vt non notata ac memoriae tradita sint nisi ea, quae a sollenni rerum more ac statu recederent; quae enim perpetua ac consueta sunt, quia popularibus obuia sunt et trita, scripto consignata vulgo omnes fastidimus, gratissima illa cognitu et vtilissima futura posteris, qui post aliquot saecula mores nostros, vitas, et instituta, discere volent. Hinc plura audaciae per scelera ruentis vastique animi immoderata appetentis exempla quam honestatis ac virtutis moderatae, inprimis vitae priuatae, ad posteritatis memoriam prodita sunt per omnium temporum annales. Vulgus nonnisi ad noua et insolita rerum miracula obstupescit, ad multo maius naturae sibi perpetuo rerum ac certo cursu constantis miraculum hebet:

ita nec in litteris ingenia, nec in rebus gerendis consilia admiratur, nisi nouum aliquid et insolens illa produxerint; vtrum vero illud recte nec ne procuratum, an a caussis probabilibus et honestis profectum sit, et an vtilitatem aliquam veram attulerit, vulgus haud facile laborat, ne tum quidem, cum malorum ex eodem praeclaro facinore natorum sensu ad veriora duci poterat. P. P. in Georgia Augusta d. XVI. Septemb. cIↃ IↃ CCLXXXVI.

ACADE-

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. STEPHANVS PÜTTER

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS SACRA XXXV.

IN A. D. XVII. SEPT. CIↃIↃCCLXXII.

RITE INDICIT.

Litterarum artiumque inter antiquiores Graecos conditio ex Muſarum aliorumque deorum nominibus muniisque declarata.

Cum a noſtris hominibus, Ciues, quoties litterarum noſtrarum diſciplinarumque orbem ſymbolica aliqua ratione declarare volunt, Muſas et Apollinem, maxime in carmine, memoratos legimus: ſubit interdum animum illa cogitatio, an ſatis conſentanea cum noſtrarum litterarum conditione et indole illa ſint nomina. Quam enim ex Muſis appellabimus, in cuius tutela Struvius paruus, quem vocant, ſit! aut cui ius criminale, proceſſum imperii, vel theologiam paſtoralem ſacram ſanctamque eſſe dicemus! Contra eae artes, quae inter

inter ceteras Muſis propriae et conſecratae habentur, poetice et muſice, ex academicarum diſciplinarum orbe tantum non exulare videri poſſint; vt adeo Muſae non modo ex ſiluarum receſſibus fontiumque frigoribus in oppida et auditoria, ex ſolitudine et ſilentio inter clamores ſtrepitusque cathedrarum traductae, verum etiam ex ſacro vatum choro, ex mediis Charitum amplexibus abreptae, in contubernium, ne quis ergaſtulum dicat, earum diſciplinarum ac ſcientiarum detruſae ſint, inter quas citharae tibiaeque cantus non minus alienus eſſe videatur, quam iis in locis, vnde *exaudiri gemitus* *). Nec minus tamen fatendum eſt aliena eſſe Muſarum nomina et attributa ab omnibus illis aetatibus, quibus Graecia Italiaque litteris artibusque floruit; nec Muſis conſecrata fuit philoſophia, eloquentia, medicina aut alia diſciplina. Quo ipſo intelligitur, neque illis aetatibus Muſarum nomen eſſe inuentum; quod ſi enim tum demum philoſophiam litteras artesque liberales ſymbolice exprimere voluiſſent homines, alias ii haud dubie Muſas induxiſſent aliterque earum nomina et attributa conſtituiſſent, quam vt a cantu, carmine et ſaltatione, ea peterent.

Inter haec animus delabitur ad illam cogitationem, paullo grauiorem, quam diuerſa et a noſtris aetatibus aliena ſcientiae et doctrinae ratio et aeſtimatio inter eos homines eſſe debuerit, qui primi litteras ſuas Apollinis et Muſarum nominibus conſecrare voluerunt. Quae res cum paucis forte animad-

*) Aen. VI, 557.

animaduerſa nec ingrata tamen ſit ad cognoſcendum, nunc in ea cogitatione et commentatione iuuat animum paullatim defigere, vt diuinando aſſequamur: *quae litterarum artiumque omnino ratio et conditio eſſe debuerit ea aetate et inter eos homines, qui primi Muſarum reliquaque nomina ſymbolica excogitarunt, quibus litteras artesque et diſciplinas deſignare ſolemus.*

Et primum quidem, quod ex omnibus illis litterarum perſonis et nominibus ſymbolicis intelligitur, illud eſt, *nullam* illo tempore *tradendi praecipiendique rationem fuiſſe,* praeterquam quae fit *cantu et carmine:* quae res ipſa artium incunabula et exordia arguit, cum necdum ſcribendi artificium eſſet inuentum aut vulgatum. A carmine autem inter omnes populos, qui non ab alio populo victore vel victo cultum humanitatis acceperunt, litterarum primordia profecta eſſe, et proficiſci debere, ſatis conſtat *). Quod igitur *Apollo* et *Mercurius* artibus et litteris praeeſſe dicti ſunt, id non male deſignatum eſt alterius inuento et attributo proprio cithara, alterius lyra. *Mercurii* quidem notio haud dubie in Graeciam peregre inuecta, ex Aegypto maxime, vt probabile ſit, cum ab initio λογου, h. e. mentis et rationis, tum ſermonis, tandem etiam ſcripturae eſſet ſymbolica declaratio, mox eam induere coepit perſonam, ad cuius auctoritatem referrentur omnia ea, quibus *hominum recentum cultus formare* ille dictus eſt, aut quibus priſca Graecia ad humaniorem cultum deducta eſſe credebatur; inter quae primo loco habitam eſſe videmus muſicam cum humano

*) cf. ſup. Comment. *de vet. poetar. doctrina* p. 167 ſqq.

humano eloquio, ad eloquentiam deinceps expolito, tum palaeſtram et certamina gymnica, quibus nec dubie Graecia multas virtutis bellicaeque diſciplinae cauſſas debere viſa eſt, qua belluina illa veterum heroum ferocia fracta, hominesque ingentium corporum vires temperare et certo conſilio moderari regereque didicerunt.

Antiquior, et, quod nobis videtur, Pelasgicae originis, *Apollinis* eſt religio, quandoquidem illa in antiquiſſimis, Etruriae quoque, monumentis occurrit, et Romanis patrius deus fuit Apollo. Religionis vetuſtatem citharae etiam ratio docet, quam priorem fuiſſe lyra neceſſe eſt, quippe cui fundus acceſſit, teſtudinis cauum, quod ſonum corroboraret: cum cithara fides tantum haberet iugo iunctas inter duo cornua. Quod autem Apollini muſica inprimisque cithara, tanquam proprium inventum, tributa eſt, ex eo, niſi fallimur, repetendum eſſe videtur, quod antiquiſſima Delphis fuit religio, quae carmina et choreas cum cantu, citharae maxime, deſideraret. Et fuere Pythici ludi eius generis vetuſtiſſimi, (ἀγὼν μουσικὸς) in quibus cantus primum cum cithara et chorus viguit, nec niſi ſero, Pythiis inſtauratis, (Olymp. 48, 3.) acceſſit tibia, altera autem Pythiade equorum quadrigarumque curſus, octaua qui aſſis fidibus canerent, hinc alia certaminum genera ſunt recepta. Artium itaque tutela et praeſidium Apollini non alia de cauſſa delatum eſſe videtur, quam quod primum in eius ſacris antiquiſſimo et patrio Graeciae ritu citharae chorique vſus fuit. Pari more Bacchus inter

inter deos ingeniorum fautores eſt adſcriptus, quod Athenis in eius ſacris dramatica poeſis prima incrementa et laudem habuit. Neque mirum videri debet, ſi poetae ad deum, tanquam auctorem, retulerunt ea, quae in eius ſacris ludisque fierent. Pani quoque ſyringis, tanquam proprii inuenti, laus forte non aliunde venit, quam quod Arcades eius feſtum choreis fiſtulaeque cantu antiquo more celebrabant. Ceterum in Apollinem ſucceſſu temporis artis quoque medicae inuentum et honos fuit collatus: cuius opinionis cauſſam et originem non niſi coniectando aſſequimur. Notum eſt primo tempore medicinam inter homines fuiſſe vix vllam, praeterquam vulnerum, quibus herbas, herbarumque ſuccos vel radices tritas inſpergebant; morborum autem *cohors* partim in illa vitae ſimplicitate *terris* nondum *incubuerat*, acuti vero morbi a deorum, Phoebi maxime et Dianae, ira repetebantur. Ad ſolis, aeſtu ſuo aerisque intemperie corpora tentantis, vim in eo alluſum eſſe, non ſit improbabile. Cum tamen ſemel morborum cauſſas ad deos referre coepiſſet vetus Graecia, mos inde inualuit, vt de morborum auxiliis conſulerentur ſere vates, deorumque oracula adirentur; inter quae poſt Dodonaeum antiquitate et auctoritate eminuere Delphi. Vates autem inter priſcos homines, apud quos omnia, quae quis diceret, moneret, ſuaderet, etiam quae narraret, carmine, adeoque inflammato animi ſpiritu, magnoque ore proferebantur, pariter omnis doctrinae et ſapientiae auctores *a*), et

a) *ἐνέπνευσαν δέ μοι αὐδὴν* (Muſae) *Θείην, ἵνα κλείοιμι τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.* Heſiod. Theog. 31, 31, et paullo

et futurarum rerum prouidi, religionum ac rituum consulti, ideoque et occultarum caussarum, remediorumque, quibus morbis medela fit, intelligentes peritique habiti sunt.

Artes metalla tractandi et ex iis opera conflandi, fingendi vel sculpendi, in promtu fuit veteri Graeciae ad *Vulcanum* referre, quippe quem ignis symbolum acceperat, etiam eius, qui per vniuersum hoc cum aere et aethere fertur, et qui per subterranea loca diffusus interdum per hiantem terram incluso spiritu erumpente montium Lemni Siciliaeque incendia facere visus erat. In hoc vero illud obseruandum, quod, artium adhuc paruo et obscuro discrimine, idem Vulcanus arma, thoracem et clypeos, simulque affabre factos tripodes cum signis puellarum aureis, idemque fibulas, armillas aliaque ornamenta procudit et fabricatur (v. Il. Σ.

Minervam nondum memorauimus; eam quidem ab initio virtutem bellicam, quae cum consilio, arte et scientia coniuncta est, designasse, ex Homero satis obuium est, qui Martem fere apponere solet, temerarii impetus caecique pugnandi ardoris, quem vasti corporis vires faciunt, interpretamentum. Ad Minervam mature Graecia mansuetas retulit artes pacis, inprimis femineas texendi, nendi, tingendi acuque pingendi; nullae autem artes aliae, quam feminarum, heroum tempore vigebant,

paullo post v. 37. 38. Musae, Εἰρεῦσαι τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα. An aliter de Calchante Homerus Iliad. α, 70? Sed de his egregie iam Strabo monuit.

vigebant, virorum ſtudiis ad armorum tractationem conuerſis. Tandem in eam congeſta ſunt alia attributa et munia ex Aegyptiorum Neith, quam Graeci Athenen interpretati ſunt: cf. Cic. N. D. III, 23. Plat. Timaeo p. 22.

Herculis Muſagetae notio in Italia primum nata eſſe videtur, cum M. Fulvius Nobilior nouem Muſarum ſigna Ambracia Romam translata in Herculis templo dedicaſſet (Plin. XXXV. ſ. 36, 4.) quod aliquanto poſt Marcius Philippus reſtituit (Sueton. Aug. 29. Ovid. Faſt. VI. extr.). Herculis in ea communis cum Muſis ara fuit, quam perperam ad Euandrum referre volebat Plutarchus (Qu. Rom. p. 278. D. Frf.), errore inde nato, quod in foro boario alia Herculis ara fuit Maxima dicta, cum ſigno, quod *ab Euandro ſacratum, vt produnt.* (Plin. XXXIV. ſ. 16.) An vero Herculem Muſageten Fulvius *in Graecia cum eſſet imperator acceperit,* vt Eumenius tradit, in Or. pro reſt. Sch. c. 7. admodum dubitamus, cum nondum vlla eius rei in vetere Graecia auctoritas occurrerit; ſin is recte id adfirmauit, Herculis Muſagetae nomen vix aliunde ortum videtur, quam ab artificis opere aliquo inſigni, qui Herculem cum Muſis exhibuerat, eo forte conſilio, vt praeclara facta Muſarum praeconiis decorari ſignificaret. Serioris artis frequens argumentum eſt Hercules lyram intendens vel pulſans. Quicquid eſt, recentius certe Herculis cum Muſis eſt contubernium, neque ad litterarum incunabula, de quibus nunc agimus, reuocandum *b*).

Iam-

b) [v. nunc Comm. de Hercule Muſag. Vol. III. p. xxiii.]

Iamdudum vocant nos *Musae*, quarum religionem a Thracibus, et quidem e Pieria primum in Graeciam esse illatam, dubitari nequit *c*). Prima eius sedes in Helicone, vnde hunc potissimum montem Musis sacrum esse voluit omnis antiquitas. Accessit alius fabulae ornatus ex poetarum ingeniis. Primi enim priscae Graeciae vates ex his Boeotiae locis prodiere, quorum quidem princeps Linus, Orphei discipulus habitus, ex Thracia aduena, ita excelluit carmine, vt, vetere loquendi more *d*), cum Apolline certasse narraretur. Post alios, quorum non nisi nomina extant, Hesiodus Ascrae, qui sub Helicone vicus erat, vixit, qui etiam Musarum nomina et numerum nouenarium constituisse dicitur; qua de re infra videbimus. Tandem nouam Musis celebritatem attulere Thespiae, qui et ipse Boeotiae vicus est, apud quas dies festi Musis et ludi habiti sunt *e*). Quae si quis meminerit, tantam in Musarum numero et nominibus varietatem *f*) occurrere non mirabitur: nam in fabulis ornandis suo poeta quisque ingenio indulsit: alia festorum et ludorum celebritas et casus peperisse videri debet.

Nos

c) Obuia res, si vel Pausaniam inspexeris IX, 29 sqq. Hesiod. Theog. 53 sqq. [v. nunc ea de re Commentationes antiquiores Volumini VIII. Commentationum Soc. R. Gott. subiectas. Comment. II. III.]

d) Sic Thamyras cum Musis, Marsyas cum Apolline certasse dicti: sic passim apud Homerum alii armis, cursu cum diis contendere memorati, qui iis rebus excellerent.

e) Pausan. IX, 31. p. 771.

f) Adeat, qui volet, libros mythologicos. cf. Danis. ad Cic. N. D. III, 21.

Nos ea tantum notabimus, quae de litterarum artiumque incunabulis iudicium nobis facere videbuntur.

Ab initio Aloidae, viribus opibusque potentes homines, quorum nomen ab Orchomeniis, prima veteris Graeciae ciuitate, quae opibus insignibus floruit, profectum videtur, tres Musas ediderant *Meleten*, *Mnemen* et *Aoeden* g). Illo itaque adhuc tempore omnis sapientia carmine continebatur, cuius naturam illi a *meditatione*, *memoria* et *cantu* repetebant. Antequam enim prisca aetas scribendi artificium aut inuenerat aut satis excoluerat, deficiente inprimis opportuna habilique materia, cui inscribi litterae possent; qua ex re, tenui per se et exigua, quanto opere omnem vitae humanae ingeniorumque cultum pependisse putatis! ei, qui nouum carmen, nam carmine omnis tum oratio erat inclusa, conderet, mente et memoria versus, quos elaborauerat, retinere necesse erat; idem facere debuit, quicunque cognoscere nouum ingenii fetum volebat, vt memoriae versus mandaret poetae ore exceptos. Auditione enim omnis tum institutio et doctrina in animos descendebat, eoque altius, quo voce, ore, sono, gestu, actione pene mimica, illa animari solebat. Neque aliter quicquam in vulgus edi vel ad posteritatem prodi potuit, quam si memoriae esset mandatum. Memoriae itaque beneficium eo tempore fuit summum,

 inprimis

g) Pausan. IX, 29. cf. Cic. N. D. III, 21. ibique Dauis. Multum argutati sunt in huius numeri ternarii caussis Plutarchus, Censorinus, alii.

inprimis in retinendis ſuperiorum vatum carminibus. Quare a nonnullis *Mnemoſyne* Muſarum mater edita fuit, quae ex Jove eas peperit. Nam ii, qui Vrani et Terrae filias eas perhibuerant *h*), aliud quid ſequuti videntur, forte hoc, vt carminis antiquitatem ea re declararent: aut, quae ſimpliciſſima ratio, quod, ea, quae abſtracta, proprietates, virtutes, in perſonas mutarant, cum inter numina retuliſſent, modo ad Jovem, modo ad Coelum et Terram, tanquam nata ex iis et partu edita, referre ſolebant. Quod vero *Euphemen*, quaſi *bene eloquentem* diceres, Muſarum nutricem, cuius in Heliconis luco ex ſaxo ſignum fuit, commenti erant, id ad carminis ſuauitatem ſpectare quis non videat? Carminis autem, vti poſtea eloquii, multo maior eſſe debuit vis ad hominum ferorum et barbarorum animos, maiorque adeo auctoritas, quam nunc a nobis facile intelligi poteſt, ex quo philoſophandi ſubtilitas orationem ad hanc exilitatem attenuauit, qua a ſenſuum impulſibus viuidoque animi vigore et robore ad iudicii acumen et cogitandi ſubtilitatem (bono noſtro an malo factum dicemus?) omnis reuocata eſt doctrina et ſcientia. Quid? quod ipſa ſcriptura et lectionis inuenta facilitas, dum taciti apud animos ea, quae leguntur, cognoſcimus, vt orationem ab aurium iudicio, a numeris et modulationis ſuauitate reuocauit, ita animum ab iis omnibus, quibus ſenſus grauiſſime impelluntur, numeroſae inquam orationis grauitate et venuſtate, actionis

h) Res nota ex Diodor. IV, 7. Pauſan. IX, 29. Schol. Apoll. III. 3. qui Alcmanem et Mimnermum auctores eius fabulae memorant.

nis geſtusque et motus vi ad afficiendam mouendamque mentem, abduxit et alienauit.

Obtinuit tandem, vt reliquam in numero varietatem omittam (de qua Cicero N. D. III, 21. videndus), *numerus Muſarum nouenarius:* qui et ipſe, cum primum condi coepit vna cum nominibus, nullam adhuc inter Graecos eo tempore philoſophiam, nullas artes liberales fuiſſe, manifeſtum facit. Quotquot enim vel nomina indita, vel attributa et munia ſunt aſſignata, ſi ſingula excutimus, ad poeſin, cantum et ſaltationem ſeu chorum ſpectant; niſi quod hiſtoriae iam tum ſcribi coeperant, quandoquidem Clio rerum geſtarum memoriae praeeſſe dicta; etſi et hoc ad carmen epicum ſpectauit, quo priſcorum heroum res et facta ex antiqua memoria repetuntur *). Vraniam forte excipiendam aliquis dixerit, quippe quae ad aſtronomiam referatur. Dubitare tamen licet de eo quoque, an ab initio ſimpliciter ad diuinam originem Muſarumque in Olympo choros reſpexerit is, quisquis primus Vraniam dixit. Munia enim, quae ſingulis Muſis attribui ſolent, non ſine memorabili opinionum varietate et diſſenſu tum ſcriptorum tum artificum, ſerioris aeui videntur eſſe inuentum, quando iam

*) Itaque Homerus, res veteris memoriae expoſiturus malorum narratione ac fama acceptas, multo verius Muſas inuocat, quam alii poetae. Recte ille copias Achiuorum enarraturus: Ἔσπετε, ait, *νῦν μοι*, Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι, Ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστε τε πάντα· Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν.

tragoedia et comoedia inuentae fuere, quibus Euterpe et Thalia praeessent, quod ante Ol. LIV et LXI factum non est. De Astronomia autem carmen Hesiodi nomine insignitum veteribus in laude habitum est: quod tametsi inter ea referendum fuisse videtur, quae temere sub Hesiodi nomine ferebantur, occurrunt tamen in ipsis Hesiodi Operibus et Diebus siderum occasus et ortus inter rustici operis et nauigationis praecepta notati.

Nouenarium Musarum numerum etiam in Homeri Hesiodique carminibus constitutum esse, iam a Diodoro (lib. IV, 7.) est obseruatum, vt saltem hoc liqueat, illo iam tempore Musarum chorum ad eum numerum excurrisse. Enimuero in dubitationem ea res adduci posse videtur. Nam apud Homerum numerus nouenarius vno in loco occurrit, extremo Odysseae libro (Ω, 60), qui an Homerum auctorem habeat, recte dubitatur. Ab Hesiodo autem an Theogoniae particula illa, in qua v. 57 sq. occurrunt Musarum nomina, profecta sit, parum liquet. Quin Boeoti circa Heliconem indigenae, Pausania teste, negabant non modo praeter Opera et Dies vllum genuinum Hesiodi habendum esse fetum, sed in iis quoque priores versus, in quibus Musae inuocantur, ab aliena manu esse assutos (Paus. IX, 31.).

De symbolicis mythis, qui passim occurrunt, quoties de Musarum singularum parentibus, liberis, amoribus, rebus, narrant poetae, hic agendi locus non est; memorabimus adhuc breuiter ea, *quae*, de Musis

Musis narrata, *veteris vitae et moris vestigia* produnt. Munus earum praecipuum est, hymnos in laudem Jouis patris canere: erat enim hoc inter antiquissima carminum argumenta. Cantant eaedem et choreas exercent; (vt in Helicone Theogon. 4. 7 sq.) vetere more et hoc. Saltandi enim, hoc est choros ducendi, vt canendi lyramque vel citharam pulsandi, studium et festiuitas plerumque iungi solebat. Ex prisca vita ductum item hoc, quod Apollo nonnunquam (non enim hoc perpetuum) praecentor chori adhibetur, vt Il. A, 603. et in Cypseli arca apud Pausan. V, 18. Tribuuntur tandem Musis alia, quae a vatum inter reges antiquae Graeciae fortuna et honore ducta sunt. Vti enim aoedi accinebant regum epulis, sic Musae Jouis deorumque epulis adhibentur, vt canant prisca deorum facta et origines (v. Homer. l. c. Hesiod. Theog. 36 sq.).

A Musarum nomine appellata *μουσική*, cuius vis et significatus vni tandem arti adhaesit, cum ab initio cantum et poeticen omnino declararet, postea vero omnia ea, quae carmine prodi solebant, ipsamque adeo philosophiam omninoque litteras, inprimis quae ad humanitatem animos emolliunt. Sequiores autem Musarum nomine, numero et munere, varie vsi sunt, cum magna interdum allegoriae licentia, multa quoque argutiarum leuitate, quam oratione prosequi et piget et a consilio alienum est *i*). Ita ternarium Musarum numerum philoso-

i) Adeat, qui cognoscere vult, vulgares libros, vel Plutarch. Sympos. VIII, 14. Varron. ap. Augustin. C. D. II, 17.

philoſophiam, rhetoricen et mathematicen deſignare aiunt; quae res Plutarchi tempore eam ſcientiarum deſcriptionem obtinuiſſe declarat; a priſcae autem vitae rudiore indole aliena eſt. Aeui itaque ſerioris quoque habendus eſt hymnus inter Orphicos is *k*), in quo Muſae *omnis doctrinae parentes*, *animi nutrices*, *rationis rectrices*, *mentis moderatrices* appellantur. Inter alia egregium eſt illud veterum quoque poetarum commentum, quo *Muſas* et *Charites* conſortio et contubernio iungunt. Itaque illae communes inſtituunt choreas; interdum in *Veneris* quoque et *Erotis* contubernium Muſae adducuntur. Multa alia artifices in gemmis ſuauiter effinxiſſe deprehenduntur. Non noſtri ingenii eſt, exemplorum farraginem cumulare, quotiescunque ea opera ſatis odioſa ſuperſedere poſſumus.

Ceterum hoc *Muſarum cum Gratiis*, *Venere et Amore conſortium* veremur, Ciues, ne noſtris aetatibus tantum non diſſolutum videri debeat. Scilicet deducto carmine cantuque ad pedeſtrem orationem, et philoſophiae ſeueritate ſententiis grauibus verbisque ſubtilibus exultantes animi ſpiritus compeſcente, perterrefactae Gratiae cum ipſis Muſis fuga dilapſae ſunt. Neque Platonis ſuauiſſima oratione retineri potuerunt; quippe cuius exemplo ſatis intelligi potuit, aut Philoſophiam aut Muſas cum Gratiis eſſe deſerendas; philoſophandi enim ſubtilitatem

k) Orphic. Hymn. LXXV, 4. 5. πάσης παιδείης ἀρετὴν γεννῶσαι ἄμεμπτον. Θρέπτειραι ψυχῆς, διανοίας ὀρθοδότειραι, (h. αἱ διδοῦσαι διάνοιαν ὀρθὴν, alio nomine ὀρθώτειραι.) Καὶ τοῦ ἐυδυνάτοιο καθηγήτειραι ἄνασσαι.

tatem esse posse nullam nisi cum verborum subtilitate et exilitate coniunctam: id quod Aristoteles mirifice perspectum habuit. Eaque res multo magis patuit, cum diuina veritas ad philosophicam subtilitatem attemperata et legum iuriumque interpretatio in scientiam esset conuersa. Si itaque Musarum nomina passim adhuc versiculis in numerorum complementum otiose insidere videmus, *re amissa nomen retinuisse* dicendi sumus. Successere in earum locum seueriores deae, *quatuor Facultates*, quae quibus parentibus natae, qua mortalium an immortalium cura nutritae adoleuerint, quibus nominibus, muniis, attributis superbiant: alio tempore dispiciemus.

Et haec quidem hactenus lusisse iuuat, ac verius prolusisse diei festi faustique sollennibus, quae crastino die habebuntur. Quod enim felix faustumque sit, agenda instant sacra anniuersaria Academiae nostrae, quae bono cum deo cras illucescent XXXV. Ducetur ex more pompa sollennis in templum academicum, et inter ceteros ritus sacros festosque oratio habebitur ab Academiae Oratore, Professore eloquentiae, CHR. G. HEYNE. Proludet ille precibus votisque publicis rite persoluendis suscipiendisque praefatione super noto illo philosophi dicto, quo *seuera res esse gaudium* pronuntiatur. Inter ea, de quibus Deo O. M. gratiae publice agendae sunt, primo loco memorabitur illud, quod, nostrarum rerum tutelam Sanctiore Sacratissimae Regiae Maiestatis Consilio sustinente, Viri Illustrissimi eidem Consilio Sanctiori adscripti,

ALB. FRID. DE LENTHE, Praeſes Collegii Fiſco Reg. curando, et LVD. EBERH. L. B. DE GEMMINGEN, Magnus per Ducatum Cellenſem Advocatus, CVRATORES ACADEMIAE NOSTRAE renuntiati, praecipua cura et vigilia pro ſalute noſtra excubare non dedignantur.

Vt his ſollennibus beneuole intereſſe fauſtisque ominibus votisque, in natali hoc Georgiae Auguſtae faciendis, linguis animisque fauere velitis, tabula hac propoſita, Ciues, vos rogare, ad officium noſtrum et ad beneuolentiam, qua vos proſequimur, pertinere duximus. Vos itaque, Comites Illuſtriſſimi, Barones Nobilesque Illuſtres Generoſiſſimi, Ciues natalium multoque magis ingeniorum morumque claritate et laude commendatiſſimi, humaniſſime precamur obteſtamurque, vt ſollennibus frequentes adeſſe velitis. P. P. d. XVI. Sept. cIↃ IↃ CCLXXII.

ACADEMIAE

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. STEPHANVS PVTTER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS SACRA XXXVI.

RITE INDICIT.

SIMVLQVE

SVCCESSOREM SVVM GE. HENRICVM AYRER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. XVII. SEPT. CIↃ IↃ CCLXXIII.

Subiicitur notatio Corporis Iuris glossati MSti Bibliothecae Georgiae Augustae.

Duplex libelli huius dos est, Ciues, duplexque eius publice proponendi caussa, vtraque melioris notae faustique auspicii. Ad annorum enim, quibus incolumis stetit Academia nostra et laeta incrementa habuit, summam accedit hodie iterum vnus annus expletus, isque inter res florentes et prosperas, bonorumque omnium, quae paterna numinis

numinis O. M. indulgentia concessit, fructum constantem certumque exactus. Nam secundum publicam vniuersae reipublicae incolumitatem, laetiorem agrorum prouentum, aeris temperiem salubrem, pacem non dubiam, quis non Regis Optimi, Parentis Indulgentissimi, Pacis Statoris inuictissimi, incolumitatem? quis non domus Augustae fausta incrementa? non laetum terrarum Brunsuicensium statum? inprimis si cum tot vicinarum terrarum difficultatibus comparetur? quis non haec omnia et alia plurima, grata mente reputet, deoque immortali, tantorum bonorum auctori, accepta referat et ad pietatis sensum in animo hilaritate diffuso et commoto excitandum adhibeat? Nostra quidem academica resp, etsi mortibus aliquot Collegarum, qui suis tamen annis obierunt, hoc quoque annuo spatio fuit afflicta, reliqua tamen bona et decora salua habet et intacta. Senatus Sanctioris, inprimisque Curatorum Ill^{morum}, prouidentiam curamque et nostri nostrarumque rerum studium experti sumus tantum, quantum votis etiam inuidiosis parumque modicis satisfaceret. Contigit etiam ea felicitas, vt Viros Illustrissimos summosque, primum L. B. DE WENKSTERN, Regi M. Brit. a Consil. sanctior. et aliquanto post L. B. DE LENTHE, Collegii Fisco Regio curando Praesidem, Academiae Curatorem, coram intueri, eorumque virtutes mirabiles, comitatem et beneuolentiam incredibilem, deuenerari licuerit. Locupletata est Bibliotheca academica copiis amplissimis, interque eas codicibus aliquot MSS. et magno typographicorum monumentorum numero. Cumque adhuc

ea

ea ſupellectilis litterariae pars Academiae abeſſet, quae naturae copias in ſua genera et claſſes diſtributas ſpeciminibus et exemplaribus illuſtrat: ea autem ſi careremus, librorum tantum apparatu contenti, altero oculo acute cernere, altero ſi non caecutire ſaltem caligare et lippire videremur: quae enim diſciplina naturae cognitione ſubtiliore vacare poteſt, et tamen doctrinae accuratae nomine digna videri? Aug^{mi} Regis munificentia ſumma, et Collegae noſtri, Exc^{mi} Büttneri, Viri multiplici variaque doctrina ornati, liberalitate et generoſo Academiae publicaeque vtilitatis ſtudio, apparatus Academiae huic obtigit, qui non modo naturalium rerum copias complectitur, verum etiam numorum priſcorum et recentiorum diuite penu, et gemmarum gaza locuplete inſtruxit nos: isque apparatus ita ad certum rerum ordinem ac ſyſtema collectus eſt et digeſtus, vt omnium generum exempla adſint luculenta. His igitur nouis iisque ſplendidis incrementis in Academiam noſtram cumulatis anniverſarium hoc ſollenne merito inter ſupplicationes et gratulationes exigere decretum eſt. Publice quidem illae habebuntur in templo academico inter ſollennium genus aliud, quod in hunc diem differre placuit. Transferentur enim magiſtratus academici inſignia, quae per annum et quod excurrit in vna eademque domo fuerunt, hoc ipſo die extra ordinem in Virum annis, meritis, doctrinae copiis ingeniique et morum vrbanitate venerabilem, Collegam honoratiſſimum, coniunctiſſimum,

GE. HENRICVM AYRER D.

cuius vigilantia, prudentia et conſtantia, ſpem facit

certam

certam fore, vt disciplinam publicam, egregie per hunc annum firmatam et munitam, omni seueritatis perseuerantia continuatam et stabilitam habeamus. Prosequimur interea bonis votis ominibusque auspicia magistratus, cui crastinus dies aditialis constitutus est, isque adeo auspicatissimus, cum is academiae natales fausto sidere ortos referat.

Cum autem muneris ratio nobis iniunxerit hoc, vt festis sollennibus proludamus scriptione aliqua publice ad vos edenda, Ciues, et proponenda; si forte sint, qui ad ea legenda animum conuertant, vnde nihil in penum ac cellam sperari, sed ingenii tantum ornamentum doctrinaeque auctus exspectari potest; nihil putauimus cum consilio nostro esse coniunctius, quam vt ex iis ipsis copiis litterariis, quibus per hos ipsos dies Augusta munificentia nos instruxit, deligeremus cimelium aliquod insigne, cuius argumento exposito et interpretato vtilitas aliqua ad vos et scientiae incrementum redire posset.

Esto autem cimelium illud ex aliis, quae nunc commemorare non vacat, codex membranaceus maximae formae, qui vniuersum Ius ciuile vna cum Feudorum libris complectitur; fuit is olim Viri Cl. Chr. Gottlieb Schwarzii, Professoris in Acad. Altorfina meritissimi, nuperque, ab eius heredibus redemtus, nostris copiis librariis accessit. Descriptio quidem eius qualiscunque vulgata est, magnam partem ex viri beate defuncti schedis *a*), quae vsibus illis,

a) In Catalogo biblioth. Schwarzianae P. II, n. 1.

illis, quibus erat destinata, satisfacere potuit; studiosis tamen Iurium, quorum studia in hac Academia, si qua alia, feruere videntur, rem non ingratam nos facturos esse putauimus, si notationem eius codicis daremus paullo exactiore et curatiore opera; inprimis cum Iuris Iustinianei notitia vulgaris, qualem ex editis, quas nunc versare solent docti viri, haurire in promtu est, aditum ad eum codicem euolvendum non satis muniat.

Primum quidem omnium tenendum est, *Corpus Iuris glossatum* quinque Voluminibus comprehensum esse; de sexto quod seorsum habendum est, singulatim dicemus. Iam Corpora Iuris glossata non ab Institutis, sed a Digestis initium faciunt; adeoque digerenda erant Volumina hunc in modum: vt Digestum priores tres tomos conficeret, quartum Codex repetitae praelectionis, quintum Institutiones cum tribus posterioribus libris Codicis, Authenticis et duobus Feudorum libris. Hoc etiam ordine Accursius Corpus Iuris glossa instruxit *b*). Digestum autem tribus voluminibus solito more comprehensum, diuisum scilicet in *vetus*, *infortiatum* et *nouum Digestum*, h. e. in prius, medium et posterius volumen. Scilicet barbare ea aetas, quod *primum* erat, *vetus;* cumque auctum illud primum Volumen et quasi corroboratum alterius accessione vellet dicere, *infortiatum*, quodque *postremum*

b) De Gazalupis Hist. Intpp. et Glossator. Minus accurate Pancirollus de claris LL. Intpp. p. 119. Accursium ab Institutionibus auspicatum dicit.

mum eſt, *nouum* dixit *c*): quam quidem diſpertiendi rationem ſeu gloſſa in nimis magnam molem ſubnata, quam vt eam vnum volumen caperet, ſeu, quod etiam probabilius, inde ortam ſuſpicamur, quod, cum ab initio in ſcholis ICtorum priores tantum XXX. libri Digeſti enarrati eſſent *d*), quantam quidem eius partem vnius anni ſpatio interpretatio e cathedra emetiri et abſoluere poterat, mox ſucceſſerunt, qui veſpertinis horis alteram quoque partem ingeminatis et auctis corroboratisque quaſi et *inſortiatis* ſtudiis, tandem etiam tertiam interpreta-

c) *Inſortiare* communi vſu pro *munire* dixit illa aetas; ſed et augmenti notio inhaerere debuit. Erat enim *fortis* frequentatum pro multus; *fortiores* Pſalmi, h. e. longiores in Regula S. Benedicti occurrunt apud Dufresnium h. v. Sic *fortiter* pro multum; vnde adhuc Gallofranci *fort* eodem ſignificatu. *Inforzare* etiam Itali retinuere, et Galli *renforcer* et *renfort* eodem ſignificatu acceſſionis alicuius factae. In tot tamque diuerſis virorum doctorum commentis ſuper vocis origine (v. poſt Alciatum, Contium et alios, quos vulgo excitatos videri licet, Ferandus Aduenſ. Explicatt. lib. I, 13. Bern. Walther Miſcellan. Iur. II, 5.) loquendi vſum eius aeui non eſſe conſultum primo loco, mirari licet. *Inſortiatum* pro *infarto* illa aetas dixiſſe nusquam deprehenditur.

d) Sic Irnerium vetus tantum Digeſtum enarraſſe conſtat: hoc enim principio ſolum cum Codice interpretabantur in ſcholis ſuis doctores publice: ſucceſſere priuatae lectiones in ceteras Iuris ciuilis partes *extraordinariae* dictae: donec Compendia Iuris ederent, ſeu *Summas*, primus Rogerius, tum Placentinus, et Joannes Boſſianus, tandemque Azo, illuſtris ICtus. Etiam gloſſa in Infortiatum ſerius contexi coepit, nec niſi primo Rogerio auctore.

ꞇtarentur *e*): vt *noui* et *veteris* Digeſti nomen non ſurde nunc vulgo vſurpatum increbreſceret.

Vt vero ad noſtrum codicem redeamus, da- nus primum deſcriptionem aliquam formae et rtium, tum de aetate eius, tandemque de vſu, i inſeruire poteſt, iudicium noſtrum qualecun- e ſubiiciemus.

A pluribus diuerſisque librariis perſcripta eſſe ec volumina, inſpicienti manifeſtum fit: omnes nen aetate aut aequales aut ſibi ſuppares fuiſſe, ꝫuit ſcriptionis character in ipſa diuerſitate miri- e conſpirans. Elegantiore tamen charactere et ꞉idiore membrana exarata ſunt *duo volumina*, quae *igeſtum infortiatum et Inſtitutiones* cum *Authenticis* et . *X-XII. Cod.* continent: in hoc altero volu- ne accedunt litterarum, quae libros ſingulos or- ıntur, picturae, quales prior aetas fert, colori- s nitidis et viuidis *f*); in Codice minus quidem te, ſed ingenioſa varietate, appicta ſunt pro libro- ꞉n ac titulorum diſcrimine capita animantium monſtro-

e) Abſoluebant tum doctores Digeſti veteris interpreta- tionem annuo ſpatio, alius eodem ſpatio Codicis, alii- que mox reliquas Iuris partes pariter anno. Primum Bartolum binis per diem horis docendo totum Dige- ſtum binis annis abſoluiſſe accepimus.

f) Sunt in iis nonnulla, quae priſcos fori ritus ex eo ſaeculo referunt, et, ſi quis otioſior inſpiciat, vſum habere poſſunt ad mores hominum declarandos. Alia riſum mouent. Ita ad Collat. III. pr. de Lenonibus: ſuperiore loco ritus nuptiales, inferiore lupanar exhi- bitum, vnde leno et lena expelluntur: et ante Col- lat. IV. puerperium feminae depictum.

monſtroſorum, pleraque ridicula. *Digeſtum nouum* varias habet inſertas lacinias, ad reſarciendam iniuriam exemplari huic factam. Ita ſuppleta ſunt ab alia manu, eaque ſeriore, tria folia in principio (a lib. XXXIX. Digeſti noui, et infortiati a tit. 3. XXIV. libri initium fieri memineris) vsque ad l. 9. primi tituli: alia duo folia ad gloſſam ſupplendam inſerta ſunt a recente manu ante tit. quintum, qui eſt de donationibus. Expletur etiam gloſſa, a vetere manu adſcripta, quae ad lib. 5. tit. de verb. ſignif. deficit, ab alia manu vsque ad l. 98. Lacunam habet contextus aliquot foliorum inde a l. 139. de verbor. ſignific. vsque ad l. 132. de regg. Iur. Ex vltima tamen pagina, quae integra ſubiicitur, (conuertimus enim animum ad indaganda haec, quae primaria in genere eo critices eſſe ſolent) intelligi poteſt, eandem ſcriptionem fuiſſe in hoc codice, quam perturbatus duorum foliorum in Pandectis Florentinis ordo in tit. de regg. Iur. vbique inuexerat, antequam error is a Taurello obſeruatus et ab Antonio Auguſtino notatus fuit *g*). Expleta eſt lacuna ab alia manu vna cum gloſſa inde a l. 108. de verbor. ſignif. vsque ad finem libri: eodem quoque tituli regg. Iur. et legum ordine. Inquiſiuimus etiam in cetera loca, ex quibus Pandectae ex Codice Florentino ducti argumenta peti ſolent: et vidimus etiam in hoc, vt in aliis codd. tit. 8 et 9. lib. XXXVII. eſſe permutatos; rubricam ſeu indicem *tit. pro ſoluto*, qui exemplaribus recentioribus exulat, ante l. 46. tit. de vſurpatt. et

g) Notiſſimus eſt locus Ant. Auguſtin. Emendatt. lib I, c. 1.

/ſucapp. appictum; tranſpoſitas quoque leges ſeu
ıita 31. ad 35. in tit. de manumiſſis teſtam.

Codex repet. praelect. a manu minus ſcita ex-
tus eſt: ſuſpicamur tamen extitiſſe olim hunc
ıdem librum ab eadem manu perſcriptum, cui
ortiatum debemus: Ad huius enim calcem ſo-
m inde attextum eſt, quod particulam a l. 13.
18. libri I. Cod. vsque ad l. 5. tit. 23. exhi-
: Laudamus numeros ex noſtris exemplaribus:
; enim e priſcis exulare nemo neſcit. Nouem
em tantum libri hoc codicis volumine compre-
ıduntur, vt fere in ceteris, quantum conſtat,
:mplaribus veteribus ſcriptis et prelo expreſſis:
usmodi exemplar habemus in manibus ſplendi-
n Norimberg. 1475. quocum codicem omnino
s conuenire intelleximus.

Sed *quintum* volumen, quod *Inſtitutiones, Co-
's libros X. XI. XII. Authenticas* et *Feudorum
·os* complectitur, inprimis dignum videtur, quod
:uratius inſpiciatur. Compacta haec omnia in
m volumen ſunt, more illius ſaeculi, quem in
ld. et edd. priſcis obſeruare obuium eſt, ſeu
od ita commodum erat, duobus voluminibus
:c complecti, altero Codicis libros nouem prio-
, altero reliqua, ſeu quod trium poſtremorum
dicis librorum vna cum Nouellis et Inſtitutis,
orum ſerior in docendo vſus factus fuiſſe vi-
tur, honor et reſpectus aliquo tempore fuit prae-
ıuus, inter Clericos inprimis, quorum commoda
:raque in iis libris exponuntur. Nouellarum

saltem auctoritatem inter Clericos ab omni inde tempore viguisse, earumque vna cum Codice et Institutis notitiam qualemcunque, Digestorum adhuc obscurata memoria, passim ingeniis affulsisse, ex iis colligere in promtu est, quae Guido Grandi in Epistola de Pandectis Florent. disputat *gg*). Novellas autem in Corpore iuris glossato nemo facile, qui his litteris imbutus est, alias expectet, quam Authenticas nouem Collationibus comprehensas, h. e. versionem latinam veterem, ad verbum factam, interdum satis barbare, in foro tamen receptam. Complectitur illa XCVIII. Nouellas glossa instructas diuerso prorsus ab eo, quem nunc seruamus, ordine dispositas: quae res virum doctiss., Schwarzium, quoque fefellit, vt codicem in Nov. CXXV. deficere putaret. Enimuero in superioribus Novella: *vt nulli iudicum liceat*, quae CXXXIV. est, *de raptis mulieribus*, quae nunc CXLIII. est, et aliae praecesserant. Scilicet deficit codex, vt ceteri vulgati, in authentica *de sanctiss. episcopis et deo amabil.* (Nov. CXXIII.) quae vltima est nonae collationis: sed subiicitur in codice nostro authentica *Vt iudices non expectent* (Nov. CXXV.) quae supra suo loco exciderat. Adiiciuntur et aliae tres fugitiuae; primo loco *Nouimus ex denuntiatione*, (quae Nov. CX. est de *nauticis vsuris*, qua Nov. CVI. abrogatur). Sed dignum omnino videtur hoc Nouellarum volumen, quod accuratius euoluatur, quam nunc a nobis fieri potest. Ordinem quidem et numerum Authenticarum videmus esse diuersum a vulgato

gg) Adde Struv. H. I. p. 366.

gato *h*). Ita in Collatione nona ſuo loco non deprehendimus authenticam *de priuilegio Archiepiſc. primae Juſtin. ſedis: de praetor. conſul. Cpol. de Armeniis: de operis nouis nuntiatione maritimi proſpectus.* Enimvero in his otium, quod conteramus, non ſuppetit.

Feuda finem habent, vt in vulgaribus libris, cum tit. 51. lib. II. Adiecta eſt Conſtitutio Friderici Imp. *In die qua.* Gloſſa huius particulae eſt auctior vulgata, vt adeo eam, quae Jacobi Columbani curis locupletata fuit, eſſe probabile ſit; frequentius etiam Accurſii nomen adſcriptum occurrit.

Peruentum eſt ad *gloſſam* totius operis, quam *Accurſianam* eſſe cum per ſe diſerte conſtat, tum ex appoſitis paſſim in fine notarum ſiglis *a. ac. acc. accurſ.* ad intelligendum in promtu eſt *i*). A diuerſis ea manibus, aliis quidem earum ſimilibus, a quibus ipſe contextus exaratus eſt, ſatisque antiquis, aliis recentioribus, profecta eſt. Statim tamen in ipſo contextu, binis vbique columnis, exarando, librarium de gloſſa, quae acceſſura erat, cogitaſſe, ſpa-

h) Etiam in praeclara editione vetere, maioris formae, Baſileenſi ap. Mich. Wenſzler: monumento rei typographicae inſigni. Comprehendit ea Authenticas gloſſatas, libros Feudorum et tres nouiſſimos Codicis libros.

i) Videtur ſiglam non animaduertiſſe Schwarzius, qui in Schol. ad Prooem. Inſtitt. p. 10. nomen Accurſii nusquam adſcriptum eſſe adfirmabat. Inſerta eſt etiam Inſtitutis ſatis nitide picta arbor conſanguinitatis et arbor actionum, quam a Joanne Baſſiano inuentam, a Rofredo Butienſi vero locupletatam eſſe conſtat. Fuit is Accurſio aetate ſuppar.

tiumque, quod eam capere posset, reliquisse, nobis quidem liquere videtur. Nec vero glossa ab ea, quae in veteribus editis vulgata est, variat aut recedit, vt comparatione instituta didicimus, nisi, quod in omnium inter se exemplarium comparatione occurrere solet, vt addita alia sint, alia subtracta et omissa, alia sedibus et locis mutata. Quam rem mirari non debemus. Habent enim Instituta cum Codicis tribus libris et Infortiatum mera signa multiplici modo variata, admodum tamen obscura, reliqui libri verba interpretanda cum signis praefixa; vt saepius istorum hominum oculos, quos aciei firmitate et intentione incredibili valuisse necesse est, mirati simus.

Diuersus prorsus et seiungendus a superioribus voluminibus est codex pro *sexto* volumine in numeros relatus, ab alia eaque minus scita manu minusque nitida in membrana perscriptus, *Digesti XV. priores libros* cum glossa Accursiana complexus; quae ad lib. XV. tit. 3. deficit, contextu tamen vsque ad l. 17. tit. I. libri XVI. producto. A mala manu librum olim fuisse truncatum, antequam ea, quae seruata fuerunt, compingerentur in volumen hoc, dubitare non licet. Praefixa sunt ab alia sed vetere manu, et luculento charactere, duo folia, quae constitutionem Imper. Iustiniani *Omnem* ad Antecessores, vnam ex tribus, quibus Pandectas sanxit Imperator, continent: digna ea, quae a studiosis harum lautitiarum cum editis comparentur, cum ex antiquiore descripta sint, in qua verba passim atramenti pallore exoleuerant: vnde lacunae

lacunae relictae ſunt, etiam ſub finem, vbi Graeca ex Homero, quem *patrem omnis virtutis* honorifice ſatis appellat Imperator, vt in aliis, deſunt *k*).

Videndum nunc eſt de *aetate:* ad quam in multis iam a nobis proluſum eſt. In Catalogo Bibl. Schwarzianae haec erant adſcripta: "Scripta ſunt „haec volumina ſine dubio ſaeculo XIII. id quod „vel e litterarum forma, vel inde colligitur, quo„niam Accurſius ſaeculum XIII. inſigni iuris peritia „colluſtrauit etc." Enimuero alterum hoc tantum id probat, vltra Accurſii aetatem codicem non aſſurgere. Litterarum formam et characterem *l*) ſaeculi Accurſiani eſſe, facilius eſt pronuntiare quam probare. Quin illae potius ad ſaeculum XIV ſpectant; ſaltem Accurſii aetate codicem ſeriorem eſſe ex hoc manifeſtum fit, quod in Cerotianas gloſſas incidimus, h. e. a filio Accurſii Ceroto additas, v. c. ad l. 15. D. de reb. credit. In hoc igitur manebimus, donec meliora quis docuerit, per ſaeculi XIV. decurſum codicem noſtrum eſſe exaratum *m*).

X 4 Reſtat

k) Quod in fine ſubſcriptum eſt: *Data Conſtantinopuli, domino Iuſtiniano perpetuo Auguſto* iter *Conſule* animum aduertere poteſt: vt *iter* pro *iterum* pictum ſit, multo magis ad communem ſcribendi normam, quam vt *ter* pro *tertium* perſcriptum ſit. *Tertium* tamen Imp. Conſulatum in promulgando Pandecta alia firmant: et in *iter* prima littera obelis iugulata videri poteſt.

l) Nullum apud Benedictinos rei diplomaticae auctores ſpecimen occurrit, quod ſatis commode comparari cum codice noſtro poſſit; niſi aliquo modo To. III. t. 56. *II. Genus.* cf. p. 599.

m) Poſſeſſorem quendam annum 1462. aliquo loco adſcripſiſſe vidimus. Nec tamen is fuiſſe videtur, qui com-

Reſtat vt de *auctoritate* et *vſu* codicis paucis diſputemus. De quo primum nihil vniuerſe, ſed de ſingulis partibus, pronuntiandum eſt. Omnino, quoties de codicum dignitate et loco, quo habendi ſint, agitur, in libris iuris diſtinguendos putamus codices gloſſis inſtructos ab iis, qui gloſſis vacant, modo ne de exemplaribus gloſſis oneratis deſcripti ſint. Nec vanam rem putet aliquis, duas in hunc modum claſſes eorum conſtituere. Eos enim, qui gloſſam adſcriptam habent, contextum quoque ad gloſſam accommodatum, adeoqne vulgarem, habere neceſſe eſt. Ex iis contra, qui gloſſa carent, etſi et ii plerumque ex gloſſatis codicibus ducti ſunt, poſſunt eſſe nonnulli antiquiores et ea aetate, qua gloſſa enata eſt, h. e. ſaeculo XII. et XIII. priores, aut ex antiquiore deſcripti. Hi ſoli vſum habere poſſunt criticum, ſaltem in Digeſtis, quorum codicem habemus principem Florentinum. Hactenus itaque in his nolimus quenquam operam nimis ſedulam codici noſtro excutiendo impendere *n*).

Enim-

compingendum librum ab opifice curauit: eſſe enim ſerioris aeui videtur veſtitus libri. Vnde b. Schwarzius parauerit ſibi librum non conſtat. In *Ge. And. Wille* V. Cl. *Biblioth. Norica Williana* P. V. p. 231. 2. narratum legimus, poſt exceſſum b. Schwarzii Nordlingam, Lib. Imp. Civ., litem vindicando codici mouiſſe, mox tamen nec diiudicatam deſeruiſſe; adeoque non eſſe ad liquidum perductum, vnde MS. venerit.

n) In Schwarzianae quidem biblioth. Catalogo To. II. p. 1. adſcripta ſunt haec: *Variis in locis puriores in MS. reperiuntur lectiones* etc. Enim vero haec pro hedera appoſita ſunt vino tamen vendibili. Librarius fuit imperitus, ſi quis alius, adeoque perpetua occurrit emendatio ab iis adſcripta, qui codice vſi ſunt,

Enimuero libros critica ſubtilitate conſtitutos nec deſiderat forum, quippe quod vulgatam lectionem ſequitur; hanc autem vbique ab editoribus, inprimis in Godofrediana editione, qua vulgo vtimur in foro, eſſe interpolatam ſatis conſtat. De eius igitur ſinceritate ac veritate quoties quaeſtio incidit, ad antiquiores editiones et codices recurrendum eſt. Commode igitur contigit, vt, dum lectio ad Florentinum exemplar Brencmanni et Gebaueri curis emendata et ad criticam ſubtilitatem conſtituta in vrbe hac prelo excuditur, ad bibliothecae noſtrae opes vulgatae quoque lectionis exemplum praeclarum perueniret; inprimis cum praeterea editi veteres adſint libri, qui comparari poſſint, numero plures, interque hos ſplendidum Jenſonianum tribus Voluminibus maximae formae *o*).

In Inſtitutionibus, quae tot virorum doctorum curis totque libris comparatis emaculatae ſunt *p*), vt ex tali codice multum frugis bonae expectari poſſit, nos quidem dubitamus. Vulgauit iam varietatem lectionis ex hoc codice Schwarzius ad prooemium Inſtitutt. ſed in tanta farragine non vna occurrit, quae ſententiam prauam reſtituat, obſcuram illuſtret. Omnino illa opera varietatem ex

o) E biblioth. Schwarz. redemtum, et deſcriptum in Bibliotb. Schwarz. P. II. p. 33.

p) Inſpiciat aliquis ſaltem recenſum edd. ap. Schwarzium in Scholiis philologicis ad prooem. Inſtitt. recuſ. LB. 1739.

vulgari quoque codice, qui in manus incidit, cumulandi, molestiae plus quam fructus habere videtur.

In Corpore Iuris glossato nemo facile subscriptiones et inscriptiones additas expectet, vt nec numeros et titulos librorum, e quibus Pandectarum laciniae consarcinatae sunt. Hactenus adeo nec in Codice, nec in Nouellis, criticus vsus codicis esse potest satis magnus. Cum tamen in his multa sint, quae adhuc studium et operam virorum doctorum desiderent, erunt forte aliquando, quos iuuet codicem hunc consuluisse *q*).

Feudalibus Consuetudinibus comparandis otium iam factum videtur ipsius b. Schwarzii opera: quandoquidem eum ad Gebauerum nostrum variantes lectiones ex pluribus Feudorum codicibus excerptas misisse constat *r*): inter quas etiam ex hac penu, quam domi habebat, symbolam fuisse depromtam dubitare vix licet.

Atque haec quidem de codice Iuris Ciuilis, cuius addiscendi vobis, o Iuuenes florentissimi, quam expedita, plana et compendiosa via nunc in hac nostra disciplinae ciuilis tradendae ratione ducta

et

q) Enotauimus ipsi variarum lectionum numerum ex Nouellis aliquot, vnde apparet, operae poenitendum non fore.

r) cf. Gebaueri Narrat. de Brencmanno p. 175.

et munita eſt! quot enim quantisque difficultatibus luctandum, quantae moleſtiae deuorandae fuere iuris ſtudioſis ſuperioribus ſaeculis, cum ex tam ſpiſſo ac vaſto opere, tradita per ſingulas ſparſasque ſine ordine annotationes iura diſcenda erant! — Verum vocat nos pompa ſollennis, quae ad templum academicum orationibus audiendis ceterisque ritibus peragendis ducitur. Dicta eſt ſollennibus hora X. diei craſtini. Vos, Comites Illuſtriſſimi, Liberi Barones, Generoſiſſimi ac Nobiliſſimi Ciues, vt frequentes adeſſe velitis, humaniſſime rogamus. P. P. d. XVI. Sept. cIↃIↃcclxxiii.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

JO. PETR. MILLER D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM

CHR. FRID. GE. MEISTER D.

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. III. JULII cIↃ IↃ CCLXXV.

De Arcadibus luna antiquioribus disputatur.

Recreati his ipsis diebus et exhilarati mirifice alterius ex Duumviris Curatoribus nostrae Vniuersitatis, L. B. de Gemmingen, Viri Illustrissimi, praesentia, eiusque incredibili inspiciendi et cognoscendi res nostras eaque ipsa ornamenta, quae Regia liberalitate nobis contigere, recensendi studio: indicimus nunc sollennia haec academica tanto maiore cum alacritate et laetitia, quo maior ceterarum nostrarum rerum felicibus successibus cumulus accessit hoc ipso viri summi desideratissimo aduentu. Indicuntur autem sollennia haec in a. d. III. Julii transferendis Magistratus academici insignibus in Virum Illustrem et Consultissimum

CHR

CHR. FRID. GE. MEISTER D.

qui inter ſolitas caerimonias oratione publice habita, fauſtis cum ominibus, vobisque, Ciues, fauentibus, Prorectoris munia ſuſcipiet: quod vt et ipſi et reipublicae felix fauſtumque ſit, et nos precamur, et vos nobiscum, Ciues, precamini. Vt vero vota fiant publice, vtque rite pieque gerantur omnia, adeſte, Ciues, ſollennibus frequentes. Vos autem, Comites Illuſtriſſimi, primo loco rogamus humaniſſime, vt pompam ducere in templum academicum et ſacris noſtris intereſſe pro inſigni beneuolentia veſtra ne dedignemini.

Quandoquidem autem academiae mos et officii ratio poſtulat, vt hac ipſa pagella, qua ſollennia indicuntur, proluſionis cauſſa de re aliqua erudita, ex medio tamen petita, nec adeo recondita, diſſerantur non nulla: retractare placet rem non iniucundam cognitu, quam nuper in animum reuocauit doctiſſimus Gallus, diſputatione de Cometis inſtituta *a*). Vbi enim in ea quaeſtione verſatur, an Luna aliquando Cometes fuerit, qui cum propius, quam ſalubre eſſet, acceſſiſſet ad terram, ecce, repente ab ea correptus, motu ſuo circa eam ferri coepit et in ſatellitis locum ceſſit: cui rei fidem facere viſum eſt nonnullis hoc, quod, facie Lunae per teleſcopium explorata, exeſarum quaſi rupium veſtigia

a) *Eſſai ſur les Cometes en general et particulièrement ſur celles, qui peuvent approcher de l'orbite de la terre, par Mr. Dionis du Séjour, de l'Academie Royale des ſciences de Paris et Conſeiller du Parlement. Paris* 1775.

veſtigia, gurgites profundi, ſed omni humore exhauſti, prominentiumque montium iuga arida apparere putantur; vt credere liceat, nimium propinqui ſolis aeſtu eam aliquando torridam exaruiſſe: eo, inquam, in loco opinionem hanc firmari arbitratur narratione inter Arcades vulgata, *qua ii maiores ſuos terram inhabitaſſe crediderint, antequam ea ſatellitem ſuum, Lunam, nacta ſit. Narrationem hanc a Luciano ad poſteritatem eſſe transmiſſam: etſi Ovidii locus ſatis luculentus ad eam rem ſit in Faſtis* (lib. I, 469)

Orta prior Luna, de ſe ſi creditur ipſi,
A magno tellus Arcade nomen habet. b)

In hac diſputatione plura a viro ſagaciſſimo parum explorata fide poſita eſſe videtis. Primum multum abeſt, vt Arcades tam acute cogitarint aut coniecerint, *vt maiores ſuos terram inhabitaſſe crederent, antequam ea Lunam ſatellitem ſibi comparaſſet.* Quod de Arcadibus narratur, hoc eſt: antiquiores eos Luna aut creditos eſſe, aut credi voluiſſe, aut quacunque tandem ratione dictos eſſe. Nec aliter Ovidius et in illo et in aliis locis c), Quod porro ex Luciano

b) l. c. p. 184. *C'étoit une opinion généralement reçue parmi les Arcadiens, que leurs Ancêtres avoient habité la Terre, avant que cet Aſtre eût un Satellite. Cette opinion nous a été transmiſe par Lucien. D'ailleurs rien n'eſt plus formel, que le paſſage d'Ovide à ce ſujet etc.*

c) In loco laudato: *Orta prior luna tellus* h. e. gens, vt ſaepe poëtis γαῖα. χώρα pro populo et lib. II. Faſt. 289. *ante Iovem genitum terras habuiſſe feruntur Arcades, et Luna gens prior illa fuit:* nec aliter Faſt. V, 90. accipiendum: *Luna credita terra prior, h. gens.*

Luciano auctore *d*) ea de opinione constare putabat, viro doctissimo condonandum est, a quo postulari non poterat, vt, leuissimae auctoritatis esse libellum de astrologia, perspectum haberet; nam, etsi is inter Lucianea habetur, Lucianum tamen auctorem nullo modo habere potest, si modo non plane sui dissimilis fuit Lucianus. Multo vero minus suspectus ille libellus erat laudandus, quando quidem tot alii multo grauiores auctores laudari poterant, et vero etiam ad rem tanti momenti firmandam, quaerendi et inuestigandi erant ii, qui primi eam tradiderant, vt intelligi posset, qua auctoritate, qua fide rem maxime mirabilem ad memoriam hominum prodidissent. Vix assequi licet, quomodo vir doctus seueritati probationum geometricarum assuefactus in historico argumento tanta cum credulitate versari, aut tantae leuitatis esse possit ad amplectendam fidem rei narratae, non ab graui et antiquo aliquo historico, sed a poeta et ab obscuro homine, qui repetierat ea, quae iam ante D annos in scriptis passim prodita prostabant. Omnino etiam hoc exemplo patet, mutuo inuicem auxilio indigere disciplinas, et astronomicam doctrinam non minus posse mutuare aliquid ex historia ac critica, quam adiuuatur veterum scriptorum lectio astronomicis rationibus. Quisquis enim veterum aetatum indolem

d) de Astrologia c. 26. vbi leuissimus auctor, cum exposuisset superstitionem Lacedaemoniorum, qui ante plenam lunam non inirent pugnam, solos, subiicit, Arcades astrologiam non coluisse: *ἀνοίῃ δὲ καὶ ἀσοφίῃ λέγουσι καὶ τῆς σεληναίης ἔμμεναι προγενέστεροι.* atqui hoc frustra sumitur, ex stultitia et insipientia Arcades se luna antiquiores credidisse.

lem et rationem tenuerit, vix vnquam eo deuenire poterit, vt ſibi probabili ratione aliqua conſtare putet: aut Arcades ex toto humano genere ſolos rem ante omnem hominum memoriam factam, a maioribus traditam accipere, aut eos rationes aſtronomicas iſta omnium rerum rudi aetate ſatis ſubtiliter inſtituere potuiſſe, vt Lunam non ſemper in Terrae ſatellitio fuiſſe ſuſpicarentur.

Interea tamen quaeri poteſt, cum interpretationem illam nimium ſubtilem non admittamus, quamnam aliam rationem ſenſumque eſſe ſtatuamus narrationis iſtius de Arcadibus: ſitne exploratum ſatis, tam ſtulte de ſe exiſtimaſſe illum populum, vt originem ſuam Lunam anteceſſiſſe putaret, an alia probabilis ratio afferri poſſit, qua dictum illud expediatur. Ad quod, ſi quis ita quaerat, primo ſic reſpondebimus, vt moneamus, non tam id agi vt fabula illa explicetur; poteſt enim, vt tot aliarum rerum ex antiquitate, vera ratio ac verus ſenſus iam dudum ita obliteratus eſſe, vt fruſtra nunc in eum inquiratur; quaeri tantum hoc, vt doceatur, inanem eſſe iſtam interpretationem, quam viri docti fundum nouae rei faciunt, cum tamen illa omni antiquitatis naturae et genio repugnet omnique fide ac probabilitate deſtituta ſit. Poteſt tamen praeterea doceri, primo fabulam de Arcadibus ante lunam natis tam parum diſerte et explicite traditam ad nos perueniſſe, vt nihil tuto de ea pronuntiari poſſit; etſi, quod ſana interpretatio facere iubet, ad veterum hominum ſenſum et ſermonem exigas; tum vero tam diuerſis modis iam veteres, qui iſtis

aetatibus

aetatibus propiores fuere, mythum priſcum interpretatione tentaſſe, vt de certa aliqua interpretatione vel ex auctoritate petenda prorſus ſit deſperandum. Faciamus itaque periculum expediendae huius fabulae tam diuerſis modis et traditae et interpretatae. Qua in re tenebimus inſtitutum, quod vtinam ſequantur omnes, qui ſimilem diſputationem ſuſcipiunt, vt primo loco diſpiciamus, quidnam dictum ſit, a quo et quibus verbis, antequam ad noſtrum ſenſum de verborum ſententiis et cauſſis iudicemus et argumentemur.

Qui primus Arcades προσελήνους appellauerat, fuiſſe traditur *Hippys Rheginus f*). Scriptorem hunc non ignobilem Darii et Xerxis tempore vixiſſe ſatis conſtat; praeter rerum Sicularum libros, et vrbium origines, etiam aſtrologica condiderat *g*). Verum cum memoratum non ſit, quo ſenſu, qua de cauſſa Arcades eo nomine impertierit, nec factum aliquod adiectum ſit, quod iudicium noſtrum regere poſſit: intelligitur iam ab initio, fluctuare illud nec certo facile gradu firmari poſſe. Aliorum auctorum veterum hac de re nomina ſeruauerunt Gramma-

f) Steph. Byz. in Ἀρκάς. Ἵππυς δὲ ὁ Ῥηγῖνος λέγεται πρῶτος καλέσαι προσελήνους τοὺς Ἀρκάδας. Ergo Stephanus, e quo idem repetit Euſtath. ad Il. β, p. 200. ipſe Hippyn non inſpexerat, ſed traditum ſic ab aliis acceperat. Idem Hippys Aegyptios eſſe vetuſtiſſimos hominum narrauerat, vt ex ſchol. Apollonii diſcimus lib. IV, 262.

g) v. Voſſ. de Hiſt. Gr. IV, 3.

Grammatici ad Apollonium Rhodium *h*): sunt ii *Eudoxus*, qui Platonis auditor fuit, astronomus insignis, ἐν τῇ περιόδῳ: fuit enim eius doctum opus γῆς περίοδος, multis interspersis, quae gentium historias, opiniones et instituta illustrarent: cuiusmodi tamen hoc fuerit, quod de Arcadibus dixerat, non constat; etsi ex scriptoris studiis et rationibus libellique argumento probabile sit, eum traduxisse fabulosam rem ad astronomiae prima rudimenta. Porro *Theodorus lunam comparuisse paullo ante pugnam Herculis cum Gigantibus factam* narrauerat *i*). Obscura haec, quoniam veteres Arcadum mythos ignoramus. Videtur tamen hoc ad antiquissimum illum Herculem spectare, cuius in cosmogoniis mentio fit,

h) Schol. Apollon. Rh. IV, 264. quod scholium repetitum a Grammaticis ad Aristoph. Nub. 397. vnde etiam apparet vetustissimum illud esse et a Lucillo Tarrhaeo, Sophocleo et Theone profectum. Comparauit iam vtrumque locum Rutgers. Var. Lect. IV, 18.

i) Apud Schol. Apollon. l. c. Θεόδωρος δὲ ἐν εἰκοστῷ ἐνάτῳ, ὀλίγῳ πρότερον φησὶ τοῦ πρὸς τοὺς Γίγαντας πολέμου Ἡρακλέους τὴν Σελήνην φανῆναι. Num sub lunae ortum pugnam factam, an tum primum natam lunam dixerit, ex excerpto hoc non constat. Nec magis constat, quis e tot aliis hoc nomine insignibus Theodorus ille fuerit, cuius opus ad XXIX libros excreuerat; Samothracem eum fuisse, ex Hephaest. Ptolem. lib. VII. (ap. Phot. cod. 190.) colligunt viri docti. Ceterum scholion hoc Apollonii satis memorabile paullo accuratius constituere licet e cod. Reg. Par. MSt. 2727. vnde descriptum illud in manibus habemus: τὸ δὲ τοὺς Ἀρκάδας ἀρχαίους εἶναι δηλοῦται μάλιστα ἐκ τοῦ προσελήνους αὐτοὺς λέγεσθαι. Εὔδοξός τε ἐν περιόδῳ οὕτω φησί. καὶ Θεόδωρος ἐν κβ', (sic et in Schol. Aristoph.) λέγων ὀλίγῳ πρότερον πρὸ τοῦ τὸν Ἡρακλέα πολεμῆσαι τοῖς Γίγασι τὴν σελήνην φανῆναι.

fit, cuiusque partes in pugna deorum cum Gigantibus fuiſſe praedicantur praecipuae (Apollodor. I, 6, 1 ſqq.); ſiue ad motus tumultusque ſubterraneos terraeque viciſſitudines pugna illa cum Gigantibus, ſiue ad elementorum inter ſe in ipſo terrae ortu pugnam referenda eſt. Quidquid eſt, pugnam illam in Arcadia factam videtur tradidiſſe ſcriptor hic, adeoque hinc illuſtrari poteſt, quod Arcadiam etiam Gigantidem appellatam narrat Stephanus, Eadem porro cum Theodoro tradiderat *Ariſto* Chius *k*) et *Dionyſius* Chalcidenſis *l*), qui etiam populum Arcadiae *Selenitas* ediderat: id quod ad tentatam a ſcriptore hoc interpretationem veteris fabulae referendum eſt. His additur *Mnaſeas*, Patrenſis

k) Ariſton Chius, Zenonis Citienſis diſcipulus: quem adeo inter ſcriptores fuiſſe, qui de vrbium ſitu tradiderant, hinc conſtat: 'Αρίστων ὁ Χῖος ἐν ταῖς Θέσεσι. Perperam enim ἐν ταῖς κτίσεσι hoc mutat Rutgerſ. l. c. quem ſequuntur Menag. ad Diog. VIII. 163 et Jonſ. de Hiſt. philoſ. ſcript. I, 12. p. 66. Etſi plures fuere auctores, qui κτίσεις ſcripſerunt. Verum nec minus θέσις, ſitus ac poſitus vrbium, ad geographicas rationes ſpectat. Non dicemus, an ἀποικία Ἀθηναίων, quae inter Ariſtonis ſcripta fuit, pro particula iſtius operis habenda ſit apud Plutarch. de Iſ. et Oſir. p. 365. E. Opp. Apud Schol. Ariſtoph. l. c. eſt 'Αριστίας ὁ Χῖος.

l) Dionyſius Chalcidenſis, incertum quando vixerit, inter antiquiores tamen habendus, quandoquidem Dionyſius Halic. eius auctoritate vtitur in loco de vrbis Romae originibus lib. I. c. 72. De Arcadibus egerat ἐν πρώτῳ κτίσεως. Ita appellari poteſt opus quod condiderat, κτίσεις, libris V. de vrbium originibus, de quo cf. Voſſ. de Hiſt. Gr. lib. III. p. 171. In Schol. Apollon. ἐν α' κτίσεων legere praeſtat, quod etiam MS. Regius exhibet.

trensis ille, Ptolemaeo Physconi aequalis, cuius praeter alia fuere Εὐρωπιακὰ, siue τὰ περὶ Εὐρώπης, quae si ex innumeris illis, iisque praestantissimis, scriptoribus veteris Graeciae adhuc superessent vna cum eius libro de Asia, multa sine dubio in vetere historia nunc accuratius constitui possent. Narraverat ille *inter reges Arcadum Proselenum fuisse*: quae noua ratio est fabulae interpretandae *m*). Praeter illos *Aristoteles* in iis libellis, quibus rerum publicarum descriptiones exposuerat, et quidem in capite de republica Tegeatarum, narrauerat, *barbaros ab initio Arcadiam tenuisse, eosque eiectos esse ab Arcadibus antequam Luna oriretur; itaque eos appellatos esse proselenos n*). Etiam hoc ita ab Aristotele narratum, vt rationem nominis reddere voluerit: quasi a pugna aliqua ante Lunae ortum facta illud iis impositum sit.

Vidimus

m) Schol. Apollon. l. c. *Μνασέας δέ φησι πρὸ σελήνης Ἀρκάδας βασιλεῦσαι* quae corrupta esse facile intelligitur. (Monuit quoque Valk. ad Ammon. p. 168.) Apud schol. Aristoph. l. c. haec sunt verba: *Μνασέας δέ φησι Προσέληνον Ἀρκάδων βασιλεῦσαι.* et sic haud dubie legere praestat, quam cum Cod. Regio: *Μνασέας δὲ προσελήνους αὐτοὺς καλεῖσθαι.* Quod autem locum illum de Arcadibus ad opus de Europa referendum censemus, inde ductum est, quod Fulgentius Mythol. lib. II, 19. (quem locum repetitum videas in Germanici Caesaris Scholiaste ad Prognost. p. 143.) postquam de Endymione narrauerat, subiicit; *sicut Mnaseas in primo libro de Europa scribens tradidit.* In eodem libro locoque de Pleiadibus et Hyadibus egerat Mnaseas, teste Hygino in Astron. II, 21. vt adeo Musaei nomen ab eo loco alienum esse recte statuant Intpp. et cum iis Burrmann. Sec. ad Valesf. emendat. V, 17.

n) Schol. Apollon. l. c. et ad Aristoph. Nub. l. c.

Vidimus adhuc auctores potiores, qui ea de re tradiderant, (nam feriorum fcriptorum vel poëtarum loca, qui ornarunt fabulam, in cenfum hic non veniunt) plerique cum interpretatione aliqua adiecta. Cum primos illos antiquiores auctores non habeamus, nec quid illi tradiderint, fatis accurate teneamus: de vero fabulae fenfu vix vnquam fatis tuto aliquid pronuntiari poffe manifeftum fit. Si tamen iudicium ex indole veterum mythorum fimilique aliarum fabularum ortu ferendum eft, tota haec de origine Arcadum ante Lunam narratio ducta eft a nomine *Profelenorum*, quod in vetere aliquo carmine vel fcriptore occurrebat, et cuius adeo vis et ratio ex eo folo conftituenda erat. Nunc cum auctoritatem illam non habeamus neque adeo veritatem ipfam tenere queamus, ad coniectationes defcendere licet; videndum modo eft, vt antiquitatis genio illae fatis confentaneae fint. Iam autem et olim multae diuinationes in medium allatae funt, et nunc aliae afferri poffunt: de quibus videamus figillatim quid ftatuendum fit.

Omnino autem Profelenorum nomen impofitum Arcadibus videri poteft *aut*, quod ante Lunae cultum, remue aliquam de Luna mythice traditam, Arcadum gentem extitiffe norant homines, *aut* quod Lunae defcriptionem et obferuationem ferioribus demum aetatibus inter eos receptam viguiffe conftabat. Habet vtraque opinio quo fe tueatur, pofterior etiam exemplum et auctoritatem veterum fcriptorum.

Fuiſſe *Lunae* cum Pane inter Arcades *cultum praecipuum*, conſenſu plurium ſcriptorum traditur. Antiquitatem religionis hinc colligas, quod in antro ſacra iis facta *o*) ſunt; et ſymbolicae rationis aliquid ineſſe, non inficiabitur, qui Panem rerum naturam referre cogitet, vnde et Panem adamaſſe Lunam fabulati ſunt *p*). Potuit ea Lunae religio recipi ab Arcadibus, cum iam per aetates aliquot vixiſſent homines in Arcadia; qui προσέληνοι appellari poterant, cultu ac religione Lunae nondum recepta. Potuit etiam fabula de Endymione a Luna adamato, cum ea de curru deſcendiſſet et cum adoleſcente vixiſſet, opportunitatem dare poëtis, vt tempora antiquiora ex eo definirent, vt ea Lunae in Arcadia degentis aetatem anteceſſiſſe dicerent. Eiusmodi quid obſeruare ſibi videbitur aliquis in Heſychio *q*).

Sed vt *ad obſeruationem Lunae inſtitutam ab Arcadibus* referre iſtud nomen placeat, plura mouere poſſunt: primo quidem loco, quod antiquitus rei aſtronomicae rudimenta inter eos viguiſſe aliqua conſtat, vt vel vrſa maior ab iis conſtituta declarare

o) Porphyr. A. N. f. 20. Egregius ac difertus de hoc Antro locus eſt in Quinto Calabro lib. X, 126 ſqq. cf. Schol. Apollonii IV, 56.

p) Virg. Ge. III, 392. Philoſophema aliquod phyſicum ſub hac fabula latere forte potuit, etſi incertum, quale illud fuerit. Nolim enim praeſtare commenta Baconis de Augm. Scient. lib. II, c. 13.

q) Heſych. προσεληνίδες, αἱ Ἀρκαδικαὶ Νύμφαι. cf. infr. dicenda; inpr. e Fulgentio.

rare poteſt, tum quod veteri ſermoni vſuique ea forma loquendi accommodata; tandem nec deſunt veterum ſcriptorum loca, qui eandem interpretationem fabulae prodidere. Moleſtiam tamen in his facit hoc, quod difficile eſt peruenire ad aliquid, in quo tuto acquieſcere poſſis.

Omnino Arcades gentis vetuſtate celebratos eſſe vulgata res eſt, neque ea a vero aliena *r*), quandoquidem illi Pelaſgicae ſtirpis erant, diuque ante Deucalionem loca illa inſedere *s*), eaque ſerius quoque tenuere, cum iam a multo inde tempore Hellenes ceteras Graeciae partes inſediſſent. In hac illi vetuſtate acceperant a maioribus, fuiſſe vitae cultum victumque mitiorem ſerius receptum, magnamque priorum aetatum partem ferino more fuiſſe exactam, et veſci ſolitos primos Arcades glandibus ſpecubusque habitaſſe *t*). Cum mitioris

r) Δοκεῖ δὲ παλαιότατα ἔθνη εἶναι τὰ Ἀρκαδικὰ, τῶν Ἑλλήνων etc. Strabo VIII. p. 595. A.

s) Οὔτε Πελασγὶς χθὼν τότε κυδαλίμοισιν ἀνάσσετο Δευκαλίδῃσιν Apollon. IV, 264. 5. *Pelasgiam* quoque appellatam olim (h. e. eo epitheto ſeu nomine a poëtis deſignatam.) obſeruat Stephanus Byz. in Αρκας, ex Nicolao, Damaſceno puta. Plin IV, ſ. 10. Arcadia *initio Drymodes, mox Pelasgis appellata.* Male hoc more, paſſim etiam in aliis, poëtarum epitheta pro nominibus antiquioribus venditari ſolent.

t) Loca veterum in re nota adſcribere opus non eſt; nihil notius βαλανηφαγία veteris Graeciae, inprimisque Arcadum. Praeclari Ovidii verſus Faſt. II, 291 ſqq. *Vita ferae ſimilis, nullos agitata per vſus. Artis adhuc expers et rude vulgus erat. Pro domibus frondes norant etc.* Hinc Arcades quercubus natos vetus ſermo prodebat: quod ornarunt poëtae, v. c. Statius Theb. IV. 175 ſqq. *Arcades — veteres aſtris Lunaque priores — nemorum vos ſtirpe rigenti Fama ſatos etc.*

ris vitae initiis, vti apud alios populos, sic inter Arcades siderum caelique aliquam notionem, sine qua nec arari nec seri poterat, a melioris aeta auctoribus monstratam esse, ex iis intelligitur, modo commemoraturi sumus. Iam originum rum veterisque historiae memoriam, annalibus que comprehensam, habuere Arcades *u*); habuere iidem carmina sua; neque adeo mirum est fabulas ex vetere aeuo Arcadum plures ad ceteros quoque Graecos exiisse et hinc in communem poëtarum sermonem abiisse. Cum igitur in annalibus his tempora secernerentur humanitatis vitae a feritate: siderum scientiae respectu declarari illud tempus potuit per vocabulum, quo ante Lunae

u) Rerum Arcadicarum scriptores fuere cum alii, tum Ariaethus vel Ariethus a Dionys. Halic commemoratus lib I, c. 49. et ap. Hygyn. Astron. lib. II, 1. f. et 6. Inter Arcades poëtas Agathyllus fuit, cuius elegos aliquot Dionys. recitat. l. c. Cum scriptoribus his, annales suae gentis condituris, ex priscis mythis eruere origines Arcadiae necesse esset: fabulae iis veteres de Callisto, et Lycaone patre, de Pane, Mercurio, Endymione repetendae fuere. Translatae hinc eaedem et cum Arcadum historia transscriptae ab iis, qui totius Graeciae historias conderent, seu veterum mythorum complexum vno volumine meditarentur. Breuiter hinc potiora capita excerpsisse videri debet Pausan. Arcadic. pr capp. Inseruerat Arcadum origines historiis suis Ephorus, etsi opus illud ab Heraclidarum reditu orsus erat. Commemorat ex eo Plinius VII, 49. *Arcadum reges CCC annis vixisse*, quod ita accipiendum: in regum veteris Arcadiae recensu reges adscriptos fuisse, quorum vita ad CCC annos producta diceretur; quod Censorinus paullo disertius de Die Natali c. 17. — *vt Ephorus, qui tradit, Arcadas dicere, apud se reges antiquos aliquot ad trecentos vixisse annos.*

nae contemplationem, et, vt in maius res miraculum augeretur, ante Lunam ea gens fuiſſe pronuntiaretur; vt forte poëta aliquis primus auſus ſit Arcades, cum ſummam vetuſtatem gentis declarare vellet, προσελήνους dicere: quod vocabulum, propter felicem ingenii audaciam, arripuere mox alii, eoque omnino vſi ſunt, quoties Arcadum *x*) origines vetuſtiſſimas deſignare vellent. Abiit tandem illud in communem vſum, ita quidem, vt etiam narrarentur Arcades hoc ita de ſe credidiſſe, ſe ante Lunam fuiſſe natos *xx*); alii interpretationem fabulae circumſpexere, quam variis modis tentatam iam ſupra vidimus *y*). Nec defuere tamen qui et

 ipſi

x) Inprimis Apollon. IV, 264. vbi de ſacerdotibus Thebarum Aegypti antiquiſſimis, ea aetate, qua nondum omnia ſidera in conſpectum prodierant (h. e. *ex hac hypotheſi*, notatione ſapientum comprehenſa erant), nondum Danai erant, ſoli Arcades, Ἀρκάδες, οἳ καὶ προσθε σεληναίης ὑδέονται Ζώειν φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν. Male aemulatus eſt locum Nonnus Dionyſ. XLI, p. 1056. in Beroës laudibus.

xx) Verſa adeo res in ludibrium, vt qui Arcades ſtuporis incuſare vellent, hoc ipſo vterentur nomine, vt eos tanquam ſenio confectos, delirare vulgo dicerent. Etiam contumelioſum hinc nomen natum βεκκεσέληνος apud Ariſtoph. Nub. 397. vbi v. Schol. quem exſcripſit Svidas. De βέκκος conſtat ex Herod. II, 2.

y) Aliorum, inprimis ſeriorum Grammaticorum, argutias recoquere nihil attinet. Vna tamen eſt omnium lepidiſſima apud Schol. Aeſchyli Prometh. 435. ad vexatiſſimum locum: ὁρῶν ἐμαυτὸν ὧδε προσελούμενον, in quo adeo laborant viri docti emendando, cum ſimpliciſſimum erat dicere, προσελεῖν (ductum ab εἰλέω, ἑλέω) eſſe vetus vocabulum, quod notionem τοῦ προπηλακίζειν, ὑβρίζειν habet, et apud Ariſtoph. Ran. 742. occurrit,

ipſi in hoc inciderent, vt a Lunae contemplatione fabulae cauſſas repeterent, et inter hos quidem primo loco Mnaſeam ſupra laudatum referendum eſſe ſuſpicamur *z*).

Habuiſſe autem ſiderum ſcientiam aliquid, quod Arcadibus illa deberet, ex certorum inprimis ſiderum nominibus apparet, quae a domeſticis Arcadum fabulis ducta ſunt. Fuit enim hoc ſollenne, vt ſerioribus aſtronomis, ita priſcis ſapien-

occurrit, nec aliter explicatur ab Heſychio. Scholiaſtes igitur Aeſchyli: *ὅθεν καὶ*, inquit, *οἱ Ἀρκάδες πρόσελοι ἢ προσέληνοι*. Quaſi vox aliqua rite ſic formari poſſet, et cur Arcades *ὑβρισταὶ* dicti? Repetit haec nec plura expedit Etymol. M. et Tzetza in Chiliad. IV, 813 *ἄλλοι δ' ὡς ὄντας ὑβριστὰς, καλοῦσι προσελήνοις*; idemque in Schol. Lycophr. ad v. 482. vbi et alia interpretatio adiecta, ante lunae cum ſole congreſſum ſolitos Arcades glandibus veſci. De religioſo ritu ille loqui voluit? *ἐτρέφοντο γὰρ πρὸ συνόδου τῆς σελήνης πυρὶ ὀπτῶντες τοὺς βαλάνους*. cf. alter loc. in Chiliad. Acutius coniectauit Scaliger de Emend. tempp. Proleg. ideo dictos Arcades *προσελήνους*, quod ante novam et plenam lunam res ſuas exequerentur. Ad multo abſurdius commentum detorſit fabulam de Endymione Malalas Chronograph. p. 73.

z) Schol. Apollonii l. c. vt quidem locus ille ex Codice Regio Pariſ., collato Scholiaſta Ariſtoph. l. c. reſtituendus eſt: *ἔνιοι δέ φασιν Ενδυμίωνα εὑρηκέναι τὰς περιόδους καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς σελήνης. διὰ δὲ τὸ Ἀρκάδα εἶναι, προσαγορευθῆναι ὑπ'* (f. *ἀπ'*) *αὐτοῦ προσελήνους τοὺς Ἀρκάδας. οἱ δὲ ὑπὸ Τυφῶνος φασὶν εὑρεθῆναι*. (hoc alibi lectum non memini) *Ξεναγόρας δὲ* (vetus ſcriptor, iam Dionyſio Halic. laudatus, cuius nobile opus fuit, *χρόνοι*, ſeu Chronica inſcriptum) *ὑπὸ Ἄτλαντος. Δοῦρις δὲ ἐν πέμπτω καὶ δεκάτῳ τῶν Μακεδονικῶν Ἀρκάδα φησὶν, ἀφ' οὗ ἡ Ἀρκαδία καλεῖται, Ὀρχομενοῦ υἱόν, διὸ καὶ Ὀρχομενὸν εἶναι πόλιν* (ap. Schol. Ariſtoph. *ποταμὸν*) *ἐν Ἀρκαδίᾳ*.

pientibus, vt nomina ac formas ſiderum, quae primi obſeruarant aut ab aliis obſeruata didicerant, ex priſcis ſuae gentis fabulis impertirent. Itaque ſidus omnium, quae vetuſtas narrat, nobiliſſimum, Vrſa maior a Lycaonis filia, Calliſto, notationem accepit cum filio, qui Arctophylax eſt dictus. Ceſſitque tandem in haec nomina omnis Graecia, cum antea idem Vrſae ſidus Plauſtri nomine veniret bubus iuncti, Boote appoſito. Cynoſura quoque in minorem Vrſam abiit.

Obſeruationem ſiderum per Lunae amorem in Endymione declaratam eſſe vetere ſermone †), non adeo abſonum eſt, ſiue vt inter cetera ſidera eius motus vicesque inprimis eſſent obſeruatae, ſiue vt ad noctis ſilentia ea res ſpectaret, inter quae caelo contemplando vacant ii, qui *Vicinam ex alto mundi cognoſcere molem Intendunt, totumque animo comprendere coelum.* Inuentus autem et deſcriptus Lunae curſus, conſtitutique menſes et duodenis menſibus anni, res videri debuit ſatis memorabilis; etſi de auctore rei fama fuit incerta: cum alii ad Endymionem, alii ad Atlantem illud referrent. Conſtat autem Arcades ab initio nec anni nec menſium deſcriptionem habuiſſe, ſed ex viciſſitudine anni et tempe-

†) Fabula hac de Endymione, quam alii ad venandi ſtudium traxerunt, nihil vulgatius. Plin. II, 9. *quae ſingula in ea* (Luna) *deprehendit hominum primus Endymion; et ob id amore eius captus fama traditur.* cf. Schol. Apollonii IV, 57. 58. Fuere memorati a priſcis poetis montes *aſeleni*, ab aliis ad Trachinem, ab aliis ad Aetoliam retracti: quorum nomen ad Endymionis congreſſum cum Luna reuocauerat Nicander: v. Etymol. M. in ἀσέληνα.

tempeſtatum tempora metiri conſueuiſſe: itaque annos trimeſtres vel quadrimeſtres habuiſſe dicti ſunt, donec accuratius ipſis ad lunares rationes conſtitutus eſt annus. *Nam annum*, Plinius ait lib. VII, §. 49. *alii aeſtate vnum determinabant, et alterum hieme, alii quadripartitis temporibus, ſicut Arcades, quorum anni trimeſtres fuere.* Alios, qui idem memorarunt, excitat Lindenbrog. ad Cenſorin. de Die Natali c. 19. qui locus hac in re eſt claſſicus: *Item in Achaia Arcades trimeſtrem annum primo habuiſſe dicuntur, et ob id προσέληνοι appellati, non vt quidam putant, quod ante ſint nati, quam Lunae aſtrum coelo eſſet: ſed quod prius habuerint annum quam is in Graecia ad Lunae curſum conſtitueretur.* Opinionem hanc recoquit et ſuo more exornat Tzetzes Chil. IV, 811 ſqq. et Chil. II, 876 ſqq. Vt autem ei veterem Mnaſeae auctoritatem fuiſſe arbitreris, mouere poteſt Fulgentii locus Mythol. II, 19. *Endymionem vero paſtorem amaſſe dicitur (Luna) duplo ſcilicet modo: ſeu quod primus hominum Endymion curſum inuenerit: vnde et XXX annos dormiſſe dicitur, qui nihil aliud in vita ſua, niſi huic repertioni ſtuduit; ſicut Mnaſeas in primo libro de Europa ſcribens tradidit.* Quem totum locum exſcripſit aut exſcribendum praebuit, non enim vacat nunc in eam rem inquirere, Schol. Germanici p. 143. *a*)

Nec vero illud alienum eſſe a veteris ſermonis indole putandum, quod tempora ante Lunae vices et rationes repertas elapſa eo modo declararunt, vt ante

a) De hoc Scholiaſte cf. Saxium V. C. in Onomaſt. litt. Vol. I. p. 204. De ceteris v. not. *z*)

ante Lunam illa fuisse dicerent. Multa alia passim notari possunt eius formae similia: ita Aegyptiorum summam antiquitatem Apollonius, vetustiorum haud dubie poetarum exemplo, ita designat verbis, vt eos *ante vixisse* dicat, *quam sidera omnia in conspectum prodirent;* respectu forte simul ad id habito, quod siderum notationes eos primos inuenisse putarunt nonnulli *b*). Quod si itaque vel maxime nomen hoc Arcadum, quo ante Lunam nati dicuntur, ad obseruatum eius cursum constitutamque hinc temporis rationem aliquam interpretatione referre velimus: simpliciora multo inuenta iis assignanda occurrunt, quam aliquid tam exquisitae, nec nisi e recentiore disciplina petitae, doctrinae, quod sagacissimus vir volebat, vt Arcades cognitum habuisse diceret hoc: fuisse tempus, quo Luna nondum in satellitium Terrae adducta esset; seriusque hoc euenisse, vt Luna in Terrae ministerium et famulitium adigeretur: in quod rudes et indoctos Arcades incidisse, omni prodigio prodigiosius habendum esset. Atque haec quidem hactenus. Vos autem, Ciues amantissimi, hac tanquam promulside ac gustatione inuitati

b) Apollon. IV, 261. *Οὔπω τείρεα πάντα, τὰ τ' οὐρανῷ εἰλίσσονται* etc. Vbi Schol. *γεγονέναι δὲ αὐτούς φησιν ὁ Ἀπολλώνιος πρὸ τοῦ πάντα τὰ ἄστρα φανῆναι, καθὸ τήν τε φύσιν κατανοῆσαι αὐτῶν δοκοῦσι καὶ τὰ ὀνόματα θεῖναι* etc. Etiam ante Jovem Arcadas vixisse dixit Ovid. Fast. II, 289. Qua de re comparandus Callimach. in Jov. 10 sqq. Nonnus lib. XLI, vbi Beroes (Syriae vrbs erat) antiquitatem inani orationis tumore celebrat, non ante Lunam, et Arcadiam, sed ante Solem fuisse habitatam.

inuitati ad ipſas epulas accedite frequentes, quarum cauſſa illa appoſita eſt.

P. P. II. Jul. cIↃ IↃ CCLXXV.

* * *

Fateor ingenue me mihi nunc diſplicere in tota huius mythi Arcadum tractatione. Debebam enim diſertius et accuratius ſingulas veterum et recentiorum interpretationes annumerare, breui cuique iudicio adſcripto aut ſubiecto; tum ſub finem iudicium meum qualecunque apponere; in quo id ſequi debebam, quod cum antiquorum mythorum natura et indole erat coniunctiſſimum. Nunc autem rem ita expoſui, vt circumſpicerem ſtatim ab initio quotquot eſſent rationes interpretandi mythi probabiles, ſubiiceremque vnicuique expoſitae auctoritatem antiquam, ſi qua occurrebat. Atqui ſimplicior ratio ac via erat, vt non, quid poſſit fieri, ſed quid factum ſit, deinceps enarrarem: fuiſſe adeo qui mythum ad antiquitatem religionis, qua Luna apud Arcades celebrata eſt, referrent; alios qui ad obſeruationem Lunae, eiusque curſus, et rationis temporum inde conſtituendae, antiquitus inter Arcades factam haec referrent, adeoque tempora antiquiora ita deſcriberent, vt ante Lunam ea decurriſſe dicerent.

Non bene procliuis fui in eam opinionem, vt Arcades *προσελήνους* dici potuiſſe putarem ex eo, quod ab iis aliquando Lunae curſus erat obſeruatus et ad certam rationem deſcriptus. Probabilius enim

enim eſt, hoc eſſe ſerioris commenti. Memor eſſe debebam, mythum omnino redolere tantam vetuſtatem, vt in eius cauſſam et originem prorſus non conueniat tam ſubtilis interpretatio; ſi Arcades aut dicti ſunt aut ipſi dixere ſe ante Lunam fuiſſe, hoc idem fuit ac ſi dicerent, ſe tanta antiquitate fuiſſe, vt ante Lunam iam Arcadia a ſuis maioribus habitaretur; ſiue vt Lunam deam apud ſe natam dicerent, ſiue vt Lunam in caelo poſt Solem demum aut alia ſidera ſucceſſiſſe in locum ſuum crederent.

Quod ſi porro redeundum eſt ad vetuſtiores ſcriptores, etſi non conſtat quo ſenſu Hippys Rheginus, qui primus id prodidiſſe traditur, Arcades προσεληνους ediderit: tamen id ipſum, quod ille Aegyptiis maiorem vetuſtatem tribuerat, probabile fit, ſimili modo de Arcadibus eum pronuntiaſſe. Atque etiam ceteri, quos laudauimus e Schol. Apollonii, ad antiquitatem Arcadum ſummam hoc retulere. Fuiſſe ergo neceſſe eſt antiquum aliquem rudium hominum mythum, qui Arcades extitiſſe ferret, cum nondum luna eſſet; quemadmodum iidem dici potuere fuiſſe ante ſidera, vrſam ſaltem, in quam Calliſto fuit mutata, et ante Arctophylacem. Forte eodem modo mythum tradiderant, quo luna narrabatur ſerius caelum tenuiſſe. Videri poſſet hoc ad pugnam Herculis cum Gigantibus ſpectaſſe, ſub quod tempus a Theodoro traditum, *lunam comparuiſſe;* habuiſſeque adeo locum in aliqua Heraclea, in qua tribuebant Herculi Thebano ea, quae ad antiquiorem Herculem ſpectabant, qui in Coſmogonia

gonia erat celebratus, cum etiam in pugna cum Gigantibus inter deos pugnaret. Forte tamen haec in Scholiis illis e Theodoro narrata fabula obiter tantum interposita est, neque ad Arcades spectat. Lucem aliquam affert, quod in Apollodoro est, de Gigantum pugna: cum Hercules ad pugnam a diis arcessitus esset, quia fatale erat, vt non nisi a mortali exscinderentur Gigantes, Terram matrem quaesiuisse herbam, qua a morte illi tuti et immunes essent; eam vero Jupiter ipse resecuit inducta mundo nocte, *vetans Auroram, Solem et Lunam, lucere* *). Recte adeo narratum videri potest, lunam paullo *ante pugnam iterum emersisse.*

Vel sic tamen rudem ac pinguem mythum subtiliorem hanc interpretationem non admittere, colligo quoque ex Apollonii loco IV, 261 sqq vbi ait Aegyptum fuisse habitatam ante omnes alias terras; quae ita effert: *Nondum omnia astra in caelo voluebantur*, necdum Danai erant, nec Deucalionis stirps; soli Arcades erant, *Arcades*, inquit, *qui narrantur ante lunam vixisse in montibus glandium victu* **), cum iam clarum nomen esset Aegypti. Eodem nos ducit Lycophron, qui cum Apollonio veterum fabularum fuit doctissimus; namque et is *Arcades* appellat *ante lunam quernas glandes sub cinere per hiemem*

*) Lib. I, 6. 1. Ζεὺς δὲ ἀπειπὼν Φαίνειν Ἠοῖ τε καὶ Σελήνῃ καὶ Ἡλίῳ, τὸ μὲν Φάρμακον αὐτὸς ἔταμε Φθάσας.

**) οὔπω τείρεα πάντα τάτ' οὐρανῷ εἱλίσσονται (malim εἱλίσσοντο, ne cum seqq. iungatur.) Οἶοι δ' ἔσαν Ἀρκάδες Ἀπιδανῆες. Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται ζώειν Φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν.

mem torrentes *), vt antiquitatem gentis eo modo declararet; ad quam adeo grammaticos doctissimos fabulam retulisse, dubitari nequit.

Manet itaque hoc, tam rudem et indoctum mythum inter Arcades obtinuisse, vt haberent memoriam rerum, quae narratae essent contigisse apud se, antequam Luna in caelo luxisset; multumque adeo rem abesse ab ea subtilitate, quam viri docti cum olim intulere, tum multo magis nostra aetate, cum voluere adeo Arcadibus asserere inuenta astronomiae nostrae, adeoque infantibus tribuere prudentiam adultae aetatis. Adeo virorum doctorum acumen et iudicium obtudisse videri debent cum optimi viri *Anton. Court de Gebelin* somnia, tum ingeniosi viri, *Io. Silv. Bailly*, de notionibus et doctrinis generis humani ex antiquiore aliquo genere humano superstitibus commenta.

*) Lycophr. 482. 3. τῶν πρόσθε μήνης Φηγίνων πύρνων ὀχὴν Σποδῶ κατ' ἄκρον χεῖμα θαλψάντων πυρός.

[redacted]

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

ERN. GODOFR. BALDINGER D.

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS SACRA XXXX.

IN A. D. XVIII. SEPT. cIↄIↄCCLXXVII.

RITE INDICIT.

Recensentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Museo academico seruantur.

Commentatio prior.

Dulciore vix vnquam laetitiae ſenſu perfundimur, Commilitones, quam quoties anniuerſaria ſacra Vniuerſitatis noſtrae litterariae vobis indicimus: multo magis, quoties in rebus proſperis et ſecundis, incolumitate noſtrorum bonorum, fauſtisque curarum ac ſtudiorum ſucceſſibus, hoc idem facere contingit. Ecce nos iterum in ipſo ſollennium apparatu et tanquam peruigilio conſtitutos, cum craſtino die celebranda ſint ſacra natalitia huius reipublicae, et recolenda animis primordia eius tam bono omine ante XXXX hos annos iacta, vt ad hunc vsque diem

n torrentes *), vt antiquitatem gentis eo modo clararet; ad quam adeo grammaticos doctissi-s fabulam retulisse, dubitari nequit.

Manet itaque hoc, tam rudem et indoctum thum inter Arcades obtinuisse, vt haberent moriam rerum, quae narratae essent contigisse ad se, antequam Luna in caelo luxisset; mul-nque adeo rem abesse ab ea subtilitate, quam i docti cum olim intulere, tum multo magis tra aetate, cum voluere adeo Arcadibus asserere enta astronomiae nostrae, adeoque infantibus uere prudentiam adultae aetatis. Adeo virorum torum acumen et iudicium obtudisse videri ent cum optimi viri *Anton. Court de Gebelin* nia, tum ingeniosi viri, *Io. Silv. Bailly*, de no-bus et doctrinis generis humani ex antiquiore o genere humano superstitibus commenta.

*) Lycophr. 482. 3. τῶν πρόσθε μήνης Φηγίνων πύρνων ὀχὴν Σποδῇ κατ' ἄκρον χεῖμα θαλψάντων πυρός.

ciosa et ampla. Locupletatae sunt eae copiae insigni accessione apparatus metallorum Schluteriani, largitione Regis nostri munificentissima in Museum hoc academicum illati. Instruxit illud, bono cum omine, opibus nonnullis aliorum quoque liberalitas, vt nuper Celsissimae Principis, Henricae Christianae de Waldeck, exquisitissimas ingenii animique dotes cum naturae et litterarum amore ac studio copulantis. Alia dono misit Vir clarissimus de Luc, Geneuensis, frater sollertissimi arcanorum naturae indagatoris; et iam superiore anno L. B. de Hüpsch, Vir Illustr.

Iam cum multorum votis hoc expetitum audiuerimus, resque illud ipsa monere, consiliumque adornandi eiusmodi Musei postulare videatur, vt copiarum congestarum ac seruatarum notitia aliqua publice proposita exstet: (atque vtinam simili instituto bibliothecae nostrae opes describere et publicis vsibus exponere liceret!) ecce subnatum nobis est consilium, potiorum rerum, quae in Museo hoc academico continentur, recensum in aliquot commentatiunculis, quas hoc publice praefandi munus certis temporibus exigit, deinceps facere. Et primo quidem loco *numos Romanos* recensere iuuat, initio a *numis familiarum*, quas vocant, facto, hoc est ab iis numis, quos per liberae reip. tempora inde ab V. C. 484, quo primum argentum signari coepit, vsque ad excessum Augusti, in vrbe quidem quaestores vrbani et III viri A A A. F F F. seu monetales *a*), in

a) Raro extra ordinem, nec nisi ex SCto, Aediles curules ac pl. Porro pro IIIviris instituit IVviros Caesar sub

in prouinciis autem quaestores prouinciales, flandos ac procudendos curarunt, et in quibus partim sollennia quaedam symbola reip. Romanae, vel magistratus sui notam, partim res illius anni memorabiles, aut maiorum suorum nomina, ortum, honores, res ab iis gestas vel curatas, memoriae hominum consecrare consueuerunt. Quaestores prouinciales, etiam ii, qui in bellis ciuilibus apud exercitus erant, vt stipendiis soluendis pecuniam signarent, praeter superiora illa, etiam Procoss. ac Legatorum aut Imperatorum suorum victorias, res gestas ac decora in numis signarunt. Esse eos denarios ex argento monere vix necesse est, paucis admixtis quinariis, qui loco suo a nobis notabuntur. Certas annorum, quibus signati dicendi sint, notas vix edi posse putamus, ne in iis quidem numis, quos ad certos magistratus aut triumphi annos referre licet; possunt enim iidem a nepote aut alio, qui ab eo genus ducebat, signati esse. Reuocauimus eos, qui in hac penu nostra seruantur, ad suas gentes, et, quantum pro nostro rei numismaticae studio et pro otii nostri modo facere licuit, in suos loculos digessimus. Cum tamen similes denariorum horum recensus iam facti sint ab aliis, ne actum ageremus, in eorum interpretatione copiosi esse noluimus. Vt vero ii, qui vberiorem explicationem sitiunt, ha-

 beant

sub extremum vitae annum; ab Augusto tamen IIIviri restituti. Idem Caesar ad bellum Hispaniense profecturus Praefectis vrbis Romae sub Lepido constitutis ius signandae monetae dederat. Augustus IIIviros Caesaris, et alios IIIviros Senatus constituit, relicto Senatui iure aeris signandi, auro et argento sibi seruato.

beant quem inſpiciant, vnum ſaltem, eumque idoneum ac claſſicum, auctorem excitabimus, Sigeb. Hauercampum in Theſauro Morelliano; nam Vaillantii, et eorum qui ante ipſum idem curriculum emenſi ſunt, Golzii, Ant. Auguſtini, Vrſini, Patini, opera, iam ipſi illi viro doctiſſimo ante oculos fuit poſita et in auxilium vocata *b*).

ABVRIA. I. Caput Romae galeatum. Ad mentum nota denarii X, a ceruice GEM*inus*. = *c*) Sol, capite radiato, in quadrigis, dextra flagrum, laeua habenas tenens. Subter equorum pedibus; M. ABVRI*us* (tribunus pl. V.C. 561. Praetor 577). Infra appoſitum: ROMA. *Morell.* 1. *d*)

II. Caput Romae galeatum. X. GEM*inus*. = Mars in quadrigis, dextra tropaeum, laeua haſtam cum clipeo tenens. C. ABVR*ius* (Trib. pl. 568.) ROMA. *Morell.* 4.

ACCOLEIA. I. Caput muliebre (forte Clymenes, matris Phaëthontis: reſpectu originis a Padi ripis). P. ACCOLEIVS LARISCOLVS. = tres Phaëthontis ſorores in larices mutatae: ad dextram vltima arcum, a laeua citima lilii florem manu tenere videtur. *Morell.* 1.

ACILIA. I. Caput deae Salutis laureatum. SALVTIS. = Hygiea laeua columellae innixa, dextra ſerpentem

b) [Ab illo inde tempore Eckhel. V. C. in Catalogo Muſei Caeſarei Vindob. Numor. Vet. To. II. alium recenſum edidit.] Dupli qui adſunt numi, in hoc recenſu non commemorantur.

c) Auerſam numi partem hoc ſigno declaramus.

d) Tab. Theſ. Morell. *Familia Aburia*, et ſic porro.

ſerpentem tenens. MAN*ius*. ACILIVS III. VIR. VALETV. (aedium Valetudinis et Salutis tuendarum ſeu reficiendarum Triumuir) *Morell.* III.

II. Idem fere, diuerſae tamen fabricae.

AELIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Dioſcuri pileati cum ſtellis et haſtati in equis concitatis. P. PAETVS (Coſ. 552.) ROMA. *Morell.* 5.

II. Caput muliebre, forte Dianae ſeu Junonis Monetae. BALA. (f. *Balatro*, cognomen Aeliorum.) ſub mento C. (nota monetarii.) = Diana in bigis ceruorum, vtraque manu faces praeferens. Subter ceruorum pedibus cicada, ſignum officinae monetalis. C. ALLI (*Aelius*) *Morell. VII,* 20. *etſi paullo diuerſus.*

AEMILIA. I. Caput deae Concordiae velatum. PAVLLVS LEPIDVS CONCORDIA. = Aemilius Paullus tropaeum ſtatuens, adſtante Perſeo manibus in tergum reuinctis, cum binis eius filiolis, ſupra TER, (f. tertium triumphauit) et infra PAVLLVS. *Morell. T. I,* 6.

II. Caput Veneris victricis laureatum. X. ROMA. = Statua equeſtris (forte Anci Marci regis) in ponte. MAN*ius* AEMIL*ius*, et inter fornices LEP*idus*, qui quaeſtor V. C. 675. pontem ſublicium ex ligneo lapideum fecit. *Morell. T. I,* 2.

III. Caput Lepidi nudum. LEPID*us*, PONT. MAX. III. VIR. R. P. C. (*reip. conſtituendae*). = Caput Caeſaris Octauiani nudum. CAESAR. IMP. III. VIR. R. P. C. *Morell. T. II,* 1.

IV. v. in *Plautia* 2. (*Morell.* 1.)

ANTONIA. I. Nauis praetoria. ANTonius. AVGur. III. VIR. R. P. C. = Aquila legionaria inter signa cohortium. LEG. II. *Morell.* *T. VII.*

II. Similis. LEG. IV. III. Item. LEG. VII. IIII. Item. LEG. X. V. Item. LEG. XI. VI. Item. LEG. XII. VII. Item. LEG. XV. VIII. Item. LEG. XIX. IX. Item. LEG. XX.

X. *Quinarius.* Caput Victoriae cum humeris alatis. III. VIR. R. P. C. = Leo gradiens. ANTONius. *Aerae* XL. IMP. (Intellig. aera Lugdunensis inde ab V. C. 633, cum Gallia Cisalpina provincia Romana, Lugdunum autem municipium factum est cura M. Antonii Cretici, qui Triumviri pater erat) *Morell.* *T. V*, 4. 5.

XI. Caput Jovis laureatum. S. C. (*Senatus Consulto*) N. (Sigla monetalis) = Victoria in quadrigis citis (adeoque quadrigatus, vt vulgo appellabant hos numos denarios) altera palmam cum habenis, altera coronam tenens. Q. ANTOnius BALBus PRaetor (Praetor Sardiniae 570.) *Morell.* *T. X*, 13.

AQVILIA. Caput Virtutis galeatum. III VIR. ab altera parte virtus. = Vir scutatus mulierem prostratam releuans. MANius AQVILius MANii *Nepos.* Infra: SICILia. (M'Aquilius, III. vir monetalis Augusti aetate, vnius ex maioribus, M'Aquilii, memoriam recoluit, qui V. C. 652. seruis fugitiuis profligatis Siciliam restituerat.) *Morell. I.*

ATILIA. Caput Romae galeatum. X. = Victoria in citis bigis, infra C. ATILius (per compendium scripturae exaratum) ROMA. *Morell.* *n.* 4.

AVRELIA.

AVRELIA. Caput Vulcani, pileo laureato, pone forceps cum stella. (Declarat Cottam aliquem Vulcani aedem refecisse) C. nota monetaria. = Aquila fulmini insistens. L. COT*ta*. *Morell. n.* 3.

BAEBIA. Caput Romae galeatum. X. TAMPILVS. = Apollo cum arcu et sagittis (nisi Jupiter est cum fulmine) in quadrigis. ROMA. infra M. BAEBI*us* Q. F. (fuit Cos. 583.) *Morell. I.*

CAECILIA. I. Caput Romae galeatum. X. ROMA. = Elephanti protome in vmbone clipei Macedonici laurea inclusi. M. METELLVS. Q. F. (Fuit is Quaestor a. 623. expressit memoriam Q. Caecilii Metelli Macedonici) *Morell. T. I,* 2.

II. Caput Romae galeatum. X. Q. METEL*lus* (Macedonicus, idem qui de Pseudophilippo triumphauit) = Jupiter in quadrigis, dextra laurum, laeua fulmen gestans. ROMA. *Morell. t. I,* 6.

III. Caput iuuenile imberbe laureatum, forte Apollinis, infra stella. L. METEL. A. ALB*inus Spurii* F. = Roma sedens super armis: cui a tergo adstans Victoria coronam imponit. C. MAL*leolus*. ROMA. (Sunt nomina III virorum monetalium.) *Morell. T. II,* 2.

IV. Caput barba cincinnata, laureatum, Neptuni esse putant; nisi Jovis est. Q. METEL. PIVS. = Elephas gradiens. SCIPIO IMP. (Pompeii Magni gener. Cos. 702.) *ibid.* 6.

V. Caput Pietatis, apposita ciconia. = Praefericulum cum lituo: auguratus insignia: intra lauream. Infra IMPER*ator*. Referendus numus ad eundem Scipionem. *ibid. n.* 7.

VI. Caput Africae; appoſita ſpica et ſtiua aratri. Q. METEL. SCIPIO IMP. = Hercules clavae innixus. EPPIVS LEG*atus* F. C. (*fieri curauit*). Fuit adeo is inter Legatos eiusdem Scipionis in Africa exercitum aduerſus Caeſarem ducentis. *ibid. n.* 8.

CAESIA. I. Protome Veiouis, dextra iaculum in fulminis ſpeciem vibrantis: cum Monogrammate, ſeu AP*ollo*. (quo nomine interpretati eſſe videntur Romani Veiouem, v. Gell. V, 12.) ſeu RA, vt monogramma Romae ſit. = Lares duo ſedentes, adſtante cane. Supra Vulcani protome cum forcipe. LARES per litterarum compendia. L. CAESI*us*. *Morell. I.*

CALPVRNIA. I. Caput Apollinis cincinnatum, laureatum, CV. (numerus forte matricis) = Eques deſultor laeua habenas, dextra palmam tenens. Supra: CXXIIII. Infra L. PISO FRVGI. Subter: ROMA per monogramma (in memoriam ludorum Apollinarium a L. Piſone Praetore V. C. 641. editorum cuſus a L. Piſone Quaeſtore) *Morell. T. V.*

CARISIA. I. Caput Sibyllae = Sphinx alata ſedens. T. CARISIVS III. VIR. (Spectat ad a. V. C. 741. quo de libris Sibyllinis quaeſtio habita ab Auguſto. v. Sueton. c. 31.) *Morell. T. I*, 5. B.

CASSIA. I. Caput Veſtae velatum, a ceruice ſimpulum. L. ſigla monetalis. = Togatus ante arulam ſeu ciſtam ſtans, tenens tabellam, cui V. inſcripta (h. *Vti rogas*) LONGINVS III. V. (Q. Caſſius Longinus Triumvir monetalis, in memoriam

L.

Cassii Longini Trib. pl. V. C. 616. qui legem ellariam tulit.) *Morell. I*, 3.

II. Caput Apollinis, a ceruice sceptrum. = uila fulmini insistens, inter lituum et praeferi- um (Auguratus symbola) Q. CASSIVS. (Ludos ollinares respicere putatur numus) *ibid.* 6.

III. Caput Bacchi vittatum hedera redimitum; rsus a ceruice. = Caput Liberae pampino co- natum. L. CASSI*us* Q. F. In memoriam Lu- rum Liberalibus a L. Cassio aedili factorum V. C. 9. *ibid.* n. 7.

IV. Caput deae Libertatis. LEIBERTAS. C. ASSI*us* IMP. = Praefericulum et lituus, augu- us insignia. LENTVLVS SPINT*her*. *ibid. t. II*, 5.

CIPIA. I. Caput Romae galeatum. M. CI- *us* M. T. (Quaestor V. C. 631.) = Victoria in gis palmam altera, altera habenas tenens. Infra uis temo (numo forte in vsum rei naualis cuso) OMA. *Morell. I.*

CLAVDIA. I. Caput Romae galeatum. = ctoria in trigis. AP*ius* CL*audius*. Q. MAR*cius* *orell. t. I.* 5. vbi interponitur tertius ex Triumvi- monetalibus, T. Manlius.

II. Caput Dianae cum arcu et pharetra in hu- ero. S. C. = in bigis, tenens coronam et pal- am cum habenis. CXXXIII. (nota monetalis forte atricis) TIB. CLAVD*ius* TI. F. AP. N. (Quae- or Siciliae V. C. 504. quo anno P. Claudius Pul- er Cos. aduersus Poenos classe infeliciter pugna- t) *ibid.* n. 6. sed cum diuersis numeris.

III.

III. Caput Apollinis reuinctum laureatum: a ceruice testudo. = Diana stans, vtraque facem solo innixam tenens. P. CLODIVS M. F. Spectat ad ludos Apollinares a. 708. *Morell. II*, 1.

CLOVLIA s. Cloelia. I. Caput Romae galeatum; ad ceruicem corolla. ROMA. = Victoria in bigis. Subter pedes spica duplex (quae Siciliam duplici messe feracem respicere creditur.) T. CLOVLIus. (Quaestor vrbanus V. C. 506.) *Morell. I.*

COELIA. I. Caput Romae galeatum. = Victoria in bigis. CALDus. (Coelius Caldus, Quaestor a. 625.) Infra: L. sigla monetaria. *Morell.* 4.

CONSIDIA. I. Caput Libertatis, ambiente aream laurea. = Sella curulis laurea ornata. P. CONSIDIVS PAETVS, idem ille, qui Pompeio victo in Africa legionibus binis praefuit. *Morell. I*, 13. sed ibi CONSIDI PAETI.)

CORDIA. I. Capita Dioscurorum iugata. RVFVS III. VIR. = Juno Moneta cum bilance et sceptro, noctua, seu, quod alii volunt, Amore, humero insidente. MANius CORDIVS (M'. Cordius Rufus III. vir monetalis.) *Morell. I.*

II. Caput Veneris diademate reuinctum. RVFVS S. C. = Amor delphino frenato insidens. MAN. CORDIVS (in gratiam Caesaris cusus putatur) *ibid.* 2.

CORNELIA. I. Caput viri, aliis Martis, galeatum; supra verticem stella. CN. BLASIO CN. F. A vertice tripus, vt mihi videtur, nota monetaria. = Jupiter, seu Liber pater, inter Junonem et Mineruam, a qua coronatur, nudus stans, dextra

tra haſtam, laeua amictu inuoluta fulmen (quod manifeſtum fit, vt adeo Jovem credere malim,) geſtans; appoſitus frutex. ROMA. *Morell. I,* 1.

II. Caput Martis galeatum, exſtante ad laeuum humerum haſta. = Victoria in citis bigis, dextra corollam geſtans. CN. LENTVL*us*. (qui 557 Procoſ. ex Hiſpania citeriore ouans vrbem ingreſſus eſt.) *ibid.* 5.

III. *Quinarius*. Caput Jovis laureatum. = Victoria ſtans ante tropaeum, laeua palmam tenens, dextra corollam eleuans. CN. LENT*ulus*. *ibid. t. I, 6.*

IV. Caput Genii Populi Romani diademate redimitum; a ceruice ſceptrum. G. P. R. (*Genius Populi Romani*) = Sceptrum corona laurea reuinctum, globus et gubernaculum. EX. S. C. (*ex SCto*) CN. LEN*tulus*. *Quaeſtor vrbanus* 694. *ibid. t. II,* 1.

V. Caput Q. Pompeii Rufi Coſ. nudum. Q. POM*peius* RVFI (*filius*) RVFVS COS. = Caput L. Cornelii Sullae: SVLLA COS. *Morell. t. IV,* 1.

VI. Sella curulis inter ſagittam et lauream: RVFVS COS. et ſupra: Q. POMPEI. Q. F. = Alia ſella curulis inter lituum et coronam, ſuperne: SVLLA COS. infra: Q. POMPEI. RVF. *Morell. t. IV,* 2. *et in Pompeia t. III,* 4. Memoriam duorum Coſſ. auorum ſuorum, Q. Pompeii Rufi et L. Cornelii Sullae, celebrat Triumvir monetalis Q. Pompeius Rufus.

VII. Caput Jovis Capitolini, cum ſigla Q. = Jupiter in citis quadrigis, tenens fulmen et ſceptrum cum habenis: L. SCIP*io* ASIAG*enes*. *Morell. t. V,* 5 *ſeq.*

CREPVSIA.

CREPVSIA. I. Jovis Anxuris seu Veiouis caput laureatum cum sceptro, ad mentum signum monetale. = Eques iaculum proiectans. P. CREPVSI*us*. Referri solet ad originem gentis Campanam. *Morell.* 1 *seq.*

CVPIENNIA. I. Caput Romae galeatum, a tergo cornu Copiae. X. = Dioscuri in equis decurrentes. L. CVP*iennius*. ROMA. *Morell.* 2.

CVRTIA. I. Caput Romae galeatum. Q. CVRT*ius*. X. = Jupiter in citis quadrigis, sceptrum cum habenis tenens, et dextra fulmen emissurus. M. SILA*nus*. ROMA. Sunt nomina duorum ex III viris monetalibus. *Morell.* 1.

DIDIA. Caput Romae galeatum, cum monogrammate Romae. = Duo, alter sagulo militari indutus, gladio et clipeo armatus, scutica alata prosternit alterum, nudum gladium in humero et clipeum manu tenentem. T. DEIDI*us*. (Cum nulla vllius Didii opera in b. seruili fuerit: placet esse numum cusum post T. Didii Praetoris victoriam de Scordiscis aliisque Thracibus V. C. 639. et respici ortum eorum a Scythis, qui seruos bellum mouentes scutica castigarunt. Nota res ex Justino II, 5.) *Morell.* 1.

DOMITIA. I. Caput Romae galeatum. L. POMPONI*us* CN. F. X. = Mars in citis bigis, hastam vibrans, laeua parmam tenens cum habenis: prominet lituus militaris. L. LICIN*ius*. CN. DOMITIVS. (L. Pomponius, vnus e III. viris monetalibus; nomina duorum Censorum, L. Licinii Crassi, Cn. Domitii Ahenobarbi, V. C. 661.) *Morell.* t. I, 4.

II.

II. Caput Romae galeatum: a ceruice spica. = Victoria in citis bigis. Subter Venator leonem excipiens. CN. DOMITI*us*. ROMA. (Respicit Cn. Domitii aedilitatem 585. in qua venatio populo data est. Spica ad annonae curam spectat.) *Morell. t. I, 6.*

III. Caput Romae galeatum. ROMA. X. = Jupiter in quadrigis, laeua fulmen et habenas, dextra lauream gestans. CN. DOMI*tius*. Videtur ad eum Cn. Domitium Ahenobarbum spectare, qui de Auernis triumphauit V. C. 633. *Morell. t. II, 1.*

EGNATVLEIA. I. *Quinarius*. Caput Apollinis laureatum. C. EGNATVLEI*us* C. F. infra Q. = Tropaeum, subiecto lituo militari, adstante Victoria, quae clipeum inscribit. Q. ROMA. (Littera Q. pro K. originem Corinthiacam Syracusanorum declarat. Cusi quinarii in Sicilia a C. Egnatuleio, Octauiani quaestore, cum Sext. Pompeius Sicilia esset pulsus. *Morell. I.*

FABIA. I. Caput Romae galeatum. ROMA. X. LABEO. Jupiter in citis quadrigis, sinistra sceptrum cum habenis, recta fulmen tenens. Subter prora nauis. Q. FABI*us*. (Q. Fabius Labeo Praetor 564. classi praefuit aduersus Antiochum missae.) *Morell. I, 1.*

II. Caput Junonis Monetae; apposita sub mento libra, et a ceruice caduceus. C. ANNI*us* T. F. T. N. PROCOS. EX. S. C. = Victoria in citis quadrigis, palmam dextra tenens. Supra eam Q. (sigla Syracusanorum) infra: L. FABI*us* L. F. HISP*aniensis*. *Quaestor* (T. Annius aduersus Sertorium in Hispanias missus sub 671.) *Morell. t. I, 8.*

III.

III. *Deauratus*. Caput muliebre turritum et velatum (Deae Caeleftis Afris cultae) ad ceruicem nota monetalis B. = Victoria in citis bigis. Subter ftruthiocamelus, fymbolum Africae. C. FABIVS C ·F. Habitus vulgo pro antiquiffimo denario C. Fabii Pictoris Cof. 484. Sed ad Cinnae et Carbonis tempora eum retraxit Hauercampus. *Morell. t. l. 6. feqq.*

FANNIA. I. Caput Cereris fpicis coronatum. AED. PL. = Duo aediles in fellis fedentes, adftante arifta. A tergo P. A. (*publico argento*) Infra: M. FAN*nius*. L. CRITONIVS. Aediles pl. hi V. C. 709. *Morell.* 2.

FARSVLEIA. I. Caput Junonis Monetae: a tergo modius inuerfus. MENSOR. = Dea Roma in bigis ftans manu prehendit togatum adfcendentem. L. FARSVLEI*us*. Subter equis XC. (L. Farfuleius Menfor e III.viris monetalibus fuit; et ciuitatem Italis Sociis Lege Iulia 664. datam defignare voluit.) *Morell. I.*

FLAMINIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. ROMA. = Victoria in citis bigis, corollam dextra tenens: L. FLAMINI*us* CILO. *Morell. I.*

FLAVIA. I. Caput Romae galeatum. X. = Diana in bigis, coronam praeferens. FLAVS. (f. V. pro VIV. Vix ad gentem Flauiam fpectare putatur.) *Morell. I.*

FONTEIA. I. Janus feu caput biceps imberbe laureatum. N. = Triremis remigibus inftructa, in puppi apluftre, (Hauercampo pro diademate regali

regali habitum) ſtante in puppi gubernatore. C. FONT*eius*. Infra; ROMA. (C. Fonteius Quaeſtor V. C. 641. Gens ea plebeia originem ducere videri volebat a Frontone Jani f.) *Morell. I.*

II. Caput Veiouis laureatum; ſubtus fulmen. MAN. FONTEI*us* C. F. = Amor capellae inſidens. Supra duo pilei Dioſcurorum vel Larium, infra thyrſus. Ambit aream laurea. Ad Sullae tempora refertur numus, interpretatione varia, ſed incerta. *Morell.* 3.

III. Caput Martis iuuenile galeatum: a ceruice tropaeum. P. FONTEIVS P. F. CAEPIO III.VIR = Eques galeatus decurrens haſta duo barbaros proſtratos defixurus. MAN*ius* FONT*eius* TR*ib*. MIL. cuius nobile aliquod facinus, forte in bello cum Celtiberis, T. Didii ductu, inſigniuit hoc numo P. Fonteius Capito, Triumuir monetalis, V. C. 661.

Sed ſatis haec dicta videntor in apparatu ſollennium, quae inſtant. Neque enim a nobis quicquam amplius requiri poterat, quam vt proluderetur paucis ei, quod ſummam conſilii conſtituit, vt precibus noſtris a vobis, Commilitones, conſequamur hoc, vt caerimoniis et ſollennibus huius ſacri anniuerſarii frequentes adeſſe, perorantes audire, bonaque vota concipientibus fauere velitis. Fortuna ſecunda, qua adhuc vſi ſumus, facit nos audaces in vota.

Prouidentia propitii numinis, quae per quadragenos hos annos rem noſtram academicam vltra vota in ipſis primordiis concepta euexit, bene ſperare nos iubet de futuro, ſi modo Fortunae Georgiae Auguſtae nos ipſi non defuerimus.

P. P. d. XVII. Sept. cIↃ IↃ CCLXXVII.

ACADEMIAE

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

ERN. GODOFR. BALDINGER D.

CVM SENATV

SVCCESSOREM SVVM
LVDERVM KVLENKAMP

CIVIBVS COMMENDAT

IN A. D. II. JANVARII CIↃIↃCCLXXVIII.

Recenſentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Muſeo Academico ſeruantur.

Commentatio altera.

Illuxit iterum ſollenne illud tempus, Ciues, in quo, inter vota publica et ſupplicationes, quae in ipſis noui anni auſpiciis maiorum more fieri ſolent, Magiſtratus academici ſummi honores et inſignia in aliam domum transferri ſolent; acceduntque adeo ad ea, quae pro ſumma republica fiunt, vota aliae cum congratulationes de iis, quae in re academica ex animo euenerunt, tum nouae votorum conceptiones et precationes, vt bona noſtra perennent, aſpera vero et ſeu metu ſeu ipſa re moleſta auertantur. In quibus ne nunc copioſius verſemur,

Ciues, otium nobis faciunt ea ipſa ſollennia, quae in craſtinum diem publice indicimus, in quibus Vir Excellentiſſimus, admodum reuerendus, Collega coniunctiſſimus,

LVDERVS KVLENKAMP

fauſta inter omina et inter laetas gratulantium voces auſpicabitur Magiſtratum curae fideique ſuae mandatum, ſibique ab anteceſſore in manus traditum. Diuident autem inter ſe duumuiri hi ſpectatiſſimi ſupplicandi nouaque vota publice ſuſcipiendi partes; alter quidem, Magiſtratu ſe abdicans, oratione ſimul ſua complectetur b. Halleri, qui ſub anni ſuperioris exitum vita deceſſit, laudes, eiusque in rem litterariam vniuerſam, Academiam Gottingenſem, et ſtudium medicum enarrabit merita.

Hac itaque officii parte leuati, Ciues, quandoquidem ſollennibus in hac tabula indicendis praefandum eſt, tanto liberior data eſt facultas exſpatiandi et detexendi telam, quam nuper exorſi eramus, vt Numorum, quos Romanarum Familiarum vocant, in noſtro Muſeo academico ſeruatorum recenſum perſequamur. Vt igitur ad illud veſtigium, in quo tum ſubſtitimus, reuertamur, commemoranda nunc venit

Gens FVRIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. = Diana in bigis citis, eleuato flagro, creſcente luna in fronte inſignita. Supra murex, ſ. concha Tyria. Infra PVR*pureo:* (prima littera ad veterem ductum efficta) Subter: ROMA. Spectare videtur numus ad L. Furium Purpureonem, qui

bello

bello Punico II. Praetor de Poenis et Gallis V. C. 554, et Conſul 558. de Gallis Boiis triumphauit. *Morell.* 1.

II. Janus biceps barbatus. M. FOVRI. (*M. Furii*) L. F. = Roma galeata et ſtolata, ſtans cum haſta, coronam imponit tropaeo: cui ſubiacent duo clipei et litui. Ad latus: ROMA. Infra: PHILI (PH per ſiglam) M. Furium quaeſtura functum eſſe probabile fit. Commendauit is memoriam P. Furii Phili, qui e maioribus fuit. Triumphauerat ille Coſ. a. 531. cum C. Flaminio Nepote, altero Coſ. de Gallis Inſubribus. *Morell.* 3.

III. Caput Cereris ſpicis coronatum, inter ſpicam et granum tritici. III. VIR*i* BROCCHI. = Sella curulis inter faſces geminos cum ſecuribus. L. FVRI. CN. F. *Morell.* 4. Cuſus ab aliquo e Brocchorum familia III.viro monetali; is L. Furii Cn. f. quem inter maiores habuit, praeturam celebrat, in qua ei frugum emendarum cura extra ordinem mandata erat. Eo enim ducunt ſymbola in numo expreſſa.

HERENNIA. I. Caput deae Pietatis. PIETAS. = Iuuenis nudus ſenem amictum humero impoſitum aſportans. M. HERENNI*us*. Appoſita nota monetalis K. Ad fratres Catanenſes numum ſpectare manifeſta res. v. vel Cluv. Sic. ant. p. 121. M. Herennium Siciliam Praetorem rexiſſe credere licet. *Morell. III*, 3.

HOSIDIA. I. Caput Dianae cincinnatum et diademate reuinctum: cum pharetra et arcu ex hu-

 meris.

meris. GETA. III.VIR. = Aper vero transfixus, allatrante cane. C. HOSIDI*us*. C. F.

II. Similis subaeratus. Vterque par fere, nec tamen idem cum *Morell.* 1 et 2. Fuit hic Hosidius forte vnus e III.viris, qui venationes celebrarunt in natalibus Augusti a. 635. vt Vaillantius suspicatur.

HOSTILIA. Caput dei Palloris: a ceruice lituus = Diana singulari ritu vestita; capite radiato; pedibus iunctis; seu vt in arboris truncum, taxi Hauercampus putabat, desinant, seu quod credere malis, vt adducta stola plicis in gradum structis assurgat. Talis enim Dianae habitus in nonnullarum vrbium religionibus, Ephesiae interdum, item Laphriae; hoc loco Leptitana exprimi putatur. Altera ceruum cornu prehendit. L. HOSTILIVS. SASERNA. Fuit is alter e binis fratribus, qui Caesarem in Africam sequuti erant. v. Hirtius de b. Afric. 10. Lepti cum legione praeerat et in ea vrbe numum signasse videri debet. Ducebant autem Hostilii genus a rege Tullo Hostilio, quem in re trepida Pauori et Pallori aedem vouisse nota res est vel ex Liv. I, 7. *Morell.* 2.

IVLIA. I. Caput Romae galeatum. CAESAR. et appicta sigla ɑ = Venus bigis Amorum volantium vecta; sub iis lyra concordiae symbolum. Subscriptum: L. IVLI*us* L. F. Numum L. Julii Caesaris, viri consularis, legati Caesaris in Gallia, iussu a proquaestore aliquo cusum probabile fit. *Morell. I*, 4 D.

II. Caput Veneris, Genetricem credere licet, diademate reuinctum = Aeneas nudus humero Anchisen velatum sustinens, dextra Palladium praeferens.

ferens. CAESAR. Julii Caesaris iussu cusi numi cum sint, magnam eorum copiam exstare mirum non est. Adsunt trini, omnes integri et intacti. *Morell. I,* 5.

III. Caput Cereris spicis coronatum. DICT*ator* ITER*um* COS. TERT*ium* = Capeduncula inter lituum et aspergillum vna cum praefericulo: Pontificatus Maximi insignia. Apposita nota D. tum: AVGVR. infra: PONT. MAX. Spectat numus ad a. 708. et Caesaris liberalitatem, dato in populum extra ordinem frumento, Cereris capite designat. *Morell. III,* 5.

IV. Caput Veneris (Genetricis). A ceruice prominet Amor = Tropaeum cum clipeis et lituis militaribus. Adsident hinc vir reuinctis manibus in spolia respiciens, illinc femina lugens passis capillis. Infra: CAESAR. Galliam et Germaniam designari, et Caesaris de Gallis et Germanis victorias innui vix dubites. *Morell. IV,* 1.

V. Caput Veneris eximie ornatum: corona floribus ex auro et gemmis facta, lapides in aure, monile ex vnionibus in collo: a tergo IIT (monetalis nota, matricis forte) = Tropaeum cum scuto et lituo militari, adstante securi, Pontificatus insigni. Subtus: CAESAR. *Morell. IV,* 4.

VI. Elephas draconem calcans. CAESAR. = Capeduncula, aspergillum, securis, apex. Numus hic valde obuius ad victam Africam refertur: eius enim symbola elephas cum dracone. Pontificatum Caesaris referunt instrumenta sacra. *Morell. IV,* 7. Habemus tria exempla, cum quarto subaerato, nec

 tamen

tamen ab eodem, ſed ſimili typo profecta: vt plures ac diuerſas matrices ad eandem formam ac deſcriptionem factas eſſe appareat.

VII. Caput Apollinis laureatum = Colonus agens boues iunctos. IMP. CAESAR. Caeſar Octauianus ſub a. 725 Carthaginem Coloniam a Julio Caeſare deductam nouis colonis firmauerat. *Morell. IV*, 8. *k*.

VIII. Caput dei Triumphi cincinnatum, laureatum, alatum. A ceruice tridens: qui victoriam naualem deſignare videtur. Affixa nota monetalis, quam incudem eſſe arbitramur = Victoria in quadrigis, laeua habenas, dextra corollam tenens. Appoſita officinae monetariae nota NE. Inferius: L. IVLIVS BVRSIO. *Morell. t. IX*, 10. qui Carthagine diruta ad triumphi Africani vſum hos numos cuſos eſſe ſuſpicatur.

IVNIA. I. Caput Seruilii Ahalae. AHALA. = Caput L. Junii Bruti. BRVTVS. *Morell. I*, 1. Vtrumque caput barbatum. Signatus numus, ſatis frequens, a M. Junio Bruto, Julii Caeſaris percuſſore, qui paternum genus ad Brutum libertatis Romanae auctorem referebat, per matrem vero Serviliam Seruilium Ahalam inter maiores numerabat.

II. Caput deae Libertatis. LIBERTAS. = Conſul inter duo lictores cum faſcibus et ſecuri incedens, praeeunte accenſo. BRVTVS. Eiusdem Bruti, qui primum Conſul fuit, memoriam recoluit M. Junius Brutus. *ibid*. 2.

III. Caput Romae galeatum. X. = Dioſcuri haſtati in equis concitatis. C. IVNI*us* C. F. Infra: ROMA. Fuiſſe hunc hominem aliquando inter III viros monetales neceſſe eſt. *ibid. n.* 4.

IV. Caput Romae galeatum. X. = Victoria in bigis, vtraque manu habenas premens. D. SILANVS. L. F. ROMA. Supra bigas numerus in aliis alius: in vno noſtro IIII. in altero XXVIII. in tertio III. nota officinae monetalis. Etiam in hoc tertio a ceruice deae Romae litt. F. *Morell. II*, 1. et *t. V*, 1 ſq. Bigatum hunc ad D. Junium Silanum quaeſtorem vrbanum a. 612. *Varr.* referre ſolent.

V. *Subaeratus*. Caput Bruti. BRVT. IMP. L. PLAET*orius* CEST*ianus* = Pileus inter duo pugiones. EID*us* MAR*tiae*. Numus a legato Bruti, Plaetorio, cuſus. Narrat de eo Dio XLVIII. c. 25. *Morell. II*, 4.

VI. Caput deae Libertatis. PIETAS = Duae dextrae iunctae, caduceum alatum amplexae. ALBINVS. BRVTI. F. *ibid. III*, 7. Eſt is D. Junius Brutus, adoptatus ab A. Poſtumio Albino; a M. Antonio Mutinae obſeſſus, et ab Hirtio et Panſa Coſſ. liberatus. Concordiam exercituum, qui ſe coniunxerant, declarat numus.

LICINIA. I. Caput Romae galeatum. L. POMPONI*us* CN. F. = Mars nudus, lituum cum clipeo laeua tenens, in bigis citis, haſtam laeua protendens. L. LIC*inius*. CN. DOM*itius*. Fuere hi cenſores a. 661. L. Pomponius e IIIviris monetalibus eſſe videtur: reliquorum duorum, C. Malleoli, et L. Porcii Liciniani, nomina in aliis dena-

riis occurrunt ap. *Morell. I,* 5. 6. quibus tertius noſter addi poteſt.

II. Protome deae Romae galeatae, haſtam dextro, ſiniſtro humero clipeum inſcripto equo ſuſtinentis. Ante mentum ſtella, verius quam denarii nota. Luna creſcens in fronte non apparet. ROMA = Cancelli ſeu ſepta Comitii; alter togatus, ſuffragium laturus, tabellam in ciſtam iniicit, alter tabellam a diribitore accipit. Supra P. NERVA. cum nota obſcura monetali equi. Notabilis numus ad gentem Liciniam vulgo refertur, melius ad Siliam, plebeiam, ex qua aliquis Trib. pl. legem tuliſſe videtur, quae ad comitiorum iura ſpectabat. Eam memoriae mandauit P. Nerva, nepos, inter IIIviros monetales allectus. *Morell. I,* 8.

III. Protome Veiouis telum triplex ſeu fulmen triſulcum vibrantis = Pallas in citis quadrigis, dextra haſtam vibrans, laeua habenas cum clipeo comprehendens: C. LICINIVS. L. F. MACER. Eſt is qui praetorius repetundarum, accuſatus et damnatus eſt Cicerone Praetore: idem Quaeſtor a. *Varr.* 677. *Morell. III,* 4.

LVCILIA. I. Caput Romae galeatum intra lauream. (*Argentum*) PV*blicum* = Victoria in bigis citis. M. LVCILI*us* RVF*us*. *Morell.* 1.

LVCRETIA. I. Caput Romae galeatum. TRI*o* X = Dioſcuri in equis concitatis. CN. LVCR*etius*. (Quaeſtor vrb. incerti anni) ROMA. *Morell.* 1.

II. Caput Apollinis radiatum = Luna creſcens cum ſeptem ſtellis. In medio Lunae TRIO. Infra:

L. LV-

.VCRETIus. Familia Trionum plebeia; quam nen a septem trionibus petiisse manifestum fit. .otus.et hic L. Lucretius Trio; non male tamen ditur ad Julii Caesaris tempora pertinere. v. *Mo-* . 2.

LVTATIA. I. Caput Romae galeatum. X. RCO. ROMA. = Intra coronam querneam tri-ais praetoria: in puppi aplustre (non acrostolium, od prorae est) in prora caput Romae victricis,) parasemo. (Male Hauercampus tutelam inter-:tatur) Q. LVTATIus *Quaestor. Morell. I.* Q. Lu-ıum Cerconem Quaestorem vrbanum fuisse bello nico II. a. 500. probabile fit, vt adeo inter ve-tiores sit denarius hic.

MAIANIA. I. Caput Romae galeatum. X. = ctoria in bigis. C. MAIAN. ROMA. *Morell.* 1. nota prorsus gens, quae in hoc Victoriato occur-, quam in *Maeniam* vulgo mutare voluere; Pe-:onius adeo in *Minatiam.* Hauercampus peruiua-:er tuetur *Maeniani* nomen. In numo tamen no-o tam manifeste expressa est Maiania gens, vt ni-l de ea dubitari possit. Sunt litterarum compen-a quidem, sed satis diserta: C. MAIAN. ita vt A vno ductu et interposita I. mox AN iterum vno ıctu effingantur. Nec tamen hoc inauditum, in ımis hominum atque etiam regum nomina seruata se, quae in historiarum monumentis, seu eorum)tius fragmentis, non occurrunt. Si historiae lit-riae aliquis est fructus, eorum quoque, quae teriere, notitiam arbitramur esse longe fructuosissi-am, vt desinant tandem viri docti spernere aut damnare

damnare ea seu nomina seu facta, quae diu ignota tandem in lucem producuntur. Sunt enim innumera, quae periere, et pro sexcentenis aut sexmillenis amissis vix vnum est, quod fortuna seruauit: ita vt stomachum moueant, qui manu se sua, tanquam spicarum mergitem, vniuersa, quae vsquam libris tradita fuere, comprehendere putant, aut qui quotquot v. c de Aegyptiis, Graecis, Orientis populis, et sic porro, in Herodoto, Diodoro et aliis narrata supersunt, omnino eadem esse credere videntur, quae vsquam de iis olim tradita fuere aut Graecis innotuere.

MAMILIA. I. Caput Mercurii petasatum; a tergo caduceus. = Vlysses redux, a cane agnitus. C. MAMIL*ius* LIMETAN*us*.

II. Idem numus: ad caduceum *M.* sigla monetalis. *Morell. I.* Gens Mamilia plebeia, Tibure oriunda, genus referebat ad Telegonum Vlyssis et Circes filium, Tiburis conditorem. Ea enim multarum familiarum vana fuit persuasio, vt Graecam originem habere vellent *a*).

MARCIA. I. Caput Regis Anci Marcii, a quo ea gens originem duxit, diademate reuinctum, a cer-

a) Qua de re v. ad Virgil. Aeneid. VII. Exc. IV et VII. Aliae gentes Romanae a Troianis originem repetere malebant, non minus vana professione. v. Aen. V. 115 sqq. et ibi not. et 563 sqq. Plura hoc de rerum genere teneremus, si, amissis tot Annalium et historiarum libris, Catonis saltem Origines, aut Varronis librum de familiis Troianis, cum Attici familiis Romanis, aut Iulii Hygini libros haberemus.

:ruice lituus. ANCVS. = Aquaeductus, inscri; litteris: AQVA MARC*ia*, cui imposita statua iestris manum eleuans. Subter equum frutex. ILIPPVS. Videtur is esse notus ille L.Marcius lippus, orator, Cos. a. 663. siue vt is Quaestor a. ;, seu, quod elegantia operis credere suadet, s filius in Quaestura numum percusserit. Equitis ıum ad nominis originem reuocant, vt qui pri. s illud adsciuit, rei equestris studio inclaruerit. im vero statuam equestrem, nescitur cui ex ea ıte, positam *b*) adumbrari, docet inprimis fru. ille sub equo: qui tam male habuit interpretes, varia comminiscerentur, ne rationem eius et ıssam ignorare viderentur. Scilicet ille frutex ı veruto est seu statumine ac pedamento, cui in. :a sit signi moles. Obuia res est in signis ex e; inprimis videnda signa Herculanensia Alexan. et Amazonis. *Morell. I*, 1.

II. Caput Romae galeatum, cum stella, nisi ıarii nota est. A tergo incus vel arula, signate binis nostris expressa, ab aliis non memorata. = toria in bigis citis. Subter binae tritici aristae: MAR*cius*. ROMA. *Morell. I*, 2. Ad M. Marm Rallam refertur, a. 542. (apud Pigh. 541.) ıaestorem vrbanum: quo Syracusae a M. Marcello captae

) Si coniecturae locus est, potest is esse Q. ille Marcius Tremulus. qui Cos Anagnia capta de Hernicis triumphauit, V.C. 448 Liv. IX, 43. cui inde *statua equestris togata posita est*, quod *populum stipendio* (v[illegible]us forte aut aliquot annorum) *liberauerat*. Plin. XXXIV, 5. s. 11. Iam autem in numo signum equestre togatum est: in altero numo apud Morellium tenet laurum.

captae sunt. Binae autem illae spicae, passim in Siculis numis obuiae, ad duplicem messem felicemque frumenti prouentum in agris Siciliae declarandum valent.

III. Caput Romae galeatum. X. = Eques, citato equo insidens, quem Philippum Macedoniae regem, Persei patrem, edunt. A tergo equi fruticis genus ignotum: in nostro numo arista est aculeata, quaternis foliis munita. Vepris genus esse coniectat Hauercampus, quo designentur saltus inuii, per quos Q. Marcius Philippus Cos. V. C. 585 exercitum aduersus Perseum duxit. (Nimis argute, quam vt fidem facere possit. Tum Perseum potius exhiberi putes. Nisi omnino eques Macedonicus effictus est: frutex autem obscurum Macedonici alicuius tractus seu loci symbolum habendus.) Q. PILIPVS. (antiqua scriptura) ROMA. *Morell. I*, 6.

IV. Caput Apollinis laureatum. = Silenus stans manu eleuata, saltantem diceres; caudatus, subligaculo cinctus, vtrem humero impositum laeua tenens. A tergo columella cum signo; Victoriolam alii agnoscunt. L. CENSO*rinus*. Videtur is esse L. Marcius Censorinus, qui a. 605 Consul fuit, et quem circa Liberalia aliquid nouasse aut forte ludos scenicos edidisse suspicari malumus, quam argutias Vaillantii et Hauercampii admittere. *Morell. I*, 7.

V. Anci Marcii et Numae Regum capita iugata, vtrumque (in nostro numo) diademate reuinctum, illud tamen barbatum, alterum hoc, quod mireris, imberbe *c*) = Desultor eques binos equos concita-

c) Nec tamen de interpretatione vultus dubitare licet, cum alii aerei exstent ipsis nominibus adiectis.

oncitatos ſcutica inſtigat, alteri ipſe inſidens. Sub quis nota I. infra: C. CENSO*rinus*. Hic C. Marius Cenſorinus quis ex pluribus eiusdem nominis ıerit, non conſtat; quaeſturam geſſiſſe probabile fit umo hoc ſignato. Reſpcxiſſe autem videtur ludos, ab aliquo forte e maioribus opipare inſtructos. Iam Hauercampi coniectura paullo longius petita ſt, a Marcianis carminibus et Apollinarium ludoum inſtitutione, *Morell. II.* 3 ſq.

VI. Caput Romae galeatum. LIBO. X. = Dioſcuri haſtati in equis. Q. MARC*ius*. ROMA. In oſtro MA, quod per compendium ſcriptum eſſe ebebat, vitioſe exaratum eſt, nec vt extritum diceris: MRC. Q. Marcii Libonis nomen etiam in ereis numis exſtat; eſt tamen illius, et omnino ibonum familiae, obſcura memoria.

VII. Caput Romae galeatum, a ceruice coolla videtur effi cta eſſe. = Victoria in quadrigis. nfra litterae, quas antea ſic legebamus: T. MARC*ius* *Libo* *Quaeſtor*. Videbamus tamen in Marcii omine compendii quid ineſſe. Nunc ſine haeſitaione legimus: T. MA. (per compendium, *Marcius*) AP.*pius* CL.*audius* *Quaeſtores*: vrbani ſine dubio; gnoti antea, nec in alio, quod meminimus, umo obuii. Haud multum, nominibus tamen, iſſimilis eſt alius ap, *Morell. III*, 1.

MARIA. I. Caput Cereris ſpicis redimitum. C. MARI*us* C. F. CAPIT*o*. XXVII. = Colonus ınctis bubus arans. S. C. et ſuperne XXVI: ſed umerus vterque attritus et obſcuratus; v. *Morell.* , 1. officinam ille monetalem deſignare creditur.

Copia

Copia ingens horum numorum eſt, qui a C. Mari
Capitone, C. Marii nepote, cuſi putantur, cu
quaeſturam ſub C. Julio Caeſare in Gallia Cisalpin
gereret. Deſignauit autem Eporediam *d*) colonia
in agro Gallico, a C. Mario ſextum Coſ. a. 65
deductam.

MEMMIA. I. Caput Cereris ſpicis redimitu.
C. MEMMI*us* C. F. = Tropaeum, religato ſubtu
captiuo geniculato. C MEMMIVS. IMPERATOR.
Prior ille C. Memmius quaeſtor numum ſignauit,
filius alterius C. Memmii, qui victoriam de hoſte
reportauit; C. Memmius Gemellus creditur is eſſe,
qui praetor Bithyniam et Pontum ſortitus eſt, a.
697. eoque Catullum ſecum abduxit. Cereris autem caput eo pertinet, quod, vt ex aliis numis
conſtat, Cereales ludos aliquis Memmius Aedilis
primus fecit. *Morell.* 2.

II. Caput iuuenile laureatum; Honoris, cenſente Hauercampo, verius Apollinis *e*). = Dioſcuri adſtantes cum equis. L. MEMMI*us*. Ad L.
Mem-

d) Nunc *Ivrea* Pedemontii.

e) Nam Honoris caput, quod in numo Fuſiae et Muciae gentis, quem paullo poſt videbimus, vna cum capite Virtutis occurrit, diuerſam ſpeciem magisque iuuenilem praefert. In numis Egnatiae gentis Virtus et Honos ſtantes exhiberi videntur, ſed hic feminae ſpecie ſtolatae, galeaque et thorace nec non haſta armatae, ad quam Cupido aduolat. Ex iisdem numis etiam hoc diſcimus, variaſſe quoque Romanos ſymbolicarum figurarum ſpeciem: nam in ſerioribus numis emendatior eſt et elegantior vtriusque dei ſpecies quam in antiquioribus.

Memmium, qui Tribunus pl. fuit a. 552, paullo ante Quaestura functum, refertur hic numus. *Morell.* 4.

III. Caput Saturni laureatum: subiecta falce ROMA. Sigla E vel S apposita, nam paullo obscurior ea in nostro numo est. = Juno Moneta in bigis, aduolante Victoria cum corolla. L. MEMMI*us* GAL. *Morell.* 5. In Saturni aede erat aerarium: ei itaque et Junoni Monetae merito locus est in denariis. L. Memmium *Galli* cognomen habuisse necesse est, etsi illud alibi non occurrit. Nam Galbius, quem Hauercampus substituit, a loco alienus est.

MINVCIA. I. Caput deae Romae galeatum. X. = Columna tanquam e modiis sibi mutuo impositis exstructa super basi quadrata, inter duas aristas, superstante signo viri togati; adstant hinc vir togatus, duo modios tenens, altero quoque pede modio insistere visus, illinc alius cum lituo augurali. TI. MINVCI*us* T. F. AVGVRIN*us*. ROMA. Ad L. Minucium Praefectum annonae merito refertur numi typus. Is Sp. Melio, plebem frumenti largitionibus demulcente, oppresso (v. Liv. IV, 13 sq.) columnam cum statua meruit a populo positam. Plin. XXXIV, 5. s. 11. et XVIII, 3. s. 4. Creditur is ipse exhibitus esse per togatum adstantem cum modiis: alter autem cum lituo esse e Minuciis ille, qui primus Augurini nomen tulit. Tiberium illum, qui numum signauit, quaestorem vel III.virum monetalem, ignoramus. *Morell.* 1. *et* A.

II. Caput Romae galeatum. X. RVF*us*. = Dioſcuri in equis. Q. MINV*cius*. ROMA. *Morell.* 4.

III. Caput Romae cum galea lauro inſignita. = Duo viri, alter Romano habitu, alter peregrino, dimicantes ſuper tertio proſtrato. Q. THERM*us* M. F. Caeſarem prima ſtipendia in Aſia feciſſe in M. Thermi contubernio, et ab eo in expugnatione Mitylenarum corona ciuica donatum eſſe, ex Suetonio nouimus. In Caeſaris itaque, rerum ſumma potiti, honorem hunc numum ſignatum eſſe, dudum docuerunt viri docti. *Morell.* 7.

MVCIA. I. Honoris et Virtutis capita iugata HO*nor*. VIRT*us*. infra KALENI = Stant manibus inuicem iunctis Italia ſtolata cum cornu copiae, et pone eam caduceus; ex aduerſo Roma ſagata, diademate vincta, ſceptrum tenens et globo inſiſtens. ITAL*ia*. RO*ma*. infra: CORDI. Eiusdem typi numi in gente Fuſia occurrunt, vt adeo eiusdem anni III.viros monetales fuiſſe neceſſe ſit Mucium Cordum et Fufium Calenum; addit de coniectura Hauercampus tertium, L. Farſuleium Menſorem. Mucius autem vnum ex maioribus celebrare voluit, architectum aedis Honoris et Virtutis Mario ſeptimum Coſ. dedicatae, C. Mucium. Altera numi area Italiae pacem redditam bello Sociali compoſito redhibet.

MVSSIDIA. I. Caput Concordiae deae velatum: appoſita ſtella. CONCORDIA = Comitium cum ſeptis, gradibus, cancellis, et binis togatis, altero, vt putamus, diribitore, altero ſuffragia ferente. L. MVSSIDIVS. LONGVS. Infra: CLOA-

CIN*a*.

CIN*a*. Veneris cluacinae ſignum in Comitio ſtabat a Tatio rege dedicatum, reſtituta inter Romanos et Sabinos concordia, et luſtratione facta; *cluere* autem *veteres purgare dicebant*, Plinio monente *f*). Quod ad Comitium attinet, comparare iuuabit denarios Hoſtiliae et alterum Liciniae gentis, cum P. Nervae nomine, quem ſupra deſcripſimus. Percuſſi autem hi numi, quorum magna copia exſtat, a L. Muſſidio Longo, ad largitiones a Julio Caeſare a. 708. factas, et per Concordiam et Comitium ad comitia inter populum et Caeſarem diuiſa alluſum videtur. *Morell.* 2 ſq.

II. Caput Solis aduerſum radiatum = Auerſa pars ſimilis ſuperiori numo. Ceterum Solis aſtrum merito ad faſtos a Caeſare emendatos et annum conſtitutum refertur.

NAEVIA. I. Caput Veneris. S. C. = Victoria in trigis, habenas vtraque manu colligens. C. NAE*vius*. BALB*us*. In ſuperiore ora: XXII. nota monetalis: in aliis alia, vsque ad CCXIII. Ignoratur, ad quem annum ſpectent hi numi. Ad Sullae tempora e coniectura refert Hauercampus.

Aliùs c. numero CXVII.

NASIDIA. I. Caput Cn. Pompeii Magni, tridente appoſito. NEPTVNI. (vt eius tanquam cognomen ſit, cum Sext. Pompeius Neptuni filius haberi voluiſſe narretur; quod tamen ad inuidiam

f) Plin. XV, 29. ſ. 36. Putidum eſt, quod a cloacis nomen repetunt Chriſtiani ſcriptores. *cluere* eſt idem quod *luere*, *abluere*.

ei faciendam arbitramur deflexum; nam videntur potius hominis vani et arrogantis patrem amici, aſſentandi ſtudio, tanquam alterum Neptunum extuliſſe. Niſi forte *Neptun*I a Neptunius, ea vox legenda) = Triremis praetoria, appoſito aſtro. Q. NASIDIV*s*. Fuit is Sexti Pompeii claſſi praefectus.

NONIA. I. Caput Ditis patris cum vnco (haſta, in harpae, quam Perſeus geſtare ſolet, ſpeciem deflexa. Conſpicitur quoque illud in numo Nerii Quaeſtoris Vrbani, et ad opes aerarii ſpectare creditur) SVFENAS = Dea Roma inſidens ſpoliis coronatur a Victoria. SEX. NONI.*us* PR. L. V. P. F. (*Praetor ludos votiuos publicos fecit.*) Sextum Nonium Suffenatem adfuiſſe pro quaeſtore M. Aemilio Scauro, Legato Pompeii Magni in Syria, et in hoc numo memoriam commendaſſe patris Sext. Nonii, qui praetor ludos votiuos fecit publicos, docte docuit Hauerc. *Morell. I. add.* 3.

NORBANA. I. Caput Veneris. C. NORBANVS. XXXX. niſi alia numeri nota extrita eſt. = Faſces cum ſecuri equino capite ornata, inter ſpicam tritici et caduceum.

II. Alius cum nota CXXXXV. *Morell.* A. Cuſi hi numi, ingenti numero, eo anno, quo Caeſar in Hiſpanias proficiſcens, V. C. 708. ſub Lepido ſex ſiue octo Praefectos vrbis conſtituit, inter quos fuit C. Norbanus. Venus in Caeſaris honorem expreſſa. *Morell.* A.

OPIMIA. I. Caput Romae galeatum. Pone tripus, nota monetalis. = Apollo in bigis, arcum tendens. M. OPEIMI*us*. ROMA. *Morell.* 3. Obſcurus

ſcurus homo, obſcura typi cauſſa, niſi quod ad peſtilentiam a. 574 refert, et M. Opimium Quaeſtorem eius anni fuiſſe coniicit Hauercampus; quod tamen non magis locum habere videtur, quam ſi Jovem quadrigis inuectum et fulmen tenentem contendas exhiberi iratum. Dicamus potius Apollinem reddi vt ſolem, ſagittas pro radiis emittentem.

Sed ſatis iam numorum annumeratum. Subſiſtamus, vel boni ominis cauſſa, in M. Opimio, et in Apolline. Quidni enim vel verbis ludamus? Etiam hoc boni ominis cauſſa. Enimuero omen erit longe certius et iucundius proſperitatis, pacisque ac tranquillitatis publicae; ſimulque veſtrae modeſtiae, Ciues, amorisque veſtri, quo noſtrum omnium amorem mutuum prouocabitis, pignus dabitis haud poenitendum; ſi craſtino die pompa in templum academicum ducta, ſacris ſollennibus frequentes adeſſe, et dicturis ac reliqua ex more peracturis audientiam facere fauoremque praeſtare volueritis. Agite vero, noſtri, lubentes volentesque votis noſtris reſpondete, *Auſpicio hoc felix totus vt annus eat.* P.P. Kal. Jan. CIↃ IↃ CCLXXVIII.

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

PRORECTOR

LVDERVS KVLENKAMP

CVM SENATV

ANNIVERSARIA INAVGVRATIONIS

SACRA XXXXI.

IN A. D. XVII. SEPT. cIↃ IↃ CCLXXVIII.

RITE INDICIT.

Recensentur Numi Familiarum Romanarum, qui in Museo academico seruantur.

Commentatio tertia et nouissima.

Etsi nullo non tempore beneficiorum diuinorum sensu perfusum habere animum conuenit, et ita se quemque comparare consentaneum est, vt non malorum magis, quam bonorum, quibus fruitur, rationem ineat, et, quae siue naturae siue fortunae munere, publice priuatimque, grata et iucunda accidunt, cogitatione et oculis circumspiciat: habent tamen, Commilitones carissimi, tempora sollennia miram aliquam vim ad excitandos animos et mentes conuertendas ad contemplationem acriorem felicitatis publicae priuataeque, hoc est, omnium

omnium earum rerum, quarum ſenſus ad animum eſt iucundus grataque reputatio. Sunt in his innumera, quorum vix cogitationem aliquam vulgo homines admittere ſolent: inque iis plerumque grauiſſima: quod hoc Rege ac Principe, Optimo illo et Indulgentiſſimo, hoc Senatu Sanctiore, hac rei publicae formula, his inſtitutis, legibus, hac libertate, hac ſecuritate vtimur, publice priuatimque ab iniuria tuti quod viuimus, et iure aequo vtimur quisque; quod in tanta rerum ſacrarum et ſapientiae ſeu reuelatae ac diuinae ſeu humanae luce verſamur; quod tot ac tanta habemus ſubſidia et adiumenta cognoſcendae naturae, acuendi et omni doctrinae et cognitionis genere locupletandi ingenii, fingendorumque animorum ad omne virtutis et officii genus. Quae ſumma diuini numinis beneficia, quantum vix in vlla alia terrarum parte, inprimis in Academia hac Georgia Auguſta vobis contingunt, Commilitones, eaque ipſa in almam hanc litterarum Parentem, blandam ingeniorum Nutricem, amores vobis inſtillare debent nullo tempore exſtinguendos. Nam illud indulgentiae diuinae ſpecimen vix quisquam noſtrum eſt, quin ſaepius iam animo agitauerit et grata pietate reputauerit, quod, cum bellorum procellae vndique cooriuntur, *et toto ſaeuit Mars impius orbe*, nos interea hac tranquillitate, hac rerum incolumitate vtimur, nec adhuc bellicis terroribus turbantur hae terrae, fruunturque adeo Muſae hac ſecuritate, hoc otio, quo ſublato omnes earum concentus conticeſcunt. Quae noſtra bona vt gratis ac piis mentibus recolamus, vtque vota ac preces ad deum immortalem pro in-

columitate reip. conſtante ac perpetua ſuſcipiamus, indicuntur hac ipſa tabula Anniuerſaria ſollennia craſtino die in templo academico, pompa ſollenni ducta, habenda. Praeibit verba is, cui munus hoc publice impoſitum eſt, Eloquentiae Profeſſor et Collega noſter,

CHR. G. HEYNE,

cui vt vos, Commilitones et quotquot Hoſpites his ſollennibus intereſſe volueritis, fauentes adeſſe velitis, qua par eſt, humanitate rogamus. Praefabitur ille ex more perorandi academico, quo de docto aliquo argumento praemittenda nonnulla ſunt, et *diuerſos bellorum, modo ad barbariem inferendam, modo ad humanitatis cultum propagandum, effectus* in medium afferet.

Eidem academico mori vt, qua fas eſt, obtemperemus, praefabimur et ipſis his ſollennibus, quae indicimus, pauca, et abſoluemus argumentum ſuperioribus temporibus inchoatum, perducemusque ad finem recenſum numorum, quos Familiarum Romanarum appellant, quotquot quidem ex iis ſeruat Muſeum noſtrum academicum, cuius hac aeſtate abſoluta quoque eſt rerum et opum naturalium diſpoſitio, doctiſſimi viri, BLVMENBACHII, Collegae digniſſimi, ſummo ſtudio et opera.

Subſtiteramus autem in gente Opimia. Proxima gens, cuius numi in noſtro academico Muſeo exſtant, eſt

PAPIA. I. Caput Junonis Lanuuinae, caprina pelle indutum. Appoſitum a ceruice ſignum Loti. = Gry-

= Gryphus proſiliens: ſubiecto ſigno obſcuro floris. L. PAPI*us.* Numus ſerratus: vt omnes huius Papii III.viri monetalis, cuius denarii hoc typo expreſſi magno numero ſuperſunt, notae tamen appoſitae varietate mira. Ei, quam laudauimus, ſimilem notam memorari non vidimus. *Morell. t. I,* 3. *t. II,* 1 *ſq. III ſq.* Videtur Gryphus, fabuloſus ille auri cuſtos, ad aerarii et monetae curam ſpectare.

PETILLIA. I. Frons templi Jovis Capitolini hexaſtylos; in intercolumniis in pariete tria vericula apparent; pilarumne genus, an ornamentum aliquod? faſtigium variis ſignis inſtructum; in ſumma quidem parte, ſignum bigas ducentis haud dubie Jovis, a latere deae haſtatae, Juno ſcilicet et Minerva; prominent in extremis partibus vtrinque duo equi proſilientes; in media faſtigii area, (tympanum Vitruvius appellat, ſi verum aſſequimur) ſculptum eſt ſignum obſcuri operis; quod Gigantis forte eſt; agnoſcere enim nobis videmur pedes anguinos; vt is a Jove, in ſummo, vt diximus, faſtigio ſtante, fulmine proſtratus videri debeat. Simile argumentum in faſtigio aedis Jovis Tonantis expreſſum arbitramur reſpici a Claudiano in loco parum bene accepto, XXVIII, 44. *Iuuat intra tecta* (h. in caelatura) *Tonantis Cernere Tarpeia pendentes rupe Gigantes.* Ex Rycquio de Capit. c. 15. nihil admodum proficias. = Aquila expanſis alis fulmini inſiſtens: PETILLIVS CAPITOLINVS. Familia Petilliorum Capitolinorum ex Horatio I. Sat. 4, 94 nota eſt. *Morell.* 2.

PLAETORIA. I. Caput deae variarum dearum inſignibus ornatum, vnde id *pantheon* appellare ſolent. CESTIANVS S. C. = Aquila expanſis alis fulmini inſiſtens. M. PLAETORIVS AED*ilis* CVR. *Morell. I*, 3. D.

II. Caput deae Cybeles turritum: ante collum globus, qui terram deſignare videri poteſt; a tergo ramuſculus, vt Hauercampus docet. CESTIANVS. = Sella curulis: cui variae notae monetales appoſitae occurrere ſolent, in noſtro eſt ariſta. M. PLAETORIVS AED*ilis* CVR*ulis* EX S. C. Cuſos hos et alios numos a M. et L. Plaetoriis, Bruti quaeſtoribus in bello ciuili, et M. Plaetorium aedilem curulem a. 685. reſpici, non male coniicit Hauercampus. *Morell. ibid. V.*

PLANCIA. I. Caput Macedoniae pileatum. CN. PLANCIVS AED. CVR. S. C. = Capra ſilveſtris; a tergo pharetra cum arcu, Macedoniae ſymbola. Cn. Plancium reſpici, qui quaeſtor Macedoniae Ciceronem exulem excepit, manifeſtum fit. Sed cuſus numus videtur a Cn. Plancio, eius filio, Bruti forte Quaeſtore, vt Hauercampus quoque ſuſpicatus eſt. *Morell. I.*

PLAVTIA. I. Caput Solis aduerſum. L. PLAVTIVS. = Aurora Solis equos frenis deducens. PLANCVS. Videtur a L. Plotii, qui fratris L. Munatii Planci opera inter proſcriptos a Triuumuiris fuit relatus, (v. Plin. XIII, 3. ſ. 5.) filio, Caſſii et Bruti Quaeſtore, eſſe ſignatus. *Morell. I.*

II. Mulier flexo genu, laeua camelum adſtantem capiſtro retinens, dextra oleam vittatam ſupplex porri-

porrigens. Inferius: Rex ARETAS. Ad latus EX S.C. et ſupra: M. SCAVR*us* AED*ilis* CVR. = Jupiter in citis quadrigis, laeua habenas, dextra fulmen tenens; ſub equis ſcorpio. In ſuperiore area: P. HYPSAE*us* COS. PREIVER*num* CAPTV*m*. Eſt typus Aemiliae genti communis. *Morell. Aemilia I*, 1. *Plautia* 2. Cuſi videntur numi a binis Quaeſtoribus Bruti vel Caſſii, altero ex Aemilia, altero ex Plautia gente oriundo: exhibentur vtriusque gentis decora: Aemiliae, Aretas Arabum rex ſupplex factus M. Scauro, qui Pompeio pro Quaeſtore fuit, V.C. 692. Plautiae, Priuernum Latii oppidum a P. Plautio Hypſaeo Coſ. 412. captum. Geſſerant autem ex vtraque gente eodem anno 695 aedilitatem M. Scaurus et P. Hypſaeus.

III. Caput Romae galeatum. X. = Dioſcuri in citis equis. C. PLVTI*us*. infra: ROMA. Refertur ad C. Plautium Hypſaeum, Quaeſtorem vrbanum 594.

POBLICIA. I. Caput Romae, galea, incuruo cono et vtrinque palma ornata, tectum. ROMA. Appicta littera C. vel G. = Hercules leonem Nemaeum ſuffocans. Ad pedes claua, tum arcus cum pharetra. C. POBLICI*us* *Quinti F.* Nota C vel G. *Morell. IV.* C.

II. Caput Romae galeatum. M. POBLICI*us* LEG*atus* PRO PR*aetore*. = Stans in puppi Romanus palmam accipit a figura muliebri porrectam, quae clipeum cum binis ſpiculis geſtat; eſt ea Hiſpania. CN. MAGNVS. IMP. *Morell.* 5. M. Poblicium Pompeio, res in Hiſpaniis cum proconſulari

lari

lari potestate gerenti, Legatum pro Praetore fuisse, ex hoc numo intelligitur.

POMPEIA. I. Deae Romae caput galeatum. X, a ceruice nota monetalis: vrceus. = Lupa Romulum ac Remum gemellos lactans, adstante Faustulo pastore. Apposita ficus, cui picus insidet. SEX*tus* PO*mpeius* FOSTLVS. ROMA. Non constat, quis hic Sex. Pompeius Faustulus fuerit.

PORCIA. I. Caput Romae galeatum. X. ROMA. = Libertas quadrigis vecta, laeua hastam et habenas, dextra pileum tenens: coronat eam aduolans a fronte Victoria. M. PORC*ius*. Infra: ROMA. *Morell.* 3. Respicit typus, cui similis alius est in numis gentis Cassiae, legem Porciam de prouocatione.

II. Caput deae Libertatis. M. CATO PRO PR*aetore*. ROMA. = Victoria sedens dextra pateram porrigit, laeua palmam tenet. VICTRIX. Scilicet iungenda sunt: *Roma victrix.* Signati esse videntur hi numi Vticae vel Adrumeti, cum Cato reip. caussam aduersus Caesarem armis tueretur. *Morell.* 4.

III. *Quinarius.* Caput Liberi Patris hedera et baccis coronatum. A ceruice: M. CATO. Nota monetalis, folium. = Victoria sedens, pateram praebens, laeua hastam tenens. VICTRIX. *Morell. ibid.* 5.

IV. Alius quinarius simili typo. Videtur tamen caput viri potius esse quam dei.

POSTVMIA. I. Caput Dianae Venatricis, coma religata, cum arcu et pharetra ad humeros. = Canis

= Canis venaticus currens: venabulum ſubter pedes protenſum. C. POSTVMI*us*; cum monogr. AT forte monetarii. *Morell.* 6.

II. Idem, etſi paullo diuerſae fabricae. Signati numi ab aliquo ex poſteris C. Poſtumi Albini, qui Xvir ſacris faciundis ludos ſaeculares curauerat.

III. Caput Dianae venatricis, coma in nodum comta: ex humero arcus cum pharetra, a vertice caput ceruinum, forte monetarii nota. = In monticulo victima bos ante aram ardentem: adſtat vir manu extenſa molam ſalſam inter cornua ſpargens. A. POST*umius* *Auli Filius. Spurii Nepos.* ALBIN*us*. Numus ſerratus. *Morell.* 7. Iterum memoria ludorum ſaecularium recolitur, qui in Apollinis et Dianae honorem habebantur: montem Auentinum Dianae ſacrum, expreſſum eſſe puta. Videntur autem ludi ſaeculares quartum habiti V. C. 605. reſpici.

IV. Caput Hiſpaniae velatum. HISPANIA. = Vir togatus ſtans manu eleuata ante aquilam legionariam, tanquam ſacramentum dicturus; a tergo faſces in terram defixi, qui imperium proconſulare denotant. A. POST*umius* A. F. S. N. ALBIN*us*. Videntur res a L. Poſtumio in Hiſpania feliciter geſtae innui; triumphauit is ex Luſitanis a. 575. *Morell. ibid. n.* 8.

PROCILIA. I. Caput Jovis laureatum. S. C. = Juno Soſpita Lanuuina gradiens, dextra haſtam vibrans, laeua ſcutum oblongum tenens. Ante pedes erigitur ſerpens: nota monetalis. L. PRO-

CIL*ius*

CILI*us* F. (Flaminem Junonis Lanuuinae declarari ſuſpicatur Hauercampus) *Morell. I.* Ortum autem ducebat gens Procilia a Lanuuinis.

II. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum. S.C. = Juno Lanuuina in bigis, tenens ſcutulum et haſtam. Subter ſerpens aſſurgens. L. PROCILI*us* F. Numus ſerratus. *Morell.* 2.

ROSCIA. I. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum. A ceruice ſignum obſcurum. L. ROSCI*i.* = Puella Lanuuina ſerpentem paſcens. FABATI. *Morell. I,* 1. Gentis Roſciae originem Lanuuinam illuſtrauit L. Roſcius Fabatus, C. Julii Caeſaris Quaeſtor in Galliis. Junoni autem Lanuvinae ſacer ſerpens notus vel ex Propert. IV, 8.

RVBRIA. I. *Quinarius.* Caput Neptuni laureatum cum tridente. DOSSEN*us.* = Victoria longam palmam geſtans, ante aram ſerpente implicitam. L. RVBRI*us.* Eum Hauercampus vnum ex octo praefectis vrbis a Caeſare conſtitutis fuiſſe, acute ſuſpicatur. *Morell. I.*

II. Caput Jovis laureatum cum ſceptro. DOSSEN*us.* = Thenſa quatuor equis iuncta, Jovis fulmine inſignita. Superuolat Victoria. L. RVBRI*us.* Spectat numus ad ludos Circenſes habitos. *Morell.* 2.

III. Idem typus: ſed in altera parte verba adiecta: L. RVBRI*us* IMP. CAES. TRAIAN*us* AVG. GER*manicus* DAC. P. P. *Morell. ibid.* A. eſt ex numis a Traiano reſtitutis: qui rariores ſunt.

IV.

IV. Caput Junonis velatum cum sceptro.)OSsenus. = Ducitur similis thensa aquila insi- nita, vt Jovis eam esse constet. L. RVBRIus. *Morell.* 3.

RVSTIA. I. Duae figurae muliebres, me- io corpore supra aram, arietinis capitibus in ex- rema sui parte ornatam, eminentes. Sunt autem 'ortunae Antiates, altera *felix*, altera *fortis* cassíde rnata. Q. RVSTIVS. FORTVNAE ANTIATes. Ara inscripta FORtunae REDuci. Infra: EX S. C. n ora: CAESARI AVGVSTO. Consecrata illa ra sub reditum Augusti ex Asia a. 735. Dio XLIV :. 10.

RVTILIA. I. Caput Romae galeatum. FLAC- *us* = Victoria in citis bigis, dextra corollam te- ıens, laeua equorum habenas. L. RVTILIus. Fuit s Praetor prouincialis a. 600.

SCRIBONIA. I. Caput Boni Euentus. BO- Nus EVENTus. LIBO. = Ara, appensa corolla :um duabus lyris. Infra, malleolus. PVTEAL SCRIBONii. *Morell.* 3. Notissimus numus, cui ılius similis gentis Aemiliae est: signati illi a III. viris monetalibus L. Scribonio Libone, L. Aemilio Paullo et Manio Aemilio Lepido, et quidem, vt praeclare coniectat Hauercampus, sub tempus pacis Brundusinae a. 714. Scribonianum autem puteal ırae formam habuisse, vel ex hoc numo apparet; exstructum illud in loco sacro, seu quod is caelo tactus, seu quod sacellum ibi fuerat. Memoriam rei hoc numo seruare voluere III.viri, quos modo nominauimus.

SENTIA.

SENTIA. I. Caput Romae galeatum. ARGentum PVBlicum. = Jupiter in citis quadrigis, dextra sceptrum, laeua fulmen tenens cum habenis. L. SENTIus Caii F. apposita nota E. *Morell. I.*

SERGIA. I. Caput Romae galeatum. X. EX S. C. = Eques concitato cursu fertur, laeua gladium et caput abscissum ferens; dextra nulla apparet: M. SERGius SILVS *Quaestor*. Manifestum fit, virum fortissimum, M. Sergium Silum ab aliquo ex ea gente oriundo, seu Quaestore seu III Viro monetali, celebrari in hoc numo. Vixerat is bello Punico II. et dextra perdita, sinistra quater fortissime pugnauit. Locus de eo classicus Plin. VII. 28. *Morell.* 1.

SERVILIA. I. Caput Romae galeatum; a ceruice nota Φ = Duo equites, alter Romanus, alter externo habitu, dimissis equis inter se pugnant. M. SERVEILIus Caii F. infra est littera D. *Morell.* 1, II. D. In altero galeam hircinis cornibus insignem agnoscunt viri docti, qui ornatus Macedonibus frequentatus esse videtur; itaque ad M. Seruilium Pulicem Geminum referunt, qui vicies et ter cum hoste per prouocationem pugnauit, et in Macedonia sub Aemilio Paullo militans forte Macedonem aliquem illustri cum virtute prostrauit.

II. Caput Romae galeatum. X. a ceruice corolla. = Dioscuri, in equis subsultantibus auersis, ipsi vultibus aduersis. Alludunt illi ad Geminorum nomen et familiam gentis Seruiliae. C. SERVEILIus Marci F. *Morell.* 3.

III.

III. Caput deae Libertatis laureatum, a tergo lituus. ROMA. X. = Duo equites pugnantes; alter, parmam gestans sigla M super fulmine insignem, hasta transadigit alterum, qui gladio elato fugere videtur, equo cespitante. C. SERVILIVS. Siglam M ad eundem M. Geminum referunt, de quo ad n. I. diximus, vt eius alia ex prouocatione pugna exhibeatur. Potior tamen est Hauercampi suspicio, referendum esse numum ad aliquem C. Servilium Augurem Manlianum, qui ex Manliis Torquatis adoptione in Seruiliam gentem transiit. *Morell.* 4.

IV. Caput Minervae galeatum cum aegide ad pectus. RVLLI. = Victoria in bigis dextra habenas, sinistra palmam tenens. P. SERVILI*i* M*arci* F*ilii*. Sigla P. Videtur hic Rullus Quaestor provincialis sub Sulla Praetore belli Mithridatici tempore numos hos signasse a. 661. *Cat.* v. Hauerc. *Morell. I,* 7.

SPVRIA. I. Caput Romae galeatum. X = Diana in citis bigis. A. SPVRI*us*. *Morellius* Spuriliam gentem edidit. M. Spurius fuit inter percussores Caesaris. v. Appian. B. Civ. II. p. 813 (499).

SVLPICIA. I. Caput Virginis Vestalis velatum. S. C. = Culter, simpulum et secespita: Pontificatus insignia. P. GALB*a* AED*ilis* CVR. *Morell.* 2. Si numus ab eodem P. Sulpicio Galba Aedili Curuli signatus est, extra ordinem iussu Senatus factum necesse est, quod alias ad III.viros monetales, et ad Quaestores muneris ratione spectabat. *Morell. I,* 2.

THORIA. I. Caput Junonis Lanuuinae pelle caprina tectum: ad originem gentis Thoriae Lanuvinam declarandam. I. S. M. R. (*Iuno Sospita Magna Regina*) = Taurus proterue prosiliens. Subter: L. THORIVS BALBVS. Superque sigla G. Thorius hic Quaestor forte inter XX illos Lege Cornelia creatos V. C. 673. *Cat.* qui vita iucundissime exacta Ciceroni de fin. II, 20. celebratur, patris Sp. Thorii Balbi Tribuni pl. 646. Legem agrariam, et de pecore agros alienos depascente, typo tauri in memoriam reuocauit. *Morell. I.*

TITIA. I. Caput Bacchi barbati diademate alato reuinctum. = Pegasus ad volatum se erigens. Q. TITI*us*. *Morell.* 1. Quaestor aliquis ex gente Titia memoriam C. Titii Equitis, tragoediarum auctoris, quem L. Afranius imitari studuit, vt Cic. in Brut. 45. ait, recoluit. In Bacchi tutela tragoedia: alae capiti appositae videntur symbolicam vim, siue ad ingenii siue ad orationis tragicae naturam declarandam, habere.

II. Caput deae Liberae hedera et pampino reuinctum. = Iterum Pegasus. Q. TITI*us* n. 2.

III. *Quinarius.* Caput Victoriae, humero alato. = Item Pegasus. Q. TITI*us*. n. 3.

TITVRIA. I. Caput regis Tatii Sabini. SABIN*us*. ante mentum palma. = Virgo Tarpeia scutis obruta inter duos Sabinos. L. TITVRI*us*. *Morell. I.* A. Originem gentis e Sabinis declarat numus a L. Titurio Quaestore signatus. cf. Hauerc.

II. Idem prorsus typus: sed stella cum luna supra Virginem Tarpeiam apposita, forte ad noctem,

qua

qua proditio Capitolii facta, declarandam. *Morell. ibid.* B.

III. Caput regis Tatii Sabini. Ā (*Tatius*) SABINus. = Raptus Sabinarum: duo Romani Sabinas ſublatas auferunt. L. TITVRIus. *Morell.* 3.

IV. Caput regis Tatii Sabini. SABINus. = Victoria in citis bigis, laeua habenas tenens, dextra corollam praeferens. L. TITVRIus. infra obſcura ſigla. *Morell. ibid.* F.

TVLLIA. I. Caput Romae galeatum. ROMA. = Victoria ſtans in quadrigis citis, dextra parazonium, laeua longam palmam cum habenis tenens. Superne corolla, infra X. ſubter: M. TVLLIus. Signatus numus a M. Tullio Decula, patre an filio, Quaeſtore vrbano ſeu III.viro monetali. *Morell.* I.

VALERIA. I. Caput Apollinis radiatum et diademate reuinctum; a ceruice aciſculus, ſeu parua aſcia, quae Aciſculorum familiae e gente Valeria nomen dedit. ACISCVLVS. = Diana in citis bigis, dextra flagellum, laeua habenas tenens. L. VALERIVS. Videtur is e III.viris monetalibus Auguſti aetate fuiſſe. *Morell. I,* 5.

II. Victoriae caput cum humeris alatis, coma in nodum comta: poſt illud tripus; nota monetalis. = Aquila legionaria inter duo ſigna militaria inſcripta litteris H. et P. (*Haſtatos* et *Principes* denotant) C. VALerius FLAccus IMPERATor. Ex S. C. *Morell. I,* 7. Magna horum denariorum vis diuerſis cum notis exſtat, vt a Quaeſtore C. Valerii Flacci, Imperatoris ex victoria dicti, incertum cuius, ex manubiis eos eſſe ſignatos colligi poſſit.

III. Caput Victoriae pectore tenus, humeris alatis, coma ad verticem reuincta. X. = Mars tropaeophorus ſtans; laeua tropaeum, dextra haſtam tranſuerſam tenens: a laeua ſpica frumenti, a dextra apex flaminius. *Morell II.* 2. Cum duo L. Valerii Flacci Flamines memorentur, alter Coſ. 621. v. Cic. Phil. XI, 8. alter Praetor Aſiae 691. pro quo Cicero cauſſam dixit, v. Cic. de Div. I, 46. alii numum ad priorem referunt, Hauercampus ad poſteriorem, vt ab eius filio ſignatus ſit, quem inter octo praefectos a Caeſare in Hiſpaniam profecturo conſtitutos fuiſſe coniicit.

VARGVNTEIA. I. Caput Romae galeatum. X. M. VARG*unteius*. = Jupiter in quadrigis triumphalibus, dextra palmam, laeua fulmen cum equorum habenis tenens. ROMA. *Morell. I.*

VIBIA. I. Caput Apollinis laureatum. PANSA. = Minerva tropaeuchos in quadrigis concitatis. C. VIBIVS C. F. Magna horum numorum copia exſtat: qui ob victoriam de M. Antonio ab M. Hirtio et C. Panſa Coſſ. reportatam cuſi videntur. Apollinis caput reſpicere putatur praeturam Panſae vrbanam, in qua ludos Apollinares curauerat. *Morell. t. I,* 8.

II. Sileni perſona ſcenica. PANSA. = Jupiter Anxur, capite radiato, corpore ſeminudo, ſedens, laeua haſtam, dextra pateram tenens. C. VIBIVS. C*aii* F. C. N. IOVIS ANXVRIS. Origo Vibiae gentis e Campania declaratur per Jovem Anxurem praecipua religione Terracinae coli ſolitum. v. ad Virg. Aen. VII, 797. Sileni autem perſona Libe-

ralia

ralia innuit, olim ab Aedili curuli C. Panſa, nunc Conſule, celebrata. *Morell. II,* 2.

III. Idem fere typus: poſt Sileni perſonam tibia cernitur. *Morell. II,* A.

IV. Caput deae Liberae hedera et pampino coronatum. PANSA. = Ceres ſpicis redimita, vtraque manu faces accenſas gerens: ante pedes aratrum. C. VIBIVS C. F. C. N. *ibid.* 3. Etiam Liberalia reſpicit.

V. Caput deae Libertatis laureatum. LIBERTATIS. = Roma habitu militari, dextra haſtam, laeua parazonium tenens, ſpoliis inſidens, laeuo pede orbi terrarum impoſito: a Victoria aduolante coronatur. Numus rarus, praeclarum victoriae ad Mutinam monimentum. C. PANSA, C. F. C. N. *Morell. ibid.* 5.

VI. Perſona Sileni ſcenica. C. PANSA. = Duae dextrae iunctae tenentes caduceum alatum. ALBINVS BRVTI F. Occiſo Hirtio datus a Senatu D. Junius Brutus Albinus Panſae collega. Numus aereus, ſimilis denario ap. *Morell. ibid.* 6.

VOLTEIA. I. Caput Jovis laureatum. = Templum Jovis Capitolini tetraſtylum; in faſtigii vmbone fulmen. M. VOLTEI*i* M. F. *Morell. I.* M. Volteium IIII.virum monetalem cum C. Vibio Varo Octaviani III.viri tempore ſuſpicatur Haverc. in ceteris nimium argutus.

II. Caput deae Liberae hedera et pampino redimitum = Ceres in draconum bigis vtraque manu facem tenens. A tergo folium, nota fabrilis. M. VOLTEI M. F.

Incertarum gentium, cum nullae notae f clare appositae sint, adhuc subiiciemus numos quot.

I. Caput Romae galea alata indutum. ROMA. = Roma spoliis insidens, hastata, a bante lupa cum gemellis, augurium captat i geminos vultures. *Morell.* Inc. t. 1. VII.

II. Caput Veiouis laureatum; subtus fuln = Jupiter fulmen emittens, in quadrigis. Sentiam gentem spectare creditur. *Morell.* 3, I

III. Caput Romae galea alata indutum. = Dioscuri hastati in equis concitatis. RO *Morell. t.* 3. III.

IIII. Caput Jovis Capitolini laureatum = ctoria coronat tropaeum. ROMA. *ibid.* VI.

Tandem sublestae fidei numos commemo placet tres:

I. Caput, quale Victoriae esse solet, sine nisi Veneris est. ROM*a*. = Dea Victoria pate porrigens, sellae insidens, intra quam siglae (f. *securitas temporum.*)

II. Caput viri nudum: TREBONIVS. Gryphus ante arborem, cui acclinatum est tym num: post illud instrumentum musicum: s gryphum stella.

III. Caput viri nudum, a ceruice caduc SERTORIVS cum nota 9. = Cerua, Sert amata. PROVIDEN*tia* MILITAR*is*.

Et haec quidem de numis familiarum Romanarum in Muſeo noſtro academico ſeruatis; nam Imperatorum Romanorum numos omnis generis ac moduli, cum barbarorum numis, et bracteatis, tum recentiorum temporum numos enarrandos in aliud tempus ſeponere neceſſe eſt. In hac autem opera noſtra quid ſequuti ſimus, facile perſpicitur: ſcilicet cenſenda illa eſt ex eo, quod diligentiam adhibuimus in indagando, ad quam gentem ac familiam numus quisque ſpectaret, et in comparando eo cum iis, quorum delineatio et deſcriptio a viris doctis iam prodita eſt. Nec vero opes noſtras cum vllo regum ac principum gazophylacio contendere poſſe, ſatis perſpectum habemus; ſumus pauperes in aere noſtro; quod ſi qui ſunt, qui ſeu publica ſeu priuata liberalitate arculas noſtras locupletare voluerint, gratia iis habebitur publice ac priuatim. Vt tamen haec, quae in illis adhuc ſunt recondita, recenſeremus, ea maxime cauſſa nos adduxit, Commilitones, quod, quid in copiolis hiſce noſtris contineretur, publice declarandum eſſe videbatur, vt, ſi quis eſſet veſtrum, cuius intereſſet, harum rerum guſtum habere, facultatem eas cognoſcendi in Georgia Auguſta non deeſſe intelligeret. Eo enim conſilio omnium harum opum ſeu naturae ſeu ingenii humani, quas partim Bibliotheca publica, partim Muſeum continet, prouiſus factus eſt, vt inſtrumenta ingenuae doctrinae, ſine quibus nulla ingeniorum ſollertia aut ſubtilitas ſatis proficere poteſt, deſiderantibus in promtu ſint: inter ea autem cum libraria ſupellex cenſenda, tum bibliotheca altera, eaque multo amplior et ad veram doctrinam haud

minus neceſſaria, naturae inquam: quam et ipſam inſtructam vobis Regio beneficio et apertam videtis.

Nunc quod in manibus eſt, ne dimittamus, curandum eſt: rogandi nimirum eſtis, Commilitones, vt die craſtino, et pompae in templum academicum ducendae, et ſollennibus celebrandis, beneuoli et fauentes adeſſe, ipſaque veſtra frequentia pietatem ac ſtudium veſtrum in almam Georgiam Auguſtam declarare velitis. P. P. d. XVI. Sept. CIↃ IↃ CCLXXVIII.

ORATIO

ORATIO

IN SOLLENNIBVS PARENTALIBVS *)

GEORGIAE AVGVSTAE

IN

HONOREM AC MEMORIAM

MVNCHHVSIANAM

PIE CELEBRATIS

AVCTORITATE

GEORGIAE AVGVSTAE PRORECTORIS

GEORGII LVDOVICI BOEHMER

ET SENATVS

HABITA

A

CHR. GOTTL. HEYNE

ELOQV PROF.

D. XXVIII. DEC. cIↃIↃCCLXX.

---

*) Indicta illa sunt per Programma Vol. I. Opusc. insertum p. 383.

Vir eſt optimus, et inter praecipua ſaeculi ornamenta numerandus: colit ſtudia, ſtudioſos amat, fouet, prouehit, multorumque, qui aliqua componunt, portus, ſinus, praemium; omnium exemplum; ipſarum denique litterarum iam ſeneſcentium reductor ac reformator.

Plin. Epiſt. VIII, 12.

PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE,

ILLVSTRISSIMI COMITES,

AVDITORES SVO QVISQVE LOCO ET HONORIS DIGNITATIS AETATIS GRADV HONORATISSIMI,

Munus hoc veſtra auctoritate, Patres, mihi impoſitum, vt moerorem veſtrum ac luctum in grauiſſimo, qui nos perculit, caſu his, qui confluxerunt, Ciuibus Amicisque noſtris interpreter, ſentio quidem quam honorificum mihi ſit; nunquam tamen onus me ſubire memini, cui perferendo minus parem me ſentirem. Siue enim ipſum luctum noſtrum, ſiue luctus cauſſas attendo, omnia video viribus meis eſſe maiora. Vt vero Eius Viri, in cuius honorem ſolenne hoc officium ſuſceptum, celebritas haec eſt facta, nomine ac memoria digna proferam, id vero plane deſpero. Deficiunt enim me ea ipſa, quae alias imbecillitatem meam firmare, animum erigere et incitare poterant: feſti diei hilaritas, publica laetitia, inprimisque reſpectus ad eum, ad quem conſilia noſtra et incepta referre ſolebamus, quem noſtris quoque coetibus et conſeſſibus animo ac mente intereſſe, eaque, quae in iis recte erant geſta et curata, comprobare et benigne laudare noramus. At nunc ad retardandos et hebetandos quosuis animi impetus omnia comparata eſſe video. Plura me circumſtant, quibus

contur-

conturbari me necesse est: moeroris mei et debilitati animi conscientia; in hac ipsa nostra celebritate tristis taciturnitas; lugubris loci sancti facies, vestri obtutus defixi, oris tristitia ac sollicitudo; et omnium maxime moestissima illa cogitatio, non iam esse MVNCHHVSIVM, cui haec ipsa sollennia, hanc laudationem approbare possim.

Doloris vestri interpretem me excitastis! Quo studio, quo tandem ingenio me hoc assequuturum putatis, vt vestris voluntatibus satisfaciam? Nam cum natura sua magnus dolor sensusque animi graviter affecti ad efferendum oratione commoda difficilis est, tum multo magis alienus. Quicquid itaque, etiam cum vi aliqua, extulero, semper vestrum erunt plures, quibus ea sensu suo videbuntur minora. Quae omnia tanto magis mihi metuenda esse sentio, quo minus mihi ipsi a me satis fieri video. Tanto enim moerore, tanta aegritudine confectum, animo fractum, deiectum, me esse sentio, vt quotidianis quoque curis per hos dies impar fuerim, omnium rerum taedio, tanquam tabe, consumar, nulliusque non intentioris cogitationis prorsus sim impatiens. Qui itaque meum dolorem grauissimum tacitus concoquere posse optabam, et fortunae ferendae assuescere, ille ego ad luctum publicum oratione declarandum euocor? qui in solitudinem abdere me cogitabam, in celebritatem hanc extrahor? qui in me ipso deprehendo, quanto eloquentior omni voce animi dolor sit, ad communem vestrum dolorem eloquendum excitor? Quod nisi mature me ad hoc comparassem, vt omnia

facienda

facienda et patienda putarem, quae muneris ſemel ſuſcepti rationes poſtulant, vtque officii ſanctitatem eodem loco haberem ac fati neceſſitatem, quae nullam excuſationem admittit, nunc ſaltem onus impoſitum detrectandum mihi eſſe arbitrarer. Sed apud virum bonum officii ſummam legem eſſe debere memini; et ſuſtentat recreatque me illa cogitatio, quod ad memoriam immortalis MVNCHHVSII colendam, animisque cum noſtrum omnium, tum huius inprimis florentiſſimae Iuuentutis, altius et in imas praecordiorum radices infigendam et in omne aeuum perpetuandam, cuncta haec parata eſſe video. Si quid enim eſt, quod languentem et demiſſum animum excitare poſſit, aio ac candide profiteor hoc ſtudium eſſe, hunc ardorem, quo ad perſoluendam hanc MVNCHHVSIANO nomini debitam pietatem inflammatus ſum; quam, etſi pro officii noſtri magnitudine nunquam ſatis teſtatam facere poterimus, volo tamen ac cupio eam quam fieri poteſt luculentiſſime et omnium hominum confeſſione veriſſime demonſtratam et ad omnem poſteritatem proditam eſſe. Nam hoc equidem animo prouideo ac praeſentio, vobisque, Auditores, palam praedico, ſeram, et vero etiam vltimam, poſteritatem, vbi Georgiae Auguſtae origines recognoſcet, immortalia MVNCHHVSII facta, curas ac conſilia in ea tuenda ornandaque memoriae mandata leget, cum, quae innumera et diuina in nos collata fuerint beneficia, cognouerit, identidem quaeſituram eſſe, qua vero mente nos tantis meritis reſponderimus? quam gratis ac deuotis tanti Viri nomini voluntatibus inter iſta omnia fuerimus? quod tan-

dem

dem ad teſtandam animorum pietatem religionis noſtrae ac fidei monumentum nobis ſuperſtes eſſe voluerimus? Quo itaque pro virili et ipſe proſpiciam, vt iis qui poſt nos erunt, parata ſit reſponſio, lubenter auctoritate veſtra mandatum munus in me recipio, et, quantum in me erit, ne veſtrae pietatis ſenſus mea oratione attenuetur, cum fide curabo. Inter volentes et procliues ad cauſſam animos facundiam approbare non adeo difficile eſſe poteſt. Nihil proferre, nihil eloqui potero, ſiue ad animorum ſenſum ſiue ad pietatis affectum, quo non dicentem me veſtri animi anteuertant; nihil laudabile, nihil praeclarum de Mvnchhvsio potero memorare, quin memoria veſtra plura, et pleniora, et maiora, animis veſtris ſubiiciat.

Quo tamen ordine mihi procedendum ſit, Auditores, qui in tanta rerum copia dilectus, qui materiae, ſi qua alia fuit, ad dicendum feliciſſimae tractandae modus, in hac deliberatione fateor diu me defixum animo exitum non reperire; Quid? quod inter tot ac tanta rerum argumenta, ipſa dicendi principia inuenire difficile videri debet. Sed in hac tanta difficultate, florentiſſimi Iuuenes, a vobis conſilium et rationem petam. Si veſtrum quisque parente ſuo, quam tamen fati acerbitatem per multos adhuc annos a cunctis abeſſe iubeat numen O. M. ſed ſi parente morte ſibi erepto quisquam veſtrum cum amicis ſuis ac familiaribus ſermones habiturus eſſet, quale ſermonum argumentum fore putabimus? In ſumma animi aegritudine, qua de re lubentius commemorabitis, quem ad eloquendum,

quendum,

quendum, narrandum, laudandum, copiosiorem ac locupletiorem locum habebitis, quam hunc: at bonus erat pater, benignus, indulgens! beneficia accepta enumerabitis, curas, vigilias pro vestra salute, amorem et caritatem in vos summam commemorabitis. Agedum in iisdem consumemus et nos orationem nostram; faciemus *breuem recensum eorum meritorum et beneficiorum*, quae parens noster communis in nos cumulauit, *earumque virtutum exemplar* proponemus, ex quibus illa munificentia in nos fluxit. His iisdem spero me assequuturum, vt animos vestros non difficulter teneam; nec vereor, ne quisquam vestrum sit, qui rem parum gratam aut non vel se vel nobis vel hoc die satis dignam a me exponi arbitretur. Tu autem, sancta Anima, quae olim mente et cogitatione nostris coetibus adesse solebas, nunc corpore libera, etsi in beatas regiones euolasti, tamen etiamnum tanquam Genius Georgiae tuae Augustae nos inuisere, nostra concilia obire, sacris nostris cerimoniis interesse non dedignaris; te videre videor de beata sede delapsam nos reuisere, templi sanctitatem, solemnium cerimoniam augustam, acerbum horum luctum, meum grauem dolorem, communem omnium pietatem, respicere. At tu, sancta Anima, pium officium memoriae tuae tuaeque virtutis recolendae propitia ac volens accipere nobisque porro fauere dignare.

Quae quidem in condenda conditaque sub auspiciis Regis Augustissimi, nunc in beatas sedes recepti, GEORGII Secundi Academia MVNCHHVSIJ,

immortalis

immortalis Viri, consilia, studia et labores fuerint vt nunc exponam; a me non expectatis, Auditores et si quis expectet, cum meus ad hanc Academiam accessus ab ipsis originibus nimis longe absit, quo minus eius voluntati satisfaciam, verecundia mea intercedit. Est tamen opus fundatum, eductum, ornatum eiusmodi, vt vel primo adspectu satis prodat, quae mens, quae prudentia, quam capax magni consilii animus, quae curarum moles, quod studium, quae laboris perseuerantia, eius esse debuerit, qui illud eduxerit. Enimuero nec minoris molis, forte etiam difficilioris curae res est, remp. academicam bene conditam bene tueri, inchoata perficere, infirma firmare, ad aliquam celebritatem et nomen non clamoribus et inani strepitu, sed vera ac solida et mansura laude, academiam euehere; multas res, quae tali reip. litterariae fatales esse solent, praecidere vel occupare, alias, quae vtilitatem habere possunt, adiuuare et temperare. Primordia enim vnicuique academiae ipsa rei nouitate ad famam aliquam sunt salubria; vbi vero in altum euecta nauis cursum instituere coepit, prospectus taedio victi homines ad alias curas se auertunt; interea illa immenso ponto iactata modo velis aut funes accusat parum idoneos, nimis laxos vel intentos, modo socios nauales parum operae intentos; inter haec ea ad scopulum aliquem solet adhaerescere nec cursum tenere. Summam igitur prudentiae ac mirae alicuius sollertiae curaeque indefessae laudem prouenire necesse est ex rebus Academiae, a primis nascendi primordiis progressae, feliciter administratis et ad maiorum rerum initia

prouectis.

prouectis. Nam ea, quibus vniuerſitas litteraria, quamcunque partem ſpectetis, inſtructa eſſe debet, multa et varia et inter ſe diuerſa ſunt; pertinaci tamen ſtudio, vigilia ac labore, omnia et ſingula proſequenda. Praeter illa enim, quae cum ceteris reip. partibus communia ſunt huic curae, is, qui academicam remp. moderatur, deſcriptam animo habere debet omnem eius formam et naturam, operis partes ac leges, ſingula machinae, vt hoc vtamur, organa, eorum vires, conditiones, caſus; multarum rerum, quae ad diſciplinam publicam priuatamque, vrbis et academiae iura, vtilitates et ornamenta, ſpectant, notitias mente complecti; informatam animo habere totius litterarum ambitus adumbrationem aliquam; ſingularum diſciplinarum dignitatem, neceſſitatem vel vtilitatem, omniumque inter ſe rationes mutuas cum ad vniuerſam remp. tum ad academiae ſtatum ac tempora tenere: incrementa rei litterariae noſſe eiusque exuberationes vel defectiones; ſaeculi quoque ſaporem ac iudicium notum habere; nec haec omnia in vna aliqua diſciplina; id quod tamen viris doctis ad magnam eruditionis exiſtimationem interdum ſatis eſt; verum in omnibus et vniuerſis diſciplinis, etiam in iis, quarum nondum inuentus erat idoneus doctor et auctor. Ad tot ac tantas curas, quarum magnitudinem vos ipſi aeſtimate, Mvnchhvsii ingenium magnum et ad ardua conſilia nata mens vacabat, et quidem inter ſumma reip. negotia et officia, vt tamen huic vni curae totum addictum putaſſes; etiam minoris momenti rebus ſollicite prouidens, aut maioribus eas ſollerter attemperans.

 Iam

Iam primum in deſcribenda et componenda inſtruendaque Vniuerſitate noſtra quantum Ille vltra saeculi ſui ſapientiam ſapuit! inprimis ſi eos annos animis reputetis, in quos eius prima aetas inciderat! Quod enim nunc de academiarum naturis ac cauſſis iudicia paullo ſubtiliora etiam ab eruditis viris in medium proferri coepere, Gottingae noſtrae magna ex parte debetur; quandoquidem, quoniam in hac Academia multa aliter et melius inſtituta eſſe videbant homines, contemplatione eius rei et obſeruatione excitati in cauſſas ac finem conſiliis propoſitum tentarunt inquirere, hinc ad alia progredi. Verum Mvnchhvsivs iam tum, cum nec inter eruditos quisquam ea de re cogitaret, vidit in academiis multa eſſe ex antiqua diſciplina monachica, nec vnius aeui vel populi, profecta, quae a meliorum temporum ratione aliena ſunt, ſaltem ſua ratione nunc deſtituuntur. Litterarum a Bononienſis inde vel Pariſienſis Vniuerſitatis originibus quanta facta ſunt incrementa! quam immutata ſingularum diſciplinarum, philoſophicarum inprimis, facies! nonnulla etiam noua earum genera ac nomina exorta, eaque priſtinis illis vtiliora forte et potiora! commercia etiam hominum rerumque, diuerſarumque inter ſe gentium, maiora!

Longa eſſet oratio, ſi perſequi vellem, quae in ſtudiorum ratione ex iis cauſſis aut mutata ſunt aut mutari debuerunt. Haec vidiſſe et animaduertiſſe, magna erat in Mvnchhvsio ſollertiae et ſagacitatis laus; nunc ſobriam eius ſapientiam, prudentem ac cautam moderatamque diligentiam cognoſcite

gnoſcite

gnoſcite. Multum ab eorum rationibus abfuit, qui, cum viderent in ciuitatibus noſtris et imperiis eſſe nonnulla propter temporum, in quibus conſtituta fuere, barbariem male deſcripta aut etiam vſu deprauata, ſocietates hominum ad ordinem aliquem naturalem, quem dicunt, reuocare voluerunt, quem ſi ſequerentur homines, breui haberemus omnino nec ciuitatem nec libertatem. Simili modo ſi quis aut nunc, aut multo magis ante hos XL annos, Academiam condere vellet, qualem ipſa litterarum ac diſciplinarum ſubtilis aliqua deſcriptio poſtularet, quam parum ille aut reip. conſulturus aut conſilio ſuo proſpecturus eſſet! Quid enim? Facultatibus his, quas barbaries inuexit, proſcriptis, eruntne qui talem academiam frequentare velint? Doctorum, quos vocant, renuntiationibus, examinibus et diſputationibus ſublatis, an ex hac diſciplina progreſſos loco aliquo habendos putabunt? Minus calide, et eo ſapientius Mvnchhvsivs: Noluit nimium diſcedere ab antiqua academiarum forma ac ratione, ſed res maluit eo deducere, vt facie externa eadem ſeruata indoles earum et natura emendaretur; labes, ſi qua inhaereret, ſenſim ſenſimque elueretur, integritas et ſinceritas non animaduertentibus reſtitueretur. Omnino, ſi quid video, maior eius eſt ſapientia, qui, quum laborare res humanas ſuis infirmitatibus videat, cum ſine magna ruina aut ſaltem labefactatione eorum, quae ſalua ſunt, commode et vtiliter ſuccurri non poſſe videat, diſſimulare eas malit et tacite remedia applicare, quibus vis mali poſſit aut reprimi aut diminui.

Interea in Academiae deſcriptione et conſtitutione cum ab initio tum temporum ſucceſſu diſſimulanter plurima mutauit, multa adiecit immortalis Mvnchhvsivs, quibus quaſi ex cella monaſteriali in campum et puluerem vitae ciuilis eruditio educeretur. Primum *libertatem cogitandi, ſentiendi, ſcribendi,* ſciuit et fundauit; qua an maius bonum mortalibus dari poſſit dubito; vt, ſi nullum aliud beneficium Regiis auſpiciis in nos contuliſſet, hoc vno tamen nomine Germaniae deliciae Mvnchhvsivs eſſet appellandus. Nam hac ipſa re in ſingulas fere diſciplinas, in hiſtoricas inprimis, et Iuris publici diſciplinam, lucem intulit nouam lateque omnia colluſtrauit; ſimul per alias Germaniae partes, etiam in aliis officiorum ac rerum generibus, libertatis recte ſentiendi tanquam ſigna extulit. Hoc tanto bono Germaniae parto, ſalue alma Georgia Auguſta, vere Auguſta, ſancta Libertatis parens, ad humanitatis decus et ornamentum nata. Huius libertatis cogitatione animum meum curarum laborumque aſſiduitate fractum ſaepe recreare ſoleo: At liber tamen ſum! libere viuere, dicere, iudicare de rebus, ac tuto poſſum! Hoc quidem bono contineri video quicquid ceteris vitae bonis dulcedinem veram et plenam iucunditatem affundere poteſt; et hoc bono erepto ceterorum bonorum omnium fructum, ſtudiorum illecebras, ingenii fomenta, ingenuam doctrinam, ſapientiam, veritatem, ipſam humanitatem eripi. Hanc noſtram felicitatem ſummam teneamus, o Patres; homini ſobrio ac generoſo miſeria cogitari maior poteſt nulla, quam animi ſenſus, ingenii inuenta, mentis iudicia, metu

aliorum,

aliorum, quorum obtuſum acumen et ipſe et ſanus quisque rideat, diſſimulare et occultare, aut ſi quid dentium clauſtra perruperit, puſillorum animorum et ingeniorum odia ſuſcipere, in religionis ac pietatis malam ſuſpicionem adduci. De Georgiae Auguſtae fortuna, Deus omen auertat, nunquam equidem metuam; ſed vt metuam, habere me arbitrabor tum, ſi qua mala fraus hominis hanc nobis Aegidem, hoc Palladium eripuerit. Non deerunt ingenia praeclara et ornata, non deerit honeſta induſtria: modo nulla auctoritas in formulas ac verba aliorum iurare cogat.

Sed video libertatis dulcedine delinitum animum diutius in ea haeſiſſe, quam res ferebat. Alia enim erant enumeranda, quae ad litterarum ac diſciplinarum deſcriptionem meliorem et commodiorem Mvnchhvsiana inſtituta pepererunt: etſi video omnia a me breuiſſimis eſſe comprehendenda. Cupio vero quam maxime abducere et ſeiungere orationem meam a laudibus Georgiae Auguſtae, quibus, tametſi pleraque, quae de Mvnchhvsio dicenda habeo, cum iisdem ſunt coniunctiſſima, et quamuis is, qui Mvnchhvsianvm opus omnium clariſſimum laudet, Mvnchhvsivm ipſum laudaſſe videri debeat, tamen nunc locum non eſſe, ſatis ſentio.

Itaque poſt libertatem, Mvnchhvsii cura et prouidentia inprimis eo ſpectauit, vt vitae et reipublicae doceretur diſcereturque; vt ſtudiorum academicorum ratio et ordo ad certa conſilia et fines

referretur; vt ad vitam ciuilem ſtatim ipſa inſtitutio academica attemperaretur; vt, quae publice priuatimue vtilia eſſent, praeferrentur ſtudiis otioſis et vmbraticis; vt auocata ab inani verborum ſtrepitu et a ſcholae triſtitia ad vitae humanae cultum eruditio adduceretur; vt tamen ſolida eſſet et accurata; vt ex fontibus hauſta, vt a ſuis principiis ac cauſſis ducta; vt iis omnibus, quae viam et acceſſum muniunt, et adminicula praebent, inſtructa eſſet; vt tandem multa, quae in academicae diſciplinae cenſum ſuperiore tempore aut vix aut nunquam venire ſolebant, vitam tamen poſſent iuuare vel ornare, in illum cenſum reciperentur; quae iam in cenſu erant, ipſa docendi ratione, deſcriptione partium, principiorum et argumentorum veritate, dilectu et robore, rerum ordine et lumine, adiumenti aliquid vel ornamenti ex Gottingenſi ſchola mutuarentur.

Itaque de orbe aliquo diſciplinarum et ſtudiorum academico, certaque per annos deſcriptione, regendisque omnino ſtudiis academicis, praeclare merita eſt magna Mvnchhvsii mens; eaque ipſa re diſciplinarum omnium inter ſe fines, prouinciae, agri, accuratius conſtitui, quae inter ſe contigua ac finitima, et ad mutuam opem vel vtilitatem afferendam accipiendamque opportuna eſſent, clarius apparere, vniuerſus eruditionis ambitus et area patere, de partitione diſciplinarum, diuerſaque ſingularum auctoritate et dignitate, deque commoda ſingulas diſciplinas tractandi et diſpeſcendi ratione melius conſtare coepit. Gottingenſis certe diſciplinas tradendi ratio adeo ſe probare coepit, vt in aliis paſſim academiis eam ſequi non pigeret.

Diſci-

Diſciplinam porro. quae quicquam fructus ad remp. et vſum liberalem haberet, eſſe voluit nullam, quae non Gottingae doctorem ſuum haberet; et, quoties diſciplinae partem ſpeciatim alicubi vel emendatam vel diligentius excultam audiſſet, protinus et hanc in Academiam ſuam illatam eſſe voluit, vti in Oeconomia priuata, Architectura militari et Tactica, et nuper in arte veterinaria vidimus; et vt artium antiquitatisque ſtudium elegantius, exterorumque populorum litterae, a noſtra Academia non exulent, Mvnchhvsiana vtique cura et auctoritate prouiſum eſt. Itaque lectionum per ſemeſtre habendarum recenſus encyclopaediae alicuius ſpeciem prae ſe ferre videri poterat.

In illud tamen omnium maxime curis ſuis et conſiliis inuigilauit, vt, quae vitam ciuilem ornant, litterae inprimis cum vbertate et diligentia docerentur. Itaque Iurisprudentiae per Germaniam coli ſolitae partes et diſciplinas omnino omnes Gottingae expolitas eſſe voluit *), rem iudiciariam imperii R. G. nondum in academiis frequentari ſolitam in hanc Academiam induxit, easque lectiones haberi iuſſit, quae ad forum resque agendas curandasque inſtruunt animos matureque aſſuefaciunt. Porro prouidit, vt tum Imperii R. G. tum Regnorum Europaeorum et Ordinum Germaniae hiſtoria earum rerum apparatu et copiis, ſine quibus totum hoc ſtudium ieiunum et exile eſſe neceſſe eſt, ad-

*) Inprimis Ius *Germanicum priuatum, feudale, canonicum, eccleſiaſticum, criminale.*

ornata esset; vt adeo historia, recentiorum inprimis temporum, ad vsum vitae accommodatius posset tradi eique Ius publicum German. superstrui, quod in ipsis negotiis et officiis vtilitate sua se approbaret; si quidem MVNCHHVSII cura ea adiumenta suppeditata fuerunt, quibus academici viri vix solent potiri. Iisdem praesidiis instructa fuit rerump. Europaearum notitia politica, tum scientia politica, cum Iure publico vniuersali et Iure Gentium Europaearum, quod in more, vsu et consuetudine positum est; iisdem praesidiis et copiis numismatica, diplomatica et heraldica. Terrarum populorumque descriptionis accuratioris initia MVNCHHVSIVM experta sunt fautorem summum; Historia vero litteraria, quae iam ante Gottingae incunabula sua habuerat, eadem Eius cura, instructissimae inprimis bibliothecae copiis, auctus insignes accepit. In theologicis disciplinis superstitiosum et pusillanimum prauae alicuius acerbitatis studium magna Eius mens nunquam cepit nec admisit; pura et recta esse pietatis studia, doctrinam autem theologicam, non formula aliqua, inter controuersiae et disputationis aestum, iurgia, studia, nata, sed philologicis, criticis, historicis fundamentis substructam esse voluit. Itaque litterarum, inprimisque Graeciae et Orientis veteris, quanta decora Gottingae extiterunt! Dogmatum tandem symbolicaeque theologiae et rerum ecclesiasticarum historia incrementa inter nos habuit tanta, quanta ex meliore philosophia, interpretatione et lectione ad critices lapidem Lydium explorata expectari potuit.

Nec tamen illa doctrinarum genera, quae extra academiarum fines olim effloreſcere ſolebant, homine tamen inprimis digna ſunt, eumque, quem ſapientem eſſe volumus, omnium maxime conſtituunt, quod Mvnchhvsio imputent, habent nihil. Floruerunt Eo curante Gottingae viri, qui hiſtoria naturali, ipſiusque naturae ſtudio, in contemplatione rerum, obſeruatione et experimentis conſtituto et fundato, porro in matheſi vniuerſa, eiusque partibus, analyſi, aſtronomia, mechanica et architectura, non ſolum concinnius, exactius, et vberius, quam adhuc factum erat, omnia traderent, verum etiam praeclaris inuentis antiquam Germaniae in his doctrinis celebritatem apud exteros tuerentur. Iam in anatomicis, botanicis, chirurgicis, et in arte obſtetricia, phyſiologia quoque, aliis medicae artis partibus, Gottinga ad eam laudem peruenit, qua potiſſimum nomen eius ad remotiſſimarum terrarum gentes inclaruit.

Sed quod pro illis temporibus, quibus Academia noſtra adoleuit, ſummum in remp. litterariam beneficium et ad omnem poſteritatem fructuoſum fuit, nondum memoraui: philoſophiae horridae et clamoſae, nulliusque nec ad vitam nec ad ſapientiam vtilitatis, quae barbarie ſua et ſqualore totam fere Germaniam tum inquinauerat, peſtis, Mvnchhvsii maxime prouidentia, eſt repreſſa. Niſi enim Lipſia et Gottinga huic furori reſtitiſſent, de omni vera et ſolida eruditione erat conclamatum; vocabulorum, non rerum, ſcientiam haberemus. At magnus ille Mvnchhvsivs, qui nil tribuebat

ſapientiae, quae tota ex verborum ſtrepitu pendebat, virorum, quos cum ad ceteras tum ad philoſophicas inprimis diſciplinas vocaret, dilectu Gottingae ſaluti prouidit, hiſtoricarum et antiquiorum elegantiorumque litterarum tanquam vallo eam cinxit, bibliothecaeque opibus ad vtiliores copias a ieiunis argumentatiunculis animos traduxit. Itaque Gottingam philoſophia eclectica ſtatim ab initio immigrauit; Gottingae, etiam philoſophiae doctores, dubitare et nonnulla neſcire auſi ſunt.

Res tandem ſcholaſtica in his terris ſi ad nullam ſatis probabilem conditionem illa euecta, neque eo adducta eſt, vt academica haec noſtra inſtitutio ſatis magnum fructum noſtratibus afferre poſſit, Mvnchhvsii tamen curis imputandum habet, vt illa hoc ſaltem, quo eſt, loco ſit. Nam quo minus illa in eo gradu conſtituta ſit, quo Mvnchhvsivs adducere eam voluit, ſummum Viri libertatis publicae ſtudium interceſſit. Publice enim vtile eſſe poteſt, vt liberum ſit hominibus, in nonnullis ſibi ipſis deeſſe, et meliora aſpernari. Ipſa rei in publicum fructuoſae vtilitate allici homines volebat. Ilfeldenſe tamen Paedagogium cum alias tum nouiſſimis temporibus ita adornare et inſtruere coepit, vt illa inſtitutio academicae reſponderet, vtque humanitatis litteris imbuta ingenia Gottingae traderet Ilfelda.

Ingentia et immortalia Mvnchhvsii in Litteras merita videtis, Auditores; curas, ſollicitudines, ſtudia Viri immortalis ad iſta conſequenda in conſpectu

ſpectu

ſpectu non aeque ſunt poſita; quanta tamen fuerint, ad coniectandum facile et procliue eſt. Multa in iis, quae adhuc memorauimus, ex honeſta illa libertate, eximia iſta Georgiae Auguſtae Tutela et ornamento, aut fluxerunt aut robur habuerunt; hiſtoriae inprimis et Iuris Germanici, maxime publici, diſciplinae; multa ex honeſtis, quae doctrinae conſtituerat, praemiis; plurima virorum, quos ad hanc Academiam vocauit, dilectu et iudicio, et vero etiam praeſidiis adminiculisque, quibus generoſiorem cuiusque indolem induſtriamque iuuaret, effecta.

Et de doctorum quidem virorum, quos huc arceſſiuit, dilectu et iudicio, quam alteram reip. academiae ancoram recte appelletis, quam vellem ne pudor me prohiberet ea, quae animus verſat, eloqui. Sed, ſi tantorum Virorum ex omnibus vndique Germaniae prouinciis collectorum et in vnum congregatorum conſeſſum circumſpicio, vere nuntiatum eſſe video, quod olim auditum incredibile ad fidem eſſe videbatur, tam diuerſis diſciplinis et ſcientiis reperiri potuiſſe viros, qui eas ornarent. Neſciet futura aetas, curaene potiſſimum moleſtiam, an ſtudii alacritatem, inueſtigationis perſeuerantiam, iudicii felicitatem, admiretur, inprimis in eo hominum genere, quod ex ſeceſſibus ſuis excitandum plerumque et protrahendum eſt; in tanta probationis et experimenti difficultate; in tanta generum varietate ac diuerſitate. Tam felicem tamen ingeniorum exploratorem nulla facile vidit aetas, nullum diligentiorem et laborioſiorem. Itaque huius viri iudicio probatum eſſe, famae

praero-

praerogatiua erat, si non magnae, certe bonae; et MVNCHHVSIO non displicuisse pro praeiudicio apud magnam Germaniae partem habebatur. Sed me in locum incidisse sentio lubricum, et in quo sine offensione non facile progredi liceat. Itaque illud modo attingam, si quid aliud, hoc in Viro illud admirabile fuisse, cum, iis temporibus, in quae aetas eius iuuenilis et disciplina academica inciderat, multa litterarum et disciplinarum genera ne nomine quidem nota essent, studiorum autem cursum ipse tenuisset eum, quo per Iuris disciplinae viam regiam an semitam angustam dicam? ad summa reip. munera et honores contenderet, vt tamen non vnius disciplinae vniusue generis angustiis mentem suam, consilia et curas, includi sineret. Quin ille nulli litterarum generi defuit; omnibus prouidit liberaliter; vniuersum disciplinarum ambitum magno suo pectore cepit, cura et amore paterno complexus est.

Atque hoc fateor primo ad hanc Academiam accessu incredibili me voluptate perfudisse, cum Virum aliis plane iisque multo grauioribus curis et negotiis implicitum, diuersis prorsus ab ineunte aetate studiis innutritum, tamen viderem historiam litterariam, elegantiorem litteraturam, humanitatis doctrinam, vniuersae antiquitatis eiusque monumentorum studium probare, tam diligentibus mihi commendare verbis, tam diserte de eius vera ratione, tractatione et vtilitate, monere.

Sed quam subtile Eius in diuersissimis litterarum et doctrinarum generibus esset iudicium, nusquam

quam melius cognoſcere licuit, quam vbi librorum, quibus bibliotheca publica locupletanda eſſet, notationes et deſignationes ipſi a me offerrentur; nam ſi eum ſibi offerri eas velle, oblatas recognoſcere, alia ſubnotare, alia obelo confodere, ſolitum fuiſſe narro, etſi exteris parum probabile videbitur, pro certo tamen ac teſtato me hoc eloqui noſtis, Patres; tum ille librum nonnunquam damnabat, meo, qui nondum librum vidiſſem, iudicio ſatis probabilem, quem tamen tempus ac res paullo poſt me docebat, de eorum, qui probandi et in bibliothecam admittendi eſſent, numero recte fuiſſe reiectum. Alio tempore ſi libri ad ſuum iudicium non admodum praeclari, forte etiam magna impenſa redimendi, neceſſitas tamen a me vel vtilitas, eſſet monſtrata, de ſententia Ille et voluntate ſua lubens decedebat. Non ſine animi voluptate interdum dum bibliothecae loculos perluſtro, in librum incido, de quo tum cum emendus eſſet controuerſiam natam et cauſſam a me per litteras diligenti argumentorum expoſitione agendam recordor. Omnino enim, qua in re magni Eius animi iudicium luculentiſſimum ponere ſoleo, erat ingenii mira aliqua docilitas, in ſene quoque; voluntas flexibilis, et ab omni obſtinatione ac peruicacia aliena. Copiam iudicii facere vtilitati publicae volebat vnum quemque. Veritatis auctoritati tantum tribuiſſe puto mortales paucos, certe ex doctorum virorum genere.

Vt tamen haec omnia, quae modo ab hoc Viro curata, adminiſtrata, prouiſa diximus, quomodo ab vno viro, diuini quamuis ingenii, miri acuminis

acuminis, acerrimae perspicaciae, subacti longo varioque rerum vsu iudicii, animi intentionis, assiduitatis, laborisque patientiae incredibilis, ab vno tamen omnia ista perfici potuerint, appareat, teneatis, o Iuuenes, pulchrae laudis cupiditate inflammati, teneatis hoc, iuuenilem eius Viri aetatem omnis historiae cognitione imbutam, humanitatis litteris fuisse admodum excultam magnorumque vetustatis ingeniorum contubernio mature assuefactam. Harum litterarum dulcedine semel imbuto animo nec in negotiosissima vita, nec in prouecta senecta, deliciae suae effluxerant. Neminem vidimus, qui sententiam veteris scriptoris, vel versum tam commode laudaret, vt totum negotium decideret; vidimus neminem, qui scribendi genere hoc vteretur, seuero, presso, arguto; nec subtrahi verbum poterat, nec adiici. Virum litteris politissimum, summis negotiis curisque versatum, vel in familiari epistola agnosceres.

Nihil itaque est, o boni, quod miremini, Virum, qui adolescentiam tam praeclare studiis honestis imbuerat, virilem aetatem grauissimis curis muneribusque reip. splendidissimis exercuerat, ad mirabilem hanc iudicii maturitatem et subtilitatem peruenisse, vt ingenii doctrinaeque arbiter et spectator esset acutissimus; vt consiliis, monitis, praeceptis, iuuare et regere posset nos omnes; vt in suo quemque doctrinae genere multa saluberrime moneret, quae longo rerum vsu edoctus ad vitam ciuilem vtilitatemque publicam, in quaque re, in quaque disciplina, maxime desiderari cognosset.

Ad

Ad hanc ipſam mentis praeclaram virtutem acceſſiſſe cogitate magnum animi conſilium, generoſam et excelſam indolem, pulchrae laudis ſtudium; ſic intelligitis, quomodo fieri potuerit, vt copiis et adiumentis neceſſariis nos omnes inſtrueret, in easque res ſumtus faceret ea cum munificentia, quam, vt a Rege, et a tanta mente profectam, vere regiam appellaretis. Nec in libraria modo, mathematica reliquaque eruditionis ſupellectile ſubſtitit Viri immortalis liberalitas. Etiam doctrinae colligendae et amplificandae cauſſa itinera a nonnullis per Europam ſuſcipi voluit; iis, qui, in docto aliquo opere elaborabant, elucubrationis adiumenta et copias litterarias, interdum mera ornamenta, magna cum cura et ſollicitudine, nonnunquam pluribus litteris in longinquas terras datis, parauit et ſubminiſtrauit.

Vt vero iſta omnia tanto maiorem ad animos, inprimis generoſiores, vim haberent, Viri immortalis ſumma humanitate, facilitate et comitate factum putate; qua vel vna virtute ad omne aeuum conſecrata eſſe debet Mvnchhvsiani nominis memoria. Cum ad eruditionem humaniore cultu expoliendam, ad ſqualorem et paedorem obſcurae diligentiae abſtergendum, vanique faſtus ſtultitiam coercendam, ad animos doctorum virorum erigendos, libertatis et honeſtatis ſenſu bonaequae laudis ſtudio ſuaequae virtutis fiducia honeſta imbuendos, hoc inprimis valere intelligeret, ſi doctorum virorum cohors a viris in magna generis, loci munerumque, dignitate collocatis dignatione aliqua et honore

honore ſe haberi videret; deprimi contra et infra vulgaris adeo virtutis laudisque gradum reiici et ſubſiſtere animos, ſi ab iis, quibus conſilia et ſtudia ſua probata eſſe velint, faſtidioſe ſe excipi aut contemtu neglectuque haberi videant; cum haec teneret animo prudentiſſimus Vir, iudicaretque aequum eſſe, vt, quod praecipuum aut vnum eruditionis praemium eſt relictum, viris doctis poſt cetera omnia ne eriperetur; nam quaeſtuoſae doctrinae genera in rep. eſſe admodum pauca; itaque aditu ſuo, ne per litteras quidem, excludebat neminem; inter curas ſummas tamen otium ſupererat et vacatio ad commoda et alloquia noſtra; a docto viro interpellatio importuna videbatur nulla; facilitate admiſſionis et humanitate, etiam cum honoris ſignificatione beneuolentiaeque exquiſitiore aliqua teſtificatione, deuinciebat ſibi, qui ſe adiiſſent, omnes. Et tamen inter haec orationis grauitas, verborum inaffectata veritas. Nam vidimus quondam et alios, qui comitatem ſimularent, renidentibus ringentibusque ſimiliores, vt ſibi ipſi fidem adimerent; ſed huic Viro oris, vultus, vocis aderat veritas. Verbo tantum haec vobis, Patres, in memoriam ſunt reuocanda. Quotus enim quisque veſtrum eſt, qui non Mvnchhvsio ſalutato, etiamſi ſpe ac voto exciderat, hilaris diſceſſerit, incredibilem eius comitatem praedicauerit? aut qui non litteras ſummae humanitatis, benignitatis, amoris plenas in ſcriniis ſuis ſeruet? quanta illa ad ſeram ſenectutem felicitatis noſtrae monumenta!

Cum autem in academica inprimis adminiſtratione, paruis fere ex rebus res magnas aptas eſſe

eſſe ſciret, nihil Ille tam paruum ac tenue eſſe putabat, quod non cura ſua dignum arbitraretur. Nulla re, opera, cura, parua, magna, leui, graui, varia, multiplici, modo ad Georgiae Auguſtae vtilitates, et ad commoda noſtra, aliquam vim id haberet, ſtudium ſuum et patientiam frangi ſinebat. In ſumma occupatione nullas facile litteras, ad quas non reſponderet, ſepoſuit. Quae ad publicum Academiae ſtatum vel ad ſuam quisque priuatam conditionem ſalubriter monueramus, tanquam pro beneficio ſibi imputabat. Si quid conſilii, ſuaſionis vel diſſuaſionis, etiam leuiter vel inſcite, ſubmiſſum erat, aut diſſimulanter ferebat, aut clementer coarguebat.

Hac incredibili ſua induſtria, diligentia et temporis parſimonia; nam refectio ipſi erat laboris mutatio; in officio continebat omnes. Quis enim diſſolute, ſupine ac negligenter ageret, qui occupatiſſimum Virum nec minutias noſtras ne differre quidem in alium diem *) videret? Quis, ſi Virum curis officiisque vitae publicae priuataeque magnis paruisque innumeris diſtrictum diſtentumque tamen his negotiolis noſtris vacare noſſet, quis, inquam, etſi tota vita litteris aſſideret, tamen collatus cum illo, non quaſi ſomno et inertiae deditus erubeſceret? **) nemo ſaltem curarum ſuarum et officiorum ſiue obtentu ſiue ſimulatione in muneris ſui curatione

*) *Nulla in audiendo difficultas, nulla in reſpondendo mora.* Plin. Paneg. 79.

**) Plin. Epp. VI, 5.

tione vel mandata aliqua opera contentionem ac ſtudium remittere audebat. Huius itaque illuſtris exempli auctoritati vel maxime deberi iudico, quod Gottinga induſtriae et intentioris alicuius diligentiae laudem praecipuam (quae vtinam ipſi propria ac perpetua ſit!) habere dicitur. Quicquid enim, quod probes, Gottingae eſt, Mvnchhvsianvm eſt.

Vigilantiſſimae Mvnchhvsii curae debemus etiam ornamenta Georgiae Auguſtae haec ſingularia aut cum paucis Academiis communia, quae partim ad dignitatem et auctoritatem noſtram faciunt, partim adiumenta et praeſidia induſtriae noſtrae ſunt inſignia. Omnino enim Ille ſummam et doctorum auctoritatem, et vrbis eſſe voluit *); et omnia haec intra tam breue tempus perfecit, quod vix ad cogitandum et inchoandum multi ſatis longum eſſe putaſſent. Equidem, quando Bibliothecam noſtram publicam ingredior, ſaepe tanquam religioſo aliquo Mvnchhvsiani nominis horrore animum percuſſum ſentio. Haec ergo omnium ſaeculorum, populorum, ſummorum cuiusque aetatis ingeniorum monumenta non ſibi, non ſuis vſibus; ſed vt noſtrae ſingulorum doctrinae obſtetricia adiumenta eſſent, Regiis auſpiciis prouidit et parauit aſſidua cura Eius Viri, cuius beneuolum et amantem noſtri animum haec ipſa Viri ſerena facies, hic ſacratus vultus **) adhuc ſpirare videtur! Quanta eius mens et ſapientia eſſe debuit, qui vidit, Bibliotheca tali publice inſtructa ſe Gottingae addere

non

*) Cic. de Offic. I, 1.

**) In tabula imaginem Mvnchhvsii exhibente.

non modo decus et ornamentum ſingulare; non modo priuati cuiusque apparatus librarii compendium ſubminiſtrare; etſi et hoc ſubminiſtrauit; verum ipſam Academiae noſtrae naturam et indolem hac vel vna re conſtitui a ſe, vt varia et copioſa eſſet doctrina profeſſorum et familiarium; vt cum eruditionis et litterarum incrementis etiam noſtrae litterae incrementa caperent; vt, quicquid per Europam noui inuenti, cogitati et obſeruati, quisquam vsquam propoſuiſſet, in ſuam vtilitatem verterent noſtri homines; hinc publicam diſciplinarum doctrinam nouis copiis amplificarent. Ita vero hiſtorica et litteraturae humanitatisque ſtudia, eaeque diſciplinae, quae ex iis ſuccum, vires, vitam ducunt, in tam liberali nutritione habent, vnde laetius effloreſcant, vnde niteant. Modo adſint ea, quae ornent, ingenia intellexit nunquam defore, quae ornari poſſint. Ea itaque opipara et diuite hac ſupellectile libraria voluit ali, excitari, varia lectione ditari, a ſeruili vulgarium et communium opinionum aſſenſu ad ſubtilius iudicium traducere, ad exquiſitiorem et ornatiorem ingenioſamque doctrinam vel inuitos, manu iniecta, obtorto collo, retrahere. Huius itaque Bibliothecae Ille, tanquam cariſſimae filiolae, incredibili aliquo amore duci; eam oculis, auribus, habere; de ornamentis eius et decoribus ſollicitus eſſe plus quam dici poteſt. Librorum emtioni ipſe prouidebat; nulli ſumtui, ne iis quidem temporibus, parcebat, cum ceteris erogationibus parcendum eſſet. Si quem librum bonum diu quaeſitum fortuna tandem obtuliſſet, tanquam laetam rem Ille nuntiare, nullam

moram ferre, prouidere, vt quam primum Gottingam liber transmitteretur.

Sed video, non sine summo animi mei dolore, nec sine multis lacrimis me hunc locum persequi posse; et solent ea, quae nulla oratione commode reddi possunt, maiora videri, dum tacemus, quam si leuiter perstringimus. Me quidem ad Manes vsque prosequetur earum curarum cogitatio, quas in Bibliothecae locupletandae consiliis a Viro immortali, MVNCHHVSIO, consumi per hos septem annos vidi.

Verum retrahendus est animus ab illa cogitatione et transferendus ad reliqua a MVNCHHVSIO praeclare in hac Academia prouisa et instituta, vt in vno saltem vel altero doceam, Eum in iis rebus, quae litteras iuuare vel ornare possunt, plus etiam vidisse quam multos ex ipso eruditorum virorum coetu. Ita Societatem Scientiarum Regiam, quam non nisi ipsius Regii Sanctioris Consilii in his terris curae et tutelae subiectam esse voluit, Societatis Commentarios, Librorum nouorum Recensus, quorum certe momentum non leue fuit ad rem Germaniae litterariam vniuersam, Praemia publice quaestionibus positis proposita, Ille non inter ornamenta modo habuit, sed inter eas res esse putavit, quae torporem animorum abstergerent, ne, in vulgari disciplinarum tradendarum orbe, annuo aut semestri cursu, circumacti, locupletandae doctrinae et litterarum curam amitterent academici doctores; easdem esse, quae Georgiae Augustae peculiarem

aliquam

aliquam eruditionis naturam conſtituerent, et vero etiam eius exiſtimationi conſulerent *). Germanici ſermonis elegantiam et curam Societatis, quae ei colendo ſe conſecraret, ſtudio, opera, etiam exemplo, retineri intellexit; in re enim litteraria pudore plurimum proficitur; et inter aliorum ſtudia praeclara facile aliquis vel non monitus inertia ſua erubeſcit. Inſtituti hiſtorici quanta vis et opportunitas eſſe poſſet ad ſtudium hiſtoriae latius diſſeminandum, inprimis in Academia tot opibus litterariis exornata, vnus omnium optime perſpexit. In hoc autem deo ſe Ille aſſimulabat, quod non vnius vel alterius diſciplinae, familiae vel ſectae ſtudia fouebat, reliqua omnia inſuper habebat; ſed totum earum rerum, quae ad publicam vtilitatem quicquam fructus haberent, ambitum animo et cura aequaliter amplectebatur.

Enimuero res foret infinita, enarrare omnia, quae doctrinae, induſtriae, exiſtimationis, dignitatis, inſtrumenta, adiumenta, decora excogitauit et prouidit; quae ad vtriusque reip. academicae et municipalis concordiam, ad vrbis noſtrae exornationem et ſecuritatem, ad diſciplinam academicam liberaliter et tamen ſeuere exercendam; ea porro, quae ad publicam priuatamque rerum ad vitae vſum vtilium vel iucundarum affluentiam, ad ſumtus in quotidianum victum minuendos, ad vitae commoditatem, ad mercatus frequentiam, an-

 nonae

*) Haec vberius expoſita alio loco: v. Elogium in Soc. R. Scient. recitatum, quod inſertum eſt *Nouis Commentariis* Soc. R. Sc. Gott. To. II. ad calc. p. 149.

nonae laxationem, rerum venalium vilitatem; quae tandem ad virtutem, pietatem, honeſtatem, inuenit, parauit, deſtinauit. Hoc ſaltem in intuendis his animo dimittere nolim quenquam, vt omnia ad vtilitatem publicam et ad poſteritatis commoda comparata eſſe intelligat *).

Vt autem hae illae ſunt magnae virtutes, facta et conſilia magna, quibus nominis in re litteraria immortalitatem ſibi comparauit Mvnchhvsivs; in litterarum enim per Germaniam annalibus Mvnchhvsiana aera, ſi qua alia, nepotibus noſtris erit memorabilis; ita haec eadem illa ſunt, quibus effecerat, vt, quod paucis contigit, in ſummo dignitatis faſtigio conſtitutus, amaretur, cum ipſe amaret; vt nobis non domini, ſed patris loco eſſet; paterna auctoritate nos regeret, liberorum pietate coleretur. Incredibilem enim Georgiae Auguſtae ſuae amorem et ſtudium, quod rebus, verbis, etiam vultu prodebat, in illo Viro mirabantur ac praedicabant omnes, etiam exteri, qui eum adierant. Georgiae Auguſtae etiam nomine audito voluptatem animi declarabat aucta frontis hilaritas; in ſene autem, propter tot annorum decora, tantas virtutes, tanta merita venerabili, haec paterni animi tacita voluptas, ex caritate et affectu ſummo profecta, a nemine ſine aliqua animi commotione cognoſci poterat.

Commemo-

*) *Nullum eſt enim magno principe immortalitemque merituro impendii genus dignius, quam quod erogatur in poſteros.* Plin. Paneg. 26.

Commemorata adhuc bona, Auditores, nobis quodammodo fuere peculiaria; nec minus tamen magnam partem tulimus ex meritis Viri immortalis de rep. vniuerſa, de terris Brunſuicenſibus, de tota Germania. Quantus hic ſe rerum, virtutum, factorum, campus aperit, ſi MVNCHHVSII per LV annos in patriam hanc merita, fidem et conſtantiam erga tres Georgios Reges, ſapientiam rerum vſu firmatam, auctoritatem prudentia partam, res in variis vitae munerumque partibus geſtas, in re ciuili, in redituum publicorum deſcriptione vel adminiſtratione, ſalubriter curatas vel prouiſas; ſi tandem ea omnia perſequatur animo aliquis, quorum Ille auctor, hortator, ſuaſor, fuit. Rara Eius et mira felicitas, quod virtutum et meritorum laudes vnus aſſequutus eſt diuerſiſſimas. Regiae Maieſtatis et voluntatis Miniſter et Amicus fuit integerrimus; Pater Patriae; Conſeruator ac Firmator publicae libertatis; Ciuium Portus, Arx, Ara; Aerarii Regii Locupletator, non exactionum acerbitate, ſed curae aſſiduitate, rationum diligentia, erogationum moderatione; agricolationis Genius ſalutaris; Artium honeſtarum omnisque operae publice quaeſtuoſae Adiutor; Ingeniorum Lux et amicum Sidus; Induſtriae probae Praeſidium et Tutela; Tenuiorum et Pauperum Altor Nutritorque; Fortunae iniquioris Emendator; Opum ſuarum inter egentes Largitor pius ac miſericors. Etiam de ſuis Eum copiis multa in rem noſtram conuertiſſe, non ignoramus. Ex ſua penu paupertatem honeſtam alumnorum leuauit ſtipendiis, quorum perſoluendae

 penſionis

penſionis inſtare tempus ne inter nouiſſimas quidem vitae curas fuit immemor.

Omnia haec, et quis veſtrum, Auditores, non plura et alia meminit, ſed haec omnia ſi boni numinis indulgentia his terris, huic populo, huic Academiae, praeclari alicuius muneris loco, ad tam diuturnum vſum conceſſa eſſe cogitamus; ſi tantarum virtutum fructum e ſummo rerum faſtigio, tam plena copia, tam longo annorum ordine, qui per ſe hominis aeuum facere poſſit, in nos cumulatum; ſi res ab infirmis ac teneris primordiis ad hos virium auctus et robur perductas, infeſtiſſimis periculoſiſſimisque temporibus, belli quoque calamitatibus, eiusdem, qui fundauerat, Viri curis ſeruatas, reſtitutas, amplificatas reputamus: percellitur quodammodo animus ad tantae felicitatis, tantorum bonorum recenſum; quanto magis tantorum bonorum amiſſione et ereptione! Sane quidem primo ſtatim conſolationis ſuſceptae exordio nobis occentant omnes: non iniquo animo ferendam eſſe calamitatem, diu prouiſam, et quae ante tot annos accidere potuerit, vt omne hoc tempus in lucro ponendum, non nunc de damno accepto conquerendum ſit. Humanum tamen eſt, ignoſcere dolentibus, iis fortunae muneribus ereptis, quorum ſatietas nos nunquam cepit. Etiam in amicorum diſcidiis, etſi votis noſtris die et menſe vno et altero adiecto, cum tamen diſceſſu tandem faciendo dirimimur, ſolemus abeuntibus manus iniicere, amplexibus inhaerere. At ſenſus noſtri et affectus in huius

Viri

Viri desiderio quam exiguam partem explet benevolentiae et amicitiae nomen; quo tamen quid inter mortales sanctius? quid augustius?

Vos autem, Patres, prouectiore inter nos senectute venerabiles, inprimisque quotquot ex iis qui MVNCHHVSIO in Georgiae suae Augustae initiis adfuerunt, superstites estis, *) nunc etiam huic ipsi superstites, pro quo deuotum suum quisque vellet caput; Adspectu audituque miserabilis senectus vestra etiam iis lacrimas exprimit, qui proprium dolorem non capiunt. Erepto hoc longae senectutis tanquam comite ac sodali, in solitudine derelicti, quod superest viae, inter nullos MVNCHHVSII affatus, nulla alloquia, conficiendum esse videtis! Nec est, praestantissimi viri, quod dolorem vestrum obiurgemus. Habet tamen conditio vestra ipsa paratum aegritudinis solatium. Quo enim minus longe abestis a decursus huius per mortales curas et sollicitudines conficiendi termino et fine, eo minus diuturnus esse poterit vester luctus. At nobis, quo aetatis quisque sumus gradu, non tam facilis doloris medicina est parata. Multa a temporis longinquitate et die sunt expectanda; multa a summis virtutibus Eius Viri, qui MVNCHHVSII desiderium explebit; alia in diuinae voluntatis cogitatione et in pia religiosaque mentis constantia sunt posita remedia.

*) Ipsi Academiae incunabulis interfuere VV. Ill. GEBAVERVS, et HOLLMANNVS ab a. 1734. RICHTERVS a. 1735. AYRERVS ab a. 1736.

Sed et iis ipſis, quae dolorem continent vel maxime, ineſſe videmus partim cauſſas, cur dolorem inhibeamus, partim ſolatii ſemina. De erepto tantae proſperitatis fructu quid habemus quod cum fortuna queramur, vt non potius vltra votorum verecundiam conceſſum eius vſum nobis gratulemur? Quid? quod a deo non eſt euocatus, niſi curatis et peractis iis omnibus, quibus ſalus publica firmari, noſtra autem Academia ornari ac perfici potuit!

Contigit enim et nobis et MVNCHHVSIO ſingularis haec felicitas, vt, ante diſceſſum ex hac vita, mirabili et praeclara aliqua numinis beneuolentia, omnia in eum locum deducerentur, quo cura Eius, (cui rerum noſtrarum conditio ac natura penitus eſſet nota, ſingula, quae opus erat, ordinari, conſtitui, inchoata abſolui, deſignata ad exitum perduci poſſent. Viſa enim eſt immortalis Viri mens per totum hunc, qui vltimus vitae fuit, annum, tanquam praeſagio aliquo et praeſenſione incitata, anniti et allaborare, vt expedita et profligata eſſent negotia omnia. Haec eadem incredibilis prouidentiae diuinae indulgentia erigit animos noſtros ad meliorem ſpem etiam de futura noſtra ſorte, cuius tanquam pignus certiſſimum habemus fortunam praeteritam. Etiam aeterno Numini MVNCHHVSIANAM memoriam cordi curaeque fore ne dubitemus. Fidiſſimi voluntatis ſuae miniſtri recordatione illud res noſtras, prouidentia ſua per eum conſtitutas et fundatas, fortunabit; modo iis ipſi non defuerimus.

Etiam

Etiam Viri fama immortalis nominisque perpetuitas habet, quod animos noſtros a luctu recreet; et ſaepe illa cogitatio animos noſtros recreabit, nos in Muſarum caſtris Mvnchhvsio duce et auſpice militaſſe! nos cenſeri inter veteranos ex Mvnchhvsiana diſciplina progreſſos! et quandoquidem cum ipſis factis et operibus eorumque fructu ad omnem poſteritatem ſempiterna erit Mvnchhvsii memoria, quoties Mvnchhvsiani nominis per Germaniam totumque terrarum orbem litterarium audita celebritate exultabimus! Iam canis ſparſos et ſenio fractos voluptate nos inexhauſta perfundet dulce nomen ad aures noſtras allapſum. Obſurdecet enim futura aetas ad nomen Maecenatis, et in voluptarii hominis, qui nullis auctoribus idoneis ad aeternitatem nominis arrepſit, locum ſuccedet Mvnchhvsivm nomen, omnium eruditorum virorum voce ac conſenſu.

Cum itaque Ipſi, nobis, omnia contigerint cumulate, quae et in praeteritis temporibus poterant optari, quaeque per futura tempora poſſunt ſperari, quid eſt, quod in ſumma calamitate non egregie nobiscum actum eſſe dicamus? Niſi forte, (quis tamen tam impius et nefarius, vt hoc in mentem admitteret?) niſi quis Aeternitatem ipſi et Immortalitatem in hac mortali vitae conditione, in hac rerum infirmitate et naturae communis fragilitate, ſorte aſſignatam fuiſſe velit. Curis iam et laboribus fracto corpore, viribus ingraueſcente ſenectutis vi debilitatis, negotiorum hac ſemper iterum recrudeſcentium mole tandem feſſus, quid habuit, quod

ſibi

ſibi optabilius contingere arbitrari poſſet, quam vt placida morte defungeretur, cuius beneficio aeterna et vera quiete potiri liceret? Contigit tamen et ſic, vt idem rei gerendae et viuendi eſſet terminus.

Diſceſſit itaque pia Anima in beatas ſedes, et inter ordines recepta eſt Animarum magnarum, quae de genere humano bene merendo exquiſitius aliquod felicitatis genus ſibi parauerunt. Ingreſſa conſeſſum, eorum, quos hac in vita curis ſuis fouerat et vt ſua fata implere poſſent prouiderat, quique ſe iam morte anteuerterant, laetis acclamationibus excepta pia Anima (nam nec inter immortales grata deficit memoria et pietas) adiit GEORGIVM ſuum SECVNDVM, narrauit magni nepotis virtutes, religionem ac pietatem, pacis et pacis artium amorem; expoſuit Ei Georgiae ſuae Auguſtae fortunas et incrementa. Gauiſa eſt his auditis ſanctiſſima Vmbra, et inter magnos Reges et Heroes, humani generis delicias, maior ſe ipſa et excelſior facta, priſcarum ſuarum curarum et conſiliorum nouos fructus ferre viſa eſt.

Nos autem, o Patres, o Ciues, quanta ad virtutis, ad officii conſcientiam, ad conſilia recta et ſalutaria, habemus incitamenta! quales factorum noſtrorum habemus exactores et probatores! Sedent in aeterna Regis aula noſtrarum rerum inſpectores Auguſta Georgii et Sancta Mvnchhvsii Animae; obſeruant conſilia noſtra; laetantur ac triſtantur factis noſtris. Ad has animos habete conuerſos, vt nihil moliamini, nihil ſuſcipiatis,

nihil

nihil agatis, quod tantis Animabus improbandum, aut iis rerum principiis, praeclarisque coeptis, quibus illae quondam curas mortales adhibuere, indignum ſit.

Neque ſi de aeternis ſedibus agere nobiscum, alloqui Georgiam Auguſtam ſuam, poſſet beata MVNCHHVSII Anima, aliter illa nobiscum ageret, quam vt luctus noſtri inertiam obiurgaret, ſed verbis, vt ſolebat, leniſſimis et paternae indulgentiae ſimilibus, animosque ad ſtrenuam virtutem excitaret. "Non luctu, o mei, ſed virtute, „veſtram pietatem mihi praeſtate. Quae Regi, „quae patriae, quae litteris pro officii quisque „ratione debetis, etiam meo exemplo, mea me- „moria incitati, religioſe et ſancte praeſtare anni- „timini. Concordibus animis viuite; et commu- „nem Georgiae meae Auguſtae vtilitatem conſiliis „curate communibus. Magnum duorum Regum „opus, alterius cura initia ſua, alterius, incre- „menta nactum, vt per vos ſaluum et integrum „ſit, prouidete. Hunc mihi gratiſſimum funeris „honorem ac munus arbitrabor; omni emortuali „ſollenni hoc mihi iucundius putabo. Memoriam „meam inter vos haberi cupio caram et ſempi- „ternam; et caram habebitis, ſi, quo amore, qua „caritate vos omnes amplexus ſim, grati memi- „neritis."

Enimuero, ſancti Manes, cara et iucunda et quauis felicitate dulcior animis noſtris erit Veſtri memoria. Nec vnquam mente excidet ea cura, ne

ne quidquam, quod Vestris votis consiliisque non respondeat, suscipiamus. Hoc sancti Manes, iuro pro me, hoc pro his, qui me audiunt, qui me vident; caput meum domumque meam, si sciens fefellero, irae Vestrae sacratam volo.

Vos autem, florentissimi Iuuenes, o cura nostra, quondam MVNCHHVSII cura et amor, animis vestris Viri immortalis nomen ad perpetuam memoriam infigite, vosque ita assuefacite, vt, quotiescunque MVNCHHVSIVM nomen ad aures vestras acciderit, tanquam ad paterni nominis auctoritatem tactus reuerentia ac pietate animus se ad seueram virtutem componat. Quicquid enim Georgia Augusta habet, vestris vsibus paratum vobisque fructuosum, quae adminicula, quas opes, doctrinae copias, ipsos doctores, quos amatis, omnia haec post Dei O. M. prouidentiam, Regiamque munificentiam, huius Viri immortalis curae debita mementote. Itaque Eius memoriam animis vestris sancte colite, ad seram posteritatem grata pietate commendate, Eius immortalitati fauete.

Haue sancta anima!

INDEX.

INDEX. *)

A

Apollo

*) Concinnatus Index ſtudio iuuenis de erudienda iuuentute aliquando praeclare merituri *G. C. F. Seidel*, Hannov. Sem. philol. ſodal. adſcripti.

B

C

Cupien-

I

N

N

O

P

Profe-

T

